

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

**CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA TEMYİZ DENETİMİNİN KAPSAMI
VE SINIRLARI**

Yüksek Lisans Tezi

Furkan AKÇAY

Ankara, 2025

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

**CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA TEMYİZ DENETİMİNİN KAPSAMI
VE SINIRLARI**

Yüksek Lisans Tezi

Furkan AKÇAY

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Devrim GÜNGÖR**

Ankara, 2025

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

**CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA TEMYİZ DENETİMİNİN KAPSAMI
VE SINIRLARI**

Yüksek Lisans Tezi

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Devrim GÜNGÖR**

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

- 1- Prof. Dr. Devrim GÜNGÖR**
- 2- Prof. Dr. Ezgi AYGÜN EŞİTLİ**
- 3- Doç. Dr. Yaprak ÖNTAN**

Tez Savunması Tarihi

17.09.2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Devrim GÜNGÖR danışmanlığında hazırladığım “**Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Denetiminin Kapsamı ve Sınırları (Ankara 2025)**” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

06/10/2025

Furkan AKÇAY

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR.....	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KANUN YOLLARI MUHAKEMESİ VE TEMYİZ KANUN YOLU

I. KANUN YOLLARI MUHAKEMESİ	4
A. KANUN YOLLARININ AMACI VE KANUN YOLU KAVRAMI.....	4
B. KANUN YOLLARININ HUKUKİ NİTELİĞİ	8
C. OLAĞAN KANUN YOLLARINA BAŞVURMANIN ETKİLERİ	9
1. Kesinleşmenin Engellenmesi.....	9
2. Yargılamanın Devredilmesi.....	10
3. Hükmün Bozulmasının Diğer Sanıklara Sirayeti.....	11
D. KANUN YOLLARINA BAŞVURU HAKKI.....	16
E. KANUN YOLLARININ BELİRLENMESİNDE YANILMA	19
F. KANUN YOLLARININ ÇEŞİTLİ AYRIMLARI	23
1. Olağan-Olağanüstü Kanun Yolları	23
2. Dar-Geniş Anlamda Kanun Yolları	24
3. Asıl Derece-Hukuki Derece Kanun Yolları.....	24
G. KANUN YOLU BAŞVURUSUNDAN VAZGEÇİLMESİ VE ETKİSİ	25
II. TEMYİZ KANUN YOLU	30
A. TEMYİZ KANUN YOLU HAKKINDA GENEL BİLGİLER	30
1. Temyiz Kavramı ve Temyiz Kanun Yolunun Amacı	30
2. Temyizin Hukuki Niteliği	32
B. TEMYİZ MAHKEMESİ	33
C. TEMYİZ KANUN YOLUNUN DİĞER OLAĞAN KANUN YOLLARINDAN FARKI	35
1. İtiraz Kanun Yolu ile Karşılaştırılması	35
2. İstinaf Kanun Yolu ile Karşılaştırılması	36

İKİNCİ BÖLÜM

DENETİMİN KAPSAMI

I. DENETİMİN AŞAMALARI	39
A. TEMYİZDE ÖN İNCELEME	39
B. TEMYİZDE ESAS İNCELEMESİ	40
1. Temyiz Denetiminin Şekli	40
2. Temyizde İncelenecek Hususlar	44
a. Maddi Mesele ve Hukuki Meselenin Ayrılması Sorunu.....	45
b. Temyizde Maddi Meselenin Denetlenmesi Sorunu.....	51
3. Yargıtay Uygulamasının Değerlendirilmesi	59
II. DENETİMİN KONUSU	65
A. GENEL OLARAK.....	65
B. TEMYİZ EDİLMESİ MÜMKÜN OLAN KARARLAR	67
1. Doğrudan Temyize Tabi Olan İlk Derece Mahkemesi Kararları.....	68
a. Suçluların İadesine İlişkin Kararlar	68
b. Yargıtay İlgili Ceza Dairesinin İlk Derece Mahkemesi Sıfatıyla Verdiği Kararlar	68
c. Yargıtay Tarafından Verilen Bozma Kararı Üzerine İlk Derece Mahkemesi Tarafından Verilen Kararlar.....	69
d. Bölge Adliye Mahkemelerinin Göreve Başladığı Tarihten Önce İlk Derece Mahkemeleri Tarafından Verilen Kararlar	70
e. Atlamalı Temyiz	71
2. Temyiz Edilmesi Mümkün Olan Bölge Adliye Mahkemesi Kararları	73
C. TEMYİZ EDİLMESİ MÜMKÜN OLMAYAN KARARLAR.....	76
1. İlk Derece Mahkemelerinden Verilen Beş Yıl veya Daha Az Hapis Cezası İle Miktarı Ne Olursa Olsun Adli Para Cezalarına Karşı İstinaf Başvurusunun Esastan Reddine Dair Bölge Adliye Mahkemesi Kararları	77
2. İlk Derece Mahkemelerinden Verilen Beş Yıl veya Daha Az Hapis Cezalarını Artırmayan Bölge Adliye Mahkemesi Kararları.....	80
3. Hapis Cezasından Çevrilen Seçenek Yaptırımlara İlişkin İlk Derece Mahkemesi Kararları İle İlgili Olarak Bölge Adliye Mahkemesince Verilen Seçenek Yaptırımlara İlişkin Her Türlü Kararlar İle İstinaf Başvurusunun Esastan Reddine Dair Kararlar	84

4. İlk Defa Bölge Adliye Mahkemesince Verilen ve CMK m. 272/3 Kapsamı Dışında Kalan Mahkumiyet Kararları Hariç Olmak Üzere, İlk Derece Mahkemelerinin Görevine Giren ve Kanunda Üst Sınırı İki Yıla Kadar (İki Yıl Dahil) Hapis Cezasını Gerektiren Suçlar ve Bunlara Bağlı Adli Para Cezalarına İlişkin Her Türlü Bölge Adliye Mahkemesi Kararları.....	85
5. Adli Para Cezasını Gerektiren Suçlarda İlk Derece Mahkemeleri Tarafından Verilen Hükümlere İlişkin Her Türlü Bölge Adliye Mahkemesi Kararları.....	86
6. Sadece Eşya veya Kazanç Müsaderesine veya Bunlara Yer Olmadığında İlişkin İlk Derece Mahkemesi Kararları İle İlgili Olarak İstinaf Başvurusunun Esastan Reddine Dair Kararlar.....	87
7. On Yıl veya Daha Az Hapis Cezasını veya Adli Para Cezasını Gerektiren Suçlardan İlk Derece Mahkemesince Verilen Beraat Kararları İle İlgili Olarak İstinaf Başvurusunun Esastan Reddine Dair Kararlar.....	87
8. Davanın Düşmesine, Ceza Verilmesine Yer Olmadığına, Güvenlik Tedbirlerine İlişkin İlk Derece Mahkemesi Kararları İle İlgili Olarak Bölge Adliye Mahkemesince Verilen Bu Tür Kararlar veya İstinaf Başvurusunun Esastan Reddine Dair Kararlar	88
9. Yukarıdaki Bentlerde Yer Alan Sınırlar İçinde Kalmak Koşuluyla Aynı Hükümde, Cezalardan ve Kararlardan Birden Fazlasını İçeren Bölge Adliye Mahkemesi Kararları	89
D. TEMYİZ EDİLEBİLİRLİĞİN TESPİTİNE İLİŞKİN OLARAK ORTAYA ÇIKAN BAZI SORUNLAR.....	89
1. Bölge Adliye Mahkemesi Kararlarının Uygulamaya Etkisi ve Ortaya Çıkan Durum	89
2. Temyize Tabi Suçtan Kurulan Hükümle Bağlantılı Hükümlerin Durumu.....	95
3. Suçun Nitelikli Halleri ile Zincirleme Suç Hükümlerinin Temyiz Edilebilirlik Üzerindeki Etkisi	98

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DENETİMİN SINIRI

I. DENETİMİN ÇERÇEVESİ	102
A. TEMYİZ İSTEMİ	102
B. TEMYİZ SÜRESİ VE ESKİ HALE GETİRME	104

C. TEMYİZDE SEBEP GÖSTERME ZORUNLULUĞU.....	114
D. TEMYİZ NEDENİ.....	123
1. Temyiz Nedeni Olarak Maddi Hukuka Aykırılık	124
2. Temyiz Nedeni Olarak Muhakeme Hukukuna Aykırılık	126
a. Mutlak Hukuka Aykırılık.....	127
i. Mahkemenin Kanuna Uygun Olarak Teşekkül Etmemiş Olması	129
ii. Kanunen Yasaklı Bir Hakimin Hükme Katılması	130
iii. Ret İstemi Kabul Edilmiş Hakimin Hükme Katılması veya Ret İstemi Kanuna Aykırı Olarak Kabul Edilmeyen Hakimin Hükme Katılması.....	132
iv. Mahkemenin Kanuna Aykırı Olarak Davaya Bakmaya Kendini Yetkili veya Görevli Görmesi.....	132
v. Cumhuriyet Savcısı ya da Duruşmada Mutlaka Hazır Bulunması Gereken Kişilerin Yokluğunda Duruşma Yapılması	133
vi. Duruşmalı Olarak Verilen Hükümde Açıklık Kuralının İhlal Edilmesi	134
vii. Hükümün 230. Madde Gereğince Gerekçeyi İçermemesi	135
viii. Hüküm İçin Önemli Hususlarda Mahkeme Kararı İle Savunma Hakkının Kısıtlanması.....	137
ix. Hükümün Hukuka Aykırı Olarak Elde Edilen Delillere Dayanması	138
b. Nispi Hukuka Aykırılık	138
E. TEMYİZ DENETİMİ AÇISINDAN HUKUK KURALI	140
II. BOZMA KARARI SONRASI TEMYİZ DENETİMİ	143
A. UYMA VE DİRENME KARARLARININ TEMYİZ EDİLEBİLİRLİĞİ	143
1. Uyma Kararı.....	143
2. Direnme Kararı.....	145
B. CEZANIN AĞIRLAŞTIRILMASI YASAĞI	149
SONUÇ.....	156
KAYNAKÇA	160
ÖZET.....	173
ABSTRACT	174

KISALTMALAR

AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
B.	: Baskı
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
c.	: Cümle
CD	: Ceza Dairesi
CMK	: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
Çev.	: Çeviren
dn.	: Dipnot
E.	: Esas
Ed.	: Editör
in.	: İçinde

K.	: Karar
KHK	: Kanun Hükümünde Kararname
Krş.	: Karşılaştırmız
m.	: Madde
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
T.	: Tarih
vd.	: ve devamı, ve diğerleri
Vol.	: Volume
Y	: Yıl
Yar.	: Yargıtay
Yay.	: Yayını, Yayınları
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu

GİRİŞ

Yargılama her şeyden önce bir insan faaliyetidir. Her insan faaliyetinde olduğu gibi yargılamalarda da eksiklikler ve hatalar meydana gelebilir. Ortaya çıkması muhtemel hataların yeniden incelenmesine olanak sağlamak ve verilen kararların tarafları tatmin etmemesi durumunda bir başka yargılama makamı tarafından tekrar incelenmesini sağlamak için kanun yolları kabul edilmiştir.

Bu genel işlevi çerçevesinde kanun yolları, çeşitli özelliklerine göre kategorilere ayrılmıştır. Kesinleşmiş kararlara karşı başvurulabilecek kanun yolları olağanüstü kanun yolları olarak adlandırılırken, kesinleşmemiş kararlara karşı başvurulabilecek kanun yolları olağan kanun yolları olarak adlandırılmaktadır. CMK'da olağan kanun yolları olarak; itiraz, istinaf ve temyiz; olağanüstü kanun yolları olarak ise; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itirazı, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesi kabul edilmiştir. Bu kanun yolları arasında özellikle temyiz kanun yolu tarihsel sürekliliği ve başvurulma sıklığı dolayısıyla özel bir önem arz etmektedir.

Temyiz kanun yolunun hukukumuzda çok uzun zamandır bulunuyor olması temyiz denetimi kapsamında Yargıtay'ın yerleşik bazı pratik ve uygulamalara sahip olmasına sebep olmuştur. Ancak hukukumuzda yakın zamana kadar istinaf kanun yolunun bulunmuyor olması önemli eksikliklere neden olmuştur. Özellikle maddi meselenin ikinci defa incelenemiyor olması Yargıtay'ı bu durumdan doğan eksiklikleri gidermeye zorlamıştır. Ancak Yargıtay'ın maddi mesele denetimi için gerekli araçlara sahip olmaması temyiz denetiminin kapsam ve sınırlarını başkalaştırmıştır. Bu sorunların giderilmesi amacıyla istinaf kanun yolu kabul edilmiş ve bölge adliye

mahkemeleri faaliyete başlamıştır. Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başlamasıyla birlikte Yargıtay'ın da asli hüviyetine geri döneceği konusunda haklı beklentiler oluşmuştur.

Ancak, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete başlamasından yaklaşık on yıl sonra beklentilerin karşılandığını ifade etmek pek de mümkün görünmemektedir. Bugün hala, bazen Yargıtay'ın eski alışkanlıklarından vazgeçememiş olmasından bazen de istinaf kanun yolundan doğan aksaklıklardan dolayı temyiz denetiminin kapsam ve sınırları bakımından önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu tezde, doktrinde yer alan görüşlere de yer verilerek temyiz denetiminin kapsam ve sınırları açıklanmaya çalışılmış ve yeri geldikçe Yargıtay uygulamasına yer verilmiştir.

Ceza muhakemesi hukukunda temyiz denetiminin kapsam ve sınırlarına odaklanan çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öncelikle konunun anlaşılması bakımından kanun yolu kavramına temas edilmiş, kanun yollarının amacı ve hukuki niteliği hakkında bilgiler verilmiştir. Ardından olağan kanun yollarına başvurmanın etkileri, kanun yolunun belirlenmesinde yanılma, kanun yoluna başvuru hakkı, kanun yolu başvurusundan vazgeçme ve son olarak kanun yollarının sınıflandırılmasındaki çeşitli ayrımlar ele alınmıştır. Kanun yollarına dair yapılan bu genel açıklamalardan sonra çalışma konumuzu oluşturan temyiz kanun yolu ve Yargıtay hakkında genel bilgiler verilmiştir. Bu bölümde son olarak temyiz kanun yolunun diğer olağan kanun yolları olan itiraz ve istinaftan farkı ele alınmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümde ise, ilk olarak temyiz denetiminin kapsamı ortaya konulmuştur. Bu başlık altında öncelikle, temyiz kanun yolunda yapılacak ön inceleme ve esas incelemesine yer verilmiştir. Bu bağlamda özellikle temyiz kanun yolunda maddi

meselenin denetlenip denetlenemeyeceği sorunu ele alınmıştır. Ardından Yargıtay'ın temyiz kanun yolu kapsamında yaptığı denetim değerlendirilmiştir. Son olarak temyiz denetiminin konusu ve özellikle temyiz edilmesi m¼mk¼n olan kararlar ile m¼mk¼n olmayan kararlar uygulamadan da ¼rnekler verilerek açıklanmıştır.

Çalışmamızın ¼¼nc¼ b¼l¼m¼nde ise temyiz denetiminin sınırları ortaya konulmuştur. Bu başlık altında ¼ncelikle temyiz istemi, temyiz s¼resi ve eski hale getirme, temyiz kanun yolu için ¼ng¼r¼len sebep g¼sterme zorunluluğu, temyiz nedeni ve temyiz denetimi açısından hukuka aykırılık kavramı açıklanmıştır. Ardından bozma kararı sonrasında yapılacak yargılamada verilen kararların temyiz denetimine etkisi ele alınmıştır. Cezanın ağırlaştırılması yasağı bu b¼l¼m¼de ele aldığımız son konudur.

T¼m bu açıklamalar sonucunda konunun yeniden ve kapsamlı olarak ele alınmaya çalışıldığı bu tezin ceza muhakemesi hukuku teorisine ve uygulamacılarına yol g¼stermesini temenni ederiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

KANUN YOLLARI MUHAKEMESİ VE TEMYİZ KANUN YOLU

I. KANUN YOLLARI MUHAKEMESİ

A. KANUN YOLLARININ AMACI VE KANUN YOLU KAVRAMI

Hüküm bir muhakeme süreci ürünüdür. Suç şüphesi ile başlayan muhakeme sürecinde amaç maddi gerçeğe ulaşmaktır.¹ Ceza muhakemesinde maddi gerçeğe ulaşmak için gerek iddia makamının gerekse savunma makamının katkıları büyük önem arz etmekte ve tüm muhakeme boyunca farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır.

CMK m. 206/1'e göre, “ *Sanığın sorguya çekilmesinden sonra delillerin ortaya konulmasına başlanır.*” Duruşmanın sonunda ise hakimler “*duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere*” dayanarak “*Anayasa 'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler*” (CMK m. 217/1, Anayasa m. 138/1). Böylelikle ceza muhakemesinin ilk derece yargılaması bölümü sona erer.²

¹ Nurullah **KUNTER**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 9, Beta Yay., İstanbul 1989, s. 30; Nevzat **TOROSLU**/Metin **FEYZİOĞLU**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 22, Savaş Yay., Ankara 2023, s. 7; Nur **CENTEL**/Hamide **ZAFER**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 22, Beta Yay., İstanbul 2024, s. 6; Veli Özer **ÖZBEK**/Koray **DOĞAN**/Pınar **BACAKSIZ**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 17, Seçkin Yay., Ankara 2024, s. 39; Ahmet **GÖKCEN**/Mehmet Emin **ALŞAHİN**/Kerim **ÇAKIR**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 8, Adalet Yay., Ankara 2024, s. 36; Yener **ÜNVER**/Hakan **HAKERİ**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 20, Adalet Yay., Ankara 2023, s. 14; Bahri **ÖZTÜRK** (Ed.), Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 18, Seçkin Yay., Ankara 2024, s. 29.

² Hakan **KARAKEHYA**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 5, Nisan Yay., Eskişehir 2023, s. 479; Erdener

İlk derece mahkemesi hakim ya da hakimleri hüküm verdikten sonra hükümde bir hata olduğunu kendiliğinden fark etse dahi, dosyadan el çektikleri için hatayı düzeltemeyecektir.³ Anayasa m. 138/4'e göre ise, *“Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.”* Mahkemelerin kendi hatalarını kendilerinin düzeltemeyecek olmasının yanı sıra bunun yasama ya da yürütme organları ile idare tarafından da yapılamayacak olması, hatanın ancak bir başka yargılama makamı tarafından giderilebilmesini zorunlu kılmaktadır.⁴

Kanun yollarına hukuk sistemlerinde ihtiyaç duyulması temelde birkaç sebebe dayanır. Öncelikle ifade etmek gerekir ki yargılama makamlarını işgal eden kişiler de insanlardır. Hakimler her ne kadar yeterli hukuki bilgiyle donanmış olsalar da insan olmalarından kaynaklı olarak hata yapabilirler.⁵ Nitekim hata insan içindir.⁶ Bunun yanı

YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, B. 16, Seçkin Yay., Ankara 2019, s. 571.

³ Doğan **SOYASLAN**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B.8, Yetkin Yay., Ankara 2020, s. 557; ÖZTÜRK vd., s. 675; Mustafa **ÖZEN**, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, B.1, Adalet Yay., Ankara 2017, s. 944; Mustafa Ruhan **ERDEM**, Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf, B. 1, Seçkin Yay., Ankara 2010, s. 115; Ali Rıza **ÇINAR**, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, B. 1, Turhan Kitabevi, Ankara 2006, s. 18; Fatih **BİRTEK**, Ceza Muhakemesinde İstinaf, B. 1, Adalet Yay., Ankara 2019, s. 52; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 571.

⁴ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1007; Yavuz Faruk **AKKAYA**, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Temyiz Kanun Yollarındaki Denetim Sınırları ve Kapsamı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2023, s. 4; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 383; ; Seydi **KAYMAZ**, Ceza Muhakemesinde İstinaf, B. 3, Seçkin Yay., Ankara 2023, s. 21.

⁵ KARAKEHYA, s. 479; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 736; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 11; Turhan Tufan **YÜCE**, Türk-Alman Ceza Muhakemeleri Hukukunda Kanun Yolları, B. 1, Ötüken Yay., İstanbul 1967, s. 1; AKKAYA, s. 4; KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 21; Mustafa Ruhan **ERDEM**/Candide **ŞENTÜRK**, Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, B. 1, Seçkin Yay., Ankara 2018, s. 17; Muharrem **ÖZEN**, *“Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf”*, AÜHFD, C. 65, S. 4, Y. 2016, s. 2344.

⁶ YÜCE, s. 1.

sıra hukuka aykırı kararların ortaya çıkması bazen de hakimlerin gerekli olan hukuki bilgiye sahip olmamasından kaynaklanabilir.⁷

Kanun yollarına ihtiyaç duyulmasının bir diğer sebebi de kararın bir başka yargılama makamı tarafından incelenebilecek olmasının taraflara hukuki bir tatmin duygusu sağlayacak olmasıdır.⁸ Nitekim ilk hükmü veren yargılama makamının yanılma ihtimali her zaman mevcut olsa da aynı hükmün bir başka yargılama makamı tarafından da incelenmesi yanılma ihtimalini bir hayli azaltacaktır. Böylelikle tarafların hukuka güven duymaları sağlanacaktır.

Kanun yolları aynı zamanda yargılama makamlarının vereceği kararların daha sonra diğer yargılama makamları tarafından incelenebilmesini temin ettiği için, hakimlerin karar verme sürecinde daha dikkatli davranmasını sağlayacak ve hukuka aykırı kararların ortaya çıkma ihtimalini de bu şekilde azalacaktır.⁹

Son olarak, kanun yolları farklı yargı mercilerinin hukuk kurallarını ülke genelinde benzer şekilde uygulamasını ve böylelikle kanunilik ilkesinin hukukun yorumlanmasında da hayata geçirilmesini sağlamaktadır.¹⁰

Bu ihtiyaçlardan doğan kanun yolu kavramı; yargılama makamlarınca verilen kararların hukuka uygun olmaması durumunda, bireylerin haklarını korumak için bu

⁷ Naci **ŞENSOY**, “*İstinaf*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 12, S. 4, Y. 1946, s. 1058.

⁸ Uğur **BULUT**, Medeni Usul Hukukunda Temyiz İncelemesinin Kapsamı Ve Sınırları, B.1, Adalet Yay., Ankara 2022, s. 25; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 571; ÖZEN, “*Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf*”, s. 2344.

⁹ BULUT, Medeni Usul Hukukunda Temyiz İncelemesinin Kapsamı Ve Sınırları, s. 25-26; Christopher R. **DRAHOZAL**, “*Judicial Incentives and the Appeals Process*”, SMU Law Review, Vol. 51, Y. 1998, s. 471; AKKAYA, s. 8; KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 23.

¹⁰ Devrim **GÜNGÖR**, Ceza Muhakemesinde İstinaf, B. 1, Yetkin Yay., Ankara 2016, s. 17; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 18; KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 23.

kararların maddi ve/veya hukuki boyutlarıyla aynı veya başka yargılama makamları tarafından bir kez daha incelenmesini sağlayan hukuki çare olarak tanımlanmaktadır.¹¹

Kanun yolu denetiminde kural, uyuşmazlığı karara bağlayacak makamın, kararın verildiği makamdan daha yüksek görevli veya yukarı dereceli olması olsa da bazı durumlarda aynı derece ve görevde bir yargılama makamı da bu denetimi yapabilir.¹²

Sadece yargılama makamları tarafından verilen kararlara karşı kanun yollarına başvurulabilir.¹³ Bundan dolayı kovuşturmayaya yer olmadığına dair savcılık kararı hakkında yapılan başvuruya her ne kadar itiraz denilse de bu başvuru kanun yolu başvurusu olarak değerlendirilmez.¹⁴

Kanun yolu terimi kapsamında öğretide birlik bulunmadığı söylenebilir.¹⁵ Kimi yazarlar denetim muhakemesi kavramı ile kanun yolları kavramını birbirinin yerine kullanırken¹⁶ kimi yazarlar ise denetim muhakemesi kavramını üst başlık olarak kullanıp kanun yollarını bunun bir alt başlığı olarak kullanmaktadır.¹⁷ Bunun haricinde ceza muhakemesinde kabul edilen tüm başvuru yollarını taarruz yolları olarak kabul edip bunları da kendi içinde hukuki çareler ve kanun yolları olarak adlandıran bir görüş de bulunmaktadır.¹⁸

Kanun yollarının isimlendirilmesinde kullanılan bir diğer üst başlık ise hukuki

¹¹ ÖZTÜRK vd.,s. 661; GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 725; CENTEL/ZAFER, s. 899.

¹² KARAKEHYA, s. 480; Öztekin **TOSUN**, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, B. 2, C. 2, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1976, s. 176; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 384; YÜCE, s. 7.

¹³ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 384.

¹⁴ YÜCE, s. 7; KARAKEHYA, s. 480; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 384.

¹⁵ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 736; AKKAYA, s. 6.

¹⁶ GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 725; ÖZTÜRK vd., s. 661; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 17.

¹⁷ TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.2, s. 179-180.

¹⁸ YÜCE, s. 6.

çaredir.¹⁹ Hukuki çare kavramı ile kast edilen, bir kararın düzeltilmesi, denetlenmesi ve değiştirilmesi talebidir.²⁰ Kanun yolları diğer hukuki çarelerden kural olarak devretme ve engelleme etkilerine sahip olmakla ayrılmaktadır.²¹

Bizim çalışmamızda da CMK'da kabul edilen ve literatürdeki hakim kullanım olan kanun yolları kavramı tercih edilmiştir.²²

B. KANUN YOLLARININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Kanun yolları ikinci (asıl) derece ve hukuki derece olarak bir sınıflandırılmaya tabi tutulmaktadır. Bu ayırımın yapılmasında, hukuki meselenin yanı sıra maddi meselenin incelenip incelenmemesi ölçütü kullanılır.²³ Temyiz kanun yolunda yalnızca hukuki meselenin incelenmesi kabul edildiği için temyiz kanun yoluna hukuki derece kanun yolu da denilir.²⁴ İkinci derece ya da asıl derece olarak adlandırılan kanun yolunda ise hukuki meselenin yanında maddi mesele de incelenmektedir. Asıl derece kanun yollarında hukuka aykırı olduğu düşünülen karar ara karar ise itiraz, son karar ise istinaf kanun yolu gündeme gelir.²⁵

Kanun yolu incelemesi sonucunda hükümde hata olduğu saptanırsa düzeltme, geri alma, bozma, ıslah veya yenileme çarelerine başvurularak hükümdeki hukuka

¹⁹ Feridun **YENİSEY**, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu, B. 1, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1979, s. 51; **AKKAYA**, s. 6.

²⁰ **AKKAYA**, s. 6; **YURTCAN**, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 571.

²¹ Serap **KESKİN**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık, B. 1, Alfa Yay., İstanbul 1997, s. 3.

²² **TOROSLU/FEYZİOĞLU**, s. 383; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, s. 736; **AKKAYA**, s. 7.

²³ **TOROSLU/FEYZİOĞLU**, s. 385; **KUNTER**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1015; **ÖZTÜRK** vd., s. 689; **ÇINAR**, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 15; **YURTCAN**, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 572.

²⁴ **KUNTER**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1015; **YURTCAN**, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 572; **ERDEM/ŞENTÜRK**, s. 177.

²⁵ **KUNTER**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1015; **AKKAYA**, s. 13.

aykırılıklar ortadan kaldırılır.²⁶

C. OLAĞAN KANUN YOLLARINA BAŞVURMANIN ETKİLERİ

Kanun yolu davası açılmasının başlıca üç tane etkisi vardır. Bunlar kesinleşmenin engellenmesi, yargılamanın üst mahkemeye devredilmesi ve hükmün bozulmasının diğer sanıklara sirayet etmesidir.²⁷

1. Kesinleşmenin Engellenmesi

İlk derece mahkemesinin ceza davası hakkında kurduğu hükmün tebliğinden itibaren kanun yoluna başvuru için öngörülen süreler işlemeye başlar. Kanunda öngörülen bu süreler içinde kanun yollarına başvuru yapılmazsa hüküm kesinleşir. Kanun yollarına başvuru ise kural olarak henüz kesinleşmemiş kararların kesinleşmesine ve infaz edilmesine engel olur.²⁸ Ancak bu etkinin tüm kanun yolları için geçerli olduğunu söylemek mümkün değildir.²⁹ CMK m. 275/1' e göre, “Süresi içinde yapılan istinaf başvurusu hükmün kesinleşmesini engeller.” Yine CMK m. 293/1'e göre, “Süresi içinde yapılan temyiz başvurusu hükmün kesinleşmesini engeller.” CMK m. 269'a göre

²⁶ Feridun **YENİSEY**/Ayşe **NUHOĞLU**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 11, Seçkin Yay., Ankara 2023, s. 916; **TOROSLU/FEYZİOĞLU**, s. 393.

²⁷ **ÖZTÜRK** vd., s. 675; **ÜNVER/HAKERİ**, s. 2354; **TOSUN**, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.2, s. 174; **BİRTEK**, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 47; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, s. 737.

²⁸ **KUNTER**, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1025; **YURTCAN**, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 576; **GÜNGÖR**, s. 21; **ÖZTÜRK** vd., s. 676; **ERDEM**, Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf, s. 119; **Cumhur ŞAHİN/Neslihan GÖKTÜRK**, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 15, Seçkin Yay., Ankara 2024, s. 602; **TOROSLU/FEYZİOĞLU**, s. 393; **KAYMAZ**, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 97; **Behiye EKER KAZANCI**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz, B.1.,Seçkin Yay., Ankara 2021, s. 125.

²⁹ **Güngör**'e göre; koruma tedbirleriyle ulaşılmak istenen amaç, muhakeme sürecinin başarıya ulaşmasını engelleyecek tehlikelerin ortadan kaldırılması olduğu için burada haklı görünüşle yetinilmesi gerekmektedir. Bundan dolayı koruma tedbirlerine karşı kanun yoluna başvurulması kural olarak kararın yerine getirilmesine engel olmaz. Bkz. **GÜNGÖR**, s. 22.

ise, “İtiraz kararın yerine getirilmesinin geri bırakılması sonucunu doğurmaz. Ancak, kararına itiraz edilen makam veya kararı inceleyecek merci, geri bırakılmasına karar verebilir.”

Kanun yoluna başvurma hükmün kesinleşmesine engel olması ile ilgili değinilmesi gereken bir başka husus ise, kanun yolu başvurusunda yalnızca belli noktaların hukuka aykırı olduğundan bahisle hükmün kanun yoluna götürülmesi halinde, inceleme yapılmayan hususların kesinleşip kesinleşmeyeceğidir. Sanığın işlediği tek bir suçtan dolayı kanun yoluna başvurulduğunda sadece başvuru sebeplerinden dolayı hükmün bozulduğunu, kanun yoluna başvurulmayan sebeplerden dolayı o kısımların kesinleştiğini ifade etmek mümkün değildir.³⁰ Ancak davalar arasındaki bağlantıdan dolayı muhakemeler birleştirilmişse, aslında muhakeme sayısı kadar hüküm bulunduğu için kanun yoluna başvurulmayan hüküm bakımından kesinleşme söz konusu olacaktır.³¹ Diğer bir ifadeyle, bir sanığın birden çok suçu ya da birden fazla sanığın işlediği tek bir suç hakkında verilen hükümlerden birinin kanun yoluna gidilmemekle veya diğer sebeplerle kesinleşmesi durumunda, gerçekte birden çok hüküm söz konusu olduğu için sadece kanun yoluna başvuru hüküm bakımından kesinleşmenin engellenmesi etkisi meydana gelecektir.³²

2. Yargılamanın Devredilmesi

³⁰ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1026; Sami SELÇUK, Suç Yargılama Süreci Hukuku Dogmatığı ve/ya Grameri, B.1, İmge Yay 2022., s. 596-597; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 393; BİRTEK, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 50; KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 98.

³¹ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 930; KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 98; EKER KAZANCI, s. 127.

³² YENİSEY/NUHOĞLU, s. 930; SELÇUK, Suç Yargılama Süreci Hukuku Dogmatığı ve/ya Grameri, s. 597.

Kanun yollarına başvurma neticesinde ortaya çıkan sonuçlardan birisi de yargılamanın devredilmesidir. Yargılamanın devri ile kastedilen şey, kararın başka bir yargılama makamı tarafından incelenmesidir.³³ Nitekim kararına karşı kanun yoluna başvurulmuş mahkeme, kararındaki hukuka aykırılığı fark etse dahi kararı sonradan kendiliğinden değiştiremez.³⁴ Yargılamanın devredilmesi ilkesi itiraz, istinaf ve temyiz kanun yollarında geçerli olan bir etkidir.³⁵

3. Hükümün Bozulmasının Diğer Sanıklara Sirayeti

Bir hükümle birden fazla sanık hakkında karar verildiğinde kural olarak her bir sanığın temyiz kanun yoluna başvurma hakkı birbirinden bağımsızdır.³⁶ Sanıklardan yalnızca birisi tarafından temyiz kanun yoluna başvurulması halinde, kanun yoluna başvurmeyen sanıklar bakımından hüküm kesinleşir.³⁷ Ancak temyiz kanun yoluna

³³ ÖZTÜRK vd., s. 675; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 576; ERDEM, Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf, s. 115; TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C. 2, s. 176; BİRTEK, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 51; KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 98; EKER KAZANCI, s. 128.

³⁴ “...Dosyanın incelenmesinde; Yerel Mahkemece, 28.11.2002 tarihinde verilen direnme kararının, sanık tarafından 12.3.2003 tarihinde süresinde temyiz edilmesinden sonra, 27.3.2003 günü dosya yeniden ele alınarak, ek karar ile, sanığın cezasının 4814 sayılı Yasa uyarınca 22.995.593.000 lira ağır para cezasına dönüştürüldüğü saptanmış ise de; ayrıntıları Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 9.11.1999 gün ve 8-212/259 sayılı kararında belirtildiği üzere, aksine bir yasal düzenleme bulunmadıkça mahkemenin karar verdikten sonra dosyayı yeniden ele alarak yargılama yapması, yasal olanak olmadığı halde kendi kararını kaldırması, sonradan benzer ya da değişik bir karar vermesi Usül Yasasına aykırı, hukuki dayanaktan yoksun, hukuken geçersiz ve yok hükmündedir...” YCGK. E. 2003/244, K. 2003/240, T. 07.10.2003 (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/ceza-genel-kurulu-e-2003-10-244-k-2003-240-t-07-10-2003> Erişim Tarihi: 07.11.2024).

³⁵ ÖZEN, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 944; GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 733; ÖZTÜRK vd., s. 675; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 41; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 576.

³⁶ EKER KAZANCI, s. 130.

³⁷ Fidan BALCI/Seyithan ÖZTÜRK, Yargıtay Kararları Işığında Ceza Yargılamasında İstinaf ve Temyiz, B. 3, Adalet Yay., Ankara 2024, s. 622; SOYASLAN, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 605; BİRTEK, Ceza

başvurmayan sanıkların temyiz kanun yoluna başvuran sanıklardan daha ağır şekilde cezalandırılmaları, adalet anlayışına aykırı olduğu için bazı hallerde kesin hükmün otoritesine istisna getirilmiş ve temyiz kanun yoluna başvurmayan sanıkların da bozmadan yararlanabilecekleri kabul edilmiştir.³⁸ Bu etkiye genişleme etkisi³⁹ ya da yayılma etkisi⁴⁰ de denilmektedir.

Bu kapsamda kanun koyucu tarafından ihdas edilen CMK m. 306/1 şu şekildedir:

“Hüküm, sanık lehine bozulmuşsa ve bu hususların temyiz isteminde bulunmamış olan diğer sanıklara da uygulanması olanağı varsa, bu sanıklar da temyiz isteminde bulunmuşçasına hükmün bozulmasından yararlanırlar.”

Bozulan hükmün diğer sanıklara sirayeti için iki şartın birlikte bulunması gerekir: Sanığın lehine olacak şekilde hükmün bozulması ve bozulan hususların temyiz başvurusunda bulunmamış olan diğer sanıklara da uygulanabilir olması.⁴¹

Öncelikle ifade etmek gerekir ki, hükmün sanık lehine bozulması halinde başvurunun sanık, müdafî, sanığın eşi, kanuni temsilcisi veya Cumhuriyet savcısı tarafından yapılmış olması önem arz etmemektedir.⁴²

Söz konusu hükümde ifade edilen ilk şart hükmün sanık lehine bozulmasıdır. Mahkûmiyet yerine beraat kararı verilmesi, fiil için daha hafif bir cezaya hükmedilmesi gerektiğine karar verilmesi, suçun tamamlanmış olduğuna değil teşebbüs aşamasında

Muhakemesinde İstinaf, s. 57.

³⁸ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 449-450; YÜCE, s. 154; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 651; TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.2, s. 177; BALCI/ÖZTÜRK, s. 622.

³⁹ YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 651.

⁴⁰ EKER KAZANCI, s. 130; TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.2, s. 176; ÖZTÜRK vd., s. 675.

⁴¹ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 450; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 651-652.

⁴² SOYASLAN, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 605; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 213.

kaldığına karar verilmesi gibi sebeplerle verilen bozma kararları sanığın lehinedir.⁴³

Hükmün bozulmasının kanun yoluna başvurmayan diğer sanıklara sirayeti için kanunda öngörülen diğer şart ise bozulan hükmün diğer sanıklara uygulanma kabiliyetinin bulunmasıdır. Bu kapsamda sanığın doğum tarihi açıkça belirlenmişken, cezanın belirlenmesinde gerekli indirimin yapılmaması veya hatalı bir şekilde indirim yapılması gibi kişisel nedenlerin varlığı halinde, temyiz kanun yoluna başvurmayan diğer sanıklara bozma kararının sirayet ettirilmesi söz konusu olamaz.⁴⁴

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, hüküm sanığın lehine olacak şekilde bozulmuşsa ve bozmaya konu edilen hususlar temyiz yoluna başvurmamış diğer sanıklar bakımından da uygulanabilir nitelikteyse, bozulan hüküm diğer sanıklara sirayet edecektir. Ancak Yargıtay tarafından verilen bozma kararına uyulması yerine direnme kararı verilmesi halinde, nasıl bir uygulama yapılacağı konusunda bir netlik bulunmamaktadır. Kanaatimizce, direnme kararı verilmesi halinde hükmü temyiz etmeyen sanıklara bozma kararının sirayet etmesi mümkün olmayacağından, ilk kararı temyiz etmeyen sanıkların direnme kararını da temyiz etmeleri mümkün değildir.⁴⁵ Nitekim Yargıtay kararları da bu yöndedir.⁴⁶

⁴³ Seydi **KAYMAZ**, “Ceza Muhakemesinde Aleyhe Değiştirme Yasağı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, C.19, S.2, Y.2013, s. 1410.

⁴⁴ BALCI/ÖZTÜRK, s. 624.

⁴⁵ ÖZTÜRK vd., s. 676; ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ, s. 737; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 43; SOYASLAN, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 606; Yaprak **ÖNTAN**, “İstinaf Kanun Yolunda Bozmanın Sirayeti Sorunu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C.29, S.128, Y. 2017, s. 151; ÜNVER/HAKERİ, s. 2446.

⁴⁶ “...Hükmü temyiz etmeyen ya da temyiz istemi reddedilen sanık, bozma kararının sonucundan yararlanacağı için, öncelikle bozmaya uyulması ve cezanın uygulanmasında temyiz eden sanık lehine yeni bir karar verilmesi zorunludur. Lehe bozma bu takdirde, adaleti sağlamak amacıyla hükmü temyiz etmeyen sanığa sirayet ettirilecektir. Bunun sonucu olarak önceki kararda direnilmesi halinde, sirayetten söz edilemeyecektir. Aksi takdirde temyiz davası açan sanık için kabul edilmeyen bir bozma nedeninin,

Hükmü temyiz etmeyen ancak lehe bozmadan faydalanan sanığın bozmadan sonra yeniden kurulan hükme karşı da temyiz kanun yoluna başvuramayacağı kabul edilmektedir.⁴⁷ Ancak kanun lafzında yer verilen “diğer sanıklar da temyiz isteminde bulunmuşçasına hükmün bozulmasından yararlanırlar” ifadesi gereğince temyiz kanun yoluna başvurmuş olan sanıklara tanınan tüm haklar temyiz kanun yoluna başvurmamış diğer sanıklara da sağlanmalıdır ve bu kişiler de sonraki hükme karşı temyiz kanun yoluna başvurabilmelidir.⁴⁸

kanun yoluna başvurmayan sanık lehine kabulü gibi bir sonuca ulaşılacaktır. Bu sonuç ise, temyiz edenin aleyhine, temyiz etmeyen lehine olup çelişkili bir uygulamaya neden olacağından sirayet müessesesinin amacına aykırıdır. Ceza Genel Kurulunun süreklilik gösteren kararları da bu doğrultudadır.

Bu nedenle, bozma kararına uyulmadığı takdirde bozmanın hükmü temyiz etmeyen sanığa sirayeti mümkün olmadığından, ilk kararı temyiz etmeyen yada temyiz istemi reddedilen sanığın direnme kararını temyiz etme imkânı bulunmamaktadır.” YCGK, E. 2013/14-794, K. 2014/177, T. 08.04.2014 (<https://legalbank.net/belge/y-cgk-e-2013-14-794-k-2014-177-t-08-04-2014-akil-hastaligi-bulunanin-irzina-gecmek-sucu/1424424> Erişim Tarihi: 27.10.2024).

⁴⁷ “...Sirayet kurumunun, koşulları oluştuğu takdirde, hükmü temyiz edenler lehine oluşacak durumdan, temyiz yoluna başvurmayan, süresinden sonra başvuran veya temyize başvurmakla beraber başvurusu kabul edilmeyen sanıkların da yararlanmalarının sağlanması suretiyle, bu kişilerin temyiz edenlerden daha ağır bir ceza ile cezalandırılmaları adaletsizliğini giderme amacını taşıması ve bozmanın sirayetinde, yerel mahkeme hükmünün, temyiz etmeyen sanık yönünden bozulmayıp sanığın sadece bozma kararının sonucundan yararlandırılması, aksi düşüncenin kabulünün, usul hukukundaki belirsizliği önlemeye yönelik temyiz ve itiraz sürelerinin konuluş amacı ile bağdaşmayacak ve kesinleşme sürecinin öngörülebilirliğini ortadan kaldıracak olması karşısında; kanun yoluna başvurmayan, süresinden sonra başvuran veya temyize başvurmakla beraber başvurusu kabul edilmeyen sanık hakkında kurulan hükmün de bozulacağını ve yeniden kurulan hükmün temyiz denetimine tabi olacağını açıkça düzenleme imkânı bulunan kanun koyucunun, bilinçli bir tercih göstererek bu yönde bir düzenlemeye yer vermemesi hususu da dikkate alındığında, adil yargılanma ilkesi çerçevesinde etkin bir şekilde temyiz yoluna başvurma hakkı olduğunda tereddüt bulunmayan ancak yöntemine uygun tebliğe rağmen ilk hükmü temyiz etmeyen sanığın, inceleme dışı diğer sanığın temyizi üzerine hükmün lehe bozulmasının ardından, sirayet nedeniyle kurulan, temyiz edilemez nitelikteki ikinci hükmü temyiz etme hakkının bulunmadığı...” YCGK, E. 2023/97, K. 2023/618, T. 22.11.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 14.10.2024).

⁴⁸ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 450-451; Fahri Gökçen **TANER**, “5271 Sayılı Cmk’nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, Ankara Barosu Dergisi, C.

CMUK m. 325'e göre; bozulan hükmün diğer sanıklara sirayet etmesi için, cezanın uygulanmasındaki hataların hükmün bozulmasına neden olması ve bozulan unsurların temyiz kanun yoluna başvurmayan diğer sanıklara da uygulanabilir olması gerekir.⁴⁹ Hükmün cezanın uygulanmasındaki aykırılıktan dolayı bozulması ifadesinden, ceza kanunlarının uygulanmasındaki hukuka aykırılık anlaşılmalı, muhakeme hukukuna aykırılıktan dolayı hükmün bozulması halinde bozmanın diğer sanıklara sirayet etmeyeceği ifade edilmiştir.⁵⁰ Ancak CMK döneminde bu kriterden vazgeçilmiştir. Böylelikle muhakeme hukukuna aykırılıktan dolayı hükmün bozulması halinde de lehe bozulan hüküm diğer sanıklara sirayet edecektir.⁵¹ Nitekim 01.12.2004 Tarihli Adalet Komisyonu Raporu'nda "*cezanın belirlenmesinde hukuka aykırılıktan dolayı*" ifadesinin hükmün uygulama alanını daralttığı ifade edilmiş⁵² ve CMK m. 306'da bu şekilde bir ifadeye yer verilmemiştir. Buradan hareketle hem maddi hukuka aykırılıklardan hem de muhakeme hukukuna aykırılıklardan dolayı verilen bozma kararının, temyiz kanun yoluna başvurmayan sanıklara sirayet edeceğini ifade etmek gerekir. Ancak doktrinde farklı fikirler ileri süren yazarlar bulunmaktadır. Balcı/Öztürk' e göre, başvuran lehine olan ve özellikle bozma sebebi teşkil eden usule ilişkin tüm bozma kararlarından diğer sanıkların da yararlandırılması, hükmün amacının aşılmasına neden olacaktır.⁵³ Fakat yukarıda yer verdiğimiz gerekçeler nedeniyle bu görüşe katılmak mümkün değildir.

75, S. 4, Y. 2017, s. 75; EKER KAZANCI, s. 133; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 215; ÜNVER/HAKERİ, s. 2446.

⁴⁹ ÖNTAN, s. 152.

⁵⁰ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1101.

⁵¹ EKER KAZANCI, s. 134; ÖNTAN, s. 152; TANER, "5271 Sayılı Cmk'nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar", s. 75.

⁵² 01.12.2004 tarihli Adalet Komisyonu Raporu ([https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?](https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?YasamaKanunId=f72877bd-9f98-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=5271#step-4)

YasamaKanunId=f72877bd-9f98-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=5271#step-4 Erişim Tarihi: 27.08.2025).

⁵³ BALCI/ÖZTÜRK, s. 625.

Bozulan hükmün diğer sanıklara etkisi kanun gereği olduğu için, bir istem ya da talep bulunmasa dahi diğer şartların varlığı halinde bozulan hüküm diğer sanıklara sirayet ettirilecektir.⁵⁴ Nitekim Yargıtay kararları da bu yöndedir.⁵⁵

D. KANUN YOLLARINA BAŞVURU HAKKI

Kanun yollarına yapılan başvuru ile hukuka aykırı kararlardaki hatalar giderilerek doğru kararlar verilmesi sağlanmaktadır. Bu bağlamda kanun yollarına başvuru hakkı bir insan hakkıdır.⁵⁶ Kanun yollarına başvuru hakkı ile ilgili çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır.

Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi m.14/5’de kanun yoluna başvuru hakkı şu ifadelerle teminat altına alınmıştır: *“Bir suçtan mahkum olan kimse, mahkumiyetinin ve aldığı cezanın daha yüksek bir yargı yeri tarafından hukuka göre incelenmesi hakkına sahiptir.”* Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi bakımından ise adil yargılanma hakkının düzenlendiği 6. maddede, kanun yoluna başvuru hakkı bakımından bir düzenleme bulunmamaktadır.⁵⁷ Ancak bir devlet kendi iç hukukunda kanun yollarına

⁵⁴ Erhan GÜNAY, “Ceza Yargılamasında Hükmün Bozulmasının Diğer Sanıklara Etkisi”, Terazi Hukuk Dergisi, C.15, S. 161, Y. 2020, s. 67; TANER, “5271 Sayılı Cmk’nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, s. 75; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 213; EKER KAZANCI, s. 134.

⁵⁵ “... temyiz incelemesi sırasında, bozma nedeninin hükmü temyiz etmeyen sanığa sirayet ettirilmesine işaret edilmesi de zorunlu olmayıp lehe bir bozma sebebinin bulunması durumunda mahkemelerce bu hususunun kendiliğinden dikkate alınması gerekmektedir.” YCGK, E. 2023/97, K. 2023/618, T. 22.11.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 14.10.2024).

⁵⁶ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 916; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 21.

⁵⁷ Sibel İNCEOĞLU, Adil Yargılanma Hakkı Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi 4, B. 1, Ankara 2018, s. 23; David HARRIS/Michael O’BOYLE/Ed BATES/Carla BUCKLEY, Law of the European Convention on Human Rights, 3. Edition, Oxford Univ. Press, Oxford 2014, s. 459; Peter D. MARSHALL, “A Comparative Analysis of the Right to Appeal”, Duke Journal of Comparative & International Law, Vol. 22, No. 1, Y. 2011, s. 24.

başvurulmasına imkan tanır, 6. madde ile sağlanan güvencelerin kanun yolu başvurusu kapsamında da sağlanması gerekir.⁵⁸ Nitekim Anayasa Mahkemesi de “*Derya Karahan*” başvurusunda AİHM kararlarına atıf yaparak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 6. maddesinin doğrudan bir kanun yoluna başvuru hakkı sağlamadığını ifade etmiştir. Ancak mahkeme böyle bir hakkın iç hukukta tanınması halinde, sözleşmenin 6. maddesinde öngörülen teminatların kanun yollarında da sağlanması gerektiğini ifade etmiştir.⁵⁹

AİHS 7 No’lu Ek protokolün “*Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı*” başlıklı 2/1. maddesi şu şekildedir: “ *Mahkeme tarafından ceza gerektiren bir suç nedeniyle mahkum edilen herkes, mahkumiyetinin veya hükmolunan cezanın yüksek bir mahkeme tarafından yeniden incelenmesini sağlama hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanımı, kullanımının dayanakları dahil kanunla düzenlenir.*” Aynı maddenin ikinci fıkrası ise şu şekildedir: “*Kanunla düzenlenmiş hafif nitelikli suçlar bakımından veya ilgili kişinin ilk davada en yüksek mahkeme tarafından yargılanmış veya beraat kararına karşı yapılan itirazın ardından hakkında mahkumiyet kararı verilmiş olması durumlarında, bu hak istisnalara tabi olabilir.*”

İlgili protokol 1 Ağustos 2016 tarihi itibarıyla ülkemizde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu maddeden de anlaşılacağı üzere kanun yoluna başvurma hakkı, protokol ile açıkça kabul edilmiştir. Ancak bu protokol kanun yoluna başvurma hakkının varlığını gerekli kılmakla birlikte, bu kanun yolunun istinaf mı yoksa temyiz mi olacağına dair bir netlik bulundurmamaktadır. Bundan dolayı doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüşse de

⁵⁸ HARRIS/ O’BOYLE/ BATES/ WARBRICK, s.459; MARSHALL, s. 24; AİHM, Anghel/Italy, Başvuru. No: 5968/09, 25.06.2013, § 50.

⁵⁹ AYM, Derya KARAHAN Başvurusu, Başvuru No: 2017/16596, 10.02.2021, § 20.

bu konuda baskın olan görüş, iki dereceli bir kanun yolu öngörülmesinin istinaf kanun yolunu zorunlu kılmadığı yönündedir.⁶⁰ Nitekim söz konusu düzenlemede maddi meselenin yeniden ele alınmasına dair bir zorunluluk bulunmadığı için biz de bu görüşe katılmaktayız.⁶¹ Bu yönde bir AİHM kararına burada değinmek yerinde olacaktır. Krombach/Fransa kararında sözleşmeye Ek 7 No'lu protokolün 2. maddesi ile güvence altına alınan hakların kullanılması bakımından sözleşmeciler devletlerin geniş takdir yetkilerine sahip olduğu vurgulandıktan sonra şu ifadeler yer verilmiştir: “...*bir mahkumiyet kararının veya cezanın daha yüksek bir mahkeme tarafından incelenmesi hem olgusal, hem hukuki meseleleri ilgilendirebileceği gibi sadece hukuki meselelerle sınırlı da tutulabilir.*”⁶²

Kanun yoluna başvurma hakkına dair bu açıklamalardan sonra bu hakkın da sınırsız bir hak olmadığını ve sınırlandırılabilirliğini belirtmek gerekir. Nitekim CMK’da bazı suçlar bakımından kanun yollarına başvuru hakkı sınırlandırılmıştır(CMK m. 272/3, 286/1). Bu sınırlamaların pratik bazı sebepleri vardır. Bu sebeplerden birisi mahkemelerin iş yükünü hafifletmek amacıyla önemsiz hata ve hukuka aykırılıklar söz konusu olduğunda bunlara göz yumulabileceği anlayışıdır.⁶³ Bir başka sebep ise

⁶⁰ Fatih **BİRTEK**, “*Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zorunluluk*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 80, S. 4, Y. 2022, s. 1344; BİRTEK, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 102; Aksi yönde bkz. Sarıgül, s. 29.

⁶¹ ERDEM, Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf, s. 49.

⁶² Serkan **CENGİZ**/Fahrettin **DEMİRAĞ**/Teoman **ERGÜL**/Jeremy **McBRIDE**/Veli Özer **ÖZBEK**/Durmuş **TEZCAN**, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları, Ankara 2023, s. 424.

⁶³ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 408; Rezzan **İTİŞGEN**, “*Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S.16, Y.2014, s. 381; ÖZEN, “*Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf*”, s. 2356; Seydi **KAYMAZ**, “*Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler*” İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.74, S.1, Y.2016, s. 111.

suçluların bir an önce cezalandırılmasını sağlayabilmek düşüncesidir.⁶⁴

Yapılan bu sınırlandırmaların haklı gerekçe ve gayeleri olsa da mahkemeye erişim hakkı bağlamında ihlal teşkil edip etmeyeceği hususuna ayrıca değinmek gerekir. AİHS 7 No’lu Ek protokolün 2/2. maddesinde de zikredildiği üzere ceza gerektiren her türlü suç için iki dereceli yargılama yapılması gerekmez. İlgili madde uyarınca iki dereceli yargılama yapılmasını gerektirmeyen durumlar; suçun hafif nitelikte olması, ilk derece yargılaması yapan mahkemenin en yüksek mahkeme olması ve beraat kararına karşı yapılmış olan itirazın ardından mahkumiyet kararı verilmiş olmasıdır.

Suçun hafif nitelikte olması ifadesinden ne anlaşılması gerektiği önem arz etmektedir. Ek 7 No’ lu protokolün açıklayıcısı olan “*Explanatory Report(Açıklayıcı Rapor)*” da belirtildiği üzere suçun hafif nitelikte olup olmadığını anlamak için kullanılması gereken kriter o suç karşılığında hapis cezasının öngörölmüş olup olmamasıdır.⁶⁵ AYM de bir kararında doğrudan adli para cezasına hükmedilmesi durumunda istinaf kanun yolunun kapalı olmasını hak ihlali olarak görmemiştir.⁶⁶ Ancak adli para cezasına hükmedildikten sonra bu cezanın ödenmemesi ve diğer tedbirlere de uyulmaması durumunda Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun uyarınca kişinin ceza infaz kurumuna girme ihtimali ortaya çıkabilir. Adli para cezalarının infazında ortaya çıkan bu uygulamadan dolayı kimi zaman Ek 7 No’lu protokolün 2/2. maddesi uyarınca AİHS’e aykırı durumlar ortaya çıkabilir.⁶⁷

E. KANUN YOLLARININ BELİRLENMESİNDE YANILMA

⁶⁴ ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 19.

⁶⁵ Explanatory Report, (<https://rm.coe.int/16800c96fd>_Erişim Tarihi: 02.04.2024) § 21.

⁶⁶ AYM, Mahir Şahap BOSTAN Başvurusu, Başvuru No: 2017/19906, 02.06.2020, § 44.

⁶⁷ KAYMAZ, “*Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler*”, s. 112.

Kabul edilebilir bir kanun yolu başvurusu söz konusu olduğunda, “*kanun yolunun veya merciin belirlenmesinde yanılma, başvuranın haklarını kaldırmaz*” (CMK m. 264/1). Çünkü kanun koyucu kanun yoluna başvuran kişinin iradesine önem atfetmektedir.⁶⁸ İradeye atfedilen bu değerden dolayı, kanun yolunun nitelendirilmesinde yapılan hata hukuki korumanın etkinliğini engellememelidir.⁶⁹

Kabul edilebilir başvurudan anlaşılması gereken, yasal süresi içinde kanun yoluna başvurulmuş olmasıdır.⁷⁰ Bu durum doktrinde “*süresi içinde olmak koşuluyla yanlış kapı çalınabilir*” şeklinde ifade edilmiştir.⁷¹ Nitekim süresi içinde yanlış kanun yoluna veya merciine başvurulması halinde CMK m. 264/2 uyarınca, “*...başvurunun yapıldığı merci, başvuruyu derhal görevli ve yetkili olan mercie gönderir.*”⁷² Bu kapsamda kanun yolu başvurusu yanlış mercie başvurulduğu tarihte yapılmış sayılır.⁷³

Kanun yollarının belirlenmesinde iki farklı şekilde hata ortaya çıkabilir: Başvurulacak kanun yolunun türünde yapılan hata ve başvurulacak merciin

⁶⁸ Faruk **EREM**, Ceza Usulü Hukuku, B. 5, Sevinç Matbaası, Ankara 1978, s. 564; Erdener **YURTCAN**, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, B. 9, Seçkin Yay., Ankara 2019, s. 1010; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 391; YÜCE, s. 44; ÖZTÜRK vd., s. 677; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 47.

⁶⁹ ERDEM/ŞENTÜRK, s. 47; EKER KAZANCI, s. 104; ÖZTÜRK vd., s. 677.

⁷⁰ Ali Rıza **ÇINAR**, Türk ve Alman Ceza Yargılamaya Hukukunda İstinaf, B. 1, Adalet Yay., Ankara 2010, s. 102.

⁷¹ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 928; KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1023.

⁷² “...-Sanık ... hakkında konut dokunulmazlığını bozma suçundan verilen kararın incelenmesinde; Sanık hakkında konut dokunulmazlığını bozma suçundan verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararın, 5271 sayılı CMK'nın 231/12. maddesi uyarınca itiraza tabi olduğu, bu kararın temyizi mümkün olmadığından, 5271 sayılı CMK'nın 264. maddesine göre de, kanun yolunun ve merciinin belirlenmesinde yanılma, başvuranın hakkını ortadan kaldırmayacağından, sanık müdafinin dilekçesi itiraz niteliğinde kabul edilerek itirazın mercince incelenmesi için dosyanın incelenmeksizin mahalline İADESİNE...” Yar. 2. CD, E. 2019/14457, K. 2020/1113 T. 20.01.2020 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 28.10.2024).

⁷³ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 746; EKER KAZANCI, s. 104.

belirlenmesinde yapılan hata.⁷⁴ Kanun yolu ve/veya merciine başvuruda hata halinde, ilgili başvuru, başvuru yapılan merci tarafından görevli ve yetkili mahkemeye gönderileceğinden dolayı eski hale getirme başvurusu yapılmasına gerek bulunmamaktadır.⁷⁵

Kanun yolunun yanlış belirlenmesi durumunda ilgili merci dosyayı görevli ve yetkili gördüğü mercie gönderir. Dosyanın gönderildiği merci de kendisini görevli ve yetkili görmezse dosyayı başka bir mercie gönderebilir, bu şekilde CMK m. 264/2 birden çok kez uygulanabilir.⁷⁶ Fakat başvuru yapılan merci dosyayı görevli ve yetkili mercie göndermek yerine kendisi inceleyerek karar verirse, bu durumda verilen kararlar hükümsüz olur.⁷⁷

Yargıtay'ın 22.01.1962 gün ve 2/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile Cumhuriyet savcılarının kanun yolunu belirlerken hata yapmaları durumunda kanun yolunun belirlenmesinde yanılma hükümlerinden faydalanmayacağına karar verilmiştir. Ancak 05.02.2008 tarih ve 2007/266 Esas, 2008/13 Karar sayılı Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında, içtihadı birleştirme kararının verildiği dönemde yürürlükte olan kanunun yürürlükten kalktığı ifade edilmiş ve kanun yolu düzenlemelerinin içerdiği

⁷⁴ ÖZTÜRK vd., s. 677; YURTCAN, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, s. 1010; ERDEM/ŞENTÜRK s., 47.

⁷⁵ ÜNVER/HAKERİ, s. 2351.

⁷⁶ ÜNVER/HAKERİ, s. 2351.

⁷⁷ ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 599; "...Yerel Mahkeme uyarılama kararında, yasa yolunun açık olup olmadığının belirtilmemesi nedeniyle, Yerel C.Savcısı bu bilgilere dayanarak temyiz süresi içinde itiraz yasa yoluna başvurmuştur. Bu durumda itiraz merciinin, yasa yoluna başvuruda hataya düştüğünü saptayarak, kararın tabi bulunduğu doğru yasa yolunun temyiz olduğuna işaretle inceleme yapılabilmesi için dosyayı Yargıtay'a göndermesi gerekirken, kendisini yetkili ve görevli sayarak başvuruyu sonuçlandırmak suretiyle verdiği karar hükümsüzdür..." YCGK. E. 2007/138, K. 2007/171, T. 17.07.2007 (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/ceza-genel-kurulu-e-2007-6-138-k-2007-171-t-17-7-2007> Erişim Tarihi: 16.10.2024).

karmaşa dolayısıyla Cumhuriyet savcılarının da kanun yolu belirlemede yanılma hükümlerinden yararlanabileceği ifade edilmiştir.⁷⁸

Kanaatimizce Cumhuriyet savcılarının da kanun yolunun belirlenmesinde yanılma hükümlerinden yararlanabilmesi gerekmektedir.⁷⁹ Nitekim CMK m. 260'ta kanun yoluna başvurabilecek kişiler arasında Cumhuriyet savcısına da yer verilmiştir. CMK m. 264/1'de ise yanılmanın “başvuranın” haklarını ortadan kaldırmayacağı ifade edilmiştir. Burada yer verilen “başvuranın” ibaresi CMK m. 260'ta yer alan kanun yoluna başvuru hakkı bulunan kişileri tanımlamak için yapılmış bir düzenlemedir⁸⁰. Ayrıca CMK m. 264'ün gerekçesinde “Cumhuriyet savcılarının yoğun ve ağır bir iş yükü altında bulunmaları nedeniyle yanılığa düşmeleri olasıdır. Öte yandan, Cumhuriyet savcılarının kanun yolu başvurularının toplum yararına, toplumun hukukunu bozan bir durumun düzeltilmesini sağlama amacına yönelik olduğu ve sanık lehine de başvurabilecekleri düşüncesiyle, bu konuda sınırlama koyan Yargıtay İçtihadı

⁷⁸ “5271 sayılı CYY'nin, 1412 sayılı CYUY'nin yerine yürürlüğe girmesi ve konuya ilişkin 264. maddenin 1. fıkrasında “kabul edilebilir bir başvuruda kanun yolunun veya merciinin belirlenmesinde yanılma, başvuranın haklarını ortadan kaldırmaz.” hükmüne yer vermesi ve bununla da kalmayarak gerekçe bölümünde; “Madde uyarınca, Cumhuriyet Savcısının, şüpheli veya sanığın, avukatın, davaya katılanın, yasal temsilcinin veya eşin kabulü gerekli bir kanun yolu istemi salt merciin veya kanun yolunun belirlenmesinde yanılığın nedeniyle, başvuranın hukukunu ihlal etmeyecek, dilekçe veya tutanağın verildiği merci bunu, zaman yitirmeden, yetkili ve görevli mercie gönderecektir. Cumhuriyet Savcılarının yoğun ve ağır bir iş yükü altında bulunmaları nedeniyle yanılığa düşmeleri olasıdır. Öte yandan, Cumhuriyet savcılarının kanun yolu başvurularının toplum yararına, toplumun hukukunu bozan bir durumun düzeltilmesini sağlama amacına yönelik olduğu ve sanık lehine de başvurabilecekleri düşüncesiyle, bu konuda sınırlama koyan Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu'nun 22.01.1962 gün ve 2/1 sayılı kararını aşmak üzere madde açık hüküm getirmiştir.” YCGK. E. 2007/266, K. 2008/13, T. 05.02.2008 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 16.10.2024).

⁷⁹ ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 599; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 49; İTİŞGEN, s. 383; Ali Tanju SARIGÜL, Ceza Muhakemesi Hukukuna İstinaf, B. 3, Türkiye Barolar Birliği Yay., Ankara 2017, s. 50.

⁸⁰ İsmail KILIÇLAR/Ahmet ÖZDEMİR, “Cumhuriyet Savcısının Olağan Kanun Yollarına Başvurma Hakkı ve Sonuçları”, Terazi Hukuk Dergisi, S. 221, Y. 2025, s. 106.

Birleştirme Kurulunun 22/1/1962 gün ve 2/1 sayılı kararını aşmak üzere, madde açık hüküm getirmiştir.” ifadelerine yer verilerek Cumhuriyet savcılarının da kanun yolunun belirlenmesinde yanılma hükümlerinden faydalanabilmesi sağlanmak istenmiştir.

Ancak aksi görüşte olan yazarlar da vardır. Bu görüşe göre Cumhuriyet savcısının kanun yolu başvurusunda yanılma hükümlerinden yararlanabileceğine dair düzenlemenin kanun tasarısında bulunmasına rağmen kanunlaşmamış olması, kanun koyucunun Cumhuriyet savcısının bu hükümlerden yararlanmasına yönelik iradesinden vazgeçtiğini göstermektedir.⁸¹

F. KANUN YOLLARININ ÇEŞİTLİ AYRIMLARI

Kanun yolları arz ettikleri birtakım özelliklere göre farklı sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Bu başlık altında kanun yollarının sınıflandırılmasına yer verilecektir.

1. Olağan-Olağanüstü Kanun Yolu Ayrımı

Kanun yolları en yaygın şekilde olağan ve olağanüstü kanun yolları olarak ikiye ayrılmaktadır. Ne var ki, bu ayırım yapılırken farklı ölçütler esas alınmaktadır. Fransız doktrininde bir görüş, hukuki mesele ve maddi meselenin yeniden ele alınıp alınmadığına göre bir ayırım yapmaktadır.⁸² Buna karşılık bir diğer görüş, kanunun belli sebeplere dayanmayı şart koşup koşmadığına göre ayırım yapmaktadır.⁸³

Türk doktrininde olağan kanun yolları ile olağanüstü kanun yollarını ayırma

⁸¹ CENTEL/ZAFER, s. 909.

⁸² YENİSEY, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu, s. 49.

⁸³ ztekin **TOSUN**, “*Kanun Yollarının Ceza Muhakemesi Hukukundaki Yeri*”, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 3, S. 4, Y. 1969, s. 10.

konusunda kullanılan ölçüt ise kesin hükümdür.⁸⁴ Diğer bir deyişle aleyhine kanun yoluna başvuru kararı henüz kesinleşmemişse olağan kanun yollarından, kesinleşmiş bir karar ise olağanüstü kanun yollarından söz edilir.⁸⁵ Bu tanıma göre CMK’ da olağan kanun yolları, “*itiraz, istinaf ve temyiz*” iken, olağanüstü kanun yolları ise “*Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın itirazı, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı’nın itirazı, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesidir*”.

2. Dar Anlamda Kanun Yolu- Geniş Anlamda Kanun Yolu Ayrımı

Kanun yolları dar anlamda kanun yolları ve geniş anlamda kanun yolları olarak da bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Bu kapsamda kanunda açıkça kanun yolu olarak belirtilen hukuki çareler dar anlamda kanun yolu iken açıkça kanun yolu olarak ifade edilmemekle birlikte kanun yolu özelliklerini ihtiva eden hukuki çareler geniş anlamda kanun yoludur.⁸⁶ Bu kapsamda eski hale getirme geniş anlamda kanun yolu niteliğindedir.⁸⁷

3. Asıl(İkinci) –Hukuki Derece Kanun Yolu Ayrımı

Kanun yolları asıl derece kanun yolları ve hukuki derece kanun yolları olarak da bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Bu ayrımın yapılmasında, hukuki meselenin yanında

⁸⁴ EREM, Ceza Usulü Hukuku, s. 549; KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1013; CENTEL/ZAFER, s. 915; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 14; KARAKEHYA, s. 484; ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, s. 759; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 385; TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C. 2, s. 181; ÖZTÜRK vd., s. 689; GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 738.

⁸⁵ ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 592; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 69.

⁸⁶ CENTEL/ZAFER, s. 899; KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1013; AKKAYA, s. 11-12; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 69.

⁸⁷ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 915; AKKAYA, s. 12; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 14; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 69.

maddi meselenin incelenip incelenmemesi ölçütü kullanılır.⁸⁸

Kanun yollarında maddi meseleye yönelik incelemeler yapılabilmesi için ilgili merciin, duruşma yapma, delil toplama, delilleri tartışma ve takdir etme hak ve yetkisinin bulunması gerekir.⁸⁹ Asıl derece kanun yollarında hukuka aykırı olduğu düşünülen karar ara karar ise itiraz, son karar ise istinaf kanun yolu gündeme gelir.⁹⁰

Temyiz kanun yolunda yalnızca hukuki meseleye yönelik inceleme yapılabildiği için temyiz kanun yoluna hukuki derece kanun yolu da denilir.⁹¹ Bir kanun yolu ile hukukun geliştirilmesi ve hukuk kurallarının ülke genelinde yeknesak şekilde uygulanması amaçlanıyorsa, yalnızca hukuki meselenin incelenmesi yeterli olarak görülebilir.⁹²

G. KANUN YOLU BAŞVURUSUNDAN VAZGEÇİLMESİ VE ETKİSİ

Kanun yolu başvurusundan vazgeçme ve kanun yolundan feragat birbirinden farklı kavramlardır. Kanun yolundan feragat, kanun yoluna başvuru hakkı doğduktan sonra kanun yoluna başvuru hakkı bulunanların bunu kullanmayacağını beyan etmesi iken, kanun yolundan vazgeçme ise kanun yolu başvurusu yapıldıktan sonra bundan geri dönülmesini ifade etmektedir.⁹³

CMK'da merci tarafından karar verilene kadar kanun yolu başvurusundan

⁸⁸ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 385; KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1013; TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.2, s. 184; İTİŞGEN, s. 375.

⁸⁹ BİRTEK, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 41; Mustafa ARTUÇ/Mehmet Tefrik ELMAS, Ceza Muhakemesinde Duruşma Yönetimi ve Yasa Yolları, B.4, Adalet Yay., Ankara 2022, s. 427.

⁹⁰ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1015; AKKAYA, s. 13.

⁹¹ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1015; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 572.

⁹² YENİSEY, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu, s. 4; BULUT, s. 200.

⁹³ CENTEL/ZAFER, s. 910; ÇINAR, Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf, s. 108; TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.2, s. 178; ÖZTÜRK vd., s. 682.

vazgeçilebileceği ifade edilmiştir. “*Merci tarafından karar verilene kadar*” ifadesinden kararın kesinleşmesine kadar geçen sürenin anlaşılması gerekmektedir.⁹⁴ “*Ancak Cumhuriyet savcısı tarafından sanık lehine yapılan başvurudan onun rızası olmaksızın vazgeçilemez*”(CMK m. 266/1).

Kanun yolundan feragat konusunda CMK’da açık bir düzenleme bulunmamaktadır.⁹⁵ Nitekim YCGK kararına konu olan bir olayda, sanık ve müdafine hüküm tefhim edildikten sonra, sanık aynı gün cezasının onanmasını talep etmiştir. Bundan üç gün sonra ise temyiz kanun yoluna başvurmuştur. YCGK, mevcut olayda sanığın cezasının onanmasını talep etmesini değerlendirmiştir. Değerlendirme sonucunda, usulüne uygun bir temyiz başvurusu bulunmadığı için bu talebin temyiz başvurusundan vazgeçme olarak nitelendirilemeyeceğini ifade etmiştir. Ayrıca, kanun yolu başvurusundan feragat niteliğinde olan bu işlemin CMK m. 266 kapsamında temyiz incelemesine engel oluşturmayacağına karar vermiştir.⁹⁶ Ne var ki, doktrinde bizimde katıldığımız farklı bir görüşe göre, kanunda kanun yolundan feragatten açıkça bahsedilmemiş olsa bile, kanun yoluna başvuru hakkı bulunanların bu hak doğduktan sonra özgür iradesi ile bu hakkı kullanmayacağını beyan etmesine hukuki sonuç bağlanmalıdır.⁹⁷ Diğer bir ifadeyle kanun yolundan feragat yönünde bir irade beyan edildiğinde ilgili süje başvuru hakkını kaybeder.⁹⁸ Bu görüş doğrultusunda, ilgili kişi,

⁹⁴ ÖZTÜRK vd., s. 682; ERDEM, Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf, s. 93.

⁹⁵ Nitekim CMK m. 266’nın gerekçesinde 1412 sayılı CMUK’tan farklı olarak 5271 sayılı CMK’da kanun yoluna başvuru hakkından önceden vazgeçmenin(feragat) benimsenmediği yalnızca kanun yoluna başvurulduktan sonra geri almanın düzenlendiği ifade edilmiştir.

⁹⁶ YCGK. E. 2008/271, K. 2009/92, T. 07.04.2009 (<https://legalbank.net/belge/y-cgk-e-2008-271-k-2009-92-t-07-04-2009/3095333/> Erişim Tarihi: 16.10.2024).

⁹⁷ ERDEM, Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf, s. 94.

⁹⁸ GÜNGÖR, s. 68.

kararın kendisine tebliğinden itibaren, kanun yolu başvuru süresinin bitimine kadar kanun yolundan feragat edebilir.⁹⁹

Kanun yolu başvurusundan vazgeçilmesinde kanun koyucu tarafından bazı özel düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda, CMK m. 266/2'ye göre, “*Müdafiiin veya vekilin başvurudan vazgeçebilmesi, vekaletnamede bu hususta özel yetkili kılınmış olmasına bağlıdır.*”

Yine bu kapsamda CMK m. 266/3'e göre, “*150 nci maddenin ikinci fıkrası uyarınca, kendisine müdafii atanmış şüpheli veya sanıklar yararına kanun yoluna başvurulduğunda veya başvuru kanun yolundan vazgeçildiğinde şüpheli veya sanık ile müdafiiin iradesi çelişirse müdafiiin iradesi geçerli sayılır.*” Yalnızca baro tarafından atanmış zorunlu müdafinin değil aynı zamanda seçilmiş (ihtiyari) zorunlu müdafinin bulunduğu hallerde de kanun yoluna başvurma veya kanun yolu başvurusundan vazgeçme hususunda sanık ile müdafinin iradesinin çeliştiği durumlarda yine müdafinin iradesine üstünlük tanınması gerekir.¹⁰⁰

Kanun koyucu bu düzenleme (CMK m. 266/3) ile bahsi geçen kişilerin, müdafilerine kıyasla sağlıklı bir karar verme yeteneğine sahip olamayacaklarını göz önünde bulundurmuş ve bu kişileri kendi iradelerine rağmen koruma altına almayı tercih etmiştir.¹⁰¹ Ancak burada ayrıca bir hususa değinmenin önem arz ettiği kanaatindeyiz. CMK m. 266/3 uyarınca atanmış zorunlu müdafinin iradesi her durumda geçerli değildir.¹⁰² CMK m. 150'de sayılan kişiler istediği halde müdafinin kanun yoluna

⁹⁹ CENTEL/ZAFER, s. 910.

¹⁰⁰ CENTEL/ZAFER, s. 911; BALCI/ÖZTÜRK, s. 112.

¹⁰¹ ÜNVER/HAKERİ, s. 2348.

¹⁰² GÜNGÖR, s. 69.

başvurmaması veya bu kişilerin isteklerine aykırı olarak başvurudan vazgeçmesi mümkün değildir.¹⁰³

Yine benzer bir yaklaşım ile CMK m. 234/2 uyarınca zorunlu vekil görevlendirildiği hallerde, davaya katılmanın gerçekleşmesi durumunda CMK m. 266/3 hükmünün kıyasen uygulanması gerekir.¹⁰⁴ Diğer bir deyişle kanun yoluna başvurma veya kanun yolu başvurusundan vazgeçme hususunda zorunlu vekilin iradesi ile mağdurun iradesinin çeliştiği durumlarda zorunlu vekilin iradesine üstünlük tanınmalıdır. Nitekim Yargıtay kararları da bu yöndedir.¹⁰⁵

CMK m. 150/3'te yer alan haller bakımından ise CMK m. 266/3 hükmünün

¹⁰³ GÜNGÖR, s. 69.

¹⁰⁴ BALCI/ÖZTÜRK, s. 112.

¹⁰⁵ “...Somut olay değerlendirildiğinde; suç tarihinde henüz 10 yaşını tamamlamamış bulunan mağdur Tugay'a CYY'nın 234/2. maddesi uyarınca görevlendirilen zorunlu vekilin aynı Yasanın 237/1. maddesi uyarınca davaya katılma hakkı bulunmakla birlikte bu yönde bir talepte bulunmadığı, ancak katıldığı oturumlarda şikâyetçi olduğu yönünde yorumlanması gereken beyanlarda bulunduğu ve verilen hükümleri de sanık aleyhine temyiz ederek bu iradesini sürdürdüğü görülmektedir. 5271 sayılı CYY'nın 238/2. maddesi uyarınca şikâyeti belirten beyanlar üzerine davaya katılma hakkının hatırlatılması zorunlu olup bu zorunluluğa uyulmaması açıkça yasaya aykırıdır.

Öte yandan mağdurun sanıktan şikâyetçi olmadığına ilişkin beyanı karşısında, mağdur için atanan zorunlu vekilin katılma isteminde bulunup bulunamayacağı, başka bir anlatımla katılma hakkının varlığını sürdürüp sürdürmediği sorusu da akıllara gelebilir. Mağdur için atanan zorunlu vekil ile yaşı küçük mağdurun iradelerinin çelişmesi halinde, hangisinin iradesine üstünlük tanınacağı hususunda CYY'nın 234. maddesinde açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bununla birlikte CGK'nun 03.06.2008 gün 56-156 sayılı kararında da vurgulandığı üzere, CYY'nın 266/2. maddesinde yasa yollarına başvurma konusunda, aynı Yasanın 150/2. maddesine göre atanan zorunlu müdafii ile asilin iradesinin çelişmesi halinde, zorunlu müdafinin iradesinin esas alınacağına ilişkin kuralın, olayımızda da mağdur yönünden kıyasen uygulanma olanağı bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak ta CYY'nın 234. maddesi uyarınca mağdur için atanan zorunlu vekilin, sanıktan şikâyetçi olduğuna yönelik iradesine üstünlük tanınmalıdır...” YCGK. E. 2008/145, K. 2009/8, T. 27.01.2009

(<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/ceza-genel-kurulu-e-2008-5-145-k-2009-8-t-27-1-2009>

Erişim Tarihi: 16.10.2024).

uygulanması mümkün değildir.¹⁰⁶ Çünkü CMK m. 266/3'te yer verilen kural ile CMK m. 150/2'de sayılan kişilerin savunma hakkının önemini kavrayamayacak olmaları ve korunmaya muhtaç olmalarından dolayı müdafinin iradesine üstünlük tanınmıştır.¹⁰⁷ CMK m. 150/3'de ise korunmaya muhtaç olan kişilerden dolayı değil suç için öngörülen cezanın ağırlığından dolayı zorunlu müdafilik hali kabul edilmiştir.

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere kanun yoluna başvuru hakkı bulunan kişiler bu başvuruyu yaptıktan sonra merci tarafından bu konuda bir karar verilene kadar başvurudan vazgeçebilir. Ancak vazgeçme iradesi ortaya konulduktan sonra bu iradeden dönülmesinin — yani vazgeçmeden de vazgeçilmesinin — mümkün olup olmadığı hususunda kanunda bir netlik bulunmamaktadır. Kanaatimizce, kanun yolu başvurusundan vazgeçildiğinde başvuru hakkı düştüğü için artık yeniden kanun yoluna başvurulması mümkün değildir; yani vazgeçmeden vazgeçilemez.¹⁰⁸ Ancak aksi görüşte olan Yaşar/Otacı'ya göre, kanun yoluna başvuru süresi içinde vazgeçmeden vazgeçilmesi mümkündür. Buna göre, kanun yoluna başvuru süresi içinde önce hükmün temyiz edilmesi ardından temyizden vazgeçilmesi ve en son yeniden temyiz iradesinin ortaya konulması mümkündür. Bu durumda kanuni süre içindeki son istek kanun yoluna başvuru yönünde ise bu irade geçerli olacaktır. Ancak süresi içinde kanun yoluna başvurulup sürenin bitmesinden sonra kanun yolu başvurusundan vazgeçilmesi halinde vazgeçmeden vazgeçme mümkün olmayacaktır.¹⁰⁹

¹⁰⁶ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 747.

¹⁰⁷ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 747.

¹⁰⁸ EREM, Ceza Usulü Hukuku, s. 566; TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C. 2, s. 178; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 392; KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 103; YÜCE, s. 49.

¹⁰⁹ Osman YAŞAR/Cengiz OTACI, Yeni İçtihatlarla Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu, B.10, Seçkin Yay., Ankara 2022, s. 2341.

II. TEMYİZ KANUN YOLU

A. TEMYİZ KANUN YOLU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1. Temyiz Kavramı ve Temyiz Kanun Yolunun Amacı

Türk Dil Kurumu Arapça kökenli bir ifade olan temyiz kelimesinin ilk anlamı olarak “*ayırt etme*” karşılığına yer verirken ikinci anlam olarak ise “*mahkemece verilen kararın kanun ve usul yönünden incelenmesini sağlayan yasal yol*” tanımına yer vermiştir.¹¹⁰ Ferit Devellioğlu Türkçe-Osmanlıca sözlüğüne göre ise temyiz “*ayırma, iyiyi kötüden ayırt etme, bir davanın son görülme derecesi*” anlamlarına gelmektedir.¹¹¹ Hukuki bir kavram olarak temyiz kanun yolu ise, yargılama makamlarınca verilen kararlarda yer alan hukuka aykırılıkların denetlenmesini ve ortadan kaldırılmasını

¹¹⁰ <https://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 04.04.2024)

¹¹¹ Ferit **DEVELLİOĞLU**, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat, B.33., Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2017, s. 1253.

sağlayan kanun yollarından birisi olarak tanımlanabilir.¹¹²

Temyiz kanun yolunda, aleyhine kanun yoluna başvurulmuş kararlardaki hukuka aykırılıkların kaldırılması ile hem somut olay adaleti hem de içtihat birliği sağlanmaktadır.¹¹³ Ancak bu amaçlardan birisinin bir diğerine göre öncelikli olup olmadığı konusunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir.¹¹⁴ Bu görüşler doğrultusunda temyiz kanun yolunun amacının doğru bir şekilde tespit edilmesi temyiz denetiminin kapsam ve sınırlarının anlaşılması için önem arz etmektedir.¹¹⁵

Kanaatimizce temyizde esas amaç hukukun ülke genelinde yeknesak bir şekilde uygulanmasını sağlamak ve yüksek mahkeme kararları ile hukukun gelişmesine yardımcı olmaktır.¹¹⁶ Bu kapsamda tanımların ve yorumların tek olması hukuki güvenlik ve istikrarı sağlar ki bu yüzden Yargıtay tektir.¹¹⁷

¹¹² KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1049; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 59; GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 762.

¹¹³ KESKİN, s. 18; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 422; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 63; ÜNVER/HAKERİ, s. 2387; TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.2, s. 204; ÖZTÜRK vd., s. 744.

¹¹⁴ KESKİN, s. 18; AKKAYA, s. 54; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 63-64.

¹¹⁵ Lester B. ORFIELD, "The Right of Appeal in Criminal Cases" Michigan Law Review, Vol. 34, Issue 7, s. 937.

¹¹⁶ YENİSEY, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu, s. 57; Sami SELÇUK, "Konumu Açısından Yargıtay ve Üst (İstinaf) Mahkemeler Sorunu", Yargıtay Dergisi, C. 2, S. 4, Y. 1976, s. 35; Martin SHAPIRO, "Appeal", Law & Society Review, Vol. 14, No. 3, Y. 1980, s. 632; Bkz. "Bir ülkenin en yüksek ve merkezi mahkemesinin misyonu, vaktaların incelenmesini görev kapsamı dışında tutmak suretiyle, kanunun bidayet mahkemeleri tarafından yeknesak uygulanmasını sağlamak, açık ve net olmayan durumlarda kanunun yorumu suretiyle hukuk uygulamasını geliştirmektir." Yusuf Solmaz BALO, "Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen İstinafın Değerleri Ve Bunların Sağlanabilirlik Koşulları", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 7, Y. 2016, s. 213.

¹¹⁷ Sami SELÇUK, "Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılmaz Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, Y. 2013", s. 326.

Hukuki metinlerin tanımlarının ve yorumlarının tek olması içtihatlarla sağlanır.¹¹⁸ İchtihatlarda birliğin sağlanması ise kanunilik ilkesinin hayata geçirilmesine imkan tanır. Şöyle ki, kişilerin cezalandırılmasının meşru sayılması kanunun yürürlüğe girdikten sonra herkes tarafından bilindiği varsayımına dayanır.¹¹⁹ Zira kanunilik ilkesi ile anlatılmak istenen şeye göre de, “*Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz*”(TCK m. 2). Ancak kanunun bilinmesi kanunilik ilkesinin hayata geçirilmesi bakımından gerekli olmakla birlikte yeterli değildir. Kanunun nasıl yorumlandığının bilinmesi de kanunilik ilkesinin hayata geçirilmesi bakımından önem arz etmektedir.¹²⁰

2. Temyizin Hukuki Niteliği

CMK m. 286/1'e göre, “*bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümleri temyiz edilebilir.*” Bunun yanı sıra, “*hükümden önce verilip de hükme esas teşkil eden veya başkaca kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararları da hükümle beraber temyiz olunabilir*”(CMK m. 287/1). Fakat hükümde yer alan “veya” ifadesinin “ve” olarak anlaşılması gerekmektedir.¹²¹ Böylelikle ilgili madde, “*hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden*” ve “*hakkında başkaca kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararları*”nın da temyiz edilebileceği şeklinde anlaşılmalıdır.

Temyiz kanun yolu henüz kesinleşmemiş hükümlere karşı kabul edildiği için olağan kanun yollarından birisidir.¹²² CMK m. 294/2'ye göre, “*temyiz sebebi, ancak hükmün hukuki yönüne ilişkin olabilir.*” Yani bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin

¹¹⁸ ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 61.

¹¹⁹ GÜNGÖR, s. 17.

¹²⁰ GÜNGÖR, s. 17.

¹²¹ SOYASLAN, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 583; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 181.

¹²² KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1050; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 60.

delil tespiti, delil değerlendirmesi ve sübut konusundaki yanlışları temyiz kanun yolunda incelenmeyecek, dairelerin sabit kabul ettikleri olaylara hukuk normlarının doğru olarak uygulanıp uygulanmadığı incelenecektir.¹²³ Bu yüzden temyiz kanun yolu ikinci derece değil hukuki derecedir.¹²⁴ Temyiz incelemesi sonucunda tespit edilen hukuka aykırılıkların giderilmesi için bozma esas olmakla birlikte ıslah kararı verilerek de hukuka aykırılıklar giderilebilir.¹²⁵

B. TEMYİZ MAHKEMESİ

Kanun yollarından söz ederken, mahkeme kararlarının başka mahkemeler tarafından incelenebilmesinin hem kararlardaki hataları ortadan kaldıracağını hem de adalet anlayışını güçlendireceğini ifade etmiştik. İşte bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için yargı sistemlerinde kanun yolu incelemesi yapacak mercilerin bulunması zorunludur. Ülkemizde başkaca diğer görevlerinin yanı sıra temyiz kanun yolu kapsamında denetleneme yapılabilmesi için Yargıtay kurulmuştur. Selçuk'a göre terminolojinin doğru şekilde sistemleştirilebilmesi için öncelikle yüksek mahkeme ve bozma mahkemesi arasındaki ayrıma dikkat edilmesi gerekmektedir. Yazara göre yüksek mahkeme tektir, istinaf yetkisi vardır yani duruşma yapabilir ve duruşma yapabildiği için de davanın esasını çözer ve yollama yargılaması yapmaz. Fakat bozma mahkemesi ise, istinaf yetkisi olmadığı için duruşma yapamaz ve davanın esası hakkında karar veremez. Bozma mahkemesi yargıcı davanın değil hükmün yargıcısıdır. Bu açıklamalardan hareketle yazar, Yargıtay'ın yüksek mahkeme olarak nitelendirilmesini

¹²³ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 422; SOYASLAN, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 558.

¹²⁴ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1050; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 177; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 572.

¹²⁵ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1093; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 141.

isabetsiz bulmakta ve bu hatalı nitelendirmenin, Yargıtay'ın yargı hiyerarşisinin üstünde olduğunun ifade edilmesinden kaynaklandığını belirtmektedir.¹²⁶ Bu terminoloji kapsamında ülkemizde Yargıtay'ın bir bozma mahkemesi olarak faaliyet gösterdiği ifade edilebilir.

Yargıtay'ın tarihsel izlerini aradığımızda Tanzimat Fermanı'na kadar geri gidilmesi gerekir. Tanzimat Fermanı ile birlikte üst derece mahkemelerine ihtiyaç hissedilmiş ve üst derece mahkemelerinin kurulması sürecine girilmiştir.¹²⁷ 1868 yılında bugünkü Yargıtay'ın ilk hali olarak "*Divan-ı Ahkâm-ı Adliye*" kurulmuştur.¹²⁸

Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'nin hangi amaçlarla kurulduğunu anlamak için o dönemde yapılan bazı düzenlemelere bakmak yerinde olacaktır. Bu kapsamda, 1870 tarihli iç tüzüğe göre yasaya aykırı hüküm verilmesi bir bozma nedenidir.¹²⁹ Ayrıca, hükmün gerekçesine göre kanuna yanlış anlam verilmesi durumunda, bu yanlışlık hükme etki etmese bile bozma sebebi sayılacaktır.¹³⁰ Bu düzenlemelerden hareket eden bazı yazarlar temyizcinin amacının somut olay adaleti ya da taraf yararından ziyade kanunun korunması olduğunu ifade etmişlerdir.¹³¹

¹²⁶ Sami **SELÇUK**, *Özlenen Hukuk/Yaşanan Hukuk*, Yeni Türkiye Yay., Y.2002, s. 141-142.

¹²⁷ Necip **BİLGE**, "*Yargıtay Kurullarında Gelişme Ve Reform Zorunluluğu*", AÜHFD, C. 22, S.1, Y. 1966, s. 307.

¹²⁸ <https://www.yargitay.gov.tr/150/tarihce.html> (Erişim Tarihi: 10.04.2024)

¹²⁹ Ömer **SİVRİHİSARLI**, *Hukuk Yargılamasında Maddi Hukuka İlişkin Temyiz Nedenleri ve Yargıtay Denetiminin Kapsamı*, İstanbul 1978, s. 16.

¹³⁰ A. Recai **SEÇKİN**, *Yargıtay Tarihçesi Kuruluş ve İşleyişi*, Ankara Yarı Açık Cezaevi Yay., Ankara 1967, s. 221.

¹³¹ SİVRİHİSARLI, s. 16; Hakan **PEKCANİTEZ**, "*Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Temyiz Kanun Yolunda Yargısal Denetimin Sınırı Maddi ve Hukuki Denetim*", in. *Temyiz İncelemesinde Hukukilik Denetimin Sınırları Türk Hukuku İstinaf Reformu Sonrası Mukayeseli Hukuk Sempozyumu*, B. 1, Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu İş Yurdu Müdürlüğü Matbaası, Ankara 2018, s. 217.

Genel olarak temyiz kanun yolunun ihdas edilmesi ve bu kapsamda temyiz mahkemelerinin kurulmasının arkasındaki düşünceyi anlamak için Roma kaynaklarına başvurmak gerekir. Romalı hukukçular, somut uyuşmazlıktaki vakıaların çözülmesi sırasında hata yapılması ile hakimin bir hukuk kuralının soyut olarak mevcudiyetini bilmemesinden dolayı hata yapması arasında bir karşılaştırma yaptıklarında bu ikinci durumu basit bir haksızlığa nispeten daha endişe verici bulmaktadırlar.¹³² Çünkü bu durum yalnızca davayı kaybeden tarafın menfaatlerinin ihlali anlamına gelmemekte aynı zamanda kanuna ve düzene riayetsizlik teşkil etmektedir.¹³³ Hakimin bir normun varlığını bilmemesinden kaynaklanan bu hata, kanun koyucunun iradesinin önemsenmediği anlamına da geldiği için temyiz kanun yolunun temelindeki düşünce şu şekilde ifade edilmiştir: “*Hakimin başkaldırması olarak kabul edilen hatalara karşı kanunun kendisini daha kuvvetli tepki göstererek korumasından ibarettir.*”¹³⁴

C. TEMYİZ KANUN YOLUNUN DİĞER OLAĞAN KANUN YOLLARINDAN FARKI

1. İtiraz Kanun Yolu İle Karşılaştırılması

Temyiz kanun yolu diğer olağan kanun yollarından birisi olan itiraz kanun yolu ile kıyaslandığında önemli bazı farklılıklarsa sahiptir. Bu farklılıklara değinmeden önce ara karar ve son karar ayırımına değinmenin önem arz ettiği kanaatindeyiz. Yargılamanın icra edilmesi için hazırlık yapılırken ya da yargılama yapılırken hakimlik veya

¹³² Selçuk ÖZTEK, “*Türk Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf Kanun Yolu, Amacı ve Felsefesi*”, in. Temyiz İncelemesinde Hukukilik Denetimin Sınırları Türk Hukuku İstinaf Reformu Sonrası Mukayeseli Hukuk Sempozyumu, B. 1, Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu İş Yurdu Müdürlüğü Matbaası, Ankara 2018, s. 172,173.

¹³³ ÖZTEK, s. 172.

¹³⁴ ÖZTEK, s. 173.

mahkemeler tarafından verilen ve son kararı hazırlayan kararlara ara kararlar denilir.¹³⁵ Buna karşın uyuşmazlığa son veren kararlara ise son kararlar denilir.¹³⁶ Ara kararlara karşı başvurulabilen asıl derece kanun yoluna itiraz, son kararlara karşı başvurulabilen asıl derece kanun yoluna istinaf adı verilir.¹³⁷

CMK m. 267/1'e göre, "*hakim kararları ile kanunun açıkça öngördüğü durumlarda mahkemelerin ara kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.*" Bu ifadeden anlaşılacağı üzere, mahkeme kararlarına karşı ancak kanunda öngörülmüş olmaları şartıyla itiraz kanun yoluna başvurulabilecekken hakim kararlarına karşı ayrıca kanunda öngörülmüş olması aranmadan itiraz kanun yoluna başvurulabilir.¹³⁸

Temyiz kanun yoluna başvurulabilen kararlar ise, CMK m. 286/1'e göre, "*bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışındaki kararları*" ve CMK m. 287/1'de düzenlenen "*hüküm öncesinde verilmiş olup hükme esas teşkil eden veya başkaca bir kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararları*"dır.

İtiraz ve temyiz kanun yolları, yapılan denetimin şekli bakımından da birbirinden ayrılmaktadır. CMK m.271/2'ye göre, "*İtiraz yerinde görülürse merci, aynı zamanda itiraz konusu hakkında da karar verir*". Ancak "*aynı zamanda itiraz konusu hakkında da karar verir*" ifadesinden sadece itiraz konusu hakkında karar verilmesi anlaşılmalı, bunun dışında yargılamayı sonlandıracak bir karar verilmesi gerektiği anlaşılmalıdır.¹³⁹ Temyiz kanun yolunda ise hukuka aykırılık saptandığında, hüküm

¹³⁵ SOYASLAN, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 564; ÜNVER/HAKERİ, s. 296; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 181.

¹³⁶ Öztekin **TOSUN**, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, B. 2, C. 1, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1976, s. 504; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 180.

¹³⁷ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 396.

¹³⁸ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1032-1034; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 396-397.

¹³⁹ Devrim **GÜNGÖR/ Güneş OKUYUCU ERGÜN**, "*Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması*",

bozularak ilgili mercie gönderilir. Hükümde hukuka aykırılık bulunmuyorsa temyiz başvurusunun esastan reddine karar verilir ve hüküm kesinleşir.

2. İstinaf Kanun Yolu İle Karşılaştırılması

İstinaf kanun yolunda, ilk derece mahkemeleri tarafından verilen son kararlar hem maddi yönden hem de hukuki yönden incelenir.¹⁴⁰ Kararın hem maddi yönü hem de hukuki yönü incelendiği için istinaf ikinci derece kanun yoludur¹⁴¹. Yalnızca kesinleşmemiş kararlara karşı başvurulabildiği içinse olağan kanun yoludur. İstinaf kanun yolunda maddi meseleye dair sorunların yeniden ele alınabilmesi imkanı bulunduğu için yeni olgu ve delillerin de ileri sürülebilmesi mümkündür.¹⁴²

Temyiz kanun yolunda ise kural olarak hüküm yalnızca hukuki yönden ele alınmakla yetinilecek bunun yanında maddi mesele yönünden inceleme yapılmayacaktır.¹⁴³ Bundan dolayı temyiz kanun yolu hukuki derece kanun yoludur.¹⁴⁴

İstinaf kanun yolunda kararın maddi mesele yönünden denetlenebilmesi, mevcut delillerin tartışılabilmesi, yeni delillerin toplanabilmesi ve öğrenme yargılaması yapılabilmesi imkanı bulunduğu için,¹⁴⁵ ilk derece mahkemesi hükmünün hatalı

AÜHFD, C. 65, S. 4, Y. 2016, s. 1962; Aynı yönde açıklamalar için bkz. BİRTEK, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 37, dn. 92.

¹⁴⁰ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 404; ÜNVER/HAKERİ, s. 2370.

¹⁴¹ ÖZTÜRK vd., s. 696; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 15; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 87

¹⁴² ÖZTÜRK vd., s. 696.

¹⁴³ BALCI/ÖZTÜRK, s. 123; Michael **BOHLANDER**, Principles of German Criminal Procedure, 2. Edition, Hart Publishing, Oregon 2021, s. 231; Lester B. **ORFIELD**, "The Scope of Appeal in Criminal Cases" University of Pennsylvania Law Review, Vol. 84, Issue 7, s. 832.

¹⁴⁴ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1015; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 572; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 177.

¹⁴⁵ BİRTEK, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 39.

olduğunun saptanması durumunda, hükmün bozulması yerine düzeltilmesi esastır.¹⁴⁶ Temyiz kanun yolunda, ilk derece mahkemesi tarafından verilen kararın maddi mesele yönünden incelenememesi, tanık dinlenememesi, delil toplanamaması ve öğrenme yargılaması yapılamamasından dolayı, ilk derece mahkemesi hükmünün hatalı olduğunun saptanması durumunda, hükmün düzeltilmesi yerine bozulması esastır.¹⁴⁷

İstinaf kanun yolunda Cumhuriyet savcısı dışında kalan diğer sùjeler bakımından sebep gösterme zorunluluğu bulunmamakta¹⁴⁸ buna bağlı olarak da bölge adliye mahkemelerinin istinaf sebepleri ile bağlı olması gibi bir netice ortaya çıkmamaktadır.¹⁴⁹ Cumhuriyet savcısı tarafından istinaf sebeplerinin gösterilmemesi durumunda istinaf başvurusunun incelenmemesi gerekir.¹⁵⁰

Temyiz kanun yolunda, “*temyiz eden hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır*”(CMK m. 294/1). Eğer temyiz dilekçesinde herhangi bir temyiz sebebine yer verilmemişse, Yargıtay yaptığı ön inceleme sonucunda temyiz istemini reddeder (CMK m. 298/1).

CMK m. 307/4 uyarınca, “*Yargıtay’dan verilen bozma kararına bölge adliye veya ilk derece mahkemesinin direnme hakkı vardır.*” Ancak bölge adliye mahkemelerince yapılan inceleme neticesinde bozma kararı verilmesi halinde bu karara karşı direnme kararı verilemez.

¹⁴⁶ SELÇUK, “*Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılamaz Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri*, s. 359.

¹⁴⁷ ARTUÇ/ELMAS, s. 625.

¹⁴⁸ GÜNGÖR, s. 70.

¹⁴⁹ ERDEM, s. 84; BİRTEK, İstinaf, s. 182.

¹⁵⁰ ÜNVER/HAKERİ, s. 2377.

İKİNCİ BÖLÜM

DENETİMİN KAPSAMI

I. DENETİMİNİN AŞAMALARI

A. TEMYİZDE ÖN İNCELEME

Temyiz kanun yolu başvurusunda dosya Yargıtay'a gönderilmeden önce hükmü temyiz edilen mahkemece bir ön inceleme yapılır. Temyiz kanun yoluna başvuru süresinin geçirildiğinin anlaşılması, temyiz kanun yolu kapalı olan hükümlerden birisine karşı temyiz yoluna başvurulmuş olması veya başvuran kişinin bu yola başvurma hakkının bulunmaması durumlarında, hükmü veren mahkeme temyiz isteminin reddine karar verir (CMK m. 296/1). Hükmü veren mahkeme tarafından bu incelemenin yapılması ile bazı davaların Yargıtay'ın önüne gelmesi engellenmektedir.¹⁵¹

Hükmü veren mahkemenin yapmış olduğu incelemeye benzer şekilde Yargıtay tarafından da bir ön inceleme yapılır. Bu incelemede yine Yargıtay'ın gereksiz yere davanın esasına girmesi önlenerek iş yükünden kurtarılması amaçlanmaktadır.¹⁵² Yargıtay tarafından yapılan ön inceleme, hükmü veren mahkeme tarafından yapılan ön incelemeye çok benzese de bazı farklılıklar yok değildir. Yargıtay'da yapılan ön incelemede ayrıca temyiz dilekçesinde temyiz sebeplerinin gösterilip gösterilmediği de incelenmektedir(CMK 298/1). Nitekim temyiz sebeplerinin gösterilmediği temyiz

¹⁵¹ ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 128; TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C. 2, s. 222.

¹⁵² TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 435; KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1083; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 638; YENİSEY, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu, s. 174; EKER KAZANCI, s. 233.

istemleri, Yargıtay tarafından reddedilecektir. Yargıtay'ın yaptığı bu ön inceleme sonrasında temyiz başvurusunu reddetmesi halinde bu ret kararına karşı başvurulabilecek bir hukuki çare bulunmamaktadır.¹⁵³

Temyiz kanun yolu kapsamında yapılan ön incelemede bazı hususların tespit edilmesi durumunda dosya geri gönderilir. Bu hususlar şu şekilde sıralanabilir: Kararı temyiz edilen bölge adliye mahkemesinin gerekli işlemlerden birisini yapmadığının anlaşılması(gerekçeli kararın tebliğ edilmemesi), Yargıtay'da yapılacak muhakemenin durmasına sebep olacak bir durma sebebinin ortaya çıkması(sanığın sonradan milletvekili seçilmesi) ya da temyiz edilebilir karar hakkında henüz son karar verilmemiş veya verilmiş olmakla birlikte henüz temyiz edilmemiş olması.¹⁵⁴

B. TEMYİZDE ESAS İNCELEMESİ

1. Temyiz Denetiminin Şekli

Temyiz denetimi kural olarak dosya üzerinden yapılır.¹⁵⁵ Ancak istisnai de olsa duruşmalı olarak temyiz denetimi yapılabilir. Temyiz denetiminin duruşmalı olarak yapılabilmesini düzenleyen CMK'nın 299. maddesi 696 sayılı KHK ile değiştirilmeden önce şu şekildeydi: “ *On yıl veya daha fazla hapis cezasına ilişkin hükümlerde, Yargıtay, incelemelerini sanığın veya katılanın temyiz başvurusundaki istemi üzerine veya resen duruşma yoluyla yapar...* ”

¹⁵³ ÖZEN, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1025.

¹⁵⁴ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1086; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 436.

¹⁵⁵ Feridun YENİSEY, Duruşma ve Kanunoyolları, B. 2, Beta Yay., İstanbul 1990, s. 188; KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1087; ARTUÇ/ELMAS, s. 663; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 436; ÜNVER/HAKERİ, s. 2430; BALCI/ÖZTÜRK, s. 567; ÖZTÜRK vd., s. 751; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 639; TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C. 2, s. 223; YÜCE, s. 145.

Değişiklikten önceki düzenlemeye göre, on yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren hükümlerde Yargıtay tarafından resen duruşma yapılmasına karar verilebileceği gibi sanık veya katılan tarafından talep edilmesi durumunda da inceleme yine duruşmalı olarak yapılmak zorundaydı. Ancak zikredilen değişiklikle birlikte sanık veya katılan tarafından duruşmalı olarak inceleme talebinde bulunulması halinde, Yargıtay'ın duruşma yapma zorunluluğu ortadan kaldırılmış ve bu konuda Yargıtay'a bir takdir yetkisi tanınmıştır. Şu halde mevcut düzenleme uyarınca, “*on yıl veya daha fazla hapis cezasına ilişkin hükümlerde*” tarafların isteminin Yargıtay tarafından uygun görülmesi ya da Yargıtay tarafından resen karar verilmesi halinde temyiz incelemesi duruşmalı olarak yapılacaktır.

Bu bağlamda üzerinde durulması gereken başka bir konu da duruşma açılmaksızın yargılama yapılmasının adil yargılanma hakkı bakımından bir sorun teşkil edip etmediğidir. Temyiz incelemesinin duruşmalı olarak yapılması adil yargılanma hakkı bakımından yararlı olsa da duruşmalı temyiz incelemesi hukuk devleti perspektifinden bir zorunluluk teşkil etmemektedir.¹⁵⁶ Bu bağlamda AYM'de “*Lokman Sapan*” kararında, özellikle ceza davalarında duruşma yapılmasının, silahların eşitliği ilkesi ve savunma hakkı bakımından büyük bir önem arz ettiğini ifade etmiştir. Mahkeme bununla birlikte, her yargılamada mutlaka duruşma yapılmasının zorunlu olmadığını belirtmiş ve adil yargılanma ilkelerine uyulması kaydıyla usul ekonomisi ve iş yükünün azaltılması gibi amaçlarla bazı yargılamalarda duruşma yapılmamasının anayasal hakları ihlal etmediğini vurgulamıştır. Özellikle ilk derece mahkemeleri tarafından yapılan duruşmalı yargılamanın sonucunda, kanun yolu incelemesinin dosya üzerinden yapılmasının, adil yargılanma hakkını ihlal etmeyeceğini açıkça ortaya

¹⁵⁶ ÜNVER/HAKERİ, s. 2430; EKER KAZANCI, s. 236-237.

koymuştur.¹⁵⁷

Yargıtay'da yapılacak temyiz incelemesinde duruşma isteme yetkisi, sanık ve müdafine, katılan ve vekiline tanınmıştır.¹⁵⁸ İncelemenin duruşmalı olarak yapılmasına karar verildiğinde “*duruşma gününden sanığa, katılana, müdafii ve vekile haber verilir*” (CMK m. 299/1). CMK m. 300/2'ye göre, “*duruşmada Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya yerine görevlendirdiği Yargıtay Cumhuriyet savcısı, sanık, müdafii, katılan ve vekili iddia ve savunmalarını açıklar. Temyizi istemiş olan tarafa önce söz verilir. Her hâlde son söz sanığındır.*”

Yalnızca “*on yıl veya daha fazla hapis cezasına ilişkin hükümler*” söz konusu olduğunda duruşmalı olarak temyiz incelemesi yapılabileceğini ifade etmiştik. Bu bağlamda “*on yıl veya daha fazla hapis cezasına ilişkin hükümler*” ifadesinden ne anlaşılması gerektiği açıkça ortaya konulmalıdır. Kanaatimizce burada kastedilen şey, tek bir suç işlenmişse hükmedilen sonuç ceza, birden çok suç işlenmişse tek bir suçtan dolayı hükmedilen sonuç cezadır.¹⁵⁹ Ancak bazı yazarlar birden çok suç işlenmişse bu suçlara verilecek toplam cezanın kastedildiğini ifade etmektedir.¹⁶⁰

Sanığın Yargıtay tarafından duruşmalı olarak yapılacak temyiz incelemesinde bulunması en doğal hakkıdır.¹⁶¹ Ancak kanun koyucuya göre bu hak mutlak değildir. CMK m. 299/2'ye göre, “*Sanık tutuklu ise duruşmaya katılmak isteminde bulunamaz.*” Tutuklu sanığın duruşmaya katılma talebinde bulunamaması, ekonomik giderler ve

¹⁵⁷ AYM, Lokman Sapan Başvurusu, Başvuru No: 2013/723, 21.11.2013, § 49.

¹⁵⁸ ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 134.

¹⁵⁹ BALCI/ÖZTÜRK, s. 570; ARTUÇ/ELMAS, s. 664; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 134; YÜCE, s. 147.

¹⁶⁰ ÖZEN, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1027.

¹⁶¹ ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, s. 796.

güvenlik endişesi gibi pragmatik nedenlerle kabul edilmiştir.¹⁶² Ancak bu nedenler, tutuklu bulunan sanığın zaten nadiren yapılan duruşmalı temyiz incelemesinden mahrum bırakılmasını haklı kılmamaktadır.¹⁶³ Fakat tutuklu bulunan sanığa her ne kadar duruşmada hazır bulunmayı talep etme hakkı verilirse de ilgili ceza dairesi sanığı dinlemeyi gerekli gördüğü takdirde sanığın hazır bulundurulmasına karar verebilecektir.¹⁶⁴

Bilindiği üzere “*alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmada*” sanığın müdafî yardımından yararlandırılması zorunludur (CMK m. 150/3). Temyiz incelemesinin duruşmalı olarak yapılabilmesi için on yıl veya daha fazla hapis cezasına ilişkin bir hüküm bulunması gerektiğinden hareketle doktrinde bazı yazarlar, Yargıtay’da yapılan duruşma esnasında da sanığın zorunlu müdafiden yararlandırılması gerektiğini ifade etmektedir.¹⁶⁵ Ancak duruşmada bulunmak sanık ve müdafî açısından bir ödev değil yetkidir.¹⁶⁶ Bundan dolayı sanığın zorunlu müdafiden yararlandırılması gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Sanık ve müdafî duruşmaya gelmemişse de duruşma isteğinden açıkça vazgeçtikleri anlaşılmadıkça yargılamaya duruşmalı olarak devam edilmelidir.¹⁶⁷ Ancak

¹⁶² ÜNVER/HAKERİ, s. 2430.

¹⁶³ ÜNVER/HAKERİ, s. 2431; Tutuklama tedbirine çok sık başvurulduğu göz önüne alındığında duruşmada hazır bulunabilme hakkının çok az sayıda sanık bakımından mümkün olacağı ifade edilmiştir. ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 797. Ayrıca avukatla birlikte, tutuklu bulunan sanığın SEGBİS aracılığıyla temyiz duruşmasına katılabilmesinin kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. Ersan ŞEN, Yorumluyorum-XXXII, Seçkin Yay., Ankara 2024, s. 448.

¹⁶⁴ KARAKEHYA, s. 513.

¹⁶⁵ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 797.

¹⁶⁶ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 1011; KUNTER, s. 1088.

¹⁶⁷ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 1011.

katılan ve sanık duruşmaya gelmez ve vekil ile müdafî de yollamazlarsa, duruşmasız olarak inceleme yapılır.¹⁶⁸

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'ndaki incelemelerde ise, CMK'da bu yönde bir hüküm bulunmadığı gerekçesiyle¹⁶⁹ duruşma talepleri kabul edilmemektedir.¹⁷⁰

2. Temyizde İncelenecek Hususlar

Yargıtay temyiz şartlarının gerçekleşmiş olduğunu tespit ettikten sonra temyiz edilen hükmü incelemeye başlar.¹⁷¹ Bu aşamada temyiz incelemesinin yapılabilmesi için gereken şartlardan birisi de temyiz sebeplerinin sunulmasıdır. Zira temyiz sebepleri Yargıtay tarafından yapılacak olan temyiz denetiminin sınırlarını belirler.¹⁷² Bu bağlamda temyiz başvurusunda hukuka aykırılığı ileri sürülmeyen hususlar bakımından bir inceleme yapılmayacaktır.¹⁷³

Maddi hukuka aykırılıklar her koşulda hükmü etkilediği için¹⁷⁴ bunların var olduğu tespit edildiğinde başkaca bir inceleme yapılmaksızın hüküm bozulur.¹⁷⁵

Muhakeme hukukuna aykırılıklar söz konusu olduğunda ise hukuka aykırılıklar

¹⁶⁸ BALCI/ÖZTÜRK, s. 571; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 134.

¹⁶⁹ YCGK. E. 2009/1-239, K. 2010/14, T. 02.02.2010 (<https://legalbank.net/belge/y-cgk-e-2009-1-239-k-2010-14-t-02-02-2010/714854/> Erişim Tarihi: 27.09.2024).

¹⁷⁰ ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 626.

¹⁷¹ YÜCE, s. 144.

¹⁷² ARTUÇ/ELMAS, s. 666; Serap **KESKİN KIZIROĞLU**, “*Türk Ceza Muhakemesi Kanununda Temyiz Yasayoluna İlişkin Değişikliklere Bakış*”, C.12, S.159-160., Y.2017, s. 183.

¹⁷³ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 798; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 136; ÜNVER/HAKERİ, s. 2426; EKER KAZANCI, s. 117.

¹⁷⁴ Nedim **YILMAZ**, “*CMK'da Temyiz Kanun Yolunda Sebep Gösterme Zorunluluğuna İlişkin Bir Değerlendirme*”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 31, S. 4, Y. 2023, s. 1789.

¹⁷⁵ Mesut Bedri **ERYILMAZ**, Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri, B.1, Seçkin Yay., Ankara 2012, s. 694; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 89; ÖZTÜRK vd., s. 749; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 616; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 784.

doğrudan bozma sebebi yapılmamakta, hükme etki edip etmedikleri konusunda ayrıca bir değerlendirme yapılmaktadır.¹⁷⁶ Hükme etki etmeyen muhakeme hukukuna aykırılıklar ile temyiz sebebi olarak ileri sürülmeyen ancak Yargıtay tarafından resen tespit edilen muhakeme hukukuna aykırılıklar bozma sebebi yapılmayacak, ilamda gösterilmekle yetinilecektir.¹⁷⁷ Ancak mutlak hukuka aykırılıklar söz konusu olduğunda, bu hukuka aykırılıklar açıkça temyiz sebebi olarak ileri sürülmemiş olsa dahi, başkaca bir inceleme yapılmaksızın bozma sebebi yapılacaktır.¹⁷⁸

Temyiz kanun yolu denetimi kapsamında, gerek doktrinde gerekse uygulamada karşılaşılan en büyük sorunlardan birisi temyiz kanun yolunda maddi meselenin denetlenip denetlenemeyeceğidir. Ancak bu soruna geçilmeden önce maddi mesele ve hukuki meselenin birbirinden ayırt edilmesinin mümkün olup olmadığının tespit edilmesi gerekir. Zira maddi mesele ile hukuki meselenin birbirinden ayırt edilmesinin mümkün olmadığını ifade eden yazarlar, temyiz kanun yolunda maddi meselenin de incelenmesi gerektiğini kabul etmek zorundadırlar.

a. Maddi Mesele ve Hukuki Meselenin Ayrılması Sorunu

Maddi mesele ile hukuki meselenin birbirinden ayırt edilmesi sorununa geçmeden önce maddi mesele ve hukuki mesele kavramlarını ortaya koymak gerekir. Her yargılamada mahkemenin iki görevi bulunmaktadır: İddia edilen hususu saptamak

¹⁷⁶ ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 90; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 784; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 616; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 199; ÖZTÜRK vd., s. 749-750.

¹⁷⁷ BİRTEK, “*Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zorunluluk*”, s. 1364.

¹⁷⁸ ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 91-93; BALCI/ÖZTÜRK, s. 473; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 427; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 785; YENİSEY, Duruşma ve Kanun Yolları, s. 184.

ve onu hukuken değerlendirmek.¹⁷⁹ Bunların ilki maddi meseleyi diğeri ise hukuki meseleyi oluşturmaktadır.¹⁸⁰ Maddi mesele iddia konusu olan fiilin gerçekleşip gerçekleşmediği, gerçekleşti ise bu fiilin sanık tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğiyle ilgilidir.¹⁸¹ Bu bağlamda öğrenme yargılaması yapılması gereken her şey maddi meseleye dahildir.¹⁸²

Maddi meselenin tespit edilebilmesi için olayın yargılama açısından önemli olan tüm özellikleriyle beraber ortaya konulması gerekir.¹⁸³ Maddi meselenin ortaya konulması ile birlikte yargılamaya konu olan ve daha önce olgusal dünyada meydana gelen olayın ne şekilde meydana geldiği olaya tanık olmayan hakim ya da hakimler tarafından anlaşılmış olur. Bu kapsamda kuşku yoktur ki vicdani kanaat de hukuki mesele ile ilgili değil maddi mesele ile ilgilidir.¹⁸⁴

Maddi meselenin tespit edilmesi için kullanılan biricik yöntem duruşmadır.¹⁸⁵

Duruşmanın amacına hizmet edebilmesi ve maddi gerçeğe ulaşılabilmesi için, ceza

¹⁷⁹ KESKİN, s. 48; KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 584.

¹⁸⁰ KESKİN, s. 48.

¹⁸¹ ARTUÇ/ELMAS, s. 666; Metin **FEYZİOĞLU**/Fahri Gökçen **TANER**, Ceza Muhakemesinde İspatın Ölçüsü Olarak Vicdani Kanaat, B. 2, Isık Yay., Ankara 2015, s. 192; Sarıgül, s. 23; TANER, “5271 Sayılı Cmk’nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, s. 55.

¹⁸² YENİSEY, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu, s. 56; Sarıgül, s. 23; TANER, “5271 Sayılı Cmk’nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, s. 55.

¹⁸³ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 283.

¹⁸⁴ FEYZİOĞLU/TANER, s. 184; BİRTEK, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 18; TANER, “5271 Sayılı Cmk’nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, s. 55; Vicdani kanaatin maddi meselenin yanında hukuki meseleye yönelik olduğuna dair bkz. İbrahim **ŞAHBAZ**, “Olağan Yasa Yollarından İstinaf ve Temyizde İnceleme”, Yargıtay Dergisi, C. 43, S. 1,Y. 2017, s. 146.

¹⁸⁵ SELÇUK, “Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılamaz Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri”, s. 332.

muhakemesi hukukunda bazı ilkeler benimsenmiştir. Konumuz özelinde bu ilkeler doğrudan doğruyalık ilkesi, sözlülük ilkesi, ve kesintisizlik ilkesidir. Doğrudan doğruyalık ilkesi; hakimın delillerle bizzat temasa geçerek karar vermesini ifade etmekle birlikte vicdani kanaatin oluşması için büyük önem arz etmektedir.¹⁸⁶ İddia edilen olayın olgusal dünyada nasıl meydana geldiği konusunda kanaat oluşturacak hakimın delillerle bizzat temas etmesi istenmektedir. Sözlülük ilkesi; duruşmada sözlü olarak ne söylendiyse yalnızca onların karara esas alınması gerektiğini ifade etmektedir.¹⁸⁷ Kesintisizlik ilkesi; duruşma celselerinin ara verme gibi istisnalar hariç olmak üzere, mümkün merteye arka arkaya ve yoğun bir şekilde yapılmasını ortaya koymaktadır.¹⁸⁸ Tüm bu ilkeler ışığında yapılan duruşmada kural olarak duruşmaya katılan hakimlerin değişmemesi¹⁸⁹ ve ancak duruşmaya katılmış olan hakimlerin vicdani kanaat oluşturması gerekmektedir.¹⁹⁰ Nitekim bu ilkeler ışığında gerçekleşen bir duruşma sonucunda hakimler, tutanaklara göre değil duruşmadan edindikleri izlenimlere göre vicdani kanaat

¹⁸⁶ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 691; GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 143; ÖZTÜRK vd., s. 145.

¹⁸⁷ GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 144; ÖZTÜRK vd., s. 149; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 78.

¹⁸⁸ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 771; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 586.

¹⁸⁹ “*Temel amacı maddi gereceğe ulaşmak olan ceza yargılamasında sözlülük ilkesi geçerli olup hakimın delillerle doğrudan temas kurup duruşmada beyanda bulunan kişilere dair bir izlenim edinmesi, onların beyanda bulunurken gösterdikleri reaksiyonları gözlemleyebilmesi büyük önem taşır. Bunun yanında bu amaca ulaşmak bakımından cezai uyumsuzluğun temelini oluşturan ve geçmişte yaşanmış maddi olayın ne şekilde gerçekleştiğini ispata yarayan her şey delil olabilir. Hükümün gerekçesi esas olarak duruşmada ortaya konan delillerden edinilen kanaat sonucunda ortaya çıkmaktadır. Suçlama konusu olaylar, hakimın ve diğer süjelerin katılımıyla duruşmada birlikte tartışılmakta ve araya bir vasıta girmeksizin test edilmektedir. Bu sebeple duruşma bir formalite değil ceza yargılamasının özüdür. Bununla birlikte sanığın da aleyhinde beyanda bulunan tanıklar hakkında nihai kararı verecek hakimlerin huzurunda yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde etmesi gerek savunma hakkını gerekse çelişme ilkesinin gerçekleşmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Ancak duruşmada edinilen kanaatin doğru oluşabilmesi için zorunlu haller dışında duruşma devresinde hakimın/heyetin değişmemesi gerekir.”* AYM, Erdal SONDUK Başvurusu, Başvuru No: 2020/23093, 15.02.2024, § 41.

¹⁹⁰ SELÇUK, “*Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılamaz Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri*, s. 333.

oluştururlar, zira “*tutanakların kekeledikleri, yüzlerinin kızardıkları, terledikleri bugüne dek hiç görülmemiştir*”.¹⁹¹

Hakim vicdani kanaate ulaştığında olgusal dünyada meydana gelen değişikliğin, ceza muhakemesi bakımından isnat edilen fiilin, sanık tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine, sanık tarafından gerçekleştirildi ise eylemin önem arz eden bütün özellikleriyle birlikte gerçekleştiriliş biçimine karar verir ve ceza yargılamasının maddi meselesini çözmüş olur.

Olgusal dünyada meydana gelen değişikliğin hukuk normları ile karşılaştırılması sonucunda, kanuni tipin kapsamına girip girmediğinin tespit edilmesi ise hukuki meseleyi oluşturur.¹⁹² Bu bağlamda sanık tarafından gerçekleştirilmiş olan hareketin suç teşkil edip etmediği, suç teşkil ediyorsa buna uygun yaptırımın belirlenmesi gibi hususlar hukuki mesele kapsamındadır.¹⁹³

Maddi meselenin çözümü geçmişte yaşanan bir olayın deliller aracılığıyla yeniden canlandırılmasına bağlı olduğu için hukuki meselenin bütün önemine rağmen onun çözümünden daha karmaşıktır.¹⁹⁴ Hukuki meselenin çözümünde maddi meselenin çözümünde kullanılan vicdani kanaat gibi bir ölçüt kullanılmayacak, hakim hukuk kurallarını bulacak ve somut olaya uygulayacaktır.¹⁹⁵

Her hukuk normu birinci bölümü kuralın şartlarını ya da unsurlarını, diğer

¹⁹¹ SELÇUK, “*Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılamaz Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri*”, s. 333-334.

¹⁹² KESKİN, s. 48; TANER, “*5271 Sayılı Cmk’nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar*”, s. 55.

¹⁹³ BALCI/ÖZTÜRK, s. 575.

¹⁹⁴ FEYZİOĞLU/TANER, s. 109; BİRTEK, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, s. 18.

¹⁹⁵ FEYZİOĞLU/TANER, s. 140-141; BİRTEK, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, s. 18.

bölümü ise buna bağlanan sonucu içeren iki bölümden oluşur.¹⁹⁶ İkinci bölümde bulunan sonuç kısmının uygulanabilir olması ancak olgusal dünyada meydana gelen değişikliğin, kuralın ilk bölümünde yer alan şartlara ya da unsurlara denk düşmesine bağlıdır.¹⁹⁷ Diğer bir deyişle olgusal dünyada meydana gelen değişiklik, normun ilk bölümünde yer alan şartlara ya da unsurlara denk gelmiyorsa, normun ikinci bölümünde yer alan sonuç olgusal dünyada meydana gelen değişikliğe uygulanmayacaktır.

Küçük önerme de denilen maddi mesele çözüldükten sonra büyük önerme de denilen maddi hukuk normu ile kıyas yapılarak sonuç çıkarılacak ve uyuşmazlık çözülecektir.¹⁹⁸ Konunun anlaşılması bakımından bir örnek vermek gerekirse; “A, B’nin telefonunu B’nin haberi olmadan almıştır” olayının çözümü şu şekilde yapılacaktır.¹⁹⁹ Olayda büyük önerme; “*zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.*” hükmünü içeren TCK’nın 141. maddesidir. Küçük önerme ise A’nın, telefonun zilyedi olan B’nin rızası olmadan kendisine yarar sağlamak maksadıyla telefonu almasıdır. Buradan da anlaşılacağı üzere küçük önermede yer alan olay büyük önermede yer alan kural ile örtüşmektedir. Artık büyük önermede belirlenen sonuç bu vaka özelinde uygulanabilecektir. Yani A bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır.

Maddi mesele ve hukuki mesele ortaya konulduktan sonra maddi mesele ve

¹⁹⁶ Ernst Eduard **HİRSCH**, Pratik Hukukta Metot, B.9, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2023, s. 8.

¹⁹⁷ HİRSCH, s. 16.

¹⁹⁸ FEYZİOĞLU/TANER, s. 174.

¹⁹⁹ İsmail **ÇINAR**, “*Ceza Muhakemesinde Hüküm Verme Sürecine Metodolojik Bir Bakış*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 56, Y. 2023, s. 364-365.

hukuki meselenin ayırt edilmesi sorununun incelenmesi gerekmektedir. Doktrinde maddi mesele ve hukuki meselenin birbirinden ayrılması konusunda iki farklı görüş ileri sürülmektedir. Biz öncelikle maddi mesele ile hukuki meselenin birbirinden ayıramayacağını ileri süren yazarlara ve onların gerekçelerine daha sonra ise maddi mesele ile hukuki meselenin birbirinden ayrılması gerektiğini ileri süren yazarlara ve onların gerekçelerine yer vereceğiz.

Maddi mesele ve hukuki meselenin ayrılmasının mümkün olmadığını iddia eden yazarlar, bu ayrımın teorik olduğunu, maddi meselenin tespitinde yapılan hataların hukuki meseleyi de etkileyeceğini ifade etmektedirler.²⁰⁰ Çünkü maddi meselenin tespiti hukuki meselenin tespitine, hukuki meselenin tespiti de maddi meselenin tespitine bağlıdır.²⁰¹ Örneğin maddi meseleyi teşkil eden olayın, A'nın B'nin zilyedi olduğu telefonu onun rızası olmadan alması şeklinde değil de A'nın B'nin zilyedi olduğu telefonu onun hayatına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden hareketle tehdit ederek alması şeklinde çözümlendiğini düşünelim. Hukuki mesele de artık hırsızlık olarak değil

²⁰⁰ Faruk **EREM**, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu(Şerh), B.1, Dayınlarlı Yay., Ankara 1996, s. 673; Aksi yönde bkz. SELÇUK, “Konumu Açısından Yargıtay ve Üst (İstinaf) Mahkemeler Sorunu”, s. 42; Haluk **TOROSLU**, “Yargıtay’ın İlk Derece Mahkemesi Olarak Verdiği Son Kararlara Karşı Başvurulacak Kanun Yolu ve Kapsamı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 143, Y.2019, s. 127.

²⁰¹ AKKAYA, s. 161; ŞAHBAZ, s. 162; Aynı yönde bkz. “...İlk derece ve bölge adliye mahkemelerinin uyguladığı maddi ceza normlarının hukuka uygun olması, maddi olayın doğru ve eksiksiz bir şekilde tespit edilerek bu tespite uygun olan maddi hukuk normlarının uygulanmasına bağlıdır. Başka bir ifadeyle, maddi sorun ile maddi hukuk normlarının bu ayrılmaz niteliğinden dolayı uygulanan maddi hukuk normlarının hatalı olduğu iddiasıyla yapılan temyiz başvurularında hükmün hukuki yönden denetiminin maddi sorundan ayrılması mümkün değildir. Bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması sonucunda maddi sorunun da hatalı şekilde belirlendiği hâllerde dosyaya yansıyan tüm delillerle birlikte maddi sorun irdelenmeksizin hükmün hukuka uygun olup olmadığının belirlenmesi söz konusu olamayacaktır...” YCGK, E. 2018/545, K. 2019/504, T. 27.06.2019 (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/ceza-genel-kurulu-e-2018-545-k-2019-504-t-27-6-2019>) Erişim Tarihi: 10.11.2024).

yağma olarak tespit edilerek sanık cezalandırılacaktır.

Desteklediğimiz diğer görüşe göre, maddi mesele ile hukuki meselenin birbirinden ayrılması gerekmektedir. Zira ancak bu ayrımın yapılması ile kanun yolu denetiminin kapsamı doğru şekilde belirlenebilir. Bu bağlamda temyiz kanun yolunda hukuki meselenin incelenmesi, diğer mahkemeler önünde hukuka aykırılıkların ortaya çıkmasını engeller ve böylelikle hukukun ülke genelinde yeknesak şekilde uygulanmasına hizmet eder.²⁰² Fakat temyiz kanun yolunun kapsamının maddi meseleye uzanacak kadar genişletilmesi temyiz fikrine zarar verir.²⁰³ Temyiz kanun yolunda hukuki meselenin yanında maddi meselenin de incelenmesi, istinaf kanun yolunun da bulunduğu bir sistemde maddi meselenin üçüncü kez incelenmesi anlamına gelir ve Yargıtay'ın içtihat oluşturma görevini yerine getirememesine sebep olur.²⁰⁴

b. Temyizde Maddi Meselenin Denetlenmesi Sorunu

Maddi mesele ve hukuki meselenin ayrılması problemi ortaya konulduktan sonra temyiz kanun yolunda maddi meselenin denetlenip denetlenemeyeceği sorununun ele alınması gerekmektedir.

Temyiz kanun yolunda, hükmün yalnızca hukuki yönü inceleneceği için kural olarak bölge adliye mahkemelerinin kabul ettikleri olayların değerlendirilmesi yapılmayacak²⁰⁵, yalnızca bu olaylara hukuk normlarının doğru olarak uygulanıp

²⁰² YÜCE, s. 95.

²⁰³ YÜCE, s. 95.

²⁰⁴ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1050.

²⁰⁵ Hasan Tahsin **GÖKCAN**, “İstinaf Yasa Yolunda İspat ve Delilleri Değerlendirme Esasları”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 10, Y. 2012, s. 422; TANER, “5271 Sayılı Cmk'nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, s. 56; ÜNVER/HAKERİ, s. 2390; SOYASLAN, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 582; “5271 sayılı CMK'nın 288. maddesinde belirtildiği

uygulanmadığı incelenecektir.²⁰⁶ Bölge adliye mahkemelerinin henüz faaliyette olmadığı dönemlerde maddi meselenin ikinci bir kez incelenememesinin bazı aksaklıklara sebep olması, Yargıtay'ı temyiz kanun yolunda maddi meseleyi de incelemeye yöneltmekteydi.²⁰⁷ Bu durum ise eleştirilere konu olmaktaydı.²⁰⁸ Hatta Yargıtay'ın hukuki derece kanun yolu olmasından kaynaklanan görevlerini yerine getirirken, olay mahkemesinin maddi meseleye dair tespitlerini tutanaklardan öğrenerek maddi meseleyi yeniden belirlemeye kalkması, Türk ceza muhakemesi sisteminde istinaf kanun yoluna duyulan ihtiyacın bir göstergesi olarak yorumlanmaktaydı.²⁰⁹

Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesiyle birlikte Yargıtay'ın asli görevi olan hukuki denetimle sınırlı bir kanun yolu olması ve maddi mesele denetimi yapma hususundaki alışkanlıklarından vazgeçmesi yönünde beklentiler bulunmaktaydı.²¹⁰ Zira istinaf ile temyiz kanun yolları arasında ciddi farklılıklar

üzere, temyiz ancak hükmün hukuka aykırı olması nedenine dayanır. İstinaf kararı sonrasında temyiz incelemesi yapacak olan Yargıtay sadece hukuka aykırılıkları incelemekle yetkilidir. Yargıtay temyiz incelemesi yaparken temyiz edilen dosyadaki maddi olguları inceleyemez, maddi vakıaların denetimini yapamaz ve kararı veren mahkemenin takdirinin yerinde olup olmadığını inceleyemez.” Yar. 13. CD, E. 2017/5297, K. 2018/8102, T. 24.05.2018 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 10.11.2024).

²⁰⁶ BALCI/ÖZTÜRK, s. 576; TOROSLU, s. 122; TANER, “5271 Sayılı Cmk'nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, s. 56; ÜNVER/HAKERİ, s. 2386.

²⁰⁷ Mustafa Ruhan **ERDEM**/Cihan **KAVLAK**, “Ceza Muhakemesinde Temyiz İncelemesinin Kapsamı Ve Sınırları”, Yargıtay Dergisi, C. 44, S. 4, Y. 2018, s. 1422; GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 785.

²⁰⁸ TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.2, s. 199; Hilmi **ŞEKER**, Esbab-ı Mucibeden Retoriğe Hukukta Gereke B.2, Yeditepe Üniversitesi Yay., İstanbul 2020, s. 319; KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1047-1048; SELÇUK, “Konumu Açısından Yargıtay ve Üst (İstinaf) Mahkemeler Sorunu”, s. 42.

²⁰⁹ ÖZEN, “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf”, s. 2345; İTİŞGEN, s. 376.

²¹⁰ TANER, “5271 Sayılı Cmk'nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, s. 52; GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR s. 765; Metin **FEYZİOĞLU**, “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Hakkında Bazı Tespit ve Değerlendirmeler” Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 62, Y. 2006, s. 59.

bulunmaktadır. Fakat bugün itibariyle Yargıtay'ın maddi mesele denetimi yapmak konusundaki alışkanlıklarından vazgeçtiğini söylemek pek de mümkün görünmemektedir.²¹¹

Bu bağlamda, temyiz incelemesinde maddi meselenin tespiti bakımından Yargıtay'ın olay mahkemesinin kabulleriyle tamamen bağlı olup olmadığı ve maddi meselenin bazı yönlerden denetlenip denetlenemeyeceği konusunda doktrinde temelde iki farklı görüş bulunmaktadır.²¹²

Bu görüşlerden bizimde katıldığımız birincisine göre Yargıtay, yapacağı incelemede ispat konusu olan maddi meselenin sübuta erdiği varsayımından hareket edecek, yerel mahkemenin vicdani kanaatine göre vardığı olay belirlemesine müdahale etmeyecektir.²¹³ Bu bağlamda temyiz başvurusunda, delillerin mahkeme tarafından yanlış değerlendirildiği veya maddi meselenin doğru olarak tespit edilmediği gibi iddialar ileri sürülemeyecektir.²¹⁴ Nitekim Selçuk da temyiz kanun yoluna başvurmanın aktarıcı etkisinin yalnızca hukuka aykırılıklar ve olayın hukuki tavsifi ile ilgili olduğunu

²¹¹ “...Doktrinde çoğunlukta olan bu anlayışa göre, Türk Ceza Muhakemesine istinaf kanun yolunun getirilmiş olması, temyiz mahkemesinin önceden olduğu gibi somut temyiz denetiminin elverdiği ölçüde maddi soruna girmesine engel oluşturmayacak, temyiz kanun yolunda somut dava üzerinden içtihatlarla birliği sağlayacak olan Yargıtay, ilk derece ve bölge adliye mahkemelerinin, sözlülük, doğrudan doğruluk ve yüz yüzelik ilkeleri uyarınca elde edilen delilleri vicdani kanaatleri ile serbestçe takdir etme yetkilerini de dikkate alarak bu delillerle varılan sonucun hukuk kurallarına, akla, mantığa, genel hayat tecrübelerine ve bilimsel görüşlere uygun olup olmadığının tespiti bakımından somut dosya üzerinden görebileceği ve inceleyebileceği maddi sorunla ilgili vaka değerlendirmelerindeki hukuka aykırılıklar üzerinden bozma kararı verebilecektir.” YCGK, E. 2019/353, K. 2020/367, T. 22.09.2020 (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/ceza-genel-kurulu-e-2019-353-k-2020-367-t-22-9-2020>) Erişim Tarihi: 10.11.2024); AKKAYA, s. 160; SOYASLAN, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 582.

²¹² Ekrem ÇETİNTÜRK, “Ceza Muhakemesinde Temyiz Kanun Yolunda Maddi (Fili) Sorunun İncelenmesi”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 14, S. 151, Y. 2019, s. 467.

²¹³ ÜNVER/HAKERİ, s. 2386; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 610.

²¹⁴ KARAKEHYA, s. 506-507; GÜNGÖR, s. 130; ŞEKER, s. 316.

ve Yargıtay'ın bunu bütünüyle inceleyebileceğini ancak aynı imkanlara sahip olmadığı için olay mahkemesinin yerine geçerek olay belirlemesine müdahale edemeyeceğini ifade etmektedir.²¹⁵

Yargıtay'ın tam anlamıyla Yargıtay olarak kalabilmesi için asgari koşul, incelemesini hukuki meseleye yönelik yapması, delil değerlendirmemesi ve olaya ilişkin hüküm kurmamasıdır.²¹⁶ Duruşma yapmayan ve delillerle doğrudan doğruya temas etmeyen bir merciin, maddi meselenin belirlenmesi konusunda karar vermesi ya da bu yöndeki vicdani kanaati denetleyebilmesi temyiz denetiminin amacı ve mahiyetine aykırıdır.²¹⁷

Yargıtay'ın temyiz kanun yolunda, maddi meselenin ve delillerin doğru değerlendirilip değerlendirilmediğini inceleyebilme yetkisi olsa dahi, sübuta ilişkin her belgeyi inceleyememesi, tanık dinleyememesi ve keşif yapamaması gibi nedenlerden dolayı bu yetkiyi kullanması mümkün değildir.²¹⁸ Fakat buna rağmen Yargıtay birçok olayda delilleri bizzat değerlendirerek sübut konusu hakkında karar vermekte ve hangi delillere itibar edilmesi gerektiği gibi konularda esas mahkemesine müdahalede bulunmaktadır.²¹⁹

Bu görüş uyarınca temyiz denetimi kapsamında Yargıtay, maddi meselenin

²¹⁵ SELÇUK, “*Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılamaz Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri*”, s. 335.

²¹⁶ SELÇUK, “*Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılamaz Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri*”, s. 339.

²¹⁷ Fatih **BİRTEK**, AİHM, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Işığında Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat, B.2, Adalet Yay., Ankara 2017, s. 578.

²¹⁸ SOYASLAN, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 582-583.

²¹⁹ Yener **ÜNVER**, “*Ceza Muhakemesinde İspat, CMK ve Uygulamamız*”, Ceza Hukuku Dergisi, C. 1, S. 2, Y. 2006, s. 141.

muhakeme hukuku kurallarına uygun olarak tespit edilip edilmediği ile “*maddi olayların gerekçede yeterince yansıtılıp yansıtılmadığını, yansıtılan maddi olaylara ilişkin kanıtların tartışılıp tartışılmadığını, bu tartışma yapılırken de mantık, deneyim ve hukuk kurallarına uyulup uyulmadığını inceleyecek*”, “*gerekçede eksiklik, çelişki veya yetersizlik varsa hükmü bozacaktır.*”²²⁰ Burada mantık kurallarına aykırılık bakımından ayrıca bir açıklama yapmak yerinde olacaktır. Mantık kurallarına aykırılık ile anlatılmak istenen ne hükmü temyiz eden kişilerin ne de Yargıtay’ın kendilerine daha mantıklı gelen çözümü esas mahkemesinin hükmünün yerine geçirmesidir.²²¹ Burada önemli olan esas mahkemesi hakiminin maddi meseleye dair tespitlerinin mantıken mümkün olmasıdır.²²²

Bu görüşe paralel olarak Balcı/Öztürk de, temyiz kanun yolunda kural olarak Yargıtay’ın maddi meseleyi inceleyemeyeceğini ifade etmektedir. Ancak Yargıtay olay mahkemesinin maddi olguları hukuka uygun olarak değerlendirip değerlendirmedeği ile hükme esas alırken hukuk kurallarıyla bağlı kalıp kalmadığını inceleyebilecektir. Yazara göre delillerin hakimin vicdani kanaatine göre serbestçe değerlendirilmesi temyiz denetiminin sınırını çizmektedir.²²³ Ancak hakimin vicdani kanaatine göre delilleri

²²⁰ SELÇUK, “*Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılamaz Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri*, s. 336; Toroslu ise İtalyan Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 606. maddesini örnek göstererek, mantık ve genel tecrübe kuralları ile hükme etki edeceği açıkça belli olan delillerin nazara alınmamış olması sebebiyle maddi meselenin denetlenmesinin ancak bu yönde yapılacak bir kanun değişikliği ile mümkün olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca yazara göre temyiz denetiminin kapsamı, sabit kabul edilen olayın hukuk normlarıyla çelişip çelişmediği, bu konuda yapılan belirleme açısından hukuki hatanın bulunup bulunmadığı ile hükmün gerekçesi ile veriliş biçiminin hukuka uygun olup olmadığı ile sınırlıdır. Bkz. TOROSLU, s. 121-128.

²²¹ Ali Kemal **YILDIZ**, Ceza Muhakemesinde İspat ve Delillerin Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2002, s. 250.

²²² KESKİN, s. 83.

²²³ BALCI/ÖZTÜRK, s. 579.

serbestçe değerlendirmesi keyfi davranması sonucuna yol açmamalıdır.²²⁴ Çünkü vicdani kanaatin mantıklı ve akla uygun olarak oluşmaması sanığın felaketine sebep olur.²²⁵ Bundan dolayı vicdani kanaatin oluşmasında mantık kuralları, tecrübe kuralları ve bilimsel gerçeklikler dikkate alınmamışsa bu tür ihlaller hukuka aykırılık oluşturur.²²⁶

Yargıtay'ın temyiz kanun yolunda, olay mahkemesinin maddi meseleye dair tespit ve kabullerinin akla, mantığa ve ilme aykırı olduğu durumlarla sınırlı olmak üzere maddi meseleyi incelediği ancak bunun haricinde sübut da denilen maddi meseleyi inceleme dışı bıraktığı bazı kararları bulunmaktadır.²²⁷

²²⁴ FEYZİOĞLU/TANER, s. 208.

²²⁵ Karl Heinz GÖSSEL, “Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda temyizde Maddi Meselenin İncelenmesi Sorunu” (Çev. Feridun YENİSEY), in. Temyiz İncelemesinde Hukukilik Denetimin Sınırları Türk Hukuku İstinaf Reformu Sonrası Mukayeseli Hukuk Sempozyumu, B. 1, Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu İş Yurdu Müdürlüğü Matbaası, Ankara 2018, s. 122.

²²⁶ BALCI/ÖZTÜRK, s. 580.

²²⁷ “Dairemize göre, ilk derece mahkemesi ve son tahlilde istinaf mahkemesinin maddi vaka konusundaki kabulü akla, mantığa, ilme ve fenne aykırı ise bu durumda istisnaen maddi vaka yani sübut konusuna girilebilir. Bir örnekle açıklamak gerekirse; ilk derece mahkemesi ve istinaf, sanığın mağdurun kendisine “hödük” demesine kızarak ona karşı kasten yaralama suçunu işlediğini kabul etmiş, bu sebeple sanık hakkında haksız tahrik altında kasten nitelikli yaralama suçundan verilen cezada indirim yapılmış ve katılan da “Ben ... hödük demedim. O nedenle haksız tahrik indirimi yapılmamalıydı” biçiminde bir gerekçeyle hükmü temyiz etmiş olsun. İlk derece ve istinaf mahkemesince hödük denildiğinin kabul edilmesi konusunun irdelenmesi bir maddi vaka denetimi yani sübut denetimi olup, kural olarak temyiz denetiminde bu konuya girilmemelidir. Ancak; “hödük” kelimesinin ne manaya geldiği, bu sözün haksız fiil teşkil edip etmediği, somut olayda tahrik hükümlerinin nasıl yorumlanıp, uygulandığı hususlarının denetlenmesi ise; hukuksal denetimdir ve temyizde yapılması gereken de budur. Mağdur temyiz dilekçesinde, “ ... doğuştan sağır dilsizim, bu sebeple hödük demem mümkün değil deyip, dilekçe ekinde de de buna dair sağlık kurulu raporu ibraz etmiş ise, bu kabul; akla, mantığa, ilme ve fenne aykırı olacağından artık vaka denetimi yapılabileceği düşüncesindeyiz. Nitekim Dairemiz, bu düşüncelerden hareketle verdiği 24.05.2018 günlü, 2017/5297 esas ve 2018/8102 sayılı kararında, sanık müdafinin müvekkili hakkında TCK'nın 143. maddesinin uygulanmaması gerektiğini temyiz nedeni yaptığı olayda, ilk derece mahkemesi ve istinaf ceza dairesinin 27.01.2015 günü, suçun işlendiği saat dilimi olarak kabul ettiği 18.30-21.00 saatleri arasının değil de gündüz sayılabilecek başka bir saatin suç saati olarak kabul edilip edilmemesini, yani suç saatine ilişkin sübut konusunu denetlemenin bir maddi vaka denetimi

Diğer görüşe göre ise, ceza muhakemesi hukukundaki gelişmeler, hakimlerin maddi meseleye dair tespitlerinin temyiz kanun yolu kapsamında denetlenebilmesi yönündedir.²²⁸ CMK m. 288/2’de yer alan hukuka aykırılık tanımı, maddi meselenin belirlenmesinde hakimlerin tamamen serbest olduğu ve ilk derece mahkemesi hakimlerinin maddi tespitlerinin Yargıtay’ı mutlak olarak bağladığı sanılan dönemlerden kalmadır.²²⁹ Halbuki temyiz denetiminin kapsamı zamanla genişlemiş ve hukuk normu olmayan fizik ve mantık kuralları ile tecrübe kaideleri de hukuk normu olarak kabul edilmiştir.²³⁰

olacağını, temyiz denetiminde bunun yapılamayacağını, suçun işlendiği kabul edilen saatin TCK'nın 6/1-e. maddesi uyarınca gece vakti olup olmadığı, buna bağlı olarak aynı Kanun'un 143. maddesinin somut olayda uygulanması gerekip gerekmediği, gerekiyorsa doğru uygulanıp uygulanmadığının denetlenmesinin ise, hukuksal denetim olduğunu, hukuksal denetimle sınırlı inceleme sonunda, somut olayda, suç saati olarak kabul saatin gece vakti olduğunu ve uygulamanın hukuka uygun olarak yapıldığını tespit ederek temyiz isteminin esastan reddiyle hükmün onanmasına karar vermiştir.

İstinaf sonrası temyizde önemli olan diğer bir konuda, temyiz incelemesinin sebebe bağlı ve sebeple sınırlı olarak yapılmasıdır. CMK'nın 298. maddesi uyarınca, temyiz istemi sebep içermiyorsa reddi gerekir. Ancak, CMK'nın 289. maddesinin âmir hükmü uyarınca temyiz dilekçesinde bu maddedeki sebeplere dayanılmasa da, temyiz incelemesi sebebi yapılan husus incelenirken 289. maddede tadadi olarak sayılan hukuka kesin aykırılık hallerinin tespit edilmesi hâlinde hükmün (varsa diğer sebeplere ilâveten) bu sebeple(de) bozulması gerekir. Burada son olarak açıklamak gerekirse; Hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delilin hükme dayanak yapılması nedeniyle hüküm temyiz edilmiş veya başka bir sebepten temyiz edilmiş olmakla birlikte bu husus temyiz incelemesi sonucu tespit edilmiş ise, CMK'nın 289/1-i maddesi uyarınca hükmün bozulması gerekir. Burada kalan delillere göre, sübutun yeniden değerlendirilmesi gerektiği şeklinde bir bozma, mevzuatımıza uygun tam bir hukuksal denetimdir. Ancak bunu yapmak yerine, kalan delillerin de mahkûmiyete yeteceğini değerlendirip temyiz istemini esastan reddetmek ya da kalan delillere göre beraat kararı vermek gerekir diyerek hükmü bozmak ya da 303/1-a maddesine göre düzelterek onamak tam bir vaka denetimidir.” Yar. 13. CD, E. 2019/2282, K. 2019/10062 T. 13.06.2019 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 05.10.2024); Aynı yönde bkz; Yar. 13. CD, E. 2017/4876, K. 2018/6172 T. 19.04.2018; Yar. 13. CD, E. 2017/6003, K. 2018/8916 T.05.06.2018.

²²⁸ Feridun YENİSEY, “İstinafta Maddi ve Hukuki Mesele Denetimi”, in. Dr. Dr. h.c. Silvia Tellenbach’a Armağan, B. 1, Seçkin Yay., Ankara 2018, s. 1282.

²²⁹ YENİSEY, “İstinafta Maddi ve Hukuki Mesele Denetimi”, s. 1282.

²³⁰ YENİSEY, “İstinafta Maddi ve Hukuki Mesele Denetimi”, s. 1282.

Bu anlayış doğrultusunda Yenisey/Nuhoğlu, Yargıtay'ın ilk derece mahkemesinin maddi meseleye dair tespitleriyle bağlı olması anlayışının bir istisna teşkil ettiğini belirtmekte, bunun da ancak Yargıtay'ın ilk derece mahkemesinin sahip olduğu bazı imkanlara sahip olamamasından dolayı haklı görülebileceğini vurgulamaktadır. Fakat, temyiz kanun yolunda imkan olduğu ölçüde maddi meselenin de incelenmesi gerektiği savunulmaktadır.²³¹

Centel/Zafer' de, maddi hukukun doğru olarak uygulanabilmesinin ancak maddi meselenin doğru olarak tespit edilmesine bağlı olduğu görüşünden hareketle, genişletilmiş temyiz incelemesinin zorunlu olduğunu ifade etmektedir.²³² Bu görüş çerçevesinde klasik temyiz anlayışı ile genişletilmiş temyiz anlayışına da ayrıca yer vermek gerekir.

Klasik temyiz anlayışında, maddi meseleye ilişkin öğrenme yargılaması yapılmayıp, temyiz öncesinde maddi meselenin çözümü konusundaki tespitlerle bağlı kalınarak sadece gerekçeli karar üzerinden hukuki meseleye ilişkin denetim yapılmaktadır.²³³ Ancak 1412 sayılı CMUK döneminden bu yana temyiz kanun yolunda yapılan denetim kapsamında bazı hallerde maddi meselenin de denetlenmesi gerektiği ifade edilmektedir.²³⁴ Bu görüş doğrultusunda genişletilmiş temyiz adı verilen yeni bir sistem önerilmiştir.²³⁵ Genişletilmiş temyizde maddi meselenin Yargıtay tarafından denetlenmesi genel kural olarak değerlendirir ve maddi meselenin denetlenmemesi

²³¹ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 989; Aynı yönde bkz. KESKİN KİZİROĞLU, s. 185.

²³² CENTEL/ZAFER, s. 935.

²³³ BİRTEK, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 31.

²³⁴ Feridun YENİSEY, “ *Temyizin Genişletilmesi Sorunu*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 52, S. 1-4, Y. 1987, s. 117.

²³⁵ YENİSEY, “*Temyizin Genişletilmesi Sorunu*”, s. 117.

ancak bir öğrenme muhakemesi yapılamamasından doğan imkansızlıktan dolayı kabul edilmektedir.²³⁶ Genişletilmiş temyiz anlayışı çerçevesinde, Yargıtay'ın dava dosyasının elverdiği ölçüde maddi meseleyi inceleyebileceğine dair birçok kararı bulunmaktadır.²³⁷

²³⁶ YENİSEY, “Temyizin Genişletilmesi Sorunu”, s. 133.

²³⁷ “...Türk Ceza Muhakemesine istinaf kanun yolunun getirilmiş olması, temyiz mahkemesinin önceden olduğu gibi somut temyiz denetiminin elverdiği ölçüde maddi soruna girmesine engel oluşturmayacak, temyiz kanun yolunda somut dava üzerinden içtihatlarla birliği sağlayacak olan Yargıtay, ilk derece ve bölge adliye mahkemelerinin, sözlülük, doğrudan doğruyalık ve yüz yüzelik ilkeleri uyarınca elde edilen delilleri vicdani kanaatleri ile serbestçe takdir etme yetkilerini de dikkate alarak bu delillerle varılan sonucun hukuk kurallarına, akla, mantığa, genel hayat tecrübelerine ve bilimsel görüşlere uygun olup olmadığının tespiti bakımından somut dosya üzerinden görebileceği ve inceleyebileceği maddi sorunla ilgili vaka değerlendirmelerindeki hukuka aykırılıklardan dolayı bozma kararı verebilecektir. İlk derece ve bölge adliye mahkemelerinin uyguladığı maddi ceza normlarının hukuka uygun olması, maddi olayın doğru ve eksiksiz bir şekilde tespit edilerek bu tespite uygun olan maddi hukuk normlarının uygulanmasına bağlıdır. Başka bir ifadeyle, maddi sorun ile maddi hukuk normlarının bu ayrılmaz niteliğinden dolayı uygulanan maddi hukuk normlarının hatalı olduğu iddiasıyla yapılan temyiz başvurularında hükmün hukuki yönden denetiminin maddi sorundan ayrılması mümkün değildir. Bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması sonucunda maddi sorunun da hatalı şekilde belirlendiği hâllerde dosyaya yansıyan tüm delillerle birlikte maddi sorun irdelenmeksizin hükmün hukuka uygun olup olmadığının belirlenmesi söz konusu olamayacaktır. Kaldı ki, Kanun'da Yargıtayın temyiz denetimi sırasında maddi sorunu inceleyemeyeceğine ilişkin bir hüküm de mevcut değildir. 5271 sayılı CMK'nın “Yargıtayca davanın esasına hükmedilecek hâller, hukuka aykırılığın düzeltilmesi” başlıklı 303. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, olayın daha ziyade aydınlanması gerekmeden beraate veya davanın düşmesine ya da alt ve üst sınırı olmayan sabit bir cezaya hükmolunmasının gerektiği durumlarda, Yargıtayın, davanın esasına hükmedebileceği belirtilmiş olup bu düzenlemeye göre ilk derece veya bölge adliye mahkemelerinin tespitlerinin hukuki denetim yapılmasına olanak vermeyecek ölçüde yetersiz olması hâlinde maddi sorunun tespiti ve buna bağlı olarak maddi ceza normunun doğru tatbik edilmesi bakımından Yargıtayın eksik araştırma nedeniyle bozma kararı verebilecek olması, hukuki denetimin, o ana kadar yapılan tespitlerin, normun olaya uygulanması için yeterli dayanak oluşturup oluşturmadığı hususunu da içerdiği sonucunu doğurmaktadır... ilk derece ve bölge adliye mahkemelerinde yapılmakta olan yargılama sonucunda ulaşıma imkânı bulunan bütün deliller ele alınıp değerlendirilmeden karar verilmesi, maddi sorunun doğru olarak tespit edilmemesi, dosyada mevcut delillerle maddi soruna ilişkin tespitlerin uyumlu olmaması gibi nedenlerle yazılı hukuka, evrensel hukuki değerlere, akla, bilime ve tecrübe kurallarına aykırı olacak şekilde maddi olay değerlendirmesinin hatalı olarak belirlendiği hâllerde adaletin tam olarak gerçekleşmesi amacı da gözetilerek Yargıtayın, hükmün hukuki yönüne ilişkin olan ve hükme etki eden maddi olay değerlendirmesindeki hukuka aykırılıkları da

3. Yargıtay Uygulamasının Değerlendirmesi

Yargıtay'ın birçok kararında genişletilmiş temyiz anlayışının hakim olduğunu ifade etmiştik. Bu başlıkta öncelikle Yargıtay'ın genişletilmiş temyiz incelemesi yapmasının nedenleri üzerinde durulacaktır. Ardından temyiz kanun yolu denetimi kapsamında ortaya çıkan diğer sorunlara kısaca değinilecektir.

CMK m. 286/2 ile temyiz kanun yoluna başvuru belirli sınırlamalara tabi tutulmuştur. Bu kapsamda bölge adliye mahkemeleri tarafından verilen ve CMK m. 286/2'de belirtilen sınırlar içinde kalan kararlar bakımından olağan kanun yolları tükenmiş olmaktadır. Ne var ki, olağan kanun yollarının tükenmesi sonucunu doğuran bu kararların duruşma açılmadan verilmesi istinaf kanun yolunun amacı ile bağdaşmamaktadır.²³⁸ Zira maddi meselenin çözümünün etkin bir şekilde denetlenebilmesi için duruşma yapılması gerekmektedir.²³⁹ Ancak bölge adliye mahkemelerinin uygulamasına bakıldığında ise duruşma yapılmasının neredeyse bir istisna olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

Nitekim İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi'nin 2023 yılı istatistiklerine²⁴⁰ bakıldığında toplam karara bağlanan dosya sayısının 110.754 olduğu buna rağmen duruşmalı olarak inceleme yapılan dosya sayısının yalnızca 2108 olduğu görülmektedir. Yani duruşma açılma oranı yaklaşık olarak %2'dir. Benzer şekilde Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi istatistiklerine²⁴¹ bakıldığında ise 2024 yılı içinde toplam 10.219

temyiz yoluyla incelemesi gerektiğinin kabulünde zorunluluk bulunmaktadır..." YCGK, E. 2018/545, K. 2019/504, T. 27.06.2019 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 05.10.2024).

²³⁸ GÜNGÖR, s. 82.

²³⁹ GÜNGÖR, s. 82.

²⁴⁰ <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/40/dosya/2023-faaliyet-raporu12-03-202411-21-am.pdf> (Erişim Tarihi: 06.03.2025)

²⁴¹ <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/34/dosya/trabzon-bam-2024-yili-faaliyet-raporu14-01-20253-27->

dosyanın karara bağlandığı ve bunlardan yalnızca 934 tanesinde duruşma yapıldığı görülmektedir. Yani duruşma yapılma oranı yaklaşık olarak %10'dur. Bu veriler, istinaf kanun yolu kapsamında yapılan incelemenin neden genişletilmiş temyiz incelemesi olarak nitelendirildiğini anlaşılır kılmaktadır.²⁴² Bu açıklamalardan hareketle istinaf ve temyiz kanun yollarında yapılan incelemenin genişletilmiş temyiz incelemesi olduğu anlaşılmakta, bu haliyle istinaf kanun yoluna neden gerek duyulduğu sorusu ise cevapsız kalmaktadır.²⁴³

Bilindiği üzere istinaf kanun yolunda yapılan ön inceleme sonucunda istinaf başvurusunun gerekli şartları haiz olduğu tespit edildiğinde davanın esastan incelemesine geçilir. Dosyanın esasa ilişkin incelemesi dosya üzerinden yapılabileceği gibi duruşma açılarak da yapılabilir.²⁴⁴ Dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda hükmün hukuka uygun olduğu tespit edilirse istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilir. Hükümde CMK m. 280/1-a,b,c,d bentlerinde yer alan sebeplerin bulunması halinde ise aykırılık düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilir. Hükümde CMK m. 289/1-a,b,c,d,e,f,i bentlerinde yer alan mutlak hukuka aykırılık hallerinin yahut CMK m. 280/1-f bendinde sayılan hallerinin var olması durumunda hüküm bozularak ilk derece mahkemesine geri gönderilir. “Diğer hâllerde, gerekli tedbirleri aldıktan sonra davanın yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına” karar verilir (CMK m. 280/1-g). Bu kapsamda hükümde, bozma ya da düzeltilerek istinaf isteminin reddini gerektirecek hukuka aykırılıkların dışında başkaca hukuka aykırılıkların bulunması

pm.pdf (Erişim Tarihi: 06.03.2025)

²⁴² Ali PEHLİVAN, “İstinaf Kanun Yolu Ve Uygulamasının Değerlendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C.21, Y. 2019, s. 987.

²⁴³ GÜNGÖR, s. 82.

²⁴⁴ GÜNGÖR, s. 81-82.

durumunda davanın yeniden görülmesine ve duruşma açılmasına karar verilir.²⁴⁵

AİHM, ilk derece mahkemeleri tarafından verilen kararların maddi ve hukuki yönden incelendiği hallerde, duruşma açılmasının önemine dikkat çekmektedir.²⁴⁶ Nitekim Deliktaş/Türkiye kararında AİHM, bölge adliye mahkemelerinin önüne gelen her meselede otomatik olarak duruşma açmak zorunda olmadığını ancak sanığın suçlamaları reddettiği ve aleyhindeki delillerin güvenilirliğinin tartışmaya açık olduğu durumlarda, duruşma yapılması gerektiğini vurgulamış ve iş yükü ve usul ekonomisi gibi sebeplerin duruşma açmamak için haklı mazeretler oluşturmadığını ifade etmiştir.²⁴⁷

Ancak uygulamada, bölge adliye mahkemelerinin genellikle duruşma yapmadığı ve maddi meseleyi dosya üzerinden incelediği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, bölge adliye mahkemeleri duruşma açıp maddi meseleyi incelemesi gerekirken duruşma açmadan dosya üzerinden maddi meseleyi incelemektedir. Daha sonra temyiz kanun yoluna başvurulduğunda ise Yargıtay da dosya üzerinden maddi meseleyi ele almaktadır. Kanaatimizce Yargıtay'ın bu uygulaması bölge adliye mahkemeleri tarafından duruşma açılmamasından kaynaklanmaktadır. Zira bölge adliye mahkemesi hakimlerinin duruşma yapmadan maddi meseleyi çözümlenmeleri; Yargıtay hakimlerinin de duruşma yapmadan maddi meseleyi çözümlenmeleri hususunda, kendilerini haklı görmelerine sebep olmaktadır. Ancak bölge adliye mahkemelerinin duruşma açmaması Yargıtay'ın maddi mesele denetimi yapabilmesi için haklı bir gerekçe oluşturmamalıdır.

Yukarıda yaptığımız açıklamalara binaen şu sonuca ulaşmak mümkündür. Kanun yolları kapsamında yapılan inceleme daha ilk aşamada, istinaf kanun yolunda, aksaklık

²⁴⁵ BALCI/ÖZTÜRK, s. 272-273.

²⁴⁶ ŞEN, Yorumluyorum-XXXI, s. 338.

²⁴⁷ ŞEN, Yorumluyorum-XXXI, s. 337.

göstermektedir. Bu kapsamda bölge adliye mahkemelerinin maddi mesele denetimini dosya üzerinden yapması hem uyuşmazlığın maddi meselesinin doğru bir şekilde çözümlenmesi imkanını hem de maddi meselenin ikinci kez ele alınmasından dolayı ortaya çıkan güvence fonksiyonunu ortadan kaldırmaktadır.

Bir sonraki adımda ise maddi meseleye dair kuşkular ile birlikte dosya Yargıtay'a intikal etmektedir. Bu defa Yargıtay ortaya çıkan kuşkuları gidermek için dosya üzerinden maddi mesele denetimi yapmaktadır. Yani maddi mesele üçüncü defa ele alınmaktadır. Yargıtay'ın duruşma açması, delillerle doğrudan doğruya temas etmesi gibi imkanlardan yoksun olması, bu incelemenin genişletilmiş temyiz incelemesi olarak yapılmasına sebep olmaktadır. Netice olarak istinaf kanun yolunda başlayan sorunlar çığ gibi büyüyerek Yargıtay'a intikal etmekte ve Yargıtay da bu sorunları çözmek için hukukun sınırlarını zorlamakta çoğu zaman da sınırların ötesine geçmektedir.

Bu nedenle, maddi meseleye dair tüm sorunlar istinaf kanun yolunda çözüme kavuşturulmalıdır. Temyiz kanun yolunda ise, hükmün yalnızca hukuki meselesi ele alınmalı ve böylelikle hukukun yeknesak bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır. Bu şekilde Yargıtay gerçekte olması gerektiği gibi bir bozma mahkemesi olmalı ve içtihat oluşturmalıdır.

Öte yandan Yargıtay bazı kararlarında, hukuka aykırılıkları göstererek ilk derece mahkemesi kararını bozmakla yetinmeyip, delil değerlendirmesi yaparak mahkumiyet kararı yerine beraat ya da beraat kararı yerine mahkumiyet yönünde karar verilmesi gerektiğine hükmetmektedir.²⁴⁸ Kanaatimizce bu uygulama Yargıtay'ın

²⁴⁸ ÜNVER, "Ceza Muhakemesinde İspat, CMK ve Uygulamamız", s. 141; " Kendisinde herhangi bir uyuşturucu ya da uyarıcı madde ele geçirilemeyen sanık hakkında, 25.02.2016 tarihli eylem yönünden tanık ...'in soyut beyanı dışında; 27.04.2016 tarihli eylem yönünden ise hakkındaki beraat hükmü

kanunda öngörülmemiş birtakım yetkiler kullanması anlamına gelmektedir. Halbuki hukuka aykırılıklar nedeniyle hüküm bozulduğunda bozma sebeplerinin ilamda gösterilmesi ile yetinilmelidir. Çünkü Yargıtay yargıcı davanın değil kurulan hükmün yargıcıdır.²⁴⁹

Ayrıca Yargıtay birçok olayda da doğrudan delil değerlendirmesi yaparak suçun sübutu hakkında karar vermektedir.²⁵⁰ Oysa Yargıtay'ın maddi mesele denetimi yapması dahi mümkün değilken maddi meseleyi bizzat belirlemeye kalkışması kabul edilemez.²⁵¹ Bu tür bir yaklaşım ne somut olay adaletinin sağlanmasına katkı sağlar ne de hukukun ülke genelinde yeknesak şekilde uygulanması amacına hizmet eder.

kesinleşen diğer sanık ...'ın suç atma niteliğindeki beyanı dışında her türlü şüpheden uzak, yeterli ve kesin delil bulunmadığı gözetilmeden, beraat yerine mahkûmiyet hükmü kurulması” Yar. 10. CD, E. 2018/730, K. 2019/917, T. 14.02.2019 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 06.03.2025).

²⁴⁹ SELÇUK, “*Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılamaz Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri*”, s. 335.

²⁵⁰ Doğan **GEDİK**, “*Ceza Muhakemesinde Hakimin Delilleri Değerlendirme Serbestliği (CMK M.217)*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan,C.21, Y. 2019, s. 956; Yargıtay’ın sübuta dair karar vermesinin sakıncaları için bkz. SELÇUK, “*Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılamaz Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri*”, s. 343-354.

²⁵¹ ÜNVER, “*Ceza Muhakemesinde İspat, CMK ve Uygulamamız*”, s. 141.

II. DENETİMİN KONUSU

A. GENEL OLARAK

Temyiz yargılamasının konusunu, tarafların yeniden incelenmesini istedikleri, mahkemelerin son kararları oluşturur.²⁵² Bu kapsamda kural olarak, “*bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümleri temyiz edilebilir*” (CMK m.286/1). Bölge adliye mahkemelerinin bozma dışında kalan hükümleri ise; istinaf başvurusunun esastan reddi, istinaf başvurusunun düzeltilmek suretiyle esastan reddi ve ilk derece mahkemesi kararı kaldırılarak verilen yeni hükümlerdir.²⁵³

Temyiz kanun yoluna başvuru bakımından kural yalnızca hüküm/son karara karşı kanun yoluna başvurulabilmesi olsa da “*hükümden önce verilip de hükme esas teşkil eden veya başkaca kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararları da hükümle beraber temyiz olunabilir*” (CMK m.287). Hükme esas teşkil eden karar kavramından anlaşılması gereken, dava hakkında mahkemenin seyrini değiştirecek nitelikte önemli olan kararlar; başka bir deyişle hükmün oluşturulması bakımından esas teşkil eden kararlardır.²⁵⁴ Hükümden önce verilen ve hükme esas teşkil ettiği için temyiz edilebilen kararlar, duruşma sırasında veya duruşmadan önce verilen kararlar olabileceği gibi soruşturma evresinde verilen kararlar da olabilir.²⁵⁵

²⁵² GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 777; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 70; BALCI/ÖZTÜRK, s. 372; ÖZTÜRK vd., s. 744; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 608.

²⁵³ BALCI/ÖZTÜRK, s. 372; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 428; KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 293.

²⁵⁴ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 767.

²⁵⁵ ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 71; ÖZTÜRK vd., s. 704; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 182; Aksi yönde bkz. YENİSEY/NUHOĞLU, s. 993.

Burada önemine binaen “*hükmün açıklanmasının geri bırakılması*” kararlarına da ayrıca değinilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bilindiği üzere 7499 sayılı kanun ile değişiklik yapılmadan önce “*hükmün açıklanmasının geri bırakılması*” kararlarına karşı itiraz kanun yoluna başvurulabilmekteydi. Yapılan değişiklikle birlikte 01.06.2024 ve sonraki tarihlerde verilen kararlara karşı CMK m. 272/3 hükmü saklı kalmak üzere istinaf kanun yoluna başvurulabilir (CMK m. 231/12). Bölge adliye mahkemeleri tarafından verilen bu kararlara karşı ise CMK m. 286 hükmü saklı kalmak üzere temyiz kanun yoluna başvurulabilir (CMK m. 231/12).

Bilindiği üzere ilk derece mahkemesi tarafından verilen hükmün istinaf edilmesi üzerine, ilk defa bölge adliye mahkemesi tarafından hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir (CMK m. 280/2). Bölge adliye mahkemesi tarafından verilen bu karar, sanığın “*denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirlerine ilişkin yükümlülüklere aykırı davranması halinde*” bölge adliye mahkemesi tarafından açıklanır.²⁵⁶ 01.06.2024 tarihinden önce bölge adliye mahkemeleri tarafından açıklanan bu karara karşı CMK m. 286/2 hükmünden kaynaklanan sınırlamalar hariç olmak üzere temyiz kanun yoluna başvurulabilir.²⁵⁷ 01.06.2024 tarihinden sonra bölge adliye mahkemeleri tarafından açıklanan bu karara karşı ise itiraz kanun yoluna başvurulur ve itiraz merci CMK m. 231/11 çerçevesinde bu itirazı inceler.²⁵⁸

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının en önemli sonuçlarından birisi de düşme kararlarıdır. CMK m. 231/10 hükmü gereğince, “*denetim süresi içinde*

²⁵⁶ BALCI/ÖZTÜRK, s. 374.

²⁵⁷ BALCI/ÖZTÜRK, s. 374; Akif **YILDIRIM**, “*Mayınlı Bir Alan: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Denetimi*”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S.11, Y. 2018, s. 460.

²⁵⁸ BALCI/ÖZTÜRK, s. 374.

kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir.” Düşme kararı ise hüküm niteliğindedir (CMK m. 223/1). Yargıtay’a göre geri bırakma kararı koşullu bir düşme kararı ve düşme kararı da bir hüküm çeşidi olduğun için bu karara karşı istinaf/temyiz kanun yoluna başvurulabilir.²⁵⁹ Ancak bu durumda hüküm CMK m. 231/10 kapsamında incelenecektir.²⁶⁰

B. TEMYİZ EDİLMESİ MÜMKÜN OLAN KARARLAR

Temyiz edilebilen kararlar bakımından ikili bir ayırım yapılması gerekmektedir. İlk derece mahkemesi tarafından verilen kararların bazıları doğrudan temyiz edilebilirken diğerlerine karşı öncelikle istinaf kanun yoluna başvurulur. İstinaf incelemesinden geçtikten sonra, temyiz kanun yoluna başvuru bakımından sınırlama getirilmemiş olan kararlara karşı bu defa temyiz kanun yoluna da başvurulabilir.

²⁵⁹ GÜNGÖR/OKUYUCU ERGÜN, s. 1963.

²⁶⁰ “...CMK'nın 231. maddesinin onuncu fıkrasında yer alan düşme nedenlerinin, aynı Kanun'un 223. maddesinin sekizinci fıkrasında düzenlenen düşme nedenlerine göre özel düzenleme niteliğinde olup temyiz incelemesinin sınırlarının genel hükümlere nazaran kural olarak dar yorumlanmasının gerekmesi, CMK'nın 231. maddesinin onuncu fıkrasında denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülükler uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hükmün ortadan kaldırılarak, davanın düşmesine karar verileceğinin belirtilmesi nedeniyle temyiz merciince esasen düşme hükmü haricinde incelenecek bir hüküm de bulunmaması, sanığın hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının hukuki sonuçları itibarıyla devletle anlaşma sağlayarak hakkında bu kararın verilmesini kabul etmesi birlikte değerlendirildiğinde; sanığın düşme hükmüne yönelik temyiz davasının, CMK'nın 231. maddesinin onuncu fıkrasında öngörülen şartların varlığıyla sınırlı olarak incelenmesi gerektiği...” YCGK. E. 2017/621, K. 2018/476, T. 25.10.2018

(<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/ceza-genel-kurulu-e-2017-621-k-2018-476-t-25-10-2018>

Erişim Tarihi: 22.03.2025).

1. Doğrudan Temyize Tabi Olan İlk Derece Mahkemesi Kararları

a. Suçluların İadesine İlişkin Kararlar

İlk derece mahkemeleri tarafından 6706 sayılı Cezai Konularda Uluslararası Adli İşbirliği Kanunu'nun 18/4. maddesi uyarınca verilen, suçluların iadesine ilişkin kararlar doğrudan temyiz kanun yoluna tabidir (CMK m. 285). Diğer bir ifadeyle suçluların iadesine ilişkin ilk derece mahkemelerinin verdiği kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulamaz.

b. Yargıtay İlgili Ceza Dairesinin İlk Derece Mahkemesi Sıfatıyla Verdiği

Kararlar

Yargıtay'ın ilgili ceza dairleri bazı hallerde ilk derece mahkemesi olarak görev yapmaktadır.²⁶¹ Bu kapsamda YCGK'nın görevlerinden birisi de Yargıtay Kanunu m. 15/3'e göre, "*ilk derece mahkemesi olarak ilgili dairelerce verilen hükümlerin temyiz yoluyla incelemesini yapmaktır.*"

YCGK tarafından yapılacak olan incelemenin temyiz incelemesi olması ve temyiz kanun yolu denetiminin hükmün hukuki yönüyle sınırlı olmasından dolayı bu durum hak arama hürriyetini ihlal etmektedir.²⁶² YCGK vermiş olduğu bir kararında, temyiz incelemesine konu olan hükmün daha önce istinaf incelemesinden geçmemiş

²⁶¹ 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 46. maddesinde, Yargıtay başkan, başsavcı ve üyelerinin şahsi suçlarına ilişkin yargılamanın Yargıtay'ın ilgili ceza dairelerinde yapılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 13. maddesi uyarınca Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcıları ve valiler için görevli mahkeme Yargıtay'ın ilgili ceza dairesidir.

²⁶² TOROSLU, s. 137.

olmasını dikkate almış ve temyiz incelemesi kapsamında maddi meseleye ilişkin hususları da inceleme konusu yapmıştır.²⁶³

c. Yargıtay Tarafından Verilen Bozma Kararı Üzerine İlk Derece Mahkemesi Tarafından Verilen Kararlar

İlk derece mahkemesi tarafından verilen hükmün istinaf edilmesiyle birlikte dosya bölge adliye mahkemesine, bölge adliye mahkemesi tarafından verilen hükmün temyiz edilmesi ile birlikte dosya Yargıtay'a gönderilir.

CMK m. 304/2'de değişiklik yapılmadan önce, bölge adliye mahkemelerince verilen kararlar temyiz yolunda bozulduğu takdirde dosya mutlaka bölge adliye mahkemesine geri gönderilmek zorundaydı. Ancak 7165 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte CMK'nın 304/2. maddesinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Buna göre bozma kararı "*istinaf başvurusunun esastan reddi kararına ilişkin ise dosya, gereği için kararı veren ilk derece mahkemesine*" gönderilir(CMK m. 304/2-a). Fakat bozma kararı "*hukuka aykırılığın düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddi kararına ilişkinse dosya, gereği için kararı veren ilk derece mahkemesine ya da bozma kararının içeriği doğrultusunda Yargıtay'ca uygun görülmesi halinde bölge adliye mahkemesine*"

²⁶³ "...25.03.2016 tarihi itibarıyla iç hukukumuzun bir parçası hâline gelen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (AİHS) Ek 7 nolu Protokolünün 2. maddesinde; ilgili kişinin hakkında kurulan hükmü daha yüksek bir mahkemeye inceletme hakkının bulunduğu belirtilmesi, CMK'nun 304. maddesinin dördüncü fıkrasının; ilk derece mahkemesi tarafından verilen ve doğrudan temyiz yolu açık bulunan hükümlere ilişkin usul kurallarını ihtiva etmesi ve 2797 sayılı Yargıtay Kanununun 41. maddesinin ikinci fıkrası ile aynı Kanunun 15. maddesinin üçüncü fıkrasında, ilk derece mahkemesi olarak Özel dairelerce verilen hükümlerin Ceza Genel Kurulunca temyiz yoluyla inceleneceğinin belirtilmesi karşısında; sanıklar hakkında kurulan mahkûmiyet hükümlerinin "temyiz" kanun yoluna tâbi olduğu ve inceleme konusu olayda Bölge Adliye Mahkemesi denetiminden geçen bir hüküm bulunmaması da gözetildiğinde; temyiz incelemesinin hukuki denetim ile sınırlı olmadığı kabul edilmiştir..." YCGK, E. 2017/956, K. 2017/370, T. 26.09.2017 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 26.08.2024).

gönderilir (CMK m. 304/2-b). 7165 sayılı Kanununun 10. maddesinde ise, CMK m. 304/2’de yapılan değişikliklerin 7165 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra Yargıtay’ın verdiği bozma kararları için uygulanacağı ifade edilmiştir.

Bu hükümlerle bağlantılı olan CMK’nın 307/3. maddesi ise şu şekildedir: “Yargıtaydan verilen bozma kararına uyulması hâlinde ilk derece mahkemesi tarafından verilen karara karşı, istinaf veya temyiz sınırlarına bakılmaksızın sadece temyiz yoluna başvurulabilir.” Bu doğrultuda, 28/02/2019 tarihinden sonra istinaf denetiminden geçen ve temyizi kabil olan bir kararın bozularak ilk derece mahkemesine gönderilmesi halinde, bozma kararına uyularak verilen kararlar diğer sınırlamalar göz önüne alınmaksızın temyiz kanun yoluna tabi olacaktır.²⁶⁴ Ancak bu uygulamanın ne kadar yerinde olduğu da ayrıca değerlendirilmelidir. Aşağıda detaylıca değindiğimiz üzere davaya yeniden bakan mahkeme “*uymadan sonra serbestlik*” ilkesi uyarınca vereceği yeni hükümde serbesttir.²⁶⁵ Bu bağlamda yeniden yapılan yargılama sonucunda, maddi meselenin bozma kararı ile ortadan kaldırılan hükümde tespit edilen maddi meseleden farklı olarak tespit edilmesi mümkündür. Uyuma kararı verildikten sonra yapılan yargılama neticesinde verilen kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulamayıp doğrudan temyiz kanun yoluna başvurulması, yeni hükmün maddi meselesinin denetlenmesi imkanını ortadan kaldırmaktadır.²⁶⁶ Bundan dolayı bu düzenlemenin isabetli olmadığı kanaatindeyiz.

²⁶⁴ BALCI/ÖZTÜRK, s. 381.

²⁶⁵ ÜNVER/HAKERİ, s. 2452.

²⁶⁶ ÜNVER/HAKERİ, s. 2456.

d. Bölge Adliye Mahkemelerinin Göreve Başladığı Tarihten Önce İlk Derece Mahkemeleri Tarafından Verilen Kararlar

Bölge adliye mahkemeleri ülkemizde 20 Temmuz 2016 tarihinde faaliyete başlamıştır. Bu tarihten önce verilen kararlar bakımından istinaf kanun yoluna başvurulamayacağı 5320 sayılı Kanun'un 8/1. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir: “*Bölge adliye mahkemelerinin, 26.9.2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanununun geçici 2 nci maddesi uyarınca Resmî Gazetede ilân edilecek göreve başlama tarihinden önce verilen kararlar hakkında, kesinleşinceye kadar Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 322 nci maddesinin dördüncü, beşinci ve altıncı fıkraları hariç olmak üzere, 305 ilâ 326 ncı maddeleri uygulanır. (Ek cümle: 1/7/2016-6723/33 md.) Bu kararlara ilişkin dosyalar bölge adliye mahkemelerine gönderilemez. (Ek cümle: 6/12/2006-5560/29 md.) Yargıtay ceza daireleri ile Ceza Genel Kurulu kararlarındaki yazıma ilişkin maddi hataların düzeltilmesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, ilgili ceza dairesi veya Ceza Genel Kuruluna başvurabilir.”*

e. Atlamalı Temyiz

Doktrinde atlamalı temyiz olarak adlandırılan kurum Türk ceza muhakemesi hukukunda henüz kabul edilmiş değildir. Ancak Adalet Bakanlığı tarafından yayımlanan “*Yargı Reformu Strateji Belgesi 2025-2029*” adlı belgeye göre yargılamaların makul sürede tamamlanabilmesi için bölge adliye mahkemeleri güçlendirilecek ve bu kapsamda bazı uyuşmazlıklar için doğrudan temyiz kanun yoluna başvurulabilmesinin önü açılacaktır.²⁶⁷ Henüz içeriğine dair bir netlik bulunmasa da atlamalı temyiz

²⁶⁷ <https://yargireformu.adalet.gov.tr/dosyalar/TurkiyeYuzyiliYargiReformuStratejisi.pdf> (Erişim Tarihi:

kurumunun ceza muhakemesi hukukumuzda kazandırılma ihtimali bulunmaktadır. Bu önemine binaen atlamalı temyiz kurumuna ilişkin açıklamalara bu başlık altında yer verilecektir. Ancak atlamalı temyiz kurumunun daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle Alman Ceza Muhakemesi hukukuna dair bazı açıklamalar yapılması gerektiği kanaatindeyiz.

Alman Ceza Muhakemesi Hukuku'nda hafif ve orta ağırlıktaki suçlar için istinaf kanun yoluna başvurulabileceği gibi temyiz kanun yoluna da başvurulabilmektedir.²⁶⁸ Buna mukabil ağır suçlar bakımından yalnızca temyiz kanun yoluna başvurulabilmektedir.²⁶⁹ Bu durumda ise temyizde genişletilmiş temyiz incelemesi yapılmaktadır.²⁷⁰ Atlamalı temyizde kanun yoluna başvuracak olan kişi, istinaf ve temyiz kanun yolu arasında bir seçim yapma hakkına sahiptir.²⁷¹ Kanun yoluna başvuracak olan tarafa hangi kanun yoluna başvuracağı konusunda bir seçim yapma imkanı tanınmasının pratik önemi şu noktada karşımıza çıkmaktadır. Kanun yoluna başvuran taraf, ilk derece mahkemesi kararında yalnızca hukuki meselenin hatalı olduğunu buna rağmen maddi meselenin doğru tespit edildiğini düşünüyorsa, doğrudan temyiz kanun yoluna başvurarak maddi meselenin gereksiz yere ikinci defa ele alınmasını engellemiş olacaktır.²⁷² Bu sayede kanun yoluna başvuran kişi elde etmek

04.03.2025).

²⁶⁸ ÇINAR, Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf, s. 89; **Türkiye Adalet Bakanlığı Hollanda Yargı Konseyi İsveç Ulusal Mahkemeler İdaresi**, Ceza Muhakemesinde İstinaf El Kitabı, Türkiye Cumhuriyetinde İstinaf Mahkemelerinin Kuruluşunun Desteklenmesi Projesi (AB Eşleştirme Projesi), Ankara 2007, s. 18.

²⁶⁹ ÇINAR, Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf, s. 89.

²⁷⁰ BİRTEK, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 126.

²⁷¹ EKER KAZANCI, s. 25.

²⁷² ERDEM/ŞENTÜRK, s. 171.

istediği sonuca daha hızlı ulaşma imkanına kavuşmuş olacaktır.²⁷³

Atlamalı temyizde hükmü kanun yoluna taşıyan tarafın başvurusundan, seçtiği kanun yolunun anlaşılabilmesi halinde istinaf kanun yolunu tercih ettiği kabul edilir.²⁷⁴ Ayrıca taraflardan birinin istinaf diğerinin temyiz kanun yoluna başvurmaları halinde inceleme istinaf kanun yolunda yapılır.²⁷⁵

Biz Türk ceza muhakemesi hukukuna atlamalı temyiz kurumunun getirilmesinin olumlu bir sonuç doğuracağı kanaatindeyiz.²⁷⁶ Bilindiği üzere istinaf kanun yolunda, temyiz kanun yolundan farklı olarak Cumhuriyet savcısı dışında sebep gösterme zorunluluğu bulunmamaktadır (CMK m. 273/5). Bundan dolayı da istinaf kanun yolunda yapılan denetimde istinaf sebepleri ile bağıllık gibi bir sonuç da ortaya çıkmamakta ve hükmün hem maddi meselesi hem de hukuki meselesi incelenmektedir. Hükmün sadece hukuki meselesinin hukuka aykırı olduğunu düşünen tarafa istinaf kanun yoluna başvuru yapmadan doğrudan temyiz kanun yoluna başvurabilme imkanı tanınırsa davaların gereksiz yere uzaması da engellenmiş olur.

2. Temyiz Edilmesi Mümkün Olan Bölge Adliye Mahkemesi Kararları

CMK m. 286/1'e göre "*bölge adliye mahkemeleri ceza dairelerinin ancak bozma dışında kalan hükümleri temyiz edilebilir.*" Bölge adliye mahkemelerince bozma kararı verildiğinde ise bu "*karar ve hükümlere karşı direnilemez*" (CMK m. 284/1). Bundan dolayı bölge adliye mahkemelerince verilen bozma kararlarına karşı temyiz kanun yolu

²⁷³ EKER KAZANCI, s. 26; AKKAYA, s. 150.

²⁷⁴ ÇINAR, Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf, s. 207.

²⁷⁵ EKER KAZANCI, s. 25.

²⁷⁶ ÖZEN, "*Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf*" s. 2385; BİRTEK, s. 126; ERDEM, Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf, s. 155; AKKAYA, s. 150.

kapalı tutulmuştur.²⁷⁷

Bölge adliye mahkemelerinin bozma dışında kalan hükümleri; istinaf başvurusunun esastan reddi, istinaf başvurusunun düzeltilmek suretiyle esastan reddi ve ilk derece mahkemesi kararı kaldırılarak verilen yeni hükümlerdir.²⁷⁸ Ancak kanun koyucu bu şekilde genel bir kural getirmiş olmakla birlikte bu kurala geniş istisnalar da getirmiştir. Bölge adliye mahkemeleri tarafından, bozma kararı dışında kalan kararlardan birisi verilmiş olsa da verilen bu kararın CMK m.286/2’de sayılan kararlardan birisi olmaması gerekir. Aksi takdirde bu kararların temyiz edilmesi mümkün olmayacaktır.

CMK m. 286/2’nin getirdiği sınırlama, birçok karar bakımından temyiz kanun yoluna başvurulmasını engellemiştir. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere bu durum kanun koyucunun uyuşmazlıkları mümkün olduğunca istinaf kanun yolunda çözüme arzusundan kaynaklanmaktadır.²⁷⁹ Fakat ceza süresi ve suçun niteliği yönünden önemli hükümlerin istinaf kanun yolunda kesinleşmesi ve bu hükümler aleyhine temyiz kanun yoluna başvurulamaması yerinde bir düzenleme değildir.²⁸⁰

Temyiz kanun yolu başvurusu bakımından CMK m. 286/2 ile yapılan bu aşırı sınırlamanın doğurduğu sakıncalar CMK m. 286/3 ile giderilmeye çalışılmıştır.²⁸¹ Eğer bölge adliye mahkemesi hükmü söz konusu fıkrafta yer verilen katalog suçlardan birine ilişkinse CMK m.286/2’de belirtilen istisnalardan birisi söz konusu olsa bile hüküm yine de temyiz edilebilir.

²⁷⁷ BALCI/ÖZTÜRK, s. 388.

²⁷⁸ BALCI/ÖZTÜRK, s. 389; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 428; KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 293.

²⁷⁹ GÜNGÖR, s. 128; ÖZEN, “*Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf*”, s. 2381.

²⁸⁰ ÇINAR, Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf, s. 185.

²⁸¹ Feridun YENİSEY/Salih OKTAR, “60 Yıl Önce Kaldırılan İstinafın 2016 Sonrası Beş Yılı”, in. Ceza Muhakemesinde İstinafın Beş Yılı, B. 1, Seçkin Yay., Ankara 2021, s. 383.

CMK m. 286/3 hükmü kapsamında değinilmesi gereken bir husus da burada yer verilen suçlar bakımından kanun koyucunun nasıl bir ayırım yaptığı ve bu ayırımın ne derece isabetli olduğudur. 30.09.2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun'un genel gerekçesine göre kanun koyucu bu düzenlemeyi yaparken özellikle ifade özgürlüğüne yönelik suçlar bakımından temyiz kanun yolunun açılmasını öngörmüştür.²⁸² Ayrıca bu düzenleme ile birlikte mezkur maddede yer verilen suçlar bakımından içtihat oluşturularak ülke genelinde yeknesak bir uygulama sağlanabilecektir.²⁸³

Kanun koyucunun bu düzenlemeyi yaparken hareket noktasının ifade özgürlüğü olduğunu kabul ettiğimizde, hakaret suçunun nitelikli haline yer vermesine rağmen temel haline yer vermemesini açıklayabilmek pek mümkün görünmemektedir. Nitekim 2023 yılı resmi verilerine göre Türk Ceza Kanunu uyarınca ceza mahkemelerinde kovuşturma evresinde ilk on beş suç türüne göre gelen dosya sayısına bakıldığında, kasten yaralama suçundan sonra en fazla gelen dosya 442.853 dosya ile hakaret suçuna ilişkindir.²⁸⁴ Bu sayının ne kadarının suçun temel haline ne kadarının ise CMK m. 286/3'de yer alan nitelikli haline ait olduğuna ilişkin bilgi bulunmamaktadır. Ancak hakaret suçunun en çok işlenen suçlardan birisi olduğu göz önüne alındığında bu suçun temel hali bakımından da temyiz kanun yoluna başvurulmasının mümkün hale getirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Aksi taktirde ülke sathında bu kadar sık işlenen bir suç bakımından içtihat oluşturulamayacak ve bu durum da hukukun yeknesak bir şekilde uygulanmasına mani olacaktır.

²⁸²7188 sayılı Kanun'un 30.09.2019 tarihli, Genel Gerekçesi.

(<https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D27/Y3/T2/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/b980c094-deb9-4ef3-8424-1de264a95f4e.pdf> Erişim Tarihi: 04.03.2025); ÖZTÜRK vd., s. 729.

²⁸³7188 sayılı Kanun'un 30.09.2019 tarihli, Genel Gerekçesi.

²⁸⁴ https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22042024115644ADalet_ist-2023CALISMALARI59.pdf (Erişim Tarihi: 04.03.2025)

Yine TCK m. 314’de yer alan “Silahlı Örgüt” başlıklı suç için temyiz kanun yolunun açık olmasına rağmen TCK m. 220’de yer alan “Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma” başlıklı suç için temyiz kanun yolunun kapalı olması eşitlik ve evleviyet ilkelerine aykırıdır.²⁸⁵ TCK m. 314 kapsamında işlenen bir suçtan dolayı verilen cezanın CMK m. 286/2 kapsamında kalma ihtimali azdır. Çünkü ilgili suç için kanunda çok ağır yaptırımlar öngörülmüştür. TCK m. 220 kapsamında işlenen bir suçtan dolayı verilen cezanın CMK m. 286/2 kapsamında kalma ihtimali ise daha fazladır. Çünkü bu suç için kanunda öngörülen yaptırımlar çok daha hafiftir. Bundan dolayı içtihat oluşturulmasına daha fazla ihtiyaç duyulan bu suç için temyiz kanun yolunun neden kapalı olduğu anlaşılamamaktadır.

Sonuç olarak burada yer verilen katalog suçlar ile ifade özgürlüğü bakımından kanun koyucunun önemli bir adım attığı kabul edilebilirse de uygulanan usul doğru değildir.²⁸⁶

C. TEMYİZ EDİLMESİ MÜMKÜN OLMAYAN KARARLAR

İlk derece mahkemelerince verilen ve doğrudan temyiz kanun yoluna tabi olan kararlara yukarıda değinmiştik. Bunlar bir kenara bırakıldığında, ilk derece mahkemelerince verilen ancak istinaf kanun yoluna da başvurulamayan kararlar bakımından temyiz kanun yoluna başvurulması mümkün değildir (CMK m. 272/3).

İstinaf kanun yolunda dosya üzerinde yapılan ön inceleme sonucunda CMK m. 279/1’de yer alan şu hususların mevcut olması durumunda istinaf başvurusu reddedilir: *“Bölge adliye mahkemesinin yetkili olmadığına anlaşılması, bölge adliye mahkemesine*

²⁸⁵ Ersan ŞEN, Yorumluyorum-XXI, Seçkin Yay., Ankara 2020, s. 515.

²⁸⁶ ŞEN, Yorumluyorum-XXI, s. 517-518.

başvurunun süresi içinde yapılmadığının, incelenmesi istenen kararın bölge adliye mahkemesinde incelenebilecek kararlardan olmadığı, başvuranın buna hakkı bulunmadığının anlaşılması". Yine CMK m. 279/1'e göre, istinaf başvurusunun ön inceleme sonucunda reddine dair "*kararlar itiraza tabidir.*" CMK m. 271/4'e göre de, "*merciin itiraz üzerine verdiği kararlar kesin*" niteliktedir ve bu kararlara karşı temyiz başvurusu yapılamaz.

Yukarıda bölge adliye mahkemeleri tarafından verilen bozma kararlarının dışında kalan kararların temyiz edilebileceğini ifade etmiştik. Ancak bozma dışında kalan kararlardan olsa bile CMK m. 286/2 kapsamına giren kararlar temyiz edilemeyecektir. Fakat temyiz olunamayan karara ek olarak bir de güvenlik tedbirine karar verildiyse güvenlik tedbirlerinin kesin olan hükme her yönüyle temyiz edilebilirlik vasfı kazandırmasından dolayı bu kararlara karşı da artık temyiz kanun yoluna başvurulabilir.²⁸⁷

Burada ilgili maddede yer alan temyiz edilmesi mümkün olmayan kararlar incelenecektir. Fakat bu incelemeye başlamadan önce belirtmek gerekir ki, kanun koyucunun bu konuda yaptığı düzenlemeler son derece karışıktır. Kararların bazılarında sonuç ceza miktarına, bazılarında belirli bir ceza miktarının altında kalan suçlara, bazılarında ise karar türlerine göre sınırlandırma yapılmıştır.²⁸⁸ Kanaatimizce yapılan bu düzenlemeler sadeleştirilerek daha anlaşılır bir hale getirilmelidir.

²⁸⁷ YCGK. E. 2005/140, K. 2005/143, T. 22.11.2005 (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/ceza-genel-kurulu-e-2005-140-k-2005-143-t-22-11-2005> Erişim Tarihi: 02.09.2024); KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 322.

²⁸⁸ Cengiz ÜNSAL, Ceza Muhakemesinde İstinaf, B. 2, Seçkin Yay., Ankara 2016, s. 346.

“1. İlk Derece Mahkemelerinden Verilen Beş Yıl veya Daha Az Hapis Cezası İle Miktarı Ne Olursa Olsun Adli Para Cezalarına Karşı İstinaf Başvurusunun Esastan Reddine Dair Bölge Adliye Mahkemesi Kararları”

İlk derece mahkemelerince verilen ve beş yıl veya daha az hapis cezasını gerektiren kararlar ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına yönelik istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları temyiz edilemez.²⁸⁹

Adli para cezasının esas ceza olarak belirlenmesi ya da hapis cezasından çevrilmiş olması hususunda kanun koyucu tarafından bir ayrıma gidilmemiştir.²⁹⁰

İlk derece mahkemelerince verilen ve beş yıl veya daha az hapis cezasını gerektiren kararlar ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına karşı yapılan istinaf başvurusunun düzeltilerek esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları da, ceza miktarının artırılmaması koşuluyla temyiz edilemez.²⁹¹

Bu düzenleme ile temyiz kanun yolu başvurusu için beş yıl gibi oldukça yüksek bir sınır kabul edilmiştir. Başvuru sınırının bu kadar yüksek olması nedeniyle temyiz kanun yoluna başvurulamayan kararlar bakımından aynı bölge adliye mahkemelerinin farklı dairelerinden ya da farklı bölge adliye mahkemelerinden birbiri ile çelişen kararlar ortaya çıkabilir. Kanun koyucu bu durumu engellemek için bazı düzenlemelere yer

²⁸⁹ “Sanık hakkında kenevir ekme suçu yönünden istinaf başvurusunun esastan reddine yönelik hükme ilişkin temyiz talebinin incelenmesinde: Sanık hakkında kenevir ekme suçundan hükmolunan 5 yıl hapis ve 30.000 TL adli para cezasının 5271 sayılı CMK'nın 286/2-a maddesi uyarınca, ilk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına ilişkin istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararlarının temyizi mümkün olmadığından, sanık müdafinin temyiz isteminin 5271 sayılı CMK'nın 298. maddesi uyarınca REDDİNE” Yar. 10. CD, E. 2020/12590, K. 2021/13745 T.15.12.2021 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 03.09.2024)

²⁹⁰ EKER KAZANCI, s. 34; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 183.

²⁹¹ KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 299, dn. 652.

vermiştir.

5235 sayılı Kanunun 35. maddesinde bölge adliye mahkemeleri başkanlar kurulunun görevlerine yer verilmiştir. Konumuzla bağlantılı olan düzenleme şu şekildedir: “*Re’sen veya bölge adliye mahkemesinin ilgili hukuk veya ceza dairesinin ya da Cumhuriyet başsavcısının, Hukuk Muhakemeleri Kanunu veya Ceza Muhakemesi Kanununa göre istinaf yoluna başvurma hakkı bulunanların, benzer olaylarda bölge adliye mahkemesi hukuk veya ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında ya da bu mahkeme ile başka bir bölge adliye mahkemesi hukuk veya ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında uyumsuzluk bulunması hâlinde bu uyumsuzluğun giderilmesini gerekçeli olarak istemeleri üzerine, kendi görüşlerini de ekleyerek Yargıtaydan bu konuda bir karar verilmesini istemek*”.

İfade etmek gerekir ki, bölge adliye mahkemesi başkanlar kurulu, kararlar arasında uyumsuzluk bulunduğu gerekçesiyle yapılan bütün başvuruları kendi görüşüyle birlikte Yargıtay’a götürmek zorunda değildir.²⁹² Öncelikle içtihatlar arasında bir uyumsuzluk olduğu tespit edilecek, bu tespitin yapılamadığı durumlarda ise yapılan başvuru reddedilecektir.²⁹³ İçtihat uyumsuzluğundan söz edilebilmesi içinse Yargıtay, birbirine aykırılık teşkil ettiği belirtilen görüş ve uygulamaların süreklilik arz etmesi şartını aramaktadır.²⁹⁴

Ayrıca, bölge adliye mahkemelerinde içtihat uyumsuzluklarının takibini sağlamak üzere raportör hâkim görevlendirilmediğinden, ceza dairesi başkanlarının yalnızca kendi dairelerinin değil, diğer bölge adliye mahkemelerinin ceza dairelerine ait içtihatları da

²⁹² KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 361.

²⁹³ KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 361.

²⁹⁴ KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 360; BİRTEK, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 327.

takip etmesi gerekmektedir ki mevcut iş yükü dikkate alındığında bunun da gerçekçi olmadığını ifade etmek gerekir.²⁹⁵

Yukarıda yer verilen tüm bu sebeplerden dolayı, hukukumuzda bölge adliye mahkemelerinin içtihat farklılıklarını giderecek etkin bir mekanizmanın bulunmadığını ifade etmek mümkündür. Temyiz kanun yoluna başvuru bakımından öngörülen beş yıllık süre sınırı da dikkate alındığında, ilgili bent hukuk uygulaması bakımından büyük bir sorun teşkil etmektedir.²⁹⁶

“2. İlk Derece Mahkemelerinden Verilen Beş Yıl veya Daha Az Hapis Cezalarını Artırmayan Bölge Adliye Mahkemesi Kararları”

İlk derece mahkemesince verilen ve beş yıl veya daha az hapis cezası içeren kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvurulduğunda, ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu hapis cezasını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararlarına karşı temyiz kanun yoluna başvurulamaz. Diğer bir deyişle ilk derece mahkemesi tarafından verilen hüküm bir mahkumiyet hükmü olmalı, beş yıl veya daha az hapis cezasına ilişkin olmalı ve bölge adliye mahkemesi tarafından verilen karar hapis cezasını artırmamalıdır.²⁹⁷

İlk derece mahkemesince verilen ve beş yıl veya daha az hapis cezasını içeren

²⁹⁵ KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 361.

²⁹⁶ BİRTEK, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 336.

²⁹⁷ BALCI/ÖZTÜRK, s. 403; Aynı yönde bkz. “*CMK'nun 286. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde geçen “hapis cezalarını artırmayan” ibaresinden anlaşılması gerekenin; “cezaı aynı tutan” ya da “cezaı eksiltten” kararlar olduğunun, bölge adliye mahkemesi ceza dairesince verilecek olan kararın da yine bir “hapis cezası” olacağıının, ancak bu kararın ilk derece mahkemesince verilen hapis cezasını artırmamakla birlikte, aynı miktarda veya daha az bir ceza olması gerektiğinin kabulünde zorunluluk bulunmaktadır. Dolayısıyla bölge adliye mahkemesi ceza dairesi tarafından verilecek “hapis cezasını artırmayan” kararın, yine hapis cezasına ilişkin bir “mahkûmiyet” kararı olması gerekmektedir.”* YCGK. E. 2018/38, K. 2018/113, T. 20.03.2018 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 04.09.2024).

mahkumiyet kararının istinaf edilmesi sonucunda beraat, düşme ya da ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi halinde ise temyiz kanun yoluna başvurulabilir.²⁹⁸

İlk derece mahkemesi tarafından verilen ve yalnızca beş yıl veya daha az hapis cezasını içeren mahkumiyet hükmünün istinaf kanun yolunda incelemesi sonucunda, hapis cezasının aynı kalması ya da azaltılmasına ek olarak ilk defa adli para cezasına hükmedilmesi ya da ilk derece mahkemesi tarafından hükmedilen adli para cezasının artırılması durumunda da hükmün temyiz edilmesi mümkün değildir.²⁹⁹ Çünkü bu bent

²⁹⁸ “Özel belgede sahtecilik suçundan açılan kamu davasında yapılan yargılama sonucunda, ilk derece mahkemesince 1 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmalarına karar verilen sanıkların, istinaf kanun yolu incelemesi sonucunda beraatlarına karar verilmesi karşısında; söz konusu beraat kararının CMK'nun 286. maddesinin ikinci fıkrasının (b) ve diğer bentlerinde sınırlı şekilde sayılan “temyiz edilemez” nitelikteki kararlardan olmaması, sanıklara atılı suçun CMK'nun 286. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendi kapsamında kalmaması, uluslararası sözleşmeler ve Anayasa ile güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir uzantısı olarak hüküm ve kararlara karşı başvurulabilecek bir kanun yolunun açık olmasının kural, kapalı olmasının ise istisna olması hususları birlikte değerlendirildiğinde, sanıklar hakkında özel belgede sahtecilik suçundan ilk derece mahkemesince verilen mahkûmiyet kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine, davayı beraatla sonuçlandıran bölge adliye mahkemesi ceza dairesi kararına karşı temyiz kanun yolunun açık olduğunun kabulünde zorunluluk bulunmaktadır.” YCGK. E. 2018/38, K. 2018/113, T. 20.03.2018 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 04.09.2024).

²⁹⁹ “Konya 7. Asliye Ceza Mahkemesinin, 10.10.2019 tarihli, 2018/420 Esas ve 2019/847 sayılı Kararı ile sanık hakkında tefecilik suçundan, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (5237 sayılı Kanun) 241 inci maddesinin birinci fıkrası, 62 nci ve 51 inci maddeleri uyarınca erteli 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve aynı Kanun'un 53 üncü maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları uyarınca hak yoksunlukları uygulanmasına ilişkin hükme konu cezanın türü ve miktarı ile istinaf incelemesi üzerine Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesi tarafından kaldırılarak sanık hakkında atılı suçtan 5237 sayılı Kanun'un 241 inci maddesinin birinci fıkrası, 62 nci ve 51 inci maddeleri uyarınca erteli 1 yıl 8 ay hapis ve 80 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına ve aynı Kanun'un 53 üncü maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkraları uyarınca hak yoksunlukları uygulanmasına karar verilmiş olup bu karara yönelik temyizlerin niteliği karşısında; Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, 17.05.2023 tarihli ve 2022/7-481 Esas, 2023-283 sayılı Kararında; "CMK'nın 286/2-b maddesindeki “b) İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararları... temyiz edilemez“ şeklindeki düzenleme ile hapis

kapsamında hükmün temyizi kabil hale gelmesi için hapis cezasının artırılması gerekir.³⁰⁰ Fakat ilk derece mahkemesinin belirlediği temel ceza ile artırım ve indirim oranlarından farklı oranlar belirleyerek sonuçta aynı hapis cezasına hükmeden bölge adliye mahkemesi kararları, farklı bir uygulama yapıldığı gerekçesiyle temyiz edilemez.³⁰¹

Temyiz edilmesi mümkün olmayan bir karar söz konusu olsa da suç vasfına yönelik bir temyiz talebi varsa artık bu kararlarında temyiz kanun yolu denetimine tabi olduğunun kabul edilmesi gerekir.³⁰² Bu bağlamda yakın tarihli sayılabilecek bir

cezasının artırılması durumunda hükmün temyiz edilebileceği belirtilmektedir. Aynı Kanun, madde ve fıkranın (e) bendinde yer alan “e) Adli para cezasını gerektiren suçlarda ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları... temyiz edilemez” biçimindeki düzenleme, (b) bendi ile birlikte değerlendirildiğinde ise kanun koyucunun adli para cezasının miktarının artırılmasına, hükmün tabi olacağı kanun yolunun belirlenmesi noktasında bir değer atfetmediği ve bunun hükme temyiz yeteneği kazandırmayacağı sonucuna ulaşılmaktadır” şeklinde yer alan kabul dikkate alındığında, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun (5271 sayılı Kanun) 286 ncı maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendindeki düzenleme ile incelemeye konu suçun, aynı Kanun’un 286 ncı maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında da bulunmadığı gözetildiğinde kararın temyiz kabiliyetinin bulunmadığı anlaşıldığından, sanık müdafinin ve katılan ... Başkanlığı vekilinin temyiz istemlerinin 5271 sayılı Kanun’un 298 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, Tebliğname’ye aykırı olarak, oy çokluğuyla REDDİNE” Yar. 5. CD, E. 2021/12977, K. 2023/11270 T. 21.11.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 04.09.2024)

³⁰⁰ “İlk derece mahkemesinin hükmün açıklanması sureti ile 5237 sayılı TCK’nin 86/1, 29 ve 62. maddeleri uyarınca verdiği 5 ay hapis cezasına dair kararın, bölge adliye mahkemesince kaldırılarak sanığın TCK’nin 86/1, 87/3 ve 62. maddeleri uyarınca 11 ay 20 gün hapis cezasına mahkum edilmiş olması nedeniyle 5271 sayılı CMK’nin 286/2-b maddesi gereğince hükmün temyizi kabil kararlardan olduğu belirlenerek...” Yar. 1. CD, E. 2021/3140, K. 2021/5322, T. 29.03.2021 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 04.09.2024).

³⁰¹ KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 325.

³⁰² “5271 sayılı CMK’nin 286/2-a maddesi uyarınca, ilk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları, miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına ilişkin istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararlarının temyizi mümkün değil ise de; Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 10.03.2009 tarih ve 2009/2-43 Esas - 2009/56 sayılı kararında belirtildiği üzere; kesin nitelikteki hükümlerin suç vasfına yönelik aleyhe temyiz yasa yoluna başvurulması halinde temyiz

Yargıtay Ceza Genel Kurul'u kararına değinmek gerekir. İlgili kararda ceza miktarını artırmayan ancak suç vasfını değıştiren bölge adliye mahkemesi kararlarının da suç vasfına yönelik olarak, CMK m. 286/2 kapsamında kalsa dahi, temyiz edilebileceği ifade edilmiştir.³⁰³

Güvenlik tedbirleri bakımından ise durum biraz daha farklılık arz etmektedir. Bölge adliye mahkemesi tarafından, ilk derece mahkemesinin hükmettiği güvenlik tedbirinin ya da süresinin değıştirilmesine yönelik verilen kararların temyiz edilmesi

incelemesine konu olabilecekleri kabul edildiğinden, katılan vekilinin, sanığın eyleminin öldürmeye teşebbüs suçunu oluşturacağından bahisle hükmü suç vasfına ilişkin aleyhe temyiz ettiği anlaşılmakla, işin esasına girilerek yapılan incelemede.” Yar. 1. CD, E. 2020/3973 K. 2021/7872 T. 28.04.2021 (https://karararama.yargitay.gov.tr/ Erişim Tarihi: 03.09.2024).

³⁰³ “...CMK'nın 286. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan bendlerin hem uluslararası sözleşmeler ve Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama özgürlüğüne ilişkin temel hak ve özgürlükler kapsamında kalmaları hem de istisnai norm olma özelliği taşımaları, İlk Derece Mahkemesince kasten yaralama suçundan kurulan mahkûmiyet hükmünün Cumhuriyet savcısı tarafından suç vasfına yönelik olarak istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesince yapılan yargılama sonucunda İlk Derece Mahkemesince sanığın ceza miktarını artırmayan ancak eyleminin teşebbüs aşamasında kalan kasten öldürme suçu olarak vasıflandırılması yönündeki mahkûmiyet kararının temyiz yoluna tabi olup olmadığı belirlenirken CMK'nın 286. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendi içerisinde kabul edilmesinin istisnai normların geniş yorumlanmaması gerektiği ilkesiyle de bağdaşmayacak olması hususları ile AİHS'in Ek 7 Numaralı Protokolü'nün "Cezai Konularda Temyiz Hakkı" başlıklı ikinci maddesinin birinci fıkrası ve Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin on dördüncü maddesinin beşinci fıkrasında yer alan hakkında hükümlenen cezayı herkesin yüksek bir mahkeme veya yargı organınca incelenmesini sağlama hakkına sahip olduğuna dair hükümleri, adalet, eşitlik ve hakkaniyet ilkeleri, aynı fiil nedeniyle farklı mahkemelerde yargılanan sanıklardan, suçun hukuki niteliği doğru belirlenen sanığın, daha uzun veya daha kısa zamanaşımı sürelerine tabi olması, süreli ya da süresiz olarak bir kamu görevini üstlenmekten yoksun bırakılması gibi hak yoksunluklarının yanında infaz aşamasında şartlı tahliye süreleri etkilemesi, genel veya özel af karşısında değışik sonuçlarla karşılaşma ihtimali bulunmasına rağmen, suç vasfı yanılığı olarak belirlenen sanığın açıklanan sonuçlarla karşılaşmaması ihtimali hep birlikte değerlendirildiğinde; sanık hakkında istinaf incelemesi sırasında ceza miktarını artırmayan ancak suç vasfını değıştiren mahkûmiyet hükmüne karşı sanık müdafinin suç vasfına yönelik lehe temyiz talebinin kabulü ile hükmün suç vasfına yönelik temyiz istemiyle sınırlı olarak esastan incelenmesi gerektiği...” YCGK. E. 2022/540, K. 2023/504, T. 11.10.2023 (https://karararama.yargitay.gov.tr/ Erişim Tarihi: 23.03.2025).

mümkün değildir.³⁰⁴ Ancak ilk derece mahkemesi tarafından yalnızca hapis cezasına hükmedilmesi durumunda, istinaf kanun yolunda hapis cezasına ek olarak ilk defa güvenlik tedbirine de karar verilmişse artık bu kararların temyiz edilmesi mümkündür.³⁰⁵

İlk derece mahkemeleri tarafından verilen ve beş yıl veya daha az hapis cezasını içeren mahkumiyet kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurulduğunda, hapis cezası kaldırılıp sadece güvenlik tedbirine karar verildiğinde, yaptırımın türü değiştiği için hükmün temyiz edilmesi mümkün olacaktır.³⁰⁶

İlk derece mahkemesi tarafından verilen ve beş yıldan fazla hapis cezasını içeren mahkumiyet kararına karşı bölge adliye mahkemesine başvurulduğunda, hapis cezasının süresini azaltan kararlar verilse de hükmün temyiz kanun yolunda incelenmesi mümkündür.³⁰⁷ Çünkü ilk derece mahkemesi tarafından verilen hüküm beş yıldan daha fazla hapis cezasını gerektirmektedir.

“3. Hapis Cezasından Çevrilen Seçenek Yaptırımlara İlişkin İlk Derece Mahkemesi Kararları İle İlgili Olarak Bölge Adliye Mahkemesince Verilen Seçenek Yaptırımlara İlişkin Her Türlü Kararlar İle İstinaf Başvurusunun Esastan Reddine Dair Kararlar”

³⁰⁴ KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s.302, dn. 660.

³⁰⁵ KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s.302, dn. 660.

³⁰⁶ KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 304, dn. 664.

³⁰⁷ “ Sanık hakkında, Adana 4. Asliye Ceza Mahkemesinin 12/06/2017 tarihli hükmü ile hırsızlık suçundan 5237 sayılı TCK'nın 142/2-h, 143/1 maddeleri uyarınca 12 yıl hapis cezasına hükmedildiği, bu hükme ilişkin istinaf talebi üzerine Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 7. Ceza Dairesince davanın yeniden görülmesine karar verilerek yapılan duruşma sonunda 5271 sayılı CMK'nın 280/2. maddesi uyarınca ilk derece mahkemesinin hükmü kaldırılarak sanık hakkında, hırsızlık suçundan TCK'nın 142/2-h, 143/1, 168/2 ve 62. maddeleri uyarınca 3 yıl 9 ay hapis cezasına hükmedildiği ve bu hükmün temyizinin kabil olduğu belirlenerek yapılan incelemede” Yar. 2. CD, E.2018/1688, K. 2018/4554 T. 16.04.2018 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 04.09.2024)

TCK'nın 50/1. maddesinde “*kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar*” öngörülmüştür. İlk derece mahkemesi tarafından sanık hakkında hükmedilen kısa süreli hapis cezası seçenek yaptırımlardan birisine çevildiğinde, bölge adliye mahkemesinin bu seçenek yaptırımı başka bir seçenek yaptırıma çevirmesi veya yaptırımın süresi ya da miktarını değiştirmesi kararlarının da temyiz edilmesi mümkün değildir.³⁰⁸ Ancak bu bent kapsamında, ilk derece mahkemesince herhangi bir seçenek yaptırıma çevirme kararı verilmemesine rağmen ilk defa bölge adliye mahkemesi kararıyla seçenek yaptırıma karar verilmesi durumunda ilgili bentte açık bir düzenleme bulunmadığından sorunun diğer bentlere göre çözülmesi gerekmektedir.³⁰⁹

“4. İlk Defa Bölge Adliye Mahkemesince Verilen ve CMK m. 272/3 Kapsamı Dışında Kalan Mahkumiyet Kararları Hariç Olmak Üzere, İlk Derece Mahkemelerinin Görevine Giren ve Kanunda Üst Sınırı İki Yıla Kadar (İki Yıl Dahil) Hapis Cezasını Gerektiren Suçlar ve Bunlara Bağlı Adli Para Cezalarına İlişkin Her Türlü Bölge Adliye Mahkemesi Kararları”

Bu bent kapsamında temyiz edilebilirlik bakımından önem arz eden husus ilk derece mahkemesinin hükmettiği sonuç ceza değil, ilgili suç için kanunda öngörülen hapis cezasının üst sınırının iki yıl veya daha az olmasıdır.³¹⁰ Bundan dolayı suçun üst

³⁰⁸ “...mala zarar verme suçundan kurulan hüküm yönünden de 5271 sayılı CMK'nın 286/2-c maddesi uyarınca, hapis cezasından çevrilen seçenek yaptırımlara ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen; seçenek yaptırımlara ilişkin her türlü kararlar ve istinaf başvurusunun esaslan reddine dair kararların temyizi mümkün olmadığından; suça sürüklenen çocuk ... ve sanık ... müdafilerinin temyiz istemlerinin 5271 sayılı CMK'nın 298. maddesi uyarınca REDDİNE” Yar. 13. CD, E. 2018/6869, K. 2019/2596 T. 26.02.2019 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 05.09.2024)

³⁰⁹ BALCI/ÖZTÜRK, s. 427, KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 307-308.

³¹⁰ BALCI/ÖZTÜRK, s. 428.

sınırının iki yıla kadar hapis cezası olması koşuluyla, bölge adliye mahkemesi tarafından ilk derece mahkemesince hükmolunan cezanın arttırılması, değiştirilmesi hatta mahkumiyet kararı yerine beraat kararı verilmesi durumunda dahi hüküm temyiz edilemeyecektir.³¹¹

Bu bent düzenlenirken kanun koyucu tarafından bir istisna getirilmiştir. Buna göre ilk derece mahkemesi tarafından ceza verilmesine yer olmadığı, düşme veya beraat kararlarından birisinin verilmesi ve bu kararın istinaf edilmesi durumunda, bölge adliye mahkemesi tarafından mahkumiyet kararı verilebilir. Bu mahkumiyet kararı CMK m. 272/3 kapsamında kesin nitelikte değilse bu karar da temyiz edilebilir. Örneğin TCK m. 86/2 kapsamında kalan kasten yaralama suçundan dolayı ilk derece mahkemesince beraat kararı verilmiş ancak istinaf kanun yolu incelemesinde bu karar kaldırılarak 4 ay hapis cezasına hükmedilmişse bu hüküm artık temyiz edilebilecektir.³¹²

Suçun üst sınırı belirlenirken daha ağır cezayı gerektiren nitelikli haller ile daha az cezayı gerektiren nitelikli hallerin dikkate alınıp alınmayacağı konusunda bir açıklık bulunmamaktadır.³¹³ YCGK yakın tarihte verdiği bir kararında, suç için öngörülen cezanın üst sınırı belirlenirken suçun nitelikli hallerinin de dikkate alınması gerektiğine hükmetmiştir.³¹⁴

³¹¹ KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 310.

³¹² BALCI/ÖZTÜRK, s. 431.

³¹³ BALCI/ÖZTÜRK, s. 429.

³¹⁴ “...bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince CMK'nun 286. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendi kapsamında üst sınırı iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını gerektiren suçlar ve bunlara bağlı adli para cezalarına ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararlarının temyiz kanun yoluna tabi olup olmadığı bakımından suçun temel veya nitelikli hâllerinin uygulanması arasında fark bulunmadığı, bu bağlamda cinsel taciz suçunun nitelikli hâli olan TCK'nun 105. maddesinin ikinci fıkrasının da dikkate alınmasının gerektiği kabul edilmelidir...” YCGK. E. 2023/55, K. 2023/515, T. 11.10.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 05.09.2024).

“5. Adli Para Cezasını Gerektiren Suçlarda İlk Derece Mahkemeleri Tarafından Verilen Hükümlere İlişkin Her Türlü Bölge Adliye Mahkemesi Kararları”

Bu bent kapsamında temyiz edilebilirlik bakımından önem arz eden husus, ilk derece mahkemesinin verdiği kararın adli para cezasını gerektiren bir suçla ilişkin olmasıdır. İlk derece mahkemeleri tarafından adli para cezasını gerektiren bir suç nedeniyle adli para cezası, beraat ya da güvenlik tedbirine karar verilmesi ve bu kararın istinaf edilmesi durumunda, bölge adliye mahkemesi tarafından verilen her türlü karara karşı temyiz kanun yolu kapalı olacaktır.³¹⁵

“6. Sadece Eşya veya Kazanç Müsaderesine veya Bunlara Yer Olmadığında İlişkin İlk Derece Mahkemesi Kararları İle İlgili Olarak İstinaf Başvurusunun Esastan Reddine Dair Kararlar”

İlk derece mahkemelerince sadece eşya veya kazanç müsaderesine ya da bunlara yer olmadığına dair verilen kararın istinaf edilmesi durumunda, istinaf başvurusu bölge adliye mahkemesince esastan reddedilirse, kararın temyiz incelenmesine konu edilmesi mümkün değildir.³¹⁶ Ancak ilk derece mahkemesi tarafından verilen müsadere kararına karşı istinaf kanun yolunda müsadereye yer olmadığına karar verilmesi veya ilk derece mahkemesi tarafından müsadereye yer olmadığına kararına karşı istinaf kanun yolunda müsadere kararı verilmesi durumunda, bu kararlar temyiz edilebilir.³¹⁷

“7. On Yıl veya Daha Az Hapis Cezasını veya Adli Para Cezasını Gerektiren Suçlardan İlk Derece Mahkemesince Verilen Beraat Kararları İle İlgili Olarak İstinaf

³¹⁵ BALCI/ÖZTÜRK, s. 451; ÜNSAL, s. 345.

³¹⁶ ÜNSAL, s. 345.

³¹⁷ ÜNSAL, s. 345, dn. 288.

Başvurusunun Esastan Reddine Dair Kararlar”

Bu bent kapsamında temyiz edilebilirlik bakımından önem arz eden husus, ilk derece mahkemesi tarafından yargılamaya konu edilen suçun, üst sınırının on yıl veya daha az hapis cezasına ya da adli para cezasına ilişkin olmasıdır. Bu nitelikteki bir suçtan dolayı yapılan yargılama sonucunda beraat kararı verilmişse, bu karara karşı yapılan istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararın temyiz edilmesi mümkün değildir.

Hapis cezasının üst sınırı olan on yıllık sürenin hesaplanmasında suçun nitelikli hallerinin dikkate alınıp alınmayacağı sorunu önem arz etmektedir. Yargıtay son kararlarında ağırlıklı olarak, bu sürenin hesaplanmasında nitelikli hallerin dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır.³¹⁸ Bu konu ile ilgili tartışmalara aşağıda detaylıca yer verdiğimiz için burada bu kadar açıklama yapmakla iktifa ediyoruz.

“8. Davanın Düşmesine, Ceza Verilmesine Yer Olmadığına, Güvenlik Tedbirlerine İlişkin İlk Derece Mahkemesi Kararları İle İlgili Olarak Bölge Adliye Mahkemesince Verilen Bu Tür Kararlar veya İstinaf Başvurusunun Esastan Reddine Dair Kararlar”

İlk derece mahkemesince davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına veya güvenlik tedbirlerine ilişkin bir karar verilmiş olabilir. Karara karşı istinaf yoluna başvurulması üzerine bölge adliye mahkemesince yine bu tür bir karar verilebilir ya da istinaf başvurusu esastan reddedilebilir. İlgili düzenleme ile bu kararların temyiz incelemesine konu edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

³¹⁸ YCGK. E. 2022/436, K. 2022/705, T. 08.11.2022 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 27.08.2025); YCGK. E. 2023/58, K. 2023/565, T. 01.11.2023 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 27.08.2025).

Müsadere aslında bir güvenlik tedbiri olsa da CMK m. 286/2-f hükmünde özel olarak düzenlendiği için bu bent kapsamında yer verilen güvenlik tedbirleri kavramının dışında değerlendirilmelidir.³¹⁹

“9. Yukarıdaki Bentlerde Yer Alan Sınırlar İçinde Kalmak Koşuluyla Aynı Hükümde, Cezalardan ve Kararlardan Birden Fazlasını İçeren Bölge Adliye Mahkemesi Kararları”

Bölge adliye mahkemelerince verilip de temyiz edilemeyen birden fazla hükmün, tek bir karar ile verilmesi halinde de temyiz kanun yolu kapalı olacaktır.³²⁰ Diğer bir deyişle temyiz edilemeyen birden çok hükmün bir araya gelmesi durumunda bunların temyiz edilmesi yine mümkün değildir.³²¹

D. TEMYİZ EDİLEBİLİRLİĞİN TESPİTİNE İLİŞKİN ORTAYA ÇIKAN BAZI SORUNLAR

1. Bölge Adliye Mahkemesi Kararlarının Uygulamaya Etkisi ve Ortaya Çıkan Durum

İlk derece mahkemelerince verilen ve bölge adliye mahkemeleri tarafından incelenen hükümlerin temyiz edilebilirliği bakımından bazı sorunlar yaşanmakta, bu sorunlar özellikle bölge adliye mahkemelerinin uygulamalarından kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda bölge adliye mahkemelerinin hangi tür kararları hangi durumlarda vereceği önem kazanmaktadır.

Bilindiği üzere istinaf incelemesi sonucunda verebilecek kararlar; ret, bozma ve

³¹⁹ EKER KAZANCI, s. 43; BALCI/ÖZTÜRK, s. 463; KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 315.

³²⁰ BALCI/ÖZTÜRK, s. 466.

³²¹ ÜNSAL, s. 346.

davanın yeniden görülmesi kararlarıdır.³²² Fakat istinaf kanun yolunda, hükümdeki hata ve hukuka aykırılıkların ortadan kaldırılması için kural hükmün düzeltilmesidir.³²³ Bölge adliye mahkemeleri tarafından bozma kararı verilebilecek haller ise CMK m. 280/1-e,f bentlerinde düzenlenmiştir. Diğer bir deyişle ilk derece mahkemesi hükmünde CMK m. 280/1-e,f bentlerinde belirtilenler dışında bir hukuka aykırılık mevcutsa, kural olarak bölge adliye mahkemesi tarafından hüküm bozularak geri gönderilmek yerine, burada incelenerek karara bağlanacaktır.

İlk derece mahkemelerince verilen kararlarda CMK m. 289'da belirtilen hukuka aykırılıkların mevcut olması halinde (g ve h bentleri hariç), bölge adliye mahkemeleri tarafından hüküm bozulacak ve ilk derece mahkemelerine geri gönderilecektir (CMK m. 280/1-e). Burada CMK m. 289/1-g,h bentlerinde yer alan ("*hükümün 230. madde gereğince gerekçeyi içermemesi ve hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması*") hukuka aykırılıkların ilk derece mahkemelerinin hükümlerinde bulunması halinde, hükmünün bozulmasına imkan tanınmadığına dikkat edilmelidir.

Aslında mezkur maddede değişiklik yapılmadan önce, hiçbir istisnası olmaksızın CMK m. 289'da yer alan hukuka aykırılıkların bozma sebebi yapılacağı düzenlenmekteydi. Ancak bölge adliye mahkemeleri ilgili hükmü oldukça geniş yorumlanmış ve ilk derece mahkemeleri tarafından ulaşılan sonucu yetersiz bulduklarında, adeta Yargıtay gibi hareket ederek hükmü bozmuş ve dosyayı ilk derece mahkemelerine geri göndermiştir.³²⁴ Bu dönemde bazı ilk derece mahkemeleri — CMK

³²² TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 416.

³²³ YENİSEY, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu, s. 191.

³²⁴ Ersan ŞEN, Yorumluyorum-XV, Seçkin Yay., Ankara 2017, s. 205.

m. 284 hükmü uyarınca direnme kararı da veremediği için — bölge adliye mahkemelerince yapılması gereken bir işin, ilk derece mahkemelerine yaptırılmaya çalışılmasından hareketle görevsizlik kararı vererek bu sorunu çözmeye çalışmıştır. Ancak Yargıtay bu uygulamayı direnme kararı olarak kabul etmiş ve bölge adliye mahkemesi kararlarına karşı direnmenin mümkün olmadığından bahisle ilk derece mahkemelerinin uygulamasını yerinde görmemiştir.³²⁵

Kanaatimizce bölge adliye mahkemeleri kanuna aykırı olarak kendi görev alanını genişletmiş böylelikle kanuna aykırı olarak ilk derece mahkemelerinin görevine müdahale etmiş, diğer bir ifadeyle bölge adliye mahkemeleri kendilerinin görmesi gereken bir işi ilk derece mahkemelerine gördürmüştür.³²⁶ Bu durumda CMK m. 4/2 hükmü uyarınca görev uyuşmazlığı çıkarıldığında Yargıtay'ın bu hususu inceleyip karar

³²⁵ “Somut uyuşmazlıkta; İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/10/2016 tarihli, 2014/210 Esas ve 2016/259 sayılı Kararı ile sanık hakkında verilen mahkumiyet hükmüne karşı istinaf yasa yoluna başvurulması üzerine, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesinin 16/12/2016 tarih ve 2016/104-109 Esas ve Karar sayılı ilamıyla hükmün bozulmasına karar verilerek dava dosyasının yerel mahkemeye gönderildiği,

İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 16/01/2017 tarih ve 2017/3-3 Esas ve Karar sayılı ilamı ile İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesinin bozma ilamının görevsizlik kararı vasfında olduğundan bahisle görevsizlik kararı verilerek uyuşmazlığın çözümü için dava dosyası Yargıtay'a gönderilmiş ise de, hukuki manada bu kararın İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesinin bozma kararına karşı direnme hükmü niteliğinde olduğu, ceza yargılamasında kıyas mümkün ise de, mer'i kanunlarda ilk derece mahkemesi ile bölge adliye mahkemesi arasında görev ihtilafı çıkabilecek bir hususun bulunmadığı, kaldı ki CMK'nın "Direnme yasağı" başlıklı 284. maddesi uyarınca, itiraz ve temyize ilişkin hükümler saklı kalmak üzere bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemeyeceği; bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemeyeceği, bu itibarla İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesinin 16/12/2016 günlü bozma ilamının kesin ve bağlayıcı nitelikte, İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 16/01/2017 günlü görevsizlik kararının da yok hükmünde olduğu anlaşılmalıdır...” Yar. 5. CD, E. 2017/792, K. 2017/591 T.20.02.2017 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 27.02.2025).

³²⁶ ŞEN, Yorumluyorum-XV, s. 210.

vermesi gerekirdi.³²⁷ Buna ek olarak, görevsizlik kararı bir direnme kararı değildir. Yargıtay tarafından görevsizlik kararının direnme kararı olduğunun kabul edilmesi ile görev uyuşmazlığının çözümsüz bırakılması da yerinde değildir.

Daha sonra kanun değişikliği yapılarak bölge adliye mahkemelerince bozma kararı verebilecek haller sınırlandırılmıştır. Ancak yapılan bu kanun değişikliği ile sorunun çözüme kavuşturulduğunu ifade etmek yine de mümkün değildir. Uygulamada hala CMK m. 280/1-e,f bentleri kapsamı dışında kalan ve duruşma açılarak karar verilmesi gereken hallerde, bölge adliye mahkemelerinin ilk derece mahkemelerinin hükümlerini bozduğu görülmektedir.³²⁸ Soruna geçmeden önce kanun koyucunun tutumunu değerlendirmek gerekir. Yapılan değişiklikten sonra CMK m. 289/1-g,h bentlerinde yer alan mutlak hukuka aykırılık sebeplerinden dolayı bölge adliye mahkemeleri bozma kararı veremeyecektir. Gerçekten CMK m. 230 uyarınca ilk derece mahkemesi hükmü gerekçe içermiyorsa bozma kararı da veremeyecek olan bölge adliye mahkemesi, kararı kaldırarak yeni bir karar vermek zorunda kalacaktır ki bunun da isabetli olduğunu söylemek mümkün değildir.

Sorun ise şu noktada karşımıza çıkmaktadır. Bozma kararı sonrasında yeniden yargılama yapan ilk derece mahkemeleri bozma nedeni doğrultusunda hukuka aykırılığı gidermek ve yeni bir hüküm vermek üzere kovuşturmaya devam etmek zorundadır.³²⁹ Ancak hem direnme yasağının bulunması hem de ilk derece mahkemesi hakimlerinin notlandırılması, bozma kararından sonra ilk derece mahkemesi kararının bütünüyle

³²⁷ ŞEN, Yorumluyorum-XV, s. 209.

³²⁸ BALCI/ÖZTÜRK, s. 240.

³²⁹ Fatih **BİRTEK**, “Beraat Kararının İstinaf Kanun Yolunda Bozulması Sonrasında Verilen Mahkûmiyet Kararının Temyiz Edilebilirliğine İlişkin Tartışma”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.25, S. 2, Y 2023, s. 462.

değişmesine, örneğin ilk hükümde beraat kararı verildiyse bozmadan sonra mahkumiyet kararı verilmesine sebep olmaktadır.³³⁰ Bu mahkumiyet kararının istinaf edilmesi üzerine bölge adliye mahkemesince istinaf başvurusu esastan reddedilirse, bu hüküm bakımından temyiz kanun yolu da kapalı ise, temyiz kanun yoluna başvuru hakkı bizatihi bölge adliye mahkemesi ceza dairesi tarafından sanığın elinden alınmış olacaktır.³³¹ Çünkü bölge adliye mahkemesi tarafından hukuka aykırı olarak bozma kararı verilmek yerine duruşma açılarak mahkumiyet kararı verilseydi CMK m. 286/2-d uyarınca hükmün temyiz edilmesi mümkün olacaktı.

Yargıtay ortaya çıkan bu sakıncalı durumu gidermek için CMK'da yer almayan bir usulü uygulamaya geçirmekte³³² ve bozma sonrası yapılan yargılama neticesinde verilen mahkumiyet kararının bölge adliye mahkemesi tarafından verildiğini kabul ederek bu hukuka aykırılığı gidermeye çalışmaktadır.³³³ Halbuki bölge adliye

³³⁰ BİRTEK, “*Beraat Kararının İstinaf Kanun Yolunda Bozulması Sonrasında Verilen Mahkûmiyet Kararının Temyiz Edilebilirliğine İlişkin Tartışma*” s. 467-468.

³³¹ BİRTEK, “*Beraat Kararının İstinaf Kanun Yolunda Bozulması Sonrasında Verilen Mahkûmiyet Kararının Temyiz Edilebilirliğine İlişkin Tartışma*” s. 469; Kerim ÇAKIR, “*Ceza Muhakemesinde Bölge Adliye Mahkemesinin Bozma Kararı Vermesi ve Bozma Sonrası Direnme Yasağı*”, Terazi Hukuk Dergisi, C.17, S. 195, Y. 2022, s. 55.

³³² İlhan ÜZÜLMEZ/Muhammed Emre TULAY, “*Bölge Adliye Mahkemesince Verilen Bozma Kararının Savunma Hakkını Sınırlandıran Etkisi Üzerine Hukuki Değerlendirme Ve Çözüm Önerileri Yargıtay 5. CD 2020/4918 E., 2023/6298 K., 15.05.2023*” Karar İncelemeleri Dergisi C.2, S. 1, Y 2024, s. 183.

³³³ “*Sanıklar ... ve ... haklarında çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçundan verilen 21.12.2020 tarihli beraat kararlarının istinaf incelemesini yapan Bölge Adliye Mahkemesince sanıklar haklarında kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan değerlendirme yapılması gerektiğinden bahisle bozulmasından sonra anılan karara direnme yetkisi bulunmayan ve kanunen uyma zorunluluğu bulunan İlk Derece Mahkemesince verilen mahkumiyet hükümlerinin aslında Bölge Adliye Mahkemesince verilmiş bir karar olarak kabulünde zorunluluk bulunduğu, esas olarak Bölge Adliye Mahkemesince beraat hükmünün mahkumiyet veya mahkumiyet hükmünün beraat olması gerektiği yönünde bozma kararı verilemeyeceği, bu tür kararların istinaf başvurusu üzerine Bölge Adliye Mahkemesince verilmesi gereken kararlardan olduğu, bu şekilde verilen kararların İlk Derece Mahkemesi kararı niteliğinde bulunduğu kabulü halinde esasen*

mahkemeleri tarafından duruşma açılmadan bozma kararı verilmesi ne kadar hukuka aykırı ise Yargıtay'ın da bu tür kararların aslında ilk derece mahkemesi tarafından değil bölge adliye mahkemesi tarafından verildiğini kabul etmesi de o kadar hukuka aykırıdır.³³⁴

Bu soruna dair yakın tarihli bir AYM kararına da değinmenin yerinde olacağı kanaatindeyiz. Karara konu olan olayda ilgili bölge adliye mahkemesi kanuna aykırı uygulamayı devam ettirmiş ve duruşma açarak karar vermek yerine dosya üzerinden bozma kararı vermiştir. Duruşma açmadan ve kanunda açıkça öngörölmüş haller dışında bir nedenle verilen bozma kararından sonra, ilk derece mahkemesi mahkumiyet kararı vermiş ve bu karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir. Halbuki istinaf kanun yolunda duruşma yapılarak mahkumiyet kararı verilseydi bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulması mümkün olacaktı.³³⁵ AYM bu başvuru sonucunda başvurusunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine hükmetmiş ve yargılamanın yeniden yapılması için dosyayı ilk derece mahkemesine geri göndermiştir. Gerçekten de istinaf incelemesinin duruşma açılmadan dosya üzerinden yapılması adil yargılanma hakkına dair birçok güvencenin etkisiz kalması sonucunu doğurmaktadır.³³⁶ Açıkça kanuna aykırı olmasına rağmen sıradan bir hale gelen bu uygulamanın AYM tarafından da ihlal olarak değerlendirilmesi ile bölge adliye mahkemelerinin pratiklerinde duruşma açarak

tarafların var olan temyiz haklarının ellerinden alınmış olacağıının anlaşılması karşısında, mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama neticesinde kurulan yeni mahkumiyet hükümlerinin de temyizi kabil olduğu belirlenmiştir.” Yar. 9. CD, E. 2023/2981, K. 2023/4580 T. 22.06.2023 (https://karararama.yargitay.gov.tr/ Erişim Tarihi: 28.05.2025).

³³⁴ KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 321.

³³⁵ AYM, Ömer ORAL Başvurusu, Başvuru No: 2023/33667, 09.01.2025, § 54-59.

³³⁶ Ersan ŞEN, <https://sen.av.tr/en/makale/usule-aykiri-istinaf-incelemesi-nedeniyle-mahkemeye-erisim-hakkinin-ihlali> (Erişim Tarihi: 07.07.2025).

karar verme yönünde bir değişiklik meydana gelebilir ve böylelikle sorun çözüme kavuşturulabilir.

Bölge adliye mahkemelerinin hukuki temelleri bulunmayan uygulamaları başkaca sorunlara da yol açmaktadır. Bilindiği üzere “*bölge adliye mahkemesi ceza dairlerinin bozma dışında kalan hükümleri temyiz edilebilir*” (CMK m. 286/1). Fakat Yargıtay uygulaması kanunun açık ifadesine rağmen bunun da ötesine geçebilmektedir. Bu kapsamda Yargıtay 7. Ceza Dairesi kararına konu olan olay şu şekildedir.³³⁷ İlk derece mahkemesi tarafından verilen beraat hükmü bölge adliye mahkemesi tarafından CMK m. 280/1-e hükmüne aykırı olduğu için bozulmuştur. Yeniden yapılan yargılama sonucunda ilk derece mahkemesi sanık hakkında bir kez daha beraat kararı vermiş olsa da bu hüküm bölge adliye mahkemesi tarafından bir kez daha bozulmuştur. Bozma kararı üzerine temyiz kanun yoluna başvurulmuştur. Ancak temyiz istemi CMK m. 296/1 uyarınca reddedilmiştir. Ret kararına karşı CMK m. 296/2 uyarınca başvuru yapılmış ve Yargıtay 7. Ceza Dairesi temyiz başvurusunu kabul etmiş ve hükmü incelemiştir. Bu inceleme sonucunda bölge adliye mahkemesinin yeniden hüküm kurması gerekirken bozma kararı vermesi hukuka aykırı bulunmuş ve hüküm bozulmuştur. Bu karar ile Yargıtay kanuni sınırları aşan bir yorum ile temyiz denetiminin sınırlarını öngörülemez bir biçimde genişletmiştir.

Bölge adliye mahkemelerinin hukuki temelden yoksun uygulamaları bazen Yargıtay’ı da hukuka aykırı yöntemlere başvurmak zorunda bırakmaktadır. Bu durum bir hukuka aykırılığın başka bir hukuka aykırılık ile ortadan kaldırılması anlamını taşımakta ve hukuk güvenliği ilkesini ciddi biçimde zedelemektedir.

³³⁷ Yar. 7. CD, E. 2023/15121, K. 2023/10940 T. 06.12.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 23.03.2025).

2. Temyize Tabi Suçtan Kurulan Hükümle Bağlantılı Hüküm

Bölge adliye mahkemeleri tarafından verilen kararların temyiz edilebilirliği bakımından önemli bir sorunda “*bağlantılı suçlar*” bakımından ortaya çıkmaktadır. CMK m. 8 uyarınca bağlantı, aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır: “*Bir kişi, birden fazla suçtan sanık olur veya bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birden fazla sanık bulunursa bağlantı var sayılır.*”

Sorunun ortaya çıktığı nokta ise şu şekilde açıklanabilir. Sözgelimi sanığın işlediği suçlardan birisinin CMK m. 286/2 kapsamı içinde kalan suçlardan, bununla bağlantılı olan diğer suçun ise CMK m. 286/2 kapsamı dışında kalan suçlardan birisi olduğunu kabul edelim. Problemin daha iyi anlaşılması bakımından olayı örneklendirmek gerekirse³³⁸, sanık neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suretiyle yağma suçunu işlemiş olsun. TCK m. 149/2 uyarınca sanık hem kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaşmış halinden hem de yağma suçundan dolayı cezalandırılacaktır. Sanığa kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaşmış hali bakımından verilen ceza istinaf kanun yolunda, başvurunun esastan reddi halinde kesinleşecektir. Ancak yağma suçundan dolayı verilen cezanın beş yıldan fazla olması halinde, istinaf kanun yolunda başvuru esastan reddedilse dahi temyiz kanun yoluna başvurulabilecektir. Bu noktada istinaf kanun yolunda kesinleşen hüküm bakımından infaz işlemlerine başlanacak ancak temyiz kanun yolunda, sözgelimi suçun sübutuna dair toplanması istenilen önemli delillerin toplanmadan karar verilmesinden bahisle hüküm bozulacak ve ilk derece mahkemesince yeniden yargılama yapılacaktır. Her ne kadar iki farklı hüküm bulunsun da bunlar birbiriyle mantıki bütünlük içinde olduğu için

³³⁸ Fatih **BİRTEK**, “*Bağlantılı Ceza Davalarında İstinafta Kısmi Kesinleşme Ve Temyiz İncelemesinin Kesinleşen Hükme Etkisi*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 56, Y 2023, s. 327.

farklı neticelerin meydana gelmesini kabul etmek mümkün değildir. Ancak CMK’da birbiri ile bağlantılı olan iki hükümden birisinin kesinleşmemesi durumunda, kesinleşen hükmün infazının ertelenmesine veya durdurulmasına ilişkin bir yasal düzenleme de bulunmamaktadır.³³⁹

Yargıtay ise bu sorunu gidermek için şu şekilde bir çözüm yolu geliştirmiştir:³⁴⁰
“...tek bir fiille birden fazla farklı suçun olduğu durumlarda, en ağır cezayı gerektiren suçtan değil de her iki suçtan ayrı ayrı hüküm kurulduğu durumlarda, suçlardan birisi için kurulan hükümdeki sonuç ceza kesinlik sınırı içerisinde kalsa dahi, adaletli ve doğru sonuca ulaşılabilmesi için her iki suçtan kurulan hükümlerin de temyizinin mümkün olduğu...”.

Ancak bu şekilde CMK m. 286’da sınırlı olarak sayılan istisnaların içtihat yoluyla genişletilmesi mümkün değildir.³⁴¹ Birtek’e göre de; “*maddi unsurları itibariyle bütünlük arz etse dahi aynı sanık hakkında aynı dava kapsamında kurulan bir hükme karşı temyiz kanun yolunun açık olması, diğer hüküm yönünden de kendiliğinden temyiz kanun yolunun açık olması anlamına gelmez.*”³⁴² Bozulan hükmün kesinleşen hükme

³³⁹ BİRTEK, “Bağlantılı Ceza Davalarında İstinafta Kısmi Kesinleşme Ve Temyiz İncelemesinin Kesinleşen Hükme Etkisi”, s. 329.

³⁴⁰ YCGK, E. 2013/213, K. 2014/522, T. 25.11.2014 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 05.03.2025).

³⁴¹ BİRTEK, “Bağlantılı Ceza Davalarında İstinafta Kısmi Kesinleşme Ve Temyiz İncelemesinin Kesinleşen Hükme Etkisi” s. 330.

³⁴² BİRTEK, “Bağlantılı Ceza Davalarında İstinafta Kısmi Kesinleşme Ve Temyiz İncelemesinin Kesinleşen Hükme Etkisi”, s. 329. Aksi yönde bkz. “Bağlantılı oldukları için bu suçlarla birlikte aynı dava dosyasında görülen suçlarla ilgili verilip de, yine CMK m.286/2’de gösterilen temyiz yasağı kapsamında kalan suçlar da, temyiz yasağı kaldırılan, bu nedenle temyiz incelemesine giden dosya içinde yer almalı ve “bağlantılı dava” olduğu gerekçesiyle temyiz yasağından muaf tutulmalıdır. Örgüt kapsamında işlenen faaliyet suçlarında veya bir sanık tarafından işlenip de “bağlantı” nedeniyle aynı dava dosyasında görülen işler bakımından bahsettiğimiz sorun gündeme gelebilir. Bağlantı kavramı CMK m.8’de düzenlenmiş olup, bir

etki edeceğine dair herhangi bir yasal düzenleme bulunmaması Yargıtay'ı çözüm arayışına zorlamaktadır. Kanaatimizce bu tür durumlarda temyiz incelemesi sonuçlanıncaya kadar infazın ertelenebilmesine imkan sağlayacak kanuni düzenlemeler yapılmalı ve sorun bu şekilde çözüme kavuşturulmalıdır.³⁴³

3. Suçun Nitelikli Halleri ile Zincirleme Suç Hükümlerinin Temyiz Edilebilirlik Üzerindeki Etkisi

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere temyiz kanun yoluna başvuru bakımından kanun koyucu bazen sonuç ceza miktarına, bazen belirli bir ceza miktarının altında kalan suçlara, bazen de karar türlerine göre sınırlar belirlemiştir.³⁴⁴

Bu sınırların doğru bir şekilde tespit edilmesi bağlamında suçun nitelikli halleri ile zincirleme suç hükümlerinin temyiz edilebilirlik üzerindeki etkisi özel olarak incelenmeyi gerektirecek kadar önemlidir. Bu bağlamda beraat kararı verildiğinde iddianamede suç için öngörülen kanun maddelerinin yanı sıra suçun nitelikli halleri ve/veya zincirleme suç hükümlerine ilişkin sevk maddeleri de bulunmaktaysa, hükmün

kişinin birden fazla suçtan sanık olması veya bir suçta her ne sıfatla olursa olsun birden fazla sanık bulunması durumunda, ayrıca suçun işlenmesinden sonra suçluyu kayırma, suç delillerini ortadan kaldırma veya değiştirme fiillerinde gündeme geleceği, bu nedenle de bu davaların aynı mahkemede görüleceği ifade edilmiştir. Aynı sanığın bir dosyada birbirinden bağımsız suçlardan yargılanmasının mümkün olduğu durumda, bu kabulün CMK m.286'nın lafzına ve ruhuna aykırı olacağı ileri sürülebilir. Bu durumda; somut olayın özelliklerine ve her dava dosyasının durumuna göre, davası birlikte görülen suçlar arasında bağlantıya bakılmalı, örneğin silahlı örgüt suçu kapsamında yer alan veya CMK m.286/3'de sayılıp da, aynı dava dosyasında görülen diğer suçlarla arasında sebep ve sonuç ilişkisinin kurulabildiği vaziyette, temyiz yasağı istisnasının sadece CMK m.286/3'de sayılan suçlarla ilgili değil, diğer suçlarla ilgili de kabulü isabetli olacaktır.” ŞEN, Yorumluyorum-XXI, s. 517.

³⁴³ BİRTEK, “Bağlantılı Ceza Davalarında İstinafta Kısmi Kesinleşme Ve Temyiz İncelemesinin Kesinleşen Hükme Etkisi” s. 335.

³⁴⁴ ÜNSAL, s. 346.

temyiz edilebilirliği bakımından bunların dikkate alınıp alınamayacağı konusunda tereddütler bulunmaktadır.³⁴⁵ Öyle ki, bu problem yargı kararlarına da yansımaktadır.

Örneğin Yargıtay 9. Ceza Dairesi, cinsel saldırı suçundan dolayı ilk derece mahkemesince verilen beraat kararının istinaf edilmesi üzerine başvurunun esastan reddine karar verildiği bir yargılamada bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Daireye göre, suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri dikkate alınmaksızın suç için öngörülen cezanın üst sınırının on yıl olması sebebiyle CMK m. 286/2-g uyarınca bölge adliye mahkemesi kararı temyiz edilemeyecektir.³⁴⁶ Buna mukabil Yargıtay 8. Ceza Dairesi, suça sürüklenen çocuk hakkında kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan düzenlenen iddianamede, suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerine de yer verildiğini ifade etmiştir. Daire belirlenen sevk maddelerine göre yaptırımın on yıldan fazla hapis cezasını gerektirdiğinden bahisle kararın temyiz edilebileceğine karar vermiştir.³⁴⁷

Yargıtay Ceza Genel Kurulu konuyu ayrıntılı olarak ele aldığı bir kararında Şu değerlendirmelerde bulunmuştur³⁴⁸: “*CMK'nın 286. maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendinin hem uluslararası sözleşmeler ve Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama özgürlüğüne ilişkin temel hak ve özgürlükler kapsamında kalması, hem de istisnai bir norm olma özelliği taşıması ancak ceza ... sistemimizde, bir suçun temel Şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli Şekillerinin, aynı suç sayılacağı ilkesi*

³⁴⁵ KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 317.

³⁴⁶ Yar. 9. CD, E. 2021/13117, K. 2021/8411 T. 14.10.2021 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.03.2025).

³⁴⁷ Yar. 8. CD, E. 2021/13015, K. 2021/21246 T. 18.11.2021 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.03.2025).

³⁴⁸ YCGK. E. 2022/436, K. 2022/705, T. 08.11.2022 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 27.08.2025).

de gözetildiğinde aynı suç sayılan bir suçun nitelikli hâlinin ve benzer şekilde fiilin ağırlaştırıcı neden altında işlenen şeklinin, on yıl veya daha az hapis cezasını gerektiren suçlara ilişkin beraat hükmüne yönelik bölge adliye mahkemesince verilen istinaf isteminin reddi kararının temyiz kanun yoluna tabi olup olmadığının belirlenmesinde esas alınmasının istisnai normların geniş yorumlanmaması gerektiği ilkesiyle de bağdaşması, on yıl veya daha az hapis cezasını gerektiren suçlara ilişkin cezanın belirlenmesinde nitelikli hâllerin dikkate alınıp alınmayacağına ilişkin Kanun'da açık bir düzenlemeye yer verilmemiş olması, aksine CMK'nın 286. maddesinin ikinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde yer alan "beş yıl veya daha az hapis cezaları" ibarelerinden kanun koyucunun sonuç cezayı esas alması nedeniyle de söz konusu maddenin uygulanmasında uyum sağlanmasının gerekmesi hususları dikkate alındığında; bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince CMK'nın 286. maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendi kapsamında on yıl veya daha az hapis cezasını veya adli para cezasını gerektiren bir suçtan beraat kararına yönelik istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararın temyiz kanun yoluna tabi olup olmadığı bakımından suçun temel veya nitelikli hâllerinin uygulanması arasında fark bulunmadığı..." Bizim tespit edebildiğimiz kadarıyla Yargıtay bu uygulamasını devam ettirmektedir.³⁴⁹

Hapis cezasının üst sınırı olan on yıllık sürenin hesaplanmasında cezayı artıran ya da azaltan nitelikli hâllerin dikkate alınıp alınmayacağı doktrinde de tartışılan bir konu olmuştur. Bizimde katıldığımız görüş şu şekildedir: Temyizi kabil olmayan kararlar kanunda sınırlı olarak sayıldığı için, açıkça kanuni bir düzenleme olmaksızın nitelikli hâllerin on yıllık sürenin belirlenmesinde kullanılması, sınırlı sayıda düzenlenen bu

³⁴⁹ YCGK. E. 2023/58, K. 2023/565, T. 01.11.2023 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 27.08.2025).

kararlar bakımından kıyas anlamına geleceği için nitelikli hallerin bu sürenin hesaplanmasında dikkate alınmaması gerekir.³⁵⁰ Öte yandan, doktrinde bu hususta başka bir yaklaşıma da rastlanmaktadır. Buna göre, suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerinin uygulanma olasılığı var ise on yıllık sürenin belirlenmesinde bu nitelikli hallerin de dikkate alınması gerekir.³⁵¹

Zincirleme suç bakımından ise Yargıtay uygulaması biraz daha farklılık göstermektedir. Şöyle ki, yukarıda bir kısmına yer verdiğimiz Yargıtay Ceza Genel Kurul'u kararında, zincirleme suç hükümlerinin suçun nitelikli halleri arasında yer almadığı belirtilmiş ve CMK 286/2-g kapsamında dikkate alınmaması gerektiği ifade edilmiştir.³⁵²

³⁵⁰ BİRTEK, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 339.

³⁵¹ KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 314.

³⁵² "...Zincirleme suç hükümlerinin, fiil sayısı kadar suç olmasının ve işlenen her bir suçla ilgili olarak ayrı ayrı cezaya hükmedilmesinin istisnasını oluşturduğu, zincirleme suç kapsamındaki suçların her biri için gerekli olan maddi ve manevi unsurların gerçekleştiği, kanuna göre bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekillerinin aynı suç sayılacağı, zincirleme suç hükümlerinin uygulandığı hâllerde aslında işlenmiş birden fazla suç olmasına karşın, sanığın bu suçların her birinden ayrı ayrı cezalandırılmayıp bir suçtan verilen cezasının belirli bir miktarda arttırıldığı ve cezada yapılacak artırım miktarının da her suç için aynı olmayıp belirli bir oran dahilinde hâkimin takdirine bırakılmış olduğu, bu nedenle 10 yılın altında ceza gerektiren aynı suçu zincirleme şekilde işleyen farklı sanıklardan birinin cezasının alt sınırdan artırılması suretiyle 10 yılın altında kalabileceği, diğerinin cezasının ise alt sınırın üzerinde artırılması suretiyle 10 yılın üzerine çıkabileceği, bu durumun temyiz kanun yoluna başvuru bakımından farklı uygulamalara yol açabileceği, kanunda açıkça belirtilen zamanaşımının başlangıcı, cezanın ve yetkili mahkemenin belirlenmesi dışında her suçun bağımsızlığını koruduğu, kanun koyucunun kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarının zincirleme suç kapsamında birden fazla işlenmesi durumunda dahi her bir suç için ayrı ceza verilmesini kabul etmek suretiyle bu suçları daha ağır bir biçimde cezalandırmak istediği, TCK'nın temel cezanın belirlenmesinde izlenecek usul ve göz önünde bulundurulması gereken kriterlere ilişkin 61. maddesinde bir suçun temel şekline nazaran daha ağır veya daha az cezayı gerektiren birden fazla nitelikli hâllerin gerçekleşmesi durumunda temel cezada önce artırma sonra indirme yapılması, sonrasında da belirlenen ceza üzerinden sırasıyla teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsî

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DENETİMİN SINIRI

I. DENETİMİNİN ÇERÇEVESİ

A. TEMYİZ İSTEMİ

Temyiz kanun yolu davasının açılması, bu konuda yapılacak bir isteğe bağlıdır.³⁵³ Şüphesiz ki davasız yargılama olmaz ilkesine uygun olan da budur.³⁵⁴ CMUK döneminde ise ceza miktarı on beş yıl ve üzeri hapis cezasını gerektiren suçlar bakımından re'sen temyiz sistemi kabul edilmişti (CMUK m.305/1). 5271 sayılı CMK ile re'sen temyiz sistemi kaldırılmıştır.

Temyiz isteminde bulunma ile bağlantılı olarak bazı hususlara değinilmesinin önem arz ettiği kanaatindeyiz. Sözgelimi bir davada birden fazla sanık bulunuyorsa her

sebeplere ilişkin hükümler ile takdiri indirim nedenleri uygulanarak sonuç cezanın belirlenmesi gerektiği şeklindeki hüküm de dikkate alındığında, zincirleme suç hükümlerinin, suçun daha ağır veya daha az ceza gerektiren suçun nitelikli hâllerinden olmadığı ve bu nedenle de bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince CMK'nın 286. maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendi kapsamında on yıl veya daha az hapis cezasını veya adli para cezasını gerektiren bir suçtan beraat kararına yönelik istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararın temyiz kanun yoluna tabi olup olmadığı bakımından dikkate alınmamasının gerektiği... “ YCGK. E. 2022/436, K. 2022/705, T. 08.11.2022 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 27.08.2025).

³⁵³ ARTUÇ/ELMAS, s. 648; ÜNVER/HAKERİ, s. 2410; ÖZTÜRK vd., s. 747; YÜCE, s. 135; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 792; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 100; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 431.

³⁵⁴ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1023; ÖZTÜRK vd., s. 747; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 100; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 431.

sanık kendisi hakkında verilen hükümle ilgili olarak temyiz isteminde bulunabilir.³⁵⁵ Çünkü birden çok fiilin ya da failin yargılandığı davalarda gerçekte birden çok dava bulunmakta ancak bunların bir arada muhakeme edilmesi faydalı görüldüğü için bu davalar birleştirilmektedir.³⁵⁶

Temyiz isteminde bulunulan hükmün kısmi olarak kesinleşmesinden bahsedilemeyeceği için hükme karşı kısmi olarak temyiz kanun yoluna başvurulamaz.³⁵⁷ Ancak hükmün sadece harç kısmına³⁵⁸ ya da güvenlik tedbirlerine³⁵⁹ ilişkin kısımlarına yönelik olarak temyiz isteminde bulunulabilir.

Temyiz isteminin ne şekilde yapılacağı hususu da önem arz etmektedir. Sözlü olarak ya da bir dilekçe vermek suretiyle temyiz isteminde bulunulabilir. Sözlü olarak istemde bulunulması halinde, CMK m. 291/1’de belirtildiği üzere, "*beyan tutanağa geçirilir ve tutanak hakime onaylattırılır.*" Öte yandan, sanık tutukluysa, aynı kanunun 263/1. maddesine göre, "*zabıt kâtibine veya tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumu ve tutukevi müdürüne beyanda bulunmak suretiyle veya bu hususta dilekçe vererek kanun yollarına başvurabilir.*"

Temyiz isteminde bulunulması için mutlaka “*temyiz*” kelimesinin kullanılmasına gerek yoktur, kararın haksız olduğu ve kabullenilmediği yönündeki iradenin beyan edilmiş olması yeterlidir.³⁶⁰ Temyiz isteminin yazılı olarak yapıldığı ve istemde

³⁵⁵ ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 100; Fatih **BİRTEK**, “*Ceza Muhakemesinde Kısmi Kesinleşme*”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 26, S. 2, Y. 2020, s. 600.

³⁵⁶ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 930; BİRTEK, “*Ceza Muhakemesinde Kısmi Kesinleşme*”, s. 596-597.

³⁵⁷ GÜNGÖR, s. 60; KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 98.

³⁵⁸ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 930.

³⁵⁹ GÜNGÖR, s. 60.

³⁶⁰ ARTUÇ/ELMAS, s. 648.

bulunanın imzasının bulunmadığı hallerde Yargıtay tarafından temyiz istemi direkt reddedilmemekte, istemde bulunan kişiye dilekçenin kendisine ait olup olmadığı sordurularak eksiklik giderilmektedir.³⁶¹

B. TEMYİZ SÜRESİ VE ESKİ HALE GETİRME

Temyiz süreleri bakımından bazı tarihlerde Kanun'da önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda en önemli değişikliklerden birisi 7499 sayılı kanun ile yapılmış ve 01.06.2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu bölümde ilgili tarihi esas alınarak değerlendirme yapılmıştır.

01.06.2024 tarihinden önceki kararlar bakımından CMK'nın mülga olan 295/1 ve 291/1-2. maddeleri uygulama alanı bulmaya devam edecektir. CMK m. 295/1 şu şekildedir: “ *Temyiz başvurusunda temyiz nedenleri gösterilmemişse temyiz başvurusu için belirlenen sürenin bitmesinden veya gerekçeli kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde hükmü temyiz olunan bölge adliye mahkemesine bu nedenleri içeren bir ek dilekçe verilir. Cumhuriyet savcısı temyiz dilekçesinde, temyiz isteğinin sanığın yararına veya aleyhine olduğunu açıkça belirtir.*” CMK'nın mülga 291. maddesi ise şu şekildedir: “ (1) *Temyiz istemi, hükmün açıklanmasından itibaren on beş gün içinde hükmü veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi veya zabıt katibine bir beyanda bulunulması suretiyle yapılır; beyan tutanağa geçirilir ve tutanak hakime onaylatılır. Tutuklu bulunan sanık hakkında 263 üncü madde hükmü saklıdır. (2) Hüküm, temyiz yoluna başvurma hakkı olanların yokluğunda açıklanmışsa, süre tebliğ tarihinden*

³⁶¹ Yar. 13. CD, E.2016/16551, K.2017/6719 T. 06.06.2017 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 18.07.2024).

başlar.”

İlgili hükümlere bakıldığında temyiz süresinin tefhimden itibaren on beş gün, hüküm ilgililerin yokluğunda açıklanmışsa, ilgililere tebliğinden itibaren on beş gün olduğu görülecektir. Temyiz dilekçelerinde temyiz sebeplerine yer vermeyenler on beş günlük sürenin bitiminden itibaren yedi gün içerisinde temyiz sebeplerini belirten ek dilekçe sunabilirler. Ancak bu durum yalnızca hükmün başlangıçta gerekçeli olarak açıklandığı durumda geçerli olmaktadır.³⁶²

Uygulamada ise genellikle öncelikle gerekçeyi içermeyen kısa karar açıklanmakta sonrasında gerekçeli karar açıklanmaktadır.³⁶³ Gerekçesiz hüküm yani kısa karar tarafların yüzüne karşı tefhim edildiyse taraflar uygulamada süre tutum dilekçesi adı verilen dilekçeyi mahkemeye ibraz etmektedirler. Bu halde taraflar gerekçeli kararın kendilerine tebliğ edilmesinden sonra temyiz sebeplerini belirtecekleri ek dilekçeyi yedi günlük süre içinde ibraz edebileceklerdir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında temyiz sebeplerinin sunulmasına ilişkin yedi günlük ek sürenin nasıl hesaplanacağına açıklık getirmiştir.³⁶⁴

³⁶² KARAKEHYA, s. 508.

³⁶³ KARAKEHYA, s. 508.

³⁶⁴ “I- Hüküm, temyiz yoluna başvurma hakkı olanların yüzüne karşı açıklanmışsa;

a- On beş (15) günlük temyiz süresi içerisinde temyiz başvurusunda bulunan taraf, bu süre içerisinde temyiz nedeni bildirmemiş ise gerekçeli kararın tebliğinden itibaren yedi (7) gün içerisinde temyiz nedenlerini bildirir ek dilekçe vermelidir.

b- On beş (15) günlük temyiz süresi içerisinde temyiz başvurusunda bulunan taraf, bu süre içerisinde temyiz nedeni bildirmiş olsa dahi gerekçeli kararın tebliğinden itibaren yedi (7) gün içerisinde temyiz nedenlerini bildirir ek dilekçe verebilir.

II- Hüküm, temyiz yoluna başvurma hakkı olanların yokluğunda açıklanmışsa;

a- Gerekçeli kararın tebliğinden itibaren on beş (15) günlük temyiz süresi içerisinde temyiz başvurusunda bulunan taraf, bu süre içerisinde temyiz nedeni bildirmemiş ise temyiz başvurusu için belirlenen sürenin bitmesinden itibaren yedi (7) gün içerisinde temyiz nedenlerini bildirir ek dilekçe vermelidir.

İstinaf kanun yolu bakımından da benzeri bir düzenleme yürürlükte bulunmaktaydı. Ancak Anayasa Mahkemesi 26.07.2023 tarihli ve 2022/144E., 2023/137K. numaralı kararında şu ifadelere yer vererek hükmün gerekçesi bildirilmeden kişileri kanun yoluna başvurmaya sevk etmenin hukuka uygun olmadığını ifade etmiştir: “ Diğer yandan kanun yolu başvuru süresinin hükmün açıklanmasından başka bir ifadeyle tefhim tarihinden başlatılacaksa hükümde taraflara tefhim edilen kararın hüküm kısmına dayanak oluşturacak hukuki bir gerekçenin bulunması zorunludur. Kanun yoluna başvuru süresinin hükmün tefhimiyle başladığı durumlarda, hükmün gerekçesini bilmeyen tarafın istinaf kanun yoluna başvuru hakkını gereği gibi kullanabileceği söylenemez. Başvurucunun istinaf kanun yoluna başvurabilmesi için kararın hangi gerekçe ile verildiğini bilmesi gerekir.”

Anayasa Mahkemesi'nin ilgili iptal kararından sonra CMK'da bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler kapsamında hem temyiz kanun yoluna hem de istinaf kanun yoluna başvuru süresi iki hafta olarak belirlenmiş ve sürenin, hükmün gerekçesiyle birlikte tebliğ edilmesinden sonra işleyeceği hüküm altına alınmıştır (CMK m. 291/1,

b- Gerekçeli kararın tebliğinden itibaren on beş (15) günlük temyiz süresi içerisinde temyiz başvurusunda bulunan taraf, bu süre içerisinde temyiz nedeni bildirmiş olsa dahi temyiz başvurusu için belirlenen sürenin bitmesinden itibaren yedi (7) gün içerisinde temyiz nedenlerini bildirir ek dilekçe verebilir.

III- Hüküm, temyiz yoluna başvurma hakkı olanların yüzüne karşı açıklanmış ancak gerekçeli kararın tebliği on beş (15) günlük temyiz süresi içerisinde rastlamışsa;

a- Temyiz süresi içerisinde temyiz başvurusunda bulunan taraf, temyiz nedeni bildirmemişse, temyiz nedenlerini bildirir ek dilekçeyi, temyiz başvurusu için belirlenen süre içerisinde yahut bu sürenin bitmesinden itibaren yedi (7) gün içerisinde vermelidir.

b- Temyiz süresi içerisinde temyiz başvurusunda bulunan taraf, temyiz nedeni bildirmişse, temyiz nedenlerini bildirir ek dilekçeyi, temyiz başvurusu için belirlenen sürenin bitmesinden itibaren yedi (7) gün içerisinde de verebilir.” YCGK. E. 2020/114, K. 2022/380, T. 24.05.2022 (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/ceza-genel-kurulu-e-2020-114-k-2022-380-t-24-5-2022> Erişim Tarihi: 01.08.2024).

CMK m. 273/1).

5271 sayılı CMK'da eski hale getirme, hak düşürücü sürelerle ilişkin ve sanığın yokluğunda aleyhine verilen hükümlere ilişkin olmak üzere iki farklı şekilde düzenlenmiştir.³⁶⁵ Gerçekten de CMK m. 40 uyarınca “kusuru olmaksızın bir süreyi geçirmiş olan kişi eski hale getirme isteminde bulunabilir.” “Kanun yoluna başvuru hakkı kendisine bildirilmemesi halinde de, kişi kusursuz sayılır.” (CMK m.40/2). Ayrıca doğal afetler, ağır hastalık gibi öngörülmesi ve önlenmesi mümkün olmayan zorlayıcı nedenlerin ortaya çıkması halinde de kişi kusursuz kabul edilir.³⁶⁶

“Eski hâle getirme dilekçesi, engelin kalkmasından itibaren iki hafta içinde, süreye uyulduğunda usule ilişkin işlemleri yapacak olan mahkemeye verilir.” (CMK m. 41/1). Temyiz kanun yolu kapsamında eski hale getirme dilekçesinin verileceği merci kararı temyiz edilen mercidir.³⁶⁷ Eski hale getirme talebinde bulunan kişi dilekçesine ayrıca “sürenin geçmesinde kusuru olmadığına ilişkin olguları, varsa belgelerini” de ekler (CMK m. 41/2). Eski hale getirme talebi hakkında “süresi içinde usul işlemi yapılsaydı esasa hangi mahkeme hükmedecek idiyse o mahkeme karar verir.” (CMK m. 42/1). Temyiz kanun yolu bakımından bu mahkeme ise Yargıtay’dır.³⁶⁸

³⁶⁵ GÜNGÖR, s. 71-73.

³⁶⁶ ERDEM, Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf, s. 109.

³⁶⁷ CENTEL/ZAFER, s. 772, dn. 72; GÜNGÖR, s. 71.

³⁶⁸ “...“Eski Hâle Getirme Dilekçesi Üzerine Verilecek Karar” başlıklı 42/1. maddesinde;

“(1) Süresi içinde usul işlemi yapılsaydı, esasa hangi mahkeme hükmedecek idiyse, eski hâle getirme dilekçesi hakkında da o mahkeme karar verir” şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir.

Bu düzenleme 1412 sayılı CYUY’nın “Eski Hale Getirme İstidasının Mercii ve Bu Husustaki Kararlar” başlıklı 43/1. maddesindeki;

“Mehli içinde usul muamelesi yapılmış olsaydı esasa hangi mahkeme hükmedecek idiyse eski hale getirme istidası hakkında dahi o mahkeme karar verir” biçimindeki düzenleme ile tamamen aynıdır.

Cumhuriyet savcısının eski hale getirme talebinde bulunup bulunamayacağı konusunda doktrinde fikir ayrılıkları mevcuttur. Bizimde katıldığımız görüşe göre Cumhuriyet savcısının da kanun yoluna başvurma hakkı bulunan diğer sùjeler gibi eski hale getirme isteminde bulunabilmesi mümkündür.³⁶⁹ Cumhuriyet savcılarının da haklı nedenlerle kanun yoluna başvuru sürelerini kaçırmaları durumunda koşulları bulunmaktaysa eski hale getirme başvurusunda neden bulunamayacağını anlamak mümkün değildir.³⁷⁰ Ancak bir diğer görüşe göre ise Cumhuriyet savcısının eski hale getirme isteminde bulunabilmesi mümkün değildir.³⁷¹ Yargıtay'ın da Cumhuriyet savcılarının eski hale getirme isteminde bulunamayacağına dair kararları bulunmaktadır.³⁷²

Ceza Genel Kurulunun 16.12.2008 gün 144-234, 23.09.1974 gün 227-408 ile 16.04.1973 gün 213-345 sayılı kararlarında da açıkça vurgulandığı ve yargısal kararlarla da istikrarlı şekilde uygulandığı üzere, temyiz süresinin geçirilmiş olması nedeniyle ileri sürülen eski hale getirme istemleri hakkında inceleme ve karar verme görevi Yargıtay'a aittir..." YCGK. E. 2011/237, K. 2011/259, T. 13.12.2011 (<https://legalbank.net/belge/y-cgk-e-2011-237-k-2011-259-t-13-12-2011/3094190/> Erişim Tarihi: 21.10.2024). Aynı yönde kararlar için bkz. Yar. 2. CD, E. 2021/1958, K. 2021/8596 T. 20.04.2021.

³⁶⁹ ERDEM, Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf, s. 109.

³⁷⁰ ÜNVER/HAKERİ, s. 2422.

³⁷¹ SARIGÜL, s. 59; BİRTEK, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 177.

³⁷² "... eski hâle getirme kurumu temelde hastalık gibi kişisel durumlar için öngörölmüş bir imkandır. CMK'nın 41. maddesi "engelin kalkmasından sonra" şeklindeki ifadeyle yine kişisel yaşamda ortaya çıkabilecek engellere atıf yapmaktadır. Maddenin ikinci bendi kişiye temyiz hakkından bahsedilmemesi gibi istisnai bir durumdan söz etmektedir. Cumhuriyet savcılığının kanuni yapısı ve kamu düzeninin sağlanmasındaki temel konumu gereğince olağan koşullar altında kişilere benzer şekilde faaliyetlerinde herhangi bir kesinti ya da kısıtlanma öngörölebileceği kabul edilemez. Böyle bir durum kamu hizmetlerinin görölmesindeki süreklilik ilkesiyle de bağdaşmayacaktır. Bu kıyaslamada CMK'nın 2. maddesine göre avukatların da CMK'nın 40. maddesi kapsamında kişi olduğuna kuşku yoktur, zira süreklilik ilkesi uyarınca Cumhuriyet savcılığı her durumda en az bir savcının görevlendirilebileceği bir makam iken avukatlar bu imkana sahip değildir. Buna göre Cumhuriyet savcısının eski hâle getirme talebinde bulunma imkanı yoktur." YCGK. E. 2021/3, K. 2022/397, T. 02.06.2022 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.10.2024).

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere sanık yokluğunda aleyhine verilen kararlara karşı da eski hale getirme talebinde bulunulabilir. “*Ancak, sanık kendi istemi üzerine duruşmadan bağışık tutulmuş veya müdafî aracılığıyla temsil edilmek yetkisini kullanmış olursa artık eski hâle getirme isteminde bulunamaz.*” (CMK m. 198/2). Eski hale getirme süresi içinde temyiz kanun yoluna başvurma süresi de işleyeceği için eski hale getirme başvurusunda ayrıca temyiz isteminde bulunulmalıdır.³⁷³ Eski hale getirme talebi ile birlikte temyiz kanun yoluna başvurulduğunda, Yargıtay eski hale getirme talebi hakkında karar verinceye kadar temyiz istemi ile ilgili işler ertelenir (CMK m. 274/1).

Kanun yollarına başvuru hususunda eski hale getirme talebinde bulunulmasını gerektirebilecek bazı sorunlar meydana gelebilir. Bu kapsamda kanun yolu başvuru süresi ve şekli doğru gösterilmiş bununla birlikte kanun yolu ve mercii yanlış gösterilmişse, bu yanlışlık başvuru süresinin işlemesine engel olmaz.³⁷⁴ Çünkü bu ihtimalde CMK m. 264 hükmü uyarınca başvuru yapılan merci dosyayı görevli ve yetki olan mercie gönderir.

Yargıtay’a göre kanun yolu ve mercii doğru ya da yanlış olarak gösterilmiş bununla birlikte başvuru süresi ve şekli gösterilmemiş ya da yanlış gösterilmişse, kanun yoluna başvuru süresinin işlemeye başlayacağından söz edilemeyeceği için eski hale getirme talebinde bulunulabilecektir.³⁷⁵ Fakat bu durum kendi içinde bir çelişki arz

³⁷³ ÇINAR, s. 109-110; BALCI/ÖZTÜRK, s. 548.

³⁷⁴ Faruk **TURHAN**, “*Ceza Muhakemesindeki Sürelerin Kusur Olmaksızın Geçirilmesi Halinde Eski Hale Getirme*”, in. Dr. Dr. h.c. Silvia Tellenbach’a Armağan, B. 1, Seçkin Yay., Ankara 2018, s. 1242.

³⁷⁵ “*Yasa yolu ve mercii doğru ya da yanlış gösterildiği, süre ve şeklin ise hiç gösterilmediği veya yanlış gösterildiği ahvalde, süresi içinde veya süresinden sonra yasa yoluna başvuru olması halinde;... Bu durumda; yasa yolu süresinin işlemeye başlayacağından söz edilemeyeceği için, tefhim veya tebliğ tarihi*

etmektedir. Zira sürenin işlemeye başlamadığı bir durumda, sürenin kusursuz olarak geçirildiğinden de bahsedilemeyeceği için eski hale getirme talebinde de bulunulamaması gerekir.³⁷⁶ Bu duruma ek olarak sadece kanun yoluna başvuru şeklinin gösterilmemiş ya da yanlış gösterilmiş olması durumu da Yargıtay tarafından eski hale getirme sebebi olarak kabul edilmemektedir.³⁷⁷

Son olarak kanun yoluna başvuru hakkının bildirilmemesi ya da başvuru hakkı bulunmasına rağmen kararın kesin nitelikte olduğunun ifade edilmesi halinde ise eski hale getirme talebinde bulunulabilir.³⁷⁸

Yargıtay kanun yolu başvurusunda temyiz süresinin başlangıç tarihinin belirtilmemiş olmasını müdafî açısından bir eski hale getirme sebebi olarak kabul etmemektedir.³⁷⁹ Aynı kararda bu durumun sebebi olarak ise şu husus gösterilmektedir: *“Zira, mesleği bir kamu hizmeti niteliğindeki avukat olan, sanığın savunmasını üstlenen ve bu bağlamda savunma ve yasa yollarına başvuru için yeterli düzeyde hukuki bilgiye sahip olan müdafîin temyiz süresinin, kararın yüze karşı verildiği hallerde tefhimden itibaren işlemeye başlayacağını bilmemesi düşünülemeyeceğinden, yasa yolu*

esas alınarak süresinde veya süresinden sonra yapılmış olan yasa yolu başvurusunun bir nev'i eski hale getirme talebi olarak kabul edilmesi ve bu nedenle de incelenmesi gerekecektir.” YCGK. E. 2007/9, K. 2007/18, T. 30.01.2007 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 27.08.2025).

³⁷⁶ TURHAN, s. 1244.

³⁷⁷ *“Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarına göre sadece başvuru şeklinin gösterilmemiş olması “kanun yolu süresinin” işlemeye başlamasını engellemeyecek, başvuru şekli gösterilmemiş veya yanlış gösterilmiş olsa dahi temyiz süreleri işleyecek ve süreden sonra yapılan temyiz başvurusu kabul edilmeyecektir.”* YCGK. E. 2016/1281, K. 2019/216, T. 14.03.2019 (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/ceza-genel-kurulu-e-2016-1281-k-2019-216-t-14-3-2019-1> Erişim Tarihi: 23.10.2024).

³⁷⁸ Yar. 4. CD, E. 2014/29746, K. 2017/14716 T. 16.05.2017 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 18.07.2025).

³⁷⁹ YCGK. E. 2012/129, K. 2012/182, T. 08.05.2012 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 23.10.2024).

bildirimindeki bu eksiklik müdafii açısından bir yanılğı ve bu bağlamda hakkın kullanılması yönünde bir engel oluşturmayacaktır.”

Ancak bu uygulama kanaatimizce yerinde değildir. Nitekim kanun koyucu, hükümde kanun yoluna başvuru şeklinin de gösterilmesini zorunlu tutmuştur. Mesleği gereği kamu hizmeti ifa eden ve yeterli düzeyde hukuki bilgiye de sahip olan hakimlerin bu zorunluluğu yerine getirmemesi durumuna uygulamada rastlanılmaktadır. Aynı eğitimi alan avukatların da yanılma ihtimalleri bulunduğu unutulmamalıdır. Kendilerinin sebep olmadığı bir hatanın sonuçlarının müdafilere yüklenmesi ise adil bir sonuç doğurmayacaktır.

Yargıtay kanun yoluna başvuru bakımından özel hükümlerin bulunduğu hallerde ise avukatların da yanılabilceğini kabul etmekte ve bu durumda eski hale getirme talebini kabul etmektedir.³⁸⁰ Fakat avukatların yeterli hukuki bilgiye sahip olmalarından kaynaklı olarak hata yapmayacakları varsayımından hareket edilecekse, kanun yollarına başvuruya dair özel hükümlerin bulunduğu hallerde de hata yapmamaları beklenmelidir. Bundan dolayı Yargıtay uygulamasının isabetli olmadığı kanaatindeyiz.

Eski hale getirme kapsamında ayrıca değinilmesi gereken bir husus da müdafisi bulunan sanığa tebligat yapılıp yapılmayacağı ve müdafinin hatalı olarak kanun yoluna başvurmaması durumunda sanığın eski hale getirme başvurusunda bulunup bulunamayacağıdır.

Tebliğata ilişkin işlemler CMK’da “*belirtilen özel hükümler saklı kalmak koşuluyla*” 7201 sayılı Tebligat Kanunu’na göre yapılır (CMK m. 37/1). Tebligat Kanunu’nun “*Vekile ve Kanuni Mümessile Tebligat*” başlıklı 11/1. maddesi ise şu

³⁸⁰ KAYMAZ, İstinaf, s. 84.

şekildedir: “*Vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır. Vekil birden çok ise bunlardan birine tebligat yapılması yeterlidir. Eğer tebligat birden fazla vekile yapılmış ise, bunlardan ilkinde yapılan tebliğ tarihi asıl tebliğ tarihi sayılır. Ancak, Ceza Muhakemeleri Usulu Kanununun, kararların sanıklara tebliğ edilmelerine ilişkin hükümleri saklıdır.*” CMK m. 35/2’de ise; “*aleyhine kanun yoluna başvurulabilecek hâkim veya mahkeme kararları, hazır bulunamayan ilgisine tebliğ olunur*” hükmüne rastlanılmaktadır.

Tebliğat Kanunu’nun 11/1. maddesini değiştiren 06.06.1985 tarihli ve 3220 sayılı Kanun’un 5. maddesinin gerekçesinde müdafî ve sanığa ayrı ayrı tebligat yapılması gerektiği şu ifadelerle vurgulanmıştır: “*Diğer taraftan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun ‘kararların tefhim ve tebliğ’ başlığını taşıyan 33. maddesinde ilgililerin yüzüne karşı verilen kararların tefhim olunacağı ve diğer kararların tebliğ edileceği esası kabul edilmiştir. Görülüyor ki her hükmün ilgiliye bildirilmesi CMUK’nun ana ilkelerinden birisini oluşturmaktadır. Kanun koyucu bu konuda çok hassas davranmış, ilgililerin kanuni haklarını kullanabilmeleri için sanıkların karar ve hükümlerden haberdar edilmelerini öngörmüştür. Hal böyleyken Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nun eski 124. maddesinin mukabili olan Tebligat Kanunu’nun 11. maddesinde geçen vekil kavramı çoğu zaman müdafî kavramı ile aynı mahiyette telakki edilmekte, bu nedenle ceza yargılamasında tebligat bakımından birbirinden farklı uygulamalara ve hatalı sonuçlar doğmasına sebep olmaktadır. Bilindiği gibi hukuk yargılamasındaki vekil ile ceza yargılamasındaki müdafî kavramları birbirinden farklıdır. Vekil, müvekkilden ayrı ve bağımsız bir statüye sahip değildir, bağımlıdır. Temsil ettiği kişinin talimatı ile hareket eder ve onun yokluğunda onun yerine geçer, müdafî ise, yalnızca ceza davasında söz konusudur. YCGK’nın 25/12/1978 tarihli ve 427507 sayılı kararında*

da belirtildiği üzere; duruşma vekil için değil sanık için yapılmaktadır, akıbeti de sanığın özgürlüğü veya mali durumu ile kısacası şahsı ile ilgili bulunmaktadır. Bu itibarla ceza davalarında kararların sanıklara tebliğ edilmesine gerek görmemek, müdafisine yapılan tebliği geçerli saymak adalet ilkeleri ile bağdaştırılamayacak durumdur. İşte yukarıda belirtilen görüşlerin ışığı altında uygulamaya açıklık getirmek için 11. maddenin 1. fıkrası yeniden düzenlenmiştir.”

Ancak uygulama farklılık arz etmektedir. Yakın tarihli bir Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında şu ifadeler yer verilmiştir³⁸¹: “...Diğer taraftan hâkim veya mahkeme kararlarının şüpheli veya sanığa bildirilmesi ile kanun yolu başvuru süresinin başlamasını birbirinden ayırmak gerekir. Bu aşamada başvuru süresinin müdafiyeye yapılan tebligat ile başladığı kabul edilmelidir...Müdafî yanında şüpheli veya sanığa yapılacak tebligat, kararın içeriği hakkında bilgi sahibi olmayı ve müdafinin kusurlu davranışı ile kanun yolu başvuru süresini geçirmiş olması hâlinde eski hâle getirme imkânının bulunup bulunmadığının incelenerek koşullarının bulunması hâlinde eski hâle getirme talebinde bulunma imkânı verebilecektir...”

Yargıtay’ın konu ile ilgili son içtihatları da bu doğrultudadır.³⁸² Ancak bu uygulamanın ne kadar doğru olduğu ayrıca tartışılmaya değerdir. Bilindiği üzere sanık kanuni temsilcilerinden ve müdafinden bağımsız olarak kanun yoluna başvurma hakkına sahiptir.³⁸³ Birbirinden bağımsızlık arz eden bu kanun yolu başvuruları için öngörülen sürenin de müdafî ve sanığa ayrı ayrı tebliğ edildiği tarihten itibaren başlaması gerektiği

³⁸¹ YCGK. E. 2023/336, K. 2023/483, T. 27.09.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 23.10.2024).

³⁸² BALCI/ÖZTÜRK, s. 547.

³⁸³ GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 729.

kanaatindeyiz. Nitekim Yargıtay'ın bir kararına yazılan karşı oy yazısında bu husus açıkça ifade edilmiştir.³⁸⁴

C. TEMYİZDE SEBEP GÖSTERME ZORUNLULUĞU

1412 sayılı CMUK mülga olduktan sonra 5271 sayılı CMK yürürlüğe girmiş ve

³⁸⁴ “Yukarıda değinilen kanun maddeleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde müdafisi olup olmadığına bakılmaksızın aleyhine kanun yoluna başvurulabilecek kararların sanıklara tebliğ edilmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Yine yasanın mantığına göre kanun yollarına başvurma hususunda asıl yetki sanığa aittir. Müdafî sanığın açık arzusuna aykırı olmamak şartıyla kanun yollarına başvurabilecektir. Sanığın gerek kanun yollarına başvuru hakkını kullanması gerekse müdafisine kanun yoluna gidip gitmeyeceği hususunda arzusunu iletmesi için hakkındaki kararın ne olduğunu bilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle tutuklu sanıklar söz konusu olduğunda yasamızın daha ayrıntılı hükümler koyduğu tutuklu sanıklara kararların tebliğine ilişkin emredici hükümler koyduğu anlaşılmaktadır. Tutuklu sanıkların haklarındaki kararlara ulaşım imkanlarının kısıtlılığı nazara alındığında haklarındaki kararların bu kişilere tebliğ daha da önem kazandığından kanun koyucunun bu konudaki hassasiyeti yerinde ve doğru bir yaklaşımdır.

Yukarıda açıklanan gerekçelerle; özellikle Tebligat Kanunu'nun 11. maddesinin 3320 sayılı Kanun ile değişik düzenlemesi, değişikliğin yasal gerekçesi beraber değerlendirildiğinde kanun koyucunun müdafî ile temsil edilse bile kararların sanıklara tebliğini gerçekleştirme adına bu değişikliği yaptığı açık ve nettir. Aynı şekilde 5271 sayılı CMK'da kararların sanıklara ve özellikle de tutuklu sanıklara tebliğine ilişkin emredici hükümler nazara alındığında aksi yöndeki bir kabul yasalarımızın açık hükümlerine aykırı sonuç doğurmaktadır. Özellikle yukarıda anılan İçtihadları Birleştirme Büyük Genel Kurulunun kararından sonra Tebligat Kanunu'nda değişikliğe gidilmiş olması ile 5271 sayılı CMK'nın anılan hükümleri beraber değerlendirildiğinde kararların sanıklara ve özellikle tutuklu sanıklara müdafisi bulunup bulunmadığına bakılmaksızın tebliğinin gerektiği, bu tebliğden itibaren kanun yoluna başvuru süresinin başladığının kabulünde zorunluluk bulunmaktadır. Aslen ceza muhakemesi sisteminde yargılamanın asıl sujesi olan sanığa tanınan kanun yoluna başvuru hakkının CMK'ya göre sadece tebligatı düzenleyen ki bu konuda dahi ilgili madde CMK'ya atf yapmıştır, Tebligat Kanunu'nun ilgili maddesine göre kanun yoluna başvuru süresini başlatmak yasal mevzuata uygun bir durum olmayacaktır. Yine müdafinin kanun yoluna başvuru süresini kaçırmaması durumunda müdafîye uygulanacak cezai veya idari yaptırım sanığın temyiz hakkını geri vermeyecek ve bu anlamda hak kaybını da önlemeyecektir. Bu itibarla; özellikle Tebligat Kanunu'nun 11. maddesinde yapılan değişiklik, değişikliğin gerekçesi nazara alınarak aleyhine kanun yoluna başvurulabilecek mahkeme kararlarının sanıklara tebliği ve bu tebliğden itibaren yasa yollarına başvuru süresinin başlatılması bir zorunluluktur.” YCGK. E. 2019/573, K. 2022/119, T. 24.02.2022 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 23.10.2024).

böylelikle muhakeme hukukumuzda birçok değişiklik yaşanmıştır. Bu değişikliklerden birisi de temyiz başvurusunda sebep gösterme zorunluluğuna ilişkindir. CMUK döneminde temyiz başvurusunda sebep gösterme zorunluluğu bulunmamaktaydı. Ancak CMK'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte temyiz başvurusunda sebep göstermek zorunlu hale getirilmiştir.

Temyizde sebep gösterme zorunluluęu kanun yoluna başvuru hakkı bulunan tüm sūjeler yönünden kabul edilmiştir. Bu yükümlülüęün yerine getirilmemesi halinde, dięer bir ifadeyle temyiz dilekçesinde temyiz sebeplerine yer verilmemesi durumunda temyiz istemi reddedilir (CMK 298/1).

Temyiz sebebi hükmün hangi noktasının hatalı olduğunu belirttiği için uyuşmazlığın sınırlanması görevini yerine getirir.³⁸⁵ Bu şekilde yapılan temyiz denetimi “*temyiz nedeniyle bağlılık kuralı*” olarak adlandırılmaktadır.³⁸⁶ Bu kuralın tek istisnasını ise mutlak hukuka aykırılıklar oluşturmaktadır.³⁸⁷

Temyiz sebeplerinin nasıl gösterileceğine dair tartışmalara geçmeden önce kısaca bu zorunluluğun mahkemeye erişim hakkı bakımından bir ihlal teşkil edip etmediğinin değerlendirilmesinin önem arz ettiği kanaatindeyiz. Bu kapsamda AIHM “*Sefer Yılmaz*

³⁸⁵ YENİSEY/NUHOğLU, s. 985; ARTUÇ/ELMAS, s. 666; KESKİN KIZIROğLU, s. 183; YILMAZ, s. 1789.

³⁸⁶ KESKİN KIZIROğLU, s. 183; Aylın **KUL YENİGÜL**, “*Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyizde Sebep Gösterme ve Buna Bağlı Olarak Sebebe Bağlı İnceleme Zorunluluğu*”, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.14, S. 27, Y. 2023, s. 54; TANER, “*5271 Sayılı Cmk'nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar*”, s. 50; BİRTEK, “*Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zorunluluk*”, s. 1351.

³⁸⁷ BİRTEK, “*Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zorunluluk*”, s. 1351; BALCI/ÖZTÜRK, s. 505; EKER KAZANCI, s. 120; YILMAZ, s. 1788.

ve *Meryem Yılmaz/Türkiye*” kararında şu değerlendirmelerde bulunmuştur:³⁸⁸

“...Mahkeme ayrıca mahkeme hakkının mutlak bir hak olmadığını ve özellikle bir başvurunun kabul edilebilirlik şartlarına ilişkin sınırlamalar gibi bazı zımni sınırlamalara tabi olduğunu, zira bu hakkın, niteliği gereği, bu alanda belli bir takdir yetkisine sahip olan devletin düzenlemesine tabi olduğunu hatırlatmaktadır. Bununla birlikte, getirilen kısıtlamalar, hakkın özünü ortadan kaldıracak ölçüde, kişinin mahkemeye erişimini engellememelidir. Öte yandan mahkemeye erişim hakkına getirilen bu tür kısıtlamalar, ancak meşru bir amaç güdüldüğü takdirde ve hedeflenen amaç ile başvuru arasında makul bir orantı olması halinde Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. paragrafına uygun olacaktır”. Nitekim AYM’de “*Merge Polat*” kararında şu ifadeler yer vererek temyiz kanun yolunda sebep gösterme zorunluluğunun mahkemeye erişim hakkı bakımından ihlal teşkil etmediğini ifade etmiştir³⁸⁹:

“Mahkemeye erişim hakkının doğası da kanun yolu denetiminde daha katı usul kurallarının getirilmesine imkân tanımaktadır. Bu çerçevede ciddiyet içermeyen ve niteliksiz başvuruların elenerek daha nitelikli başvurulara daha fazla zaman ayrılmasının sağlanması ve bu suretle Yargıtay’ın içtihat mahkemesi fonksiyonunu yerine getirmesi amacıyla temyiz sebepleri bildirilmeyen başvuruların reddedilmesine karar verilebileceği söylenebilir”. Her iki mahkemenin içtihatları kapsamında bir değerlendirme yaptığımızda sebep gösterme zorunluluğuna ilişkin şu sonuca varmamız mümkündür. Kanun yollarının niteliği, temyiz kanun yolunda sebep gösterme zorunluluğunun önceden ve açıkça kanunla öngörülmüş olması ve mahkemeye erişim hakkını aşırı şekilde zorlaştırmamış olması birlikte değerlendirildiğinde bu zorunluluk

³⁸⁸ AİHM, *Sefer Yılmaz ve Meryem Yılmaz/Türkiye*, Başvuru No: 611/12, 17.11.2015, § 59.

³⁸⁹ AYM, *Merge POLAT* Başvurusu, Başvuru No: 2018/26121, 28.01.2021, § 45.

mahkemeye erişim hakkı bağlamında sorun teşkil etmemektedir.³⁹⁰

Temyizde sebep gösterme zorunluluğunun mahkemeye erişim hakkı bağlamında sorun teşkil etmediğine dair bu açıklamalardan sonra sebep gösterme zorunluluğunun nasıl yerine getirileceğine dair doktrinde ileri sürülen görüşlerin ve Yargıtay uygulamasının ele alınması gerekmektedir.

Temyizde incelenecek hususlar başlıklı CMK m. 301 şu şekildedir: “*Yargıtay, yalnız temyiz başvurusunda belirtilen hususlar ile temyiz istemi usule ilişkin noksanlardan kaynaklanmışsa, temyiz başvurusunda bunu belirten olaylar hakkında incelemeler yapar*”. Bu hükümden hareketle doktrinde genellikle, maddi hukuka ilişkin temyiz sebeplerinin ortaya konulması ile muhakeme hukukuna ilişkin temyiz sebeplerinin ortaya konulması bakımından kanun koyucunun bir ayrıma yer verdiği ifade edilmektedir.³⁹¹

Bu görüşe göre; maddi hukuka aykırılıklar bakımından muhakeme hukukuna aykırılıklarda bulunduğu gibi hukuka aykırılık iddiasının somutlaştırılması gerektiğine ilişkin bir hüküm bulunmadığından hareketle, temyiz sebebi olarak gösterilen maddi hukuka aykırılıklar yanında temyiz sebebi olarak gösterilmeyen ancak dosyaya yansıyan maddi hukuka aykırılıklar dolayısıyla da hüküm bozulabilecektir.³⁹² Diğer bir deyişle kararın maddi hukuka aykırı olduğu ve bozulması gerektiği yönünde bir irade ortaya konulduğu zaman, incelemenin maddi hukuka ilişkin tüm hukuka aykırılıklar yönünden

³⁹⁰ BİRTEK, “*Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zorunluluk*”, s. 1348.

³⁹¹ KUL YENİGÜL, s. 49.

³⁹² BALCI/ÖZTÜRK, s. 574; GÖSSEL, s. 113; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 212; KESKİN KIZIROĞLU, s. 183.

yapılması gerekir.³⁹³ Bundan dolayı temyiz isteminde maddi hukuk normlarının birebir gösterilmesine gerek yoktur.³⁹⁴ Maddi hukuka ilişkin uygulamaların yasaya aykırı olduğu yönündeki iradenin tereddütsüz olarak ortaya konulması yeterlidir.³⁹⁵

Nitekim Yargıtay'da temyiz nedenlerinin maddi hukuka aykırılık iddiasına dayanması halinde, cezai yaptırımların kişiler üzerinde telafisi mümkün olmayan ağır sonuçlar doğurabilmesi ihtimalinden hareketle, dosyaya yansıyan tüm maddi hukuka aykırılıkların incelenebileceğini böylelikle somut olay adaletinin de sağlanabileceğini ifade etmektedir.³⁹⁶ Bu kapsamda temyiz isteminde, hükmün maddi hukuka aykırı

³⁹³ ERDEM/ŞENTÜRK, s. 195-196; ÇETİNTÜRK, s. 473; ERDEM/KAVLAK, s. 1434-1435.

³⁹⁴ KESKİN KIZIROĞLU, s. 183.

³⁹⁵ “5271 sayılı CMK'nın 294 ve 301. maddelerinde yer alan hükümler uyarınca, ileri sürülen nedenlerle sınırlı olarak yapılacak inceleme sırasında temyiz kapsamının tespiti bakımından önem arz eden husus, kanun koyucunun “muhakeme hukukuna aykırılık” iddiası ve bunu belirten olayların temyiz nedeni olarak açıkça ileri sürülmesini aramasına karşın, “maddi hukuka aykırılık” iddiası yönünden böyle bir düzenlemeye yer vermemiş olmasıdır. Kanun koyucu, temyiz başvurusunda muhakeme hukukuna aykırılıkların ileri sürüldüğü durumlarda temyiz sebebinin somutlaştırılmasının zorunlu olduğunu düzenlemesine rağmen, bunun dışında kalan maddi hukuka aykırılıkların ileri sürüldüğü durumlar için temyiz nedeninin somutlaştırılmasına ilişkin herhangi bir yasal zorunluluk getirmemiştir. Bu halde temyiz sebebinin somutlaştırılması zorunluluğu olmadığı kabul edilmekle birlikte maddi hukuka ilişkin uygulamaların, yasaya aykırılık oluşturduğu iradesini tereddütsüz bir şekilde ortaya koymalıdır...” YCGK, E. 2019/495, K. 2021/116, T.17.03.2021 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi:22.08.2024).

³⁹⁶ “Temyiz nedeninin, maddi hukuk kurallarına aykırılık iddiasına dayanması hâlinde ise maddi hukuk kurallarına aykırılık nedeniyle hükmün temyiz edilmesi yeterli olup cezaî yaptırımların kişiler üzerindeki telafisi mümkün olmayan ağır sonuçları da gözetilerek somut olayda adaleti gerçekleştirme ve doğru bir hüküm oluşturma ile yükümlü olan Yargıtayca dosyaya yansıyan tüm maddi hukuk kurallarına aykırılıklar tespit edilip temyiz edenin sıfatı da dikkate alınmak suretiyle bozma nedeni yapılması gerekecektir. Nitekim, 5271 sayılı CMK'nın 301. maddesinin Hükümet Tasarısı'ndaki gerekçesinde; “Yargıtay, yalnız temyiz dilekçesi veya beyanında maddi hukuk kurallarına aykırılık nedeniyle ileri sürülen hususlarla, temyiz istemi yargılama hukukuna ilişkin kuralların uygulanmaması veya eksik veya yanlış uygulanmasından dolayı yapılmışsa bu olgular hakkında inceleme yapar.” açıklamalarına yer verilerek temyiz sebebinin hangi hukuka aykırılık iddiasına dayandırıldığının gösterilmesi; muhakeme hukukuna aykırılık iddiasına ilişkin temyiz taleplerinde, hiç uygulanmayan, eksik veya yanlış uygulanan usul kuralları

olduğunu belirten herhangi bir ifadenin bulunması temyiz sebebi olarak kabul edilmekte ve bu durumda temyiz dilekçesinde açıkça ifade edilmemiş olsa dahi dosya kapsamından anlaşılan tüm maddi hukuka aykırılıklar bakımından inceleme yapılmaktadır.³⁹⁷ “*Alt haddten uzaklaşarak hüküm kurulması gerektiği*”³⁹⁸, *usul ve esasa aykırı istinaf mahkemesi kararının temyiz incelemesi sonucu bozulması gerektiği*³⁹⁹, *hakkımda verilmiş bulunan mahkumiyet hükmü ağırdır*”⁴⁰⁰ gibi ifadeler Yargıtay tarafından maddi hukuka ilişkin temyiz sebepleri olarak kabul edilmiştir. Ancak her ne kadar temyiz isteminde “*hükmü temyiz ediyorum, resen dikkate alınacak nedenlerle temyiz ediyorum, hükmün bozulmasını istiyorum*” gibi ifadelere yer verilse de Yargıtay, bu ifadelerden hukuka aykırılık iddiasının maddi hukuka aykırılığa mı yoksa muhakeme hukukuna aykırılığa mı yönelik olduğunun tespit edilemediğini ifade etmekte, bundan dolayı da herhangi bir temyiz sebebi içermeyen temyiz isteminin reddine karar vermektedir.⁴⁰¹

Muhakeme hukukuna aykırılık iddiasında ise, hukuka aykırılığın temyiz

ile buna dayanan maddi olguların ileri sürülmesi gerektiği vurgulanmıştır.” YCGK. E. 2018/545, K. 2019/504, T. 27.06.2019 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 30.09.2024).

³⁹⁷ YCGK. E. 2019/20-341, K. 2020/474, T. 19.11.2020 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 01.10.2024).

³⁹⁸ YCGK. E. 2023/9-39, K. 2023/249, T. 03.05.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 01.10.2024).

³⁹⁹ YCGK. E. 2023/9-134, K. 2023/195, T. 29.03.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 01.10.2024).

⁴⁰⁰ YCGK. E. 2019/20-341, K. 2020/474, T. 19.11.2020 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 01.10.2024).

⁴⁰¹ YCGK. E. 2018/20-292, K. 2020/194, T. 14.05.2020 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 01.10.2024); Şen’de “*kararı temyiz ediyorum*”, “*sanık hakkında beraat kararı verilmesini istiyorum*”, *beraat kararının bozulmasını istiyorum*” veya “*beraat kararı yerine mahkumiyet kararı verilmesini istiyorum*” gibi somut sebepler içermeyen ifadelerin usule uygun bir temyiz sebebi olarak kabul edilip temyiz isteminin esastan incelenmesinin mümkün olmadığını ifade etmektedir. Ersan ŞEN, Yorumluyorum-XX, Seçkin Yay., Ankara 2019, s. 305.

isteminde açıkça belirtilmesi gerekir.⁴⁰² Aksi halde Yargıtay tarafından bütün muhakemenin gözden geçirilerek muhakeme hukukuna aykırılıkların tespit edilmesi gerekir ki, bunu mahkemeden beklemek mümkün değildir.⁴⁰³ Örneğin temyiz isteminde, seri muhakeme yoluna gidilmeden kamu davası açılmasına rağmen yargılamaya devam edilerek hüküm kurulduğunun ifade edilmesi gibi.⁴⁰⁴

Ancak yukarıda yer verdiğimiz Yargıtay kararlarında maddi hukuka aykırılıklar bakımından temyiz sebebi olarak kabul edilen ifadelerle temyiz sebebi olarak kabul edilmeyen ifadeler arasında denetime elverişli bir fark görünmemektedir. Yani kanun yolu başvurusunda bulunmadan önce kullanılan ifadenin Yargıtay tarafından temyiz sebebi olarak kabul edilip edilmeyeceğini öngörmek mümkün değildir.

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre, temyiz dilekçesinde gösterilmeyen maddi hukuka aykırılıklar dolayısıyla hükmün bozulabilmesi mümkün değildir.⁴⁰⁵ Çünkü maddi hukuka aykırılıklar ile muhakeme hukukuna aykırılıklar arasında yukarıda işaret edilen fark Alman hukukunda bulunan bir ayrımdır.⁴⁰⁶ Diğer bir ifadeyle Alman hukukunda maddi hukuka aykırılıklardan dolayı temyiz isteminde bulunulması halinde başkaca hiçbir sebep ileri sürülmemiş olsa dahi denetim yapılmakta, buna karşın muhakeme hukukuna aykırılıklardan dolayı temyiz isteminde bulunulması halinde ise temyiz isteminde ayrıca bunu belirten olaylara da yer verilmesi gerekmektedir.⁴⁰⁷ Ancak

⁴⁰² ERDEM/KAVLAK, s. 1438; Cengiz **APAYDIN**, Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan Ve Olağanüstü Kanun Yolları, B. 2, Seçkin Yay., Ankara 2025, s. 191.

⁴⁰³ ERDEM/KAVLAK, s. 1438.

⁴⁰⁴ APAYDIN, s. 191.

⁴⁰⁵ ÜNVER/HAKERİ, s. 2426; EKER KAZANCI, s. 122-123; KUL YENİGÜL, s. 51.

⁴⁰⁶ BOHLANDER, s. 231-232.

⁴⁰⁷ EKER KAZANCI, s. 115, dn. 475; Feridun **YENİSEY**, “İstinaf Ve Temyiz Kanun Yollarının Türk Ve Alman Ceza Muhakemesi Hukuku Sistemlerindeki Karşılaştırması”, in. Temyiz İncelemesinde Hukukilik

CMK'nın böyle bir ayrıma yer verdiğini ifade etmek mümkün değildir. CMK m. 301'den anlaşılması gereken husus her durumda Yargıtay tarafından yalnızca temyiz sebepleriyle sınırlı olarak inceleme yapılabileceği, ancak temyiz istemi muhakeme hukukuna aykırılıklardan kaynaklanıyorsa ayrıca bunu belirten olayların da temyiz isteminde gösterilmesi gerektiğidir.⁴⁰⁸ Başka bir ifadeyle bu hükümden maddi hukuka ilişkin temyiz başvurularında sebep gösterme zorunluluğunun bulunmadığı anlaşılmalıdır.⁴⁰⁹

Yargıtay'ın, ilk görüşü benimsediği bir kararına bazı dair üyeleri tarafından karşı oy yazısı kaleme alınmış, temyiz dilekçesinde açıkça belirtilmemiş olmasına rağmen dosyaya yansıyan tüm maddi hukuka aykırılıkların temyiz incelemesine konu edilmesinin temyiz sebebiyle sınırlı inceleme yapılması kuralını işlemez hale getireceği ifade edilmiştir.⁴¹⁰

Denetimin Sınırları Türk Hukuku İstinaf Reformu Sonrası Mukayeseli Hukuk Sempozyumu, B. 1, Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu İş Yurdu Müdürlüğü Matbaası, Ankara 2018, s. 129.

⁴⁰⁸ EKER KAZANCI, s. 123; KUL YENİGÜL, s. 51.

⁴⁰⁹ EKER KAZANCI, s. 123; KUL YENİGÜL, s. 51.

⁴¹⁰ “Aşağıda arz edilen nedenlerle sayın çoğunluğun usul ve yasaya aykırı olduğu düşünülen bu görüşüne iştirak edilmemiştir.

A- Tarafların temyiz başvurularında gösterdikleri temyiz sebeplerinin incelemeye sınırlama getirip getirmediği hususunun incelenmesinde; 5271 sayılı CMK'nın 288. maddesi 'Temyiz, ancak hükmün hukuka aykırı olması nedenine dayanır. Bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması hukuka aykırılıktır', aynı Kanun'un 294. maddesi 'Temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır. Temyiz sebebi ancak hükmün hukuki yönüne ilişkin olabilir.' ve aynı Kanun'un 301. maddesi 'Yargıtay, yalnız temyiz başvurusunda belirtilen hususlar ile temyiz istemi usule ilişkin noksanlardan kaynaklanmışsa, temyiz başvurusunda bunu belirten olaylar hakkında incelemeler yapar.' şeklinde hükümler içermektedir. Bu açık düzenlemelere göre Yargıtay tarafların ileri sürdüğü temyiz nedenleriyle bağlı olup, CMK'nın 289. maddesinde gösterilen mutlak temyiz nedenleri dışında ileri sürülmeyen hukuka aykırılıkları, hükme ne derece etkili olursa olsun, kendiliğinden inceleyemez. 1412 sayılı CMUK'nın 320. maddesi temyiz dilekçesinde gösterilmese dahi hükme tesiri olacak derecede kanuna muhalefet edilmiş olduğunu görmesi hâlinde Yargıtaya inceleme ve bozma yetkisi vermekteydi. Oysa bunun

Temyizde sebep gösterme zorunluluğuyla ilgili olarak ayrıca yakın tarihli bir Yargıtay Ceza Genel Kurul'u kararına değinmenin faydalı olacağı kanaatindeyiz. Ceza Genel Kurul'una göre, temyiz denetimine konu olabilen bölge adliye mahkemesi kararlarında, kanun yoluna başvuranların mahkemeye erişim haklarının kısıtlanmaması

karşılığı olan CMK'nın 301. maddesi açıkça sadece temyiz başvurusunda belirtilen hususları inceleme yetkisi vermektedir. Bu nedenle ' tarafların temyiz dilekçesinde maddi hukuka aykırılık iddiasına dayanması nedeniyle, CMK'nın 289. maddesindeki kesin hukuka aykırılıklar yanında dosyaya yansıyan tüm maddi hukuka aykırılıkların incelenebileceğine' ilişkin düşüncenin yasal bir dayanağı bulunmamaktadır. Ayrıca maddi hukuka ilişkin bir sebebin ileri sürülmesi hâlinde, lehe aleyhe bakılmaksızın tüm maddi hukuka aykırılıkların incelenmesi yoluna gidilmesi sınırsız inceleme olanağı getirir ve usulün emredici temyiz sebebiyle sınırlı inceleme kuralını işlemez hâle getirir. Öte yandan gösterilen sebeple sınırlı inceleme yapma kuralının sonucu olarak, bu kuralı işletecek ölçüde, diğer bir ifade ile dosyayı ve hükmü tümüyle incelemeye gerek kalmadan, dilekçeye bakarak nelerin inceleneceğini anlamayı ve sınırlandırmayı sağlayacak biçimde nedenlerin somutlaştırılması gerekir. Temyiz dilekçesi kapsamından muhakeme ve maddi hukuka ilişkin hangi normun ihlal edildiğinin anlaşılması veya en azından belirlenebilir olması gerekir. Bu kapsamda 'hüküm hukuka aykırıdır', 'usul ve yasaya aykırıdır', 'temyiz ediyorum', 'ceza fazladır veya eksiktir' veya 'resen dikkate alınacak sebeplerle hükmün bozulması gerekir' şeklindeki temyiz başvuruları kabul edilemez. Aksinin kabulü hâlinde bu şekilde sadece soyut ve genel ifadeler içeren temyiz dilekçeleri üzerine hükmün tüm yönleri incelenir ve sebeple sınırlı inceleme kuralı işlemez hâle gelir. Özetle başvuruda kullanılan ifadeler, kararın hangi nedenle bozulması gerektiği konusunda yeterli bir irade ortaya koymuyor ve incelemenin kapsamını sınırlandırmıyor ise bu temyiz sebebinin dikkate alınmaması gerekmektedir. Cumhuriyet Başsavcılığının temyiz incelemesi öncesi düzenleyeceği tebliğname ve inceleme sonrası düzenleyeceği itiraznamede tarafların ileri sürmedikleri hukuka aykırılıkları ileri süremezler. Temyizin sebeple sınırlı olması kuralı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı değerlendirmeleri için de geçerlidir. Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; İlk derece ve istinaf mahkemesi sanığın bilinçli taksirle hareket ettiğini kabul ederek hüküm kurmuşlardır. Başta katılanlar vekilinin temyiz dilekçesi olmak üzere temyiz başvurularının hiçbirisinde sanığın olası kastla hareket ettiğine ilişkin bir temyiz nedeni bulunmamaktadır. Temyiz dilekçelerinde yer alan 'resen nazara alınacak' ve 'mahkemenizce göz önünde bulundurulacak nedenlerle' hükmün bozulması istekleri yasal temyiz nedeni değildir ve bunlara dayanılarak incelemenin kapsamı genişletilemez. Buna rağmen Özel Dairenin sanığın olası kastla hareket ettiğinden söz ederek bozma kararı vermesi CMK'nın 288, 294 ve 301. maddelerinde öngörülen temyiz incelemesinin gösterilen sebeple sınırlı olmasına ilişkin kurala açıkça aykırıdır. Tarafların göstermedikleri bir nedenle bozma kararı verilerek sanık aleyhine durum yaratılması yasal değildir." YCGK. E. 2018/545, K. 2019/504, T. 27.06.2019 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 30.09.2024).

ve hak kayıplarına uğratılmamaları için temyiz başvurusunda sebep gösterme mecburiyetlerine ayrıca ve açıkça yer verilmesi gerekir.⁴¹¹ Kanaatimizce Yargıtay Ceza Genel Kurul'u bölge adliye mahkemesi kararlarında temyiz sebeplerinin gösterilmesi mecburiyetini, CMK m. 34/2'de yer alan başvurulabilecek kanun yolunun şeklinin gösterilmesi ifadesine dayandırmaktadır.⁴¹² Ceza Genel Kurul'unun yaptığı bu yorum hak arama hürriyeti bakımından önemli bir yorum olup bu sayede temyiz kanun yolunda hak kayıpları yaşanmasının önüne geçilebilecektir.⁴¹³

D. TEMYİZ NEDENİ

CMUK döneminde temyiz nedeni, hükmün kanuna muhalif olması olarak ifade edilmiştir. CMUK m. 307/2'ye göre, kanuna muhalefet kavramından hukuki bir kaidenin

⁴¹¹ "Bir karara karşı başvurulacak yasa yolunun, süresinin, merciinin ve şeklinin ilgisine bildirilmesi ve ayrıca sonuçlarının açık bir şekilde ihtar edilmesi hem hukuk devleti ilkesinin hem de CMK'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasının gereği olup Anayasa'nın 40. maddesinin ikinci fıkrasında da; "Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır." hükmü yer almaktadır.

CMK'nın 294. maddesinin birinci fıkrasına göre temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır. İstinaf mahkemelerinin Türk yargı sistemine dâhil olmasıyla kanun yolu yargılamasında yeni bir anlayışı benimseyen kanun koyucu, istinaf başvurusunda Cumhuriyet savcısı dışındaki diğer kişiler bakımından sebep gösterme zorunluluğu öngörmezken, temyiz kanun yolunda mülga 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'ndan farklı şekilde resen temyiz tercihinden vazgeçerek, temyiz davasını açan ve sınırlayan temyiz dilekçesinde temyiz edenin, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini ve temyiz sebeplerini göstermek mecburiyetinde olduğunu kabul etmiştir.

Bu düzenlemeler karşısında, ilgililerin mahkemeye erişim haklarının kısıtlanmaması ve hak kaybıyla sonuçlanabilecek durumların önlenmesi bakımından, hükmün hangi nedenlerden dolayı bozulması istendiğinin temyiz dilekçesinde belirtilmesi gerektiğine ve bu nedenlerin belirtilmemesi durumunda temyiz talebinin sebep yokluğundan reddedileceğinden dolayı hükmün kesinleşeceğine dair ihtar kararlarında ayrıca ve açıkça yer verilmelidir." YCGK. E. 2023/242, K. 2023/610, T. 22.11.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 01.08.2024).

⁴¹² Ersan ŞEN, Yorumluyorum-XXXI, Seçkin Yay., Ankara 2024, s. 423.

⁴¹³ ŞEN, Yorumluyorum-XXXI, s. 423.

uygulanmaması yahut yanlış uygulanmasının anlaşılması gerekmektedir. 5271 sayılı CMK'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte temyiz kanun yolunda birçok değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliklerle birlikte CMK'da temyiz nedeni, hükmün hukuka aykırı olması olarak ifade edilmiştir. CMK m. 288/2'ye göre ise hukuka aykırılık, “*bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanmasıdır.*” Aslında CMUK döneminde her ne kadar temyiz nedeni olarak kanuna aykırılık kavramından bahsedilmiş olsa da kanun koyucu tarafından hukuka aykırılık ile kanuna aykırılık tarifinin aynı şekilde yapılmış olması, CMUK döneminde kanuna aykırılık ifadesinden hukuka aykırılığın anlaşılması gerektiğini ifade eden yazarları haklı çıkarmıştır.⁴¹⁴

“*Temyiz sebebi, ancak hükmün hukuki yönüne ilişkin olabilir*” (CMK m. 294/2). Hükmün hukuka aykırılığı ise maddi hukuka aykırılıklardan kaynaklanabileceği gibi muhakeme hukukuna aykırılıklardan da kaynaklanabilir.⁴¹⁵ Temyiz incelemesi yapılırken hükmün maddi hukuka aykırı olduğu iddia edildiğinde alt derece mahkemelerin tespit ettiği maddi olgular sabit kabul edilerek maddi hukuk kurallarının doğru olarak uygulanıp uygulanmadığı incelenecek; hükmün muhakeme hukuku kurallarına aykırı olduğu iddia edildiğinde, muhakeme hukuku kurallarının doğru uygulanıp uygulanmadığının yanı sıra karara temel teşkil eden olguların da doğru tespit edilip edilmediği incelenecektir.⁴¹⁶

Maddi hukuka aykırılık hallerinin var olduğu tespit edildiğinde başkaca bir

⁴¹⁴ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1053; TANER, “5271 Sayılı Cmk'nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, s. 53.

⁴¹⁵ YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 610; BALCI/ÖZTÜRK, s. 469; ÖZTÜRK vd., s. 749; GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s. 789; ARTUÇ/ELMAS, s. 635.

⁴¹⁶ YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 610; YENİSEY/NUHOĞLU, s. 987.

inceleme yapılmaksızın hüküm bozulur.⁴¹⁷ Çünkü maddi hukuka ilişkin hatalar her koşulda hükmü etkiler.⁴¹⁸ Mutlak hukuka aykırılıklar hariç olmak üzere muhakeme hukukuna aykırılıklar ise ancak hükme etki etmeleri durumunda hükmün bozulmasına neden olur.⁴¹⁹

Temyiz isteminde sebep gösterme zorunluluğunun kanun yolu davasının sınırlarını çizdiğini yukarıda ifade etmiştik. Bununla bağlantılı olarak temyiz isteminde belirtilenlerin dışında kalan hukuka aykırılıklar, Yargıtay tarafından re'sen tespit edilse dahi bozma sebebi yapılmayacaktır.⁴²⁰ Ancak temyiz isteminde belirtilmemiş olsa dahi mutlak hukuka aykırılıkların bulunması durumunda hüküm bozulacaktır.

1. Temyiz Nedeni Olarak Maddi Hukuka Aykırılık

Bir fiilin oluşturduğu suçun tespiti, daha ağır ya da daha hafif cezayı gerektiren nitelikli hallerin var olup olmadığının tespiti ile iştirak, içtima, teşebbüs, haksız tahrik ve şahsi cezasızlık sebepleri gibi konularda yapılan hatalar maddi hukuka aykırılık teşkil eder.⁴²¹

Bir örnekle açıklamak gerekirse, sanığın mağdurun boynunda bulunan kolyeyi mağduru tehdit ederek aldığı olayda, ilk derece mahkemesi tarafından hırsızlık suçundan hüküm kurulması halinde temyiz denetiminde suçun yağma suçunu oluşturduğu, bundan dolayı da maddi hukuka aykırı olduğu ifade edilecektir. Yahut yine ilk derece mahkemesi tarafından verilen hükümde, sanığın hırsızlık suçunu gece 23.15'te

⁴¹⁷ ERYILMAZ, s. 694; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 89; ÖZTÜRK, s. 749; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 616.

⁴¹⁸ YILMAZ, s. 1789.

⁴¹⁹ ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 90-91; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 616.

⁴²⁰ ÜNVER/HAKERİ, s. 2426.

⁴²¹ BALCI/ÖZTÜRK, s. 470; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 89; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 211; EKER KAZANCI, s. 220.

işlediğinin tespit edilmesine rağmen suçun gece işlenmesinden dolayı nitelikli hal uygulaması yapılmadan düşük ceza tayin edilmesi durumunda yine maddi hukuka aykırılıktan söz edilecektir.

Hatalı olarak yapılan hukuki nitelendirmeler maddi hukuka aykırılığa sebep olur.⁴²² Yine yargılanan fiil bakımından suçun unsurları oluşmadığı halde, suçun unsurlarının oluştuğunun kabulü halinde de hükmün maddi hukuka aykırı olduğu ifade edilebilir.⁴²³ Ek olarak suç için kanunda öngörülen alt ve üst sınırlar arasında ceza tayin edilip edilmediği, seçenek yaptırımlar varsa bunların doğru olarak uygulanıp uygulanmadığı ve tekerrür hükümlerinin uygulanıp uygulanmadığı gibi hususlar da maddi hukuka aykırılık kapsamı içinde değerlendirilir.⁴²⁴ Ancak burada yaptırımın belirlenmesi hususuna ayrıca değinmek gerekmektedir.

Cezanın bireyselleştirilmesi işlediği suç nedeniyle faile verilecek cezanın failin kişiliğine uygun hale getirilmesidir.⁴²⁵ Bu kapsamda fail için en uygun yaptırımın belirlenmesi ancak failin kişiliğinin doğru olarak tespit edilmesi suretiyle sağlanabilir.⁴²⁶ Bu tespiti yapacak olan ise aynı zamanda olay yargılaması yapan hakimdir.⁴²⁷ Nitekim

⁴²² KESKİN, s. 71.

⁴²³ EKER KAZANCI, s. 221; BALCI/ÖZTÜRK, s. 470-471.

⁴²⁴ EKER KAZANCI, s. 221.

⁴²⁵ Doğan **SOYASLAN**, “Cezanın Bireyselleştirilmesi”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 1-2, Y. 2003, s. 25.

⁴²⁶ Duygu Çağlar **DOĞAN**, “Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesinde Faile İlişkin Özel Ölçütlerin Temyiz Kanun Yolunda Denetlenmesi Sorunu” Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, Özel S., Y. 2019, s. 1041-1042.

⁴²⁷ DOĞAN, s. 1042; YCGK aksi görüşte olsa da bu yönde verilen bir karara yazılan karşı oy dikkat çekicidir: “...cezanın bireyselleştirilmesi ancak vicdani kanaate göre yapılabilecek takdir hakkının kullanılmasına ilişkin bir değerlendirmeye oluşabilecek bir karardır. Bu yetkiyi de kullanabilecek olan sadece ve sadece olay (ilk derece) mahkemesidir. Hal böyle iken denetim merciinin vicdani kanaate ve takdir hakkının kullanılmasına taalluk eden bir konuda değerlendirme ve karar vermeye girişmesi ceza

ceza kanununda suç nedeniyle öngörülen cezanın alt ve üst sınırının belirlenmiş olması, hakimın alt ve üst sınır arasında takdir yetkisini kullanarak cezayı bireyselleştirmesine imkan tanır.⁴²⁸ Sonuç olarak muhakeme aşamasında failin kişiliğine dair hususlar da araştırılacak olduğun için bu durumun tespiti de maddi mesele içinde değerlendirilmelidir.⁴²⁹

Son olarak ifade etmek gerekir ki, hükmün gerekçesinde boşlukların bulunması, gerekçenin mantık ve deneyim kuralları ile hayat tecrübelerine aykırı olması durumlarında da yine maddi hukuka aykırılık söz konusu olur.⁴³⁰

2. Temyiz Nedeni Olarak Muhakeme Hukukuna Aykırılık

Hükümde bulunan hukuka aykırılıkların maddi hukuka aykırılıklardan kaynaklanabileceği gibi muhakeme hukukuna aykırılıklardan da kaynaklanabileceğini yukarıda ifade etmiştik. Muhakeme hukukuna aykırılıklar da mutlak hukuka aykırılıklar ve nispi (mutlak olmayan) hukuka aykırılıklar olarak iki ayrı başlıkta ele alınacaktır.⁴³¹

Muhakeme hukukuna aykırılıkların mutlak hukuka aykırılıklar ve nispi hukuka aykırılıklar olarak ikiye ayrılmasının önemli sonuçları bulunmaktadır. Hükmün muhakeme hukukuna aykırı olduğu tespit edildiğinde, bozulması için hukuka aykırılığın

muhakemesinin amaçlarına ve doğrudan doğruyalık ilkesine açıkça aykırıdır.” YCGK, E. 2017/270, K. 2017/230, T. 11.04.2017 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 26.07.2025).

⁴²⁸ Mustafa ÖZEN, “Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi” Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.15, S.1-2, s. 78.

⁴²⁹ DOĞAN, s. 1042; YENİSEY, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu, s. 56.

⁴³⁰ EKER KAZANCI, s. 221; ERDEM/KAVLAK, s. 1429.

⁴³¹ EKER KAZANCI, s. 175; ÖZTÜRK vd., s. 749; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 91-94; BALCI/ÖZTÜRK, s. 473; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 199.

hükme tesir etmesi aranır.⁴³² Ancak kanun koyucu, mutlak hukuka aykırılıkların hükme doğrudan etki ettiğini kabul ettiği için bu tür aykırılıklarda başkaca bir inceleme yapılmaksızın hüküm bozulur.⁴³³

a. Mutlak Hukuka Aykırılık

CMK m. 289/1’de mutlak hukuka aykırılık sebepleri düzenlenmiştir. Burada yer verilen sebeplerden bir veya birkaçının hükümde bulunduğu hallerde başkaca bir inceleme yapılmaksızın hüküm bozulur.⁴³⁴ Çünkü bu hukuka aykırılık halleri ya kanun koyucu tarafından çok önemli görülmüş ya da olası bir nedenselliğin ispatının çok güç olacağı düşünülmüştür.⁴³⁵ Fakat burada özellik gösteren bir durum olduğunu da ayrıca ifade etmek gerekmektedir. CMK m. 289/1-h ve 289/1-i sırasıyla şu şekildedir:

“h) Hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması.

i) Hükümün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması.”

Yukarıda yer verilen iki bent de, mutlak hukuka aykırılık sebebi olarak düzenlenmiştir. Fakat kanun koyucu bunlarda yine nispi hukuka aykırılık sebeplerindeki kurala geri dönmüştür.⁴³⁶ İlgili bentler bakımından sadece savunma hakkının kısıtlanması veya dosyada hukuka aykırı delillerin bulunması hükmün bozulması için

⁴³² ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ, s. 784; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 199; ÖZTÜRK vd., s. 749-750; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 90.

⁴³³ ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 93; KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1065; GÜNGÖR, s. 88; ÖZTÜRK vd., s. 750.

⁴³⁴ Necati MERAN, Ceza Yargılamasında İstinaf ve Temyiz, B.1, Adalet Yay., Ankara 2016, s. 237; ŞAHİN/GÖKTÜRK, s. 637.

⁴³⁵ ERDEM/KAVLAK, s. 1441.

⁴³⁶ CENTEL/ZAFER, s. 936.

yeterli olmayacaktır. Hüküm için önemli olan hususlarda savunma hakkının kısıtlanması veya hukuka aykırı elde edilen delile dayanılarak hüküm kurulması halinde hüküm bozulacaktır.

Taraflarca temyiz isteminde herhangi bir sebep gösterilmese dahi Yargıtay tarafından mutlak hukuka aykırılıkların yine de incelenip incelenemeyeceği sorunu konumuz özelinde önem arz etmektedir. Kanaatimizce, temyiz isteminde temyiz sebeplerinin gösterilmemesi halinde mutlak hukuka aykırılıklar bakımından bir inceleme yapılmamalıdır.⁴³⁷ Çünkü mutlak hukuka aykırılıklar temyizde sebep gösterme zorunluluğunun bir istisnası değildir.⁴³⁸ Temyiz sebeplerini içermeyen bir temyiz dilekçesi Yargıtay'da yapılacak olan ön inceleme aşamasını geçemeyecektir (CMK m. 298/1). Bundan dolayı temyiz isteminde en azından bir temyiz sebebinin bulunması halinde ön inceleme aşamasında temyiz istemi reddedilmeyecek ve mutlak hukuka aykırılıklar bakımından inceleme yapılabilecektir.⁴³⁹ Bu duruma, YCGK'nın yakın zamanda verdiği bir kararda da işaret edilmiştir.⁴⁴⁰

⁴³⁷ TANER, "5271 Sayılı Cmk'nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar" s. 66; EKER KAZANCI, s. 118; KUL YENİGÜL, s. 52.

⁴³⁸ BALCI/ÖZTÜRK, s. 474.

⁴³⁹ BALCI/ÖZTÜRK, s. 474.

⁴⁴⁰ "CMK'nın 294 ve 301. maddelerinde yer alan hükümler uyarınca temyiz incelemesi yapılabilmesi için öncelikle temyiz kapsamının tespit edilmesinin gerektiği, kanun koyucunun, muhakeme hukukuna aykırılık iddiası ve bunu belirten olayların temyiz nedeni olarak açıkça ileri sürülmesini aramasına karşın, maddi hukuka aykırılık iddiası yönünden böyle bir düzenlemeye yer vermediği, dolayısıyla temyiz başvurusunda muhakeme hukukuna aykırılıkların ileri sürüldüğü durumlarda temyiz sebebinin somutlaştırılmasının zorunlu olduğu, Yargıtayın da hem muhakeme normunun doğru uygulanıp uygulanmadığını hem de ilk derece veya bölge adliye mahkemelerince muhakeme normunun uygulandığı olayın doğru tespit edilip edilmediğini denetleyeceği, temyiz dilekçesinde bir temyiz nedeni bulunmasına rağmen muhakeme hukukuna aykırılık iddiasının temyiz sebebi olarak gösterilmemesi ya da gösterilmekle birlikte hükme etki edecek nitelikte olmadığına anlaşılması durumunda ise usul hükümlerine uygunluk bakımından sadece CMK'nın 289. maddesi kapsamında mutlak hukuka aykırılık hâllerıyla sınırlı bir

Mutlak hukuka aykırılıklar kanun koyucu tarafından CMK m. 289'da düzenlenmiştir. Aşağıda sırasıyla bu hukuka aykırılıklar ele alınacaktır.

“i. Mahkemenin Kanuna Uygun Olarak Teşekkül Etmemiş Olması”

Mahkemelerin kanuna uygun olarak oluşturulması ile hükmün yalnızca yasaya göre önceden belirlenmiş görevli ve yetkili hakim ya da hakimler eliyle kurulması mutlak olarak sağlanmak istenmiştir.⁴⁴¹ Böylelikle hukuk devletinin en önemli ilkelerinden birisi olan doğal hakim ilkesi teminat altına alınmıştır.⁴⁴²

“Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.” (Anayasa m. 142/1). Bu kapsamda 5235 sayılı kanunun 8 vd. maddelerinde ceza mahkemelerinin görevlerine dair hükümlere yer verilmiştir. Yine 5395 sayılı kanunun 25. maddesinde ise çocuk mahkemelerinin kuruluşu düzenlenmiştir. Bu hükümlere aykırılık CMK'nın 289. maddesine göre mutlak hukuka aykırılık sebebi

temyiz incelemesi yapılacağı, dolayısıyla muhakeme hukukuna aykırılığın bozma nedeni yapılabilmesi için bu durumun mutlaka temyiz dilekçesinde gösterilmesi gerektiği kuralının istisnasını CMK'nın 289. maddesinin oluşturduğu, ancak bu durumun aynı Kanun'un 294. maddesinin birinci fıkrasındaki "Temyiz eden, hükmün neden dolayı bozulmasını istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorundadır." düzenlemesinin bir istisnası niteliğinde olmadığı, gerekçesiz bir temyiz dilekçenin CMK'nın 298. maddesi uyarınca Yargıtayın ön incelemesinden geçemeyeceği, en az bir temyiz nedeninin varlığı hâlinde mutlak hukuka aykırılık hâlleri kapsamında temyiz incelemesi yapılabileceği, hiçbir temyiz nedeni içermediği tespit edilen bir temyiz başvurusu bakımından CMK'nın 289. maddesinde yer alan hukuka kesin aykırılık hâllerinin kendiliğinden gözetilemeyeceği, bu bağlamda sanık tarafından sunulan 19.07.2017 tarihli temyiz dilekçesindeki "Sayın Başkanım yukarıda belirtmiş olduğum dosya nolu hükmümün temyiz edilmesi için gereğini saygılarımla arz ve talep ederim." şeklindeki açıklamaların da ne muhakeme hukukuna ne de maddi hukuka aykırılığa yönelik herhangi bir temyiz nedeni içermemesi nedeniyle sanığın temyiz isteminin CMK'nın 298. maddesi uyarınca reddine karar verilmesi gerektiği kabul edilmelidir." YCGK, E. 2022/600, K. 2023/265, T. 04.05.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi:08.08.2024)

⁴⁴¹ KESKİN, s. 114.

⁴⁴² KESKİN, s. 117; EKER KAZANCI, s. 182; ERDEM/KAVLAK, s. 1442.

olarak kabul edilecektir.⁴⁴³

Mahkemelerin kanuna aykırı olarak oluşması bağlamında akla ilk gelen ihtimallerden birisi mahkemenin eksik üye ile toplanmış olmasıdır.⁴⁴⁴ Ayrıca hakim sıfatı bulunmayan kişinin hakim olarak mahkemeye katılması durumunda da mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmediği ifade edilebilir.⁴⁴⁵

“ii. Kanunen Yasaklı Bir Hakimin Hükme Katılması”

CMK m. 22’de “*Hakimin Davaya Bakamayacağı Haller*” sekiz bent altında sıralanmıştır. Yine CMK m. 23’de ise hangi durumlarda hakimin yargılamaya katılamayacağı düzenlenmiştir. Bu tür durumlarda hakim, tarafsız ve bağımsız hareket edememe ihtimaline binaen görevini yerine getirmekten uzaklaştırılmaktadır.⁴⁴⁶

⁴⁴³ “Suç tarihinde 18 yaşından küçük olduğu anlaşılan suça sürüklenen çocuk hakkında açılan kamu davasının “çocuk mahkemesi sıfatıyla” görülmesi gerektiği gözetilmeden yargılamaya devamla, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun 25/1. maddesinde yer alan “Çocuk mahkemelerinde yapılan duruşmalarda Cumhuriyet savcısı bulunmaz.” şeklindeki düzenlemeye de aykırı olarak 09.11.2005, 07.02.2006, 11.04.2006, 15.06.2006 ve hükmün açıklandığı 14.09.2006 tarihli son duruşmada Cumhuriyet savcısının katılımı ile duruşma yapılarak yazılı şekilde karar verilmesi” Yar. 2. CD, E. 2017/3856, K. 2017/9451 T. 04.10.2017 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 12.08.2024).

⁴⁴⁴ YÜCE, s. 118; MERAN, s. 240.

⁴⁴⁵ ÇINAR, Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf, s. 144; KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 164; BALCI/ÖZTÜRK, s. 476; EKER KAZANCI, s. 185.

⁴⁴⁶ KESKİN, s. 126; KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 166; Aynı yönde bkz. “Görüldüğü gibi, gerek soruşturma aşamasında yargılama konusu uyuşmazlık hakkında görüş bildirip, tavsiyede bulunma hakkına sahip olan ve soruşturma sonucunda düzenlenen iddianameye görüldü yaparak “olur vermekte” o görüşü benimseyen, gerekse kovuşturma aşamasında benimsediği bu görüşü sürdürecektir C.savcısını da belirleme hak ve yetkisine sahip İl Cumhuriyet Başsavcısının, 5271 sayılı CYY’nin 22/1-g maddesi uyarınca aynı davada C.savcısı olarak görev yapması nedeniyle Hakim olarak görev yapmasına olanak bulunmamaktadır. Böyle bir halin aynı zamanda Anayasa’nın 90. maddesi uyarınca bir iç hukuk normu haline gelen AİHS’nin 6/1. maddesinin “adil yargılanma hakkının”, ihlali niteliğinde olacağına kuşku yoktur.” YCGK, E. 2009/21, K. 2009/46 T. 03.03.2009 (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/ceza-genel-kurulu-e-2009-3-21-k-2009-46-t-3-3-2009> Erişim Tarihi: 12.08.2024)

Bu bent altında dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi ise kanun gereğince yasaklanmış olan hakimin, hükme katılmasının mutlak bozma sebebi yapılmasıdır. Yani kanun gereğince yasaklanmış olan hakimin hüküm niteliğinde olmayan ara kararlara katılması mutlak hukuka aykırılık olarak kabul edilmemiştir.⁴⁴⁷

Özellik arz eden bir başka durum da CMK m. 23/2' den kaynaklanmaktadır. İlgili hüküm şu şekildedir: “*Aynı işte soruşturma evresinde görev yapmış bulunan hakim, kovuşturma evresinde görev yapamaz.*” Bilindiği üzere soruşturma evresindeki işlemler kural olarak Cumhuriyet savcısı tarafından yapılır. CMK'nın 162. maddesine göre ise, “*Cumhuriyet savcısı, ancak hâkim tarafından yapılabilecek olan bir soruşturma işlemine gerek görürse, istemlerini bu işlemin yapılacağı yerin sulh ceza hâkimine bildirir. Sulh ceza hâkimi istenilen işlem hakkında, kanuna uygun olup olmadığını inceleyerek karar verir ve gereğini yerine getirir.*” Ancak, “*suçüstü hâli ile gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, Cumhuriyet savcısına erişilemiyorsa veya olay genişliği itibarıyla Cumhuriyet savcısının iş gücünü aşıyorsa, sulh ceza hâkimi de bütün soruşturma işlemlerini yapabilir*” (CMK m. 163).

CMK m. 23/2'de yer alan düzenleme, yalnızca sulh ceza hakiminin soruşturma işlemlerini yapmasını öngören CMK m. 163 söz konusu olduğunda uygulama alanı bulacaktır (5320 sayılı Kanun m. 11). Yani soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine arama ve tutuklama gibi kararlar vermiş olan hakimin kovuşturma evresinde görev almasında kanunen bir sakınca bulunmamaktadır.⁴⁴⁸

“iii. Ret İstemi Kabul Edilmiş Hakimin Hükme Katılması Veya Ret İstemi

Kanuna Aykırı Olarak Kabul Edilmeyen Hakimin Hükme Katılması”

⁴⁴⁷ ERDEM/KAVLAK, s. 1443; EKER KAZANCI, s. 188.

⁴⁴⁸ MERAN, s. 242; KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 168.

CMK'nın 24/1. maddesinde hakimin reddi sebepleri ve ret isteminde bulunabilecek kişiler düzenlenmiştir. İlgili madde şu şekildedir: “*Hâkimin davaya bakamayacağı hâllerde reddi istenebileceği gibi, tarafsızlığını şüpheye düşürecek diğer sebeplerden dolayı da reddi istenebilir.*” Bu hükümde hem hakimin davaya bakamayacağı hallerden hem de hakimin tarafsızlığını şüpheye düşürecek hallerden bahsedilmiştir. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere CMK m. 22 uyarınca hakimin davaya bakamayacağı hallerde hükme katılması durumunda hüküm CMK m. 289/1-b uyarınca bozulacaktır.

Tarafsızlığını şüpheye düşürecek sebeplerin mevcut olması durumunda, hakimin reddi talep edilebilir. Buna göre hakkındaki ret istemi kabul edilmiş hakimin hükme katılması ya da hakkındaki ret istemi kanuna aykırı olarak kabul edilmeyen hakimin hükme katılması durumunda, CMK m. 289/1-c uyarınca hüküm bozulacaktır. Hakimin reddi isteminin süresi içinde yapılması şarttır.⁴⁴⁹

“iv. Mahkemenin Kanuna Aykırı Olarak Davaya Bakmaya Kendini Yetkili veya Görevli Görmesi”

Bu bent kapsamındaki mutlak hukuka aykırılık davaya bakan mahkemenin ya görev bakımından yetkisi ya da yer bakımından yetkisi ile bağlantılı olarak ortaya çıkmaktadır.⁴⁵⁰ Ceza mahkemesi hakiminin hangi tür ve ağırlıktaki işlere bakabileceğini gösteren kurallara görev bakımından yetki kuralları denilir ve bu kurallar kamu düzenine ilişkindir.⁴⁵¹ Bundan dolayı tarafların bu hususta bir iddiada bulunmalarına gerek olmaksızın, mahkemece yargılamanın tüm aşamalarında resen dikkate alınması

⁴⁴⁹ YÜCE, s. 122; KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 169; BALCI/ÖZTÜRK, s. 480.

⁴⁵⁰ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 788.

⁴⁵¹ GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, s.792; BALCI/ÖZTÜRK, s. 481.

gerekir.⁴⁵² Bu kurallara aykırılık CMK m. 289/1-d kapsamında mutlak hukuka aykırılık oluşturacaktır. Ancak iş bölümü çerçevesinde yapılan ayrımlar bu bent kapsamında değerlendirilmez.⁴⁵³

Hangi hakimin hangi yerdeki işe bakacağını gösteren kurallar yer bakımından yetki kuralları olarak adlandırılır.⁴⁵⁴ Yer bakımından yetkiye ilişkin kurallar CMK m. 12 ve devamında düzenlenmiştir. Yer bakımından yetki kurallarına aykırılık iddialarının mahkemeye taşınabilmesi için kanun koyucu belirli süre sınırlamaları öngörmüştür. Yalnızca bu süreler içinde yer bakımından yetki kurallarına aykırılık itirazı yapılabilmektedir. Yer yönünden yetki kurallarına aykırılık iddiasının süresi içinde ileri sürülmesine rağmen mahkemenin kendisini yetkili olarak görmesi mutlak hukuka aykırılık oluşturacaktır.

“v. Cumhuriyet Savcısı ya da Duruşmada Mutlaka Hazır Bulunması Gereken Kişilerin Yokluğunda Duruşma Yapılması”

CMK m. 289/1-e'ye göre, “Cumhuriyet savcısı veya duruşmadan kanunen mutlaka hazır bulunması gereken kişilerin yokluğunda duruşma yapılması” mutlak hukuka aykırılık oluşturacaktır. CMK m. 188’de ise duruşmada hazır bulunması gereken kişiler düzenlenmiştir. İlgili hüküm şu şekildedir: “Duruşmada, hükme katılacak hâkimler ve Cumhuriyet savcısı ile zabıt kâtibinin ve Kanununun zorunlu müdafiliği kabul ettiği hâllerde müdafinin hazır bulunması şarttır.” Ayrıca sanık konuşulan dili anlamıyorsa bir tercüman bulundurulması da zorunludur.⁴⁵⁵ Bu kişilerden birisinin

⁴⁵² KESKİN, s. 130; ARTUÇ/ELMAS, s. 535; BALCI/ÖZTÜRK, s. 481; EKER KAZANCI, s. 197.

⁴⁵³ EKER KAZANCI, s. 197.

⁴⁵⁴ ÜNSAL, s. 250; BALCI/ÖZTÜRK, s. 482.

⁴⁵⁵ ERDEM/ŞENTÜRK, s. 204; EKER KAZANCI, s. 203.

bulunmaması mutlak hukuka aykırılık teşkil edecektir. Ancak hakimlerin duruşmada bulunmaması CMK m. 289/1-a kapsamında bir hukuka aykırılık teşkil edeceği için bu madde kapsamında değerlendirilmeyecektir.

“vi. Duruşmalı Olarak Verilen Hükümde Açıklık Kuralının İhlal Edilmesi”

Anayasa'nın 141/1. maddesi şu şekildedir: “Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir.”

CMK'nın 182. maddesi de kural olarak duruşmaların herkese açık olduğunu düzenlemektedir. Ancak maddeye göre, genel ahlakın veya kamu güvenliğinin zorunlu kıldığı durumlarda duruşmanın tamamı veya bir kısmı kapalı olarak yapılabilir. Bununla birlikte, duruşmanın kapalı olarak yapıldığı hallerde de, bu konudaki gerekçeli karar ve hükmün açık duruşmada açıklanması zorunludur.

Kanuni bir neden olmamasına rağmen açıklık ilkesinden vazgeçilerek duruşmanın kapalı olarak yapılması, duruşmanın kapalı yapılması sanığın talebi üzerine olsa dahi, mutlak hukuka aykırılık oluşturacaktır.⁴⁵⁶

CMK m. 185'de ise duruşmanın zorunlu olarak kapalı yapılması gereken bir duruma yer verilmiştir. Buna göre, “sanık on sekiz yaşını doldurmamış ise duruşma kapalı olarak yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır.”⁴⁵⁷ Duruşmanın kapalı

⁴⁵⁶ KESKİN, s. 137; EKER KAZANCI, s. 207; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 206.

⁴⁵⁷ “Yetişkin sanıklarla birlikte suç işleyen çocuk sanık hakkında soruşturmanın ayrı yapıldıktan sonra yargılama sırasında davaların birleştirilmesine karar verilen olayda, davaların birlikte görülmesinde umulan fayda ile çocuğun koruması ihtiyacı ortadan kalkmadığından CMK'nun 185. maddesinin amir hükmü uyarınca tüm sanıklar bakımından duruşmanın kapalı yapılması usul ve kanuna uygundur.” YCGK, E. 2015/221, K. 2015/310, T. 13.10.2015 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim

olarak yapılmasının zorunlu olduğu hallerde açık yapılması durumunda ise Yargıtay, bazı celselerin açık olarak yapılmasının telafisinin mümkün olmadığından bahisle bu durumu bozmaya konu etmemektedir.⁴⁵⁸

“vii. Hükümün 230. Madde Gereğince Gereğe İçermemesi”

Anayasa'nın 141/3. maddesine göre, “*bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.*” Bu zorunluluğa binaen CMK'nın 230. maddesinde bir gerekçenin içermesi gereken unsular sıralanmıştır. Bu unsurlara aykırı olarak düzenlenen gerekçe mutlak hukuka aykırılık sebebi oluşturur. Zira yeterli bir gerekçe olmadan hüküm kurulması mahkeme kararlarının denetimini imkansız kılarken kararların keyfi olmasına yol açar.⁴⁵⁹ Oysa hüküm, gerekçenin niteliği oranında temyiz denetimine elverişlidir.

Doktrinde savunulan bir görüşe göre, bu bent kapsamında hüküm bozulabilmesi için hakimin ölmesi, görevini yerine getiremeyecek derecede hasta olması ya da

Tarihi:13.08.2024).

⁴⁵⁸ “Suça sürüklenen çocuk hakkında hırsızlık suçundan verilen hükmün yapılan temyiz incelemesinde; Suça sürüklenen çocuk kararın açıklandığı tarihte onsekiz yaşını doldurmadığı halde hükmün kapalı duruşmada açıklanacağı gözetilmeden, 5271 sayılı CMK'nun 185. maddesine aykırı davranılmak suretiyle karar verilmişse de telafisi mümkün olmadığından bozma sebebi yapılmamıştır.” Yar. 17. CD, E. 2020/13595 K. 2020/7761K. T. 16.09.2020 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi:09.08.2024).

⁴⁵⁹ “Anayasanın 141/3, 5271 sayılı CMK'nın 34/1, 230/1, 1412 sayılı CMUK'nın 308/7.maddeleri uyarınca mahkeme kararlarının, sanıkları, mağdurları, Cumhuriyet Savcısını ve de herkesi inandıracak ve Yargıtay denetimine olanak verecek biçimde olması, Yargıtay'ın gerekçelerde tutarlılık denetimini yapması ve bu açıdan gerekçelerde disiplin işlemini yerine getirmesi için kararın dayandığı tüm verilerin, bu veriler konusunda mahkemenin ulaştığı sonuçların iddia, savunma ve tanık anlatımlarına ilişkin değerlendirmelerin açık olarak gerekçeye yansıtılması ve mahkemece ulaşılan vicdani kanı sonucunda sanıkların hangi eylemlerinin suç sayıldığı açıklandıktan sonra kabul edilen bu eylemlerin hukuki nitelendirilmesinin yapılması, cezada artırım ve indirim gerektiren nedenlerin yasal bağlamında tartışılması gerekirken, bu ilkelere uyulmadan hükmün gereksiz bırakılması” Yar. 4. CD, E.2013/37584, K. 2014/24436 T. 10.07.2014 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 21.08.2024).

görevinden uzaklaştırılması gibi nedenlerle gerekçenin hiç yazılmamış olması gerekir.⁴⁶⁰ Aynı görüşe göre, hüküm gerekçe içeriyor olmasına rağmen bu gerekçenin yetersiz olması maddi hukuka ilişkin bir temyiz nedeni oluşturur.⁴⁶¹ Fakat Yargıtay eksik veya yetersiz gerekçeyi bu bent kapsamında mutlak hukuka aykırılık olarak ele almaktadır.⁴⁶²

Mahkumiyet hükmünün gerekçesinde; “*iddia ve savunmada ileri sürülen görüşler*”, “*delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi*”, mahkeme tarafından “*ulaşılabilir kanaat*”, “*sabit görülen fiil ve bu fiilin nitelendirilmesi*”, “*cezanın belirlenmesi*” ve bireyselleştirilmesi yer almalıdır (CMK m. 230/1). Gerekçede deliller tartışılıp değerlendirildikten sonra hükme esas alınan ve reddedilen deliller belirlenmeli ve nihayetinde delillerle varılan hüküm arasında bağ kurularak neden bu sonuca ulaşıldığına yer verilmelidir.⁴⁶³

“viii. Hüküm İçin Önemli Hususlarda Mahkeme Kararı İle Savunma Hakkının Kısıtlanması”

Ceza muhakemesi hukukunun amacı, insan onuru ile hukukun ve ceza

⁴⁶⁰ ERDEM/ŞENTÜRK, s. 206-207.

⁴⁶¹ ERDEM/KAVLAK, s. 1449-1450; KESKİN, s. 153.

⁴⁶² “...Anayasa'nın 141. maddesinin 3. fıkrası ile 5271 sayılı CMK'nın 34 ve 230. maddeleri gereğince, hükmün gerekçe bölümünde sanıkların lehindeki ve aleyhindeki delillerin belirtilmesi, bu kapsamda hangi sanıkların hangi tarihte kimle ne şekilde telefon konuşması yaptığının ve bu konuşmaların nasıl yorumlandığının açıklanması, gerçekleşen somut olgularla bağlantısının gösterilmesi, fiziki takip tutanakları ile haklarında uyuşturucu madde ticareti suçundan soruşturma yürütülen diğer sanıklar beyanlarının birlikte irdelenmesi, tüm delillerin ayrı ayrı tartışılarak değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilenlerin belirlenmesi, ulaşılan kaniye göre sanıkların sabit kabul edilen fiilleri açıklanarak bunun nitelendirilmesi gerektiği gözetilmeden, eksik inceleme sonucu yetersiz gerekçe ile CMK'nın 289. maddesine aykırı olarak hüküm kurulması ...” Yar. 20. CD, E. 2019/1728, K. 2020/4199 T. 10.07.2020 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 21.08.2024).

⁴⁶³ BALCI/ÖZTÜRK, s. 487.

muhakemesinin temel ilkelerini göz önünde bulundurarak maddi gerçeğe ulaşmaktır.⁴⁶⁴ Bu bağlamda iddia makamı tezini(isnadını), savunma makamı antitezini(savunma) sunar. Yargılama makamı ise senteze yani gerçeğe ulaşır.⁴⁶⁵ Suç isnadı altında bulunan sanığın savunma hakkının hukuka aykırı olarak kısıtlanması hükmün kolektif oluşuna zarar verir ve maddi gerçeğin ortaya çıkmasını engeller. Bundan dolayı kanun koyucu savunma hakkına özel bir önem atfetmiştir.

Öncelikle ifade etmek gerekir ki bu bentten dolayı bozma kararı verilebilmesi için savunma hakkının bir mahkeme kararıyla sınırlandırılmış olması gerekir.⁴⁶⁶ Ayrıca her ne kadar bu bent mutlak hukuka aykırılıklar başlığı altında düzenlenmiş olsa da, savunma hakkının mahkeme tarafından kısıtlanmasının bozma sebebi olarak kabul edilebilmesi, bu kısıtlamanın hüküm için önemli olan hususlarda yapılmış olmasına bağlıdır. Savunma hakkı çok geniş bir hak olduğu için bu hakkın diğer mutlak hukuka aykırılıklar gibi herhangi bir şarta bağlanmamış olması halinde savunma hakkının her ihlal edilişi mutlak hukuka aykırılık sebebi olarak kabul edilecek ve hüküm bozulacaktır.⁴⁶⁷ Bundan dolayı yalnızca hüküm açısından belirleyici olan hususlarda savunma hakkının kısıtlanması mutlak hukuka aykırılık sebebi olarak kabul edilmiştir.

“ix. Hükmün Hukuka Aykırı Olarak Elde Edilen Delillere Dayanması”

Her yargılamada mahkemenin iki temel görevi bulunmaktadır: İddia edilen hususu saptamak ve onu hukuken değerlendirmek.⁴⁶⁸ İddia edilen hususun saptanması

⁴⁶⁴ ÖZTÜRK vd., s. 29.

⁴⁶⁵ Fahri Gökçen **TANER**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği, B. 2, Seçkin Yay., Ankara 2021, s. 78.

⁴⁶⁶ BALCI/ÖZTÜRK, s. 493; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 790; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 209-210.

⁴⁶⁷ Alparslan **DERELİ**, Mutlak Bozma Nedeni Olarak Savunma Hakkının Kısıtlanması, B.1, Seçkin Yay., Ankara 2022, s. 111.

⁴⁶⁸ KESKİN, s. 48; KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 584.

esas itibariyle duruşmada delillerin değerlendirilmesi vasıtasıyla yapılır. Ancak uyuşmazlığın maddi meselesinin çözümlenebilmesi için her türlü delilin yargılama sürecinde kullanılabileceğini ifade etmek mümkün değildir. Aksi taktirde, insanlık onurunu zedeleyen işkence gibi yöntemlerle elde edilen delillerin de yargılama sürecinde kullanılmasına izin verilmiş olur. Bu tür olumsuzluklara engel olmak için gerek anayasal düzeyde gerekse kanuni düzeyde önemli güvencelere yer verilmiştir.

Bu kapsamda Anayasa m. 38/6'ya göre, “*kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilmez*”. Benzer şekilde CMK m. 217/2'ye göre, “*yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir*.” Yine bu düzenlemelere paralel olarak CMK m. 206/2-a'da duruşma sırasında kanuna aykırı delillerin ortaya konulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Dava dosyasında hukuka aykırı bir delilin bulunması başlıca bir mutlak bozma sebebi sayılamaz. Ancak hukuka aykırı bir delile dayanılarak hüküm kurulması halinde bu durum artık bir mutlak bozma sebebi oluşturacaktır. Örneğin hukuka aykırı olarak yapılan arama sonucunda elde edilen delilin sanığın mahkum edilmesinde kullanılmaması halinde, bu durum mutlak bozma sebebi teşkil etmeyecektir.

b. Nispi Hukuka Aykırılık

Nispi hukuka aykırılıklar, mutlak hukuka aykırılık halleri dışında kalan muhakeme hukuku kurallarına aykırılıklardır.⁴⁶⁹ Mutlak hukuka aykırılıklardaki kuralın aksine, nispi hukuka aykırılıklarda hukuka aykırılığın bozma sebebi yapılabilmesi için

⁴⁶⁹ BALCI/ÖZTÜRK, s. 494; EKER KAZANCI, s. 176; ÖZTÜRK vd., s. 750; ÖZEN, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1014.

hükme etki etmesi aranacaktır.⁴⁷⁰ Nitekim hukuka aykırılığın son karara etki etmediği hallerde bu hukuka aykırılığı bozma sebebi yapmak muhakemenin uzamasından başka bir sonuca yol açmayacaktır.⁴⁷¹ Örneğin, mahkeme kanun gereğince yeminsiz dinlenmesi gereken bir tanığı yeminle dinlemiş ancak bu tanığın beyanına hükümde hiç değer atfetmemişse burada ortaya çıkan hukuka aykırılığın hükme etki etmediği ifade edilebilir.⁴⁷²

Hukuka aykırılığın hükme etki etmesi ifadesinden ne anlaşılması gerektiği de burada ayrıca ortaya konulmalıdır. Buna göre bir hukuka aykırılığın kaldırılması ya da giderilmesi durumunda başka bir kararın verilmesi ihtimali varsa hukuka aykırılığın hükme etki ettiği kabul edilmelidir.⁴⁷³

CMK m. 290/1'e göre, "*sanığın yararına olan hukuk kurallarına aykırılık, sanık aleyhine hükmün bozdurulması için Cumhuriyet savcısına bir hak vermez.*" Yani sanığın lehine olan bir hukuk kuralı hiç uygulanmadan ya da yanlış uygulanarak beraat kararı verilirse Cumhuriyet savcısı bundan dolayı beraat kararının bozulmasını isteyemezken, bir mahkumiyet kararı verilirse mahkumiyet kararının bozulmasını isteyebilir.⁴⁷⁴ Bu noktada ortaya çıkan önemli bir sorun da, ihlal edilen hukuk kuralının amacının gerçeğin araştırılması mı yoksa sadece sanığın haklarının korunması için mi konulmuş olduğunun

⁴⁷⁰ KARAKEHYA, s. 509; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 784; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 199; ÖZTÜRK vd., s. 749-750; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 90.

⁴⁷¹ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 424.

⁴⁷² YURTCAN, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, s. 1073; EKER KAZANCI, s. 176; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 785.

⁴⁷³ ÇINAR, Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf, s. 155; SARIGÜL, s. 128; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 425; EKER KAZANCI, s. 177.

⁴⁷⁴ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 425-426.

tespit edilmesidir.⁴⁷⁵ Son sözün sanığa verilmesinin sanık lehine kabul edilmiş bir kural olduğu konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.⁴⁷⁶ Ancak tanık beyanına karşı sanığa diyeceğinin sorulmasını hüküm altına almış olan kuralın sanığın lehine kabul edilmiş bir hukuk kuralı olduğunu ifade eden yazarlar olduğu gibi⁴⁷⁷ maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için kabul edildiğini ifade eden yazarlar da vardır.⁴⁷⁸

E. TEMYİZ DENETİMİ AÇISINDAN HUKUK KURALI

Yukarıda da ifade edildiği üzere temyiz nedeni hükmün hukuka aykırı olmasıdır (CMK m.288/1). Hükmün hukuka aykırı olmasından söz edildiğinde nelerin hukuk kuralı kavramı içinde değerlendirileceği nelerin ise hukuk kuralı kavramı içinde değerlendirilemeyeceği büyük bir önem arz etmektedir.

Hukuk kuralları insanların eylemlerini değerlendirmede kullanılan hukuki değer ölçüleri olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴⁷⁹ Bu normların ilki kural diğeri ise sonuç veya müeyyide olarak adlandırılan iki kısmı bulunmaktadır.⁴⁸⁰

Hukuka aykırılık ifadesinden yazılı olan hukukun yanı sıra yazılı olmayan hukukun da anlaşılması gerekir.⁴⁸¹ Yazılı hukuk kuralları genel hatlarıyla; Anayasa, kanun, usulüne uygun olarak yürürlüğe konulmuş uluslararası sözleşmeler ile bu

⁴⁷⁵ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 426; EKER KAZANCI, s. 180.

⁴⁷⁶ YÜCE, s. 114; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 620; ÖZTÜRK vd., s. 751; EKER KAZANCI, s. 180; ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ, s. 791; ERDEM/ŞENTÜRK, s. 210; TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C. 2, s. 225.

⁴⁷⁷ YÜCE, s. 114.

⁴⁷⁸ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1064, dn. 150.

⁴⁷⁹ KESKİN, s. 37.

⁴⁸⁰ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 284.

⁴⁸¹ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1057-1060; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 424; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 615; BALCI/ÖZTÜRK, s. 469.

sözleşme mahkemelerinin içtihatlarını kapsar.⁴⁸² Yazılı olmayan hukuk ise örf ve adet hukuku olarak ifade edilebilir.⁴⁸³

Yazılı hukuk kuralları konusunda doktrinde bir fikir birliği olduğunu ifade etmek mümkün olsa da aynı durumun yazılı olmayan hukuk kuralları açısından geçerli olduğunu dile getirmek mümkün değildir. Bu kapsamda özellikle mantık kuralları, tecrübe kuralları ve herkesçe bilinen olayların, yazılı olmayan hukuk kuralları çerçevesinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Balcı/Öztürk'e göre, bilimsel görüşlere, herkesçe bilinen olaylara ve deneyim kurallarına aykırılık durumun özelliklerine göre hukuka aykırılık olarak kabul edilebilir.⁴⁸⁴ Yenisey/Nuhoğlu ise, içtihadı aykırılık, tecrübe ve mantık kurallarına aykırılık, öğretiyeye aykırılık ile maruf ve meşhur olan şahsi bilgide hataların hukuka aykırılık kapsamı içinde değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁴⁸⁵ Ancak bilimsel açıklamaların, tecrübe ve mantık kurallarının hiçbir şekilde norm içeriği bulunmadığı gerekçesiyle hukuk normu olarak kabul edilemeyeceğini ifade eden yazarlar bulunmaktadır.⁴⁸⁶ Bizim de katıldığımız görüşe göre ise, mantık kuralları, tecrübe kuralları ve bilimsel gerçekler, her yargıcın düşünce faaliyeti çerçevesi içinde bağlı olduğu normlar olduğu için bunlara aykırılıklar da hukuka aykırılık teşkil eder.⁴⁸⁷

Hukukun genel ilkelerinin içeriği bakımından bir uzlaşma bulunmasa da bunların

⁴⁸² BALCI/ÖZTÜRK, s. 469; EKER KAZANCI, s. 168.

⁴⁸³ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 424.

⁴⁸⁴ BALCI/ÖZTÜRK, s. 469; CENTEL/ZAFER, s. 934.

⁴⁸⁵ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 991.

⁴⁸⁶ Hamide ZAFER, “ Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Sebebi Olarak Emredici Usul Kurallarına Aykırılık”, in. Prof. Dr. Aydın Aybay'a Armağan, B.1, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004, s. 335; KESKİN s. 39; TANER, “5271 Sayılı Cmk'nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, s. 57.

⁴⁸⁷ YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 615.

hukuk kuralı olduğu ve bağlayıcı olduğu konusunda gerek uygulamada gerekse doktrinde tartışma bulunmamaktadır.⁴⁸⁸

Son olarak bir kurumda çalışma düzenini gösteren talimatlar, meslek içi kuralları veya görev bölüşümüne ilişkin kurallar ise hukuk kuralı olarak kabul edilemezler.⁴⁸⁹

⁴⁸⁸ CENTEL/ZAFER, s. 934, dn. 53.

⁴⁸⁹ ZAFER, s. 334-335; EKER KAZANCI, s. 168.

II. BOZMA KARARI SONRASI TEMYİZ DENETİMİ

A. UYMA VE DİRENME KARARLARININ TEMYİZ EDİLEBİLİRLİĞİ

“Yargıtay, temyiz edilen hükmü, temyiz başvurusunda gösterilen, hükmü etkileyecek nitelikteki hukuka aykırılıklar nedeniyle bozar.” (CMK m. 302/2). Ancak mutlak hukuka aykırılık halleri varsa bunlar temyiz dilekçesinde gösterilmemiş olsa dahi hükmün bozulmasına sebep olur (CMK m. 302/5).

Yargıtay tarafından bozma kararı verildikten sonra ise dosya, bozma kararına göre bölge adliye mahkemesine ya da ilk derece mahkemesine gönderilir (CMK m. 304/2). Bunun üzerine “davaya yeniden bakacak bölge adliye veya ilk derece mahkemesi, ilgililere bozmaya karşı diyeceklerini sorar.” (CMK m. 307/2). Daha sonra ise bozma kararına karşı uyma ya da direnme kararı verir. Kararı bozulan mahkemenin uyma veya direnme konusunda tamamen serbest olmasına “bozmadan sonra serbestlik ilkesi” denir.⁴⁹⁰

1. Uyma Kararı

Yargıtay tarafından bozma kararı verildikten sonra hüküm tamamen ortadan kalkar.⁴⁹¹ Hüküm tamamen ortadan kalktığı için yeniden yargılama yapılarak bir karar verilmesi gerekir.⁴⁹² Bu kapsamda son kararı ortadan kalkan mahkemenin Yargıtay’ın

⁴⁹⁰ KARAKEHYA, s. 517; ÜNVER/HAKERİ, s. 2451.

⁴⁹¹ BALCI/ÖZTÜRK, s. 645; ÜNVER/HAKERİ, s. 2456; ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 160; EKER KAZANCI, s. 255; ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, s. 798; TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 440; TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C. 2, s. 232.

⁴⁹² ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 164; TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.2, s. 233-234.

bozma kararı uyarınca yargılama yapmayı kabul etmesi uyma kararı olarak ifade edilmektedir.⁴⁹³

Uyma kararı verildikten sonra davaya yeniden bakan mahkemenin vereceği hükümde serbest olması kuralına “*uymadan sonra serbestlik ilkesi*” denilir.⁴⁹⁴ Diğer bir deyişle, davaya yeniden bakan mahkeme önceki kararına benzer bir karar verebileceği gibi önceki kararının aynısını da verebilir.⁴⁹⁵ Ancak bu ilkenin de bazı istisnaları bulunmaktadır. Bu istisnalara geçmeden önce ifade etmek gerekir ki, suç için kanunda öngörülen ceza miktarını azaltan bir değişiklik yapılması ya da zamanaşımı süresinin dolması durumunda “*uymadan sonra serbestlik*” ilkesinin uygulanması mümkün değildir.⁴⁹⁶

“*Uymadan sonra serbestlik*” ilkesinin istisnalarından ilki aşağıda yer vermiş olduğumuz aleyhe değiştirme yasağıdır. Bir diğeri ise, bozma kararına uyan mahkemenin yeniden yapacağı yargılamada, bozma kararında Yargıtay tarafından gösterilen esaslara göre işlem yapması zorunluluğudur.⁴⁹⁷ Davaya yeniden bakan mahkeme bozma ilamındaki eksiklikleri giderdikten sonra ise vereceği kararda serbesttir.⁴⁹⁸ Bu kapsamda uyma kararı verildikten sonra yapılan yeniden yargılamada, bozma kararında Yargıtay tarafından

⁴⁹³ BALCI/ÖZTÜRK, s. 645; EKER KAZANCI, s. 282; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 655.

⁴⁹⁴ ÜNVER/HAKERİ, s. 2452; Ziya KOÇ, “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Uymadan Sonra Serbestlik İlkesi*”, Terazi Hukuk Dergisi, C.14, S. 149, Y. 2019, s. 49; BALCI/ÖZTÜRK, s. 646; EKER KAZANCI, s. 283.

⁴⁹⁵ ÜNVER/HAKERİ, s. 2452; TOROSLU/FEYZİOLU, s. 446; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 656; EKER KAZANCI, s. 284.

⁴⁹⁶ Ezgi AYGÜN EŞİTLİ, “*Yargıtay’da Hükümün Bozulmasından Sonra Davaya Yeniden Bakacak Mahkemenin İşlemleri ve Soruşturmanın Genişletilmesi Yasağı*”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.10, S.2, Y.2015, s. 138.

⁴⁹⁷ KOÇ, s. 51; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 657; ÜNVER/HAKERİ, s. 2453.

⁴⁹⁸ ÜNVER/HAKERİ, s. 2453.

hukuka uygun ve isabetli olarak değerlendirilen hususların aksine değerlendirmeler yapılabilir.⁴⁹⁹ Bu durum ceza muhakemesinde maddi gerçeğin araştırılması amacının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.⁵⁰⁰

Yargıtay pek çok kararında “*uyma kararının dönülebilecek nitelikte bir ara kararı niteliğinde olmayıp davanın esasına etkili olan kararlardan olduğu, bozmaya uymakla, yerel mahkemenin bozma kararında gösterilen esaslara göre işlem yapıp karar verme ödevi doğduğu, sonradan bu kararın bir kısmından veya tamamından açıkça ya da örtülü olarak geri dönülerek ilk hükmün aynen veya yeniden kurulmasının, uyma kararının hüküm ve sonuçlarını ortadan kaldırmayacağı, bu nedenle bozmaya uyan yerel mahkemenin dönülemez nitelikteki bu karardan sonradan dönerek, önceki hükmünde direnmesinin*” mümkün olmadığını ifade etmektedir.⁵⁰¹

Davaya yeniden bakan mahkemenin uyma kararı sonucunda verdiği hüküm yeni bir hüküm olduğundan bu hüküm temyiz edildiğinde de inceleme Yargıtay Ceza Genel Kurul’u tarafından değil ilgili ceza dairesi tarafından yapılır.⁵⁰²

⁴⁹⁹ “...Temyiz edilen önceki hüküm bozma kararı verilmesiyle ortadan kalkmış olduğundan, yerel mahkemece önceki karardan farklı olarak, suçun sübutu ve niteliği de dahil olmak üzere sanığın hukuki durumuyla ilgili tüm hususlarda, CMK'nun 217. maddesi uyarınca ulaşılan vicdani kanaat doğrultusunda serbestce karar verilebilecektir. Nitekim, Yargıtay Özel Daireleri tarafından da ilk temyiz incelemesinde yerinde görülerek bozma konusu yapılmayan hususlar, lüzumu halinde hükmün yeniden temyizen incelenmesi sırasında bozma konusu yapılabilmekte, hatta ilk bozma kararından tamamen farklı olacak şekilde bozma kararı verilebilmektedir.” YCGK, E. 2013/622, K. 2015/16, T. 24.02.2015 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 21.07.2025).

⁵⁰⁰ TOROSLU/FEYZİÖLU, s. 446.

⁵⁰¹ YCGK, E. 2021/169, K. 2022/132, T. 01.03.2022 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.07.2025).

⁵⁰² BALCI/ÖZTÜRK, s. 646.

2. Direnme Kararı

Yargıtay'ın verdiği bozma kararına karşı “*bölge adliye veya ilk derece mahkemesinin direnme hakkı vardır.*” (CMK m. 307/4). Doktrinde buna “*ısrar*” kararı da denilmektedir.⁵⁰³ “*Direnme kararları, kararına direnilen daireye gönderilir. Daire, mümkün olan en kısa sürede direnme kararını inceler ve yerinde görürse kararını düzeltir; görmezse dosyayı Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderir. Direnme üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunca verilen kararlara karşı direnilemez.*” (CMK m. 307/4). Ceza Genel Kurulu tarafından verilen bozma kararının tekrar temyiz edilmesi halinde ise, inceleme ilgili ceza dairesi tarafından yapılır.⁵⁰⁴

Yargıtay tarafından verilen bozma kararından sonra hüküm tamamen ortadan kalktığı için direnme kararı verilirken CMK'nın 230, 231 ve 232. maddelerine uygun olarak yeni bir hüküm kurulması gerekmekte ve bu bağlamda bozulmakla tamamen ortadan kalkan ve infaz yeteneği bulunmayan önceki hükme atıf yapılmasıyla yetinilmemelidir.⁵⁰⁵ Ayrıca direnme gerekçeleri de gösterilmelidir.⁵⁰⁶

⁵⁰³ KUNTER, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 1103; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 653.

⁵⁰⁴ ERDEM/ŞENTÜRK, s. 239; EKER KAZANCI, s. 290.

⁵⁰⁵ “*Ceza Genel Kurulunun yerleşmiş kararlarında da vurgulandığı üzere, CMK'nun 230 ve 232. maddeleri uyarınca, aynı kanunun 223. maddesine göre verilen hükmün ne olduğu hiçbir tereddüte yer vermeyecek şekilde açıkça gösterilmeli, bozulmakla tamamen ortadan kalkan ve infaz yeteneğini yitiren önceki hükme atıf yapılmasıyla yetinilmemeli, kesinleştiği takdirde başka bir kararın varlığını gerektirmeden infaza esas alınabilecek nitelikte yeni bir hüküm verilmelidir.*” YCGK, E. 2014/703, K. 2014/550, T. 09.12.2014 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.07.2025).

⁵⁰⁶ “*Anayasamızın 141 ve 5271 sayılı CMK'nun 34. maddeleri uyarınca mahkeme kararlarının gerekçeli olması zorunludur. Yasal, yeterli ve geçerli bir gerekçeye dayanılmadan karar verilmesinin, kanun koyucunun amacına uygun düşmeyeceği gibi, uygulamada da keyfiliğe yol açacağında şüphe yoktur. Nitekim Ceza Genel Kurulunun yerleşmiş uygulamalarına göre de, bir karar bozulmakla tamamen ortadan kalkacağından, yerel mahkeme tarafından CMK'nun 34, 230 ve 232. maddeleri uyarınca yeniden usulüne uygun olarak hüküm kurulması, bunun yanında direnmeye ilişkin gerekçenin de gösterilmesi gerekmektedir.*” YCGK, E. 2014/30, K. 2014/382, T. 16.09.2014 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim

Direnme kararlarına karşı temyiz kanun yoluna başvurulabilir.⁵⁰⁷ Ancak direnme kararının temyiz edilmemesi halinde bu karar kesinleşerek “yargı” halini alır.⁵⁰⁸

Bozma kararına karşı kısmi uyma kısmi direnme kararı da verilebilmektedir. Bu durumda Yargıtay tarafından şu şekilde bir uygulama yapılmaktadır:⁵⁰⁹ “Birden fazla bozma nedeninin bir kısmı yönünden uyma, bir bölümü yönünden ısrar kararı verildiğinde, direnilen kısım itibariyle Ceza Genel Kurulu'nda, bozmaya uyulan kısımlar bakımından da ilgili

Tarihi: 20.07.2025).

⁵⁰⁷ ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 169; “Yargıtay ilgili dairesince, yerel mahkemece verilen kararın temyiz incelemesi sonucu bozulması üzerine, hükmü veren mahkeme verdiği kararın hukuka aykırı olmadığına inanıyorsa verdiği kararda, CMUK 326/ 3. maddesi uyarınca “verilen bozma kararına mahkemenin ısrar hakkı” vardır. İsrar kararı verilmeden önce ilgililer çağrılır. Yargıtay'ın bozma kararı okunur ve diyecekleri olup, olmadığı sorulur(CMUK 326/1-2, CMK 307/1-2).Yapılan bu mahkeme neticesinde ısrar kararı verilebilecektir. Bu karar da mahkemesinin son kararı olduğu için temyiz edilebilecek ve temyiz incelemesi yapılabilecektir.” Yar. 17. CD, E. 2017/89, K. 2017/1633 T. 14.02.2017 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 29.10.2024).

⁵⁰⁸ ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 169; KOÇ, s. 50; TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.2, s. 235; “Katılan vekilinin yüzüne karşı verilen 12.06.2013 günlü direnme kararının, sanık müdafine 01.07.2013 tarihinde usulüne uygun olarak tebliğ edildiği, re’sen temyize tabi olmayan bu hükmün taraflar ve Cumhuriyet savcısınca da temyiz edilmemiş olmasına karşın yerel mahkemece kendiliğinden Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderildiği anlaşılmaktadır.

Olağan kanun yollarından olan temyiz incelemesinin yapılabilmesi için bir temyiz davası açılmış olmalıdır. Temyiz davasının açılabilmesi için de, 1412 sayılı CMUK'nun 5320 sayılı Kanununun 8. maddesi uyarınca yürürlükte bulunan 310. maddesine göre iki şartın varlığı gereklidir. Bunlardan ilki süre şartıdır... Temyiz davasının açılabilmesi için gerekli ikinci şart ise istek şartıdır. Yargılama hukukunun temel prensiplerinden olan "davasız yargılama olmaz" ilkesine uygun olarak temyiz davası kendiliğinden açılmaz, bu konuda bir isteğin bulunması gereklidir. 1412 sayılı CMUK'nun halen yürürlükte bulunan 305. maddesinin 1. fıkrası ile bu kuraldan uzaklaşmış ve bazı ağır mahkûmiyetlerde istek şartından sanık lehine vazgeçilerek, temyiz incelemesinin kendiliğinden yapılması kabul edilmiş ise de, onbeş yıl ve daha fazla hürriyeti bağlayıcı cezalara ilişkin hükümler dışında kalan kararlarda, süre ve istek şartlarına uygun temyiz davası açılmıyorsa hükmün Yargıtay'ca incelenmesi mümkün değildir. Yerel mahkemelerin direnme kararlarının temyizen incelenmesi bakımından da aynı şartlar geçerlidir....” YCGK, E. 2013/673, K. 2015/41, T. 10.03.2015 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 21.08.2025).

⁵⁰⁹ YCGK, E. 2007/98, K. 2007/149, T. 19.06.2007 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.07.2025).

dairede inceleme yapılması genel prensiptir. İlk incelemeyi kimin yapacağı hususu ise bozma nedenlerine ve özelliklerine göre çözümlenmelidir. Temyiz incelemesi sırasında öncelikle, yonteme uygun bir yargılama icra edilip edilmediğinin denetlenmesi, ardından da davanın esasının çözümlenmesi yolundaki ilke, bozmaya kısmen uyma kısmen direnme suretiyle kurulan hükümlerin temyiz incelemesinde de geçerlidir. Bu durumda, yargılama yöntemindeki yanlışlara ilişkin bozma nedenine uyularak hüküm kurulmuşsa, temyiz incelemesinin öncelikle özel dairesince yapılması, yeni uygulamanın yargılama yöntemine uygunluğu ve yerindeliği ile bozma gereğinin yerine getirilip getirilmediğinin denetlenmesi, daha sonra işin esasının Ceza Genel Kurulu'nca incelenip direnme yönünden bir karar verilmesi gerekir.” Kanaatimizce bu uygulama isabetli değildir.⁵¹⁰ Nitekim bu yöndeki bir uygulama son kararın bütünlüğü ilkesine aykırıdır.⁵¹¹

Direnme kararı veren mahkeme eski kararının ve bu kararın gerekçesinin doğru olduğunu ifade eder.⁵¹² Bu şekildeki direnme kararları “*eylemsiz direnme*” olarak adlandırılmaktadır.⁵¹³ Yukarıda da ifade edildiği halde bu durumda kararın temyiz edilmesi üzerine inceleme Ceza Genel Kurulu tarafından yapılır.

Mahkemenin şekli olarak direnme kararı vermiş olmasına rağmen bozmaya uygun davranarak karar verdiği hallerde ise “*eylemlili uyma*” kararları gündeme gelmektedir.⁵¹⁴ Bu kapsamda mahkeme tarafından her ne kadar şeklen direnme kararı verilmiş olsa da; “*bozma kararı doğrultusunda işlem yapmak*”, “*bozma kararında tartışılması gerektiği belirtilen hususları tartışmak*”, “*bozma sonrasında yapılan araştırmaya, incelemeye, toplanan yeni*

⁵¹⁰ AYGÜN EŞİTLİ, s. 137.

⁵¹¹ TOSUN, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.2, s. 240.

⁵¹² BALCI/ÖZTÜRK, s. 649; YURTCAN, Ceza Yargılaması Hukuku, s. 653.

⁵¹³ CENTEL/ZAFER, s. 963; BALCI/ÖZTÜRK, s. 649.

⁵¹⁴ ÇINAR, Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, s. 170; ÜNVER/HAKERİ, s. 2454.

delillere dayanmak”, *“ilk kararda yer almayan ve daire denetiminden geçmemiş bulunan yeni ve değişik gerekçelerle hüküm kurmak suretiyle verilen kararlar”* direnme kararı olmayıp *“eylemler uyma”* kararlarıdır.⁵¹⁵ Bu durumda ilgili ceza dairesince daha önce hiç incelenmemiş hususlar ilk defa gündeme geldiği için bu kararların temyiz edilmesi halinde inceleme Ceza Genel Kurulu tarafından değil ilgili ceza dairesi tarafından yapılmalıdır.⁵¹⁶

Direnme kararları bakımından önem arz eden bir başka hususu da ayrıca vurgulamak gerekir. Bu kapsamda görev veya yetkiye ilişkin bir bozma kararı verildiğinde bu kararlara karşı direnme kararı verilmesi mümkün değildir.⁵¹⁷ Bu sebeplerden dolayı hükmün bozulması halinde *“Yargıtay aynı zamanda dosyayı görevli veya yetkili mahkemeye gönderir.”* (CMK m. 304/3).

B. CEZANIN AĞIRLAŞTIRILMASI YASAĞI

Kural olarak temyiz kanun yolu denetimi sonucunda hükmün bozulması halinde

⁵¹⁵ YCGK, E. 2013/50, K. 2013/525, T. 26.11.2013 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.07.2025).

⁵¹⁶ YCGK, E. 2009/250, K. 2010/21, T. 09.02.2010 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.07.2025).

⁵¹⁷ *“...Ayrıntısına Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 06.10.2015 gün ve 441–301, 11.03.2014 gün ve 827–118, 30.04.2002 gün ve 114–238, 22.06.1999 gün ve 168–169, 15.10.1990 gün ve 210–234, 21.09.1987 gün ve 317–383, 30.06.1986 gün ve 211–380 ile 21.05.1985 gün ve 445–36 sayılı kararlarında yer verildiği üzere, CMUK'nun, 5320 sayılı Kanununun 8. maddesi uyarınca yürürlükte bulunan 323. maddesinde, bir hükmün mahkemenin hukuka aykırı olarak kendisini görevli ya da yetkili görmesinden dolayı bozulması durumunda, Yargıtay'ın dosyayı görevli ve yetkili mahkemeye göndereceği açıklanmak suretiyle, göreve ilişkin olarak bozulan hükümlere karşı mahkemelere direnme hakkı vermeyecek şekilde düzenleme yapılmıştır.*

Özel Dairece ilk hükmün, mahkemenin görevsiz ya da yetkisiz bulunması nedeniyle bozulması durumunda dosyanın doğrudan görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesine karar verilecek, yargulamaya görevli ve yetkili mahkemede devam olunacaktır. Bu durumda kararı bozulan mahkeme, bozma sonrasında yargılama yapamayacağından ilk hükmünde direnme kararı veremeyecektir.” YCGK, E. 2015/850, K. 2016/31, T. 26.01.2016 (<https://mevzuat.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 21.07.2025).

dava dosyasını yeniden inceleyen mahkeme, olaya dair kararını oluştururken ne kendi eski görüşüyle ne de Yargıtay'ın benimsediği görüşle bağlıdır.⁵¹⁸ Buna bozmadan sonra serbestlik ilkesi denir.⁵¹⁹ Ancak kanun koyucu tarafından bu serbestlik mutlak görülmemiş ve bazı hallerde sınırlandırılmıştır.

Bu kapsamda CMK m. 307/5'e göre, "*hüküm yalnız sanık tarafından veya onun lehine Cumhuriyet savcısı veya 262 nci maddede gösterilen kimselerce temyiz edilmişse, yeniden verilen hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz.*" Özetle sanığın aleyhine kanun yoluna başvurulması ya da sanığın lehine ve aleyhine olacak şekilde kanun yoluna başvurulması durumunda cezanın ağırlaştırılması yasağından söz edilemeyecektir.

Cezanın ağırlaştırılması yasağının temelinde yer alan anlayışa dair farklı fikirler ileri sürülmüştür. Kanaatimizce cezanın ağırlaştırılması yasağı ile kanun koyucu, sanığın veya onun lehine kanun yoluna başvurabilecek olanların, sanığın durumunu ağırlaştırma kaygısına kapılmadan serbestçe kanun yoluna başvurabilmelerini amaçlamaktadır.⁵²⁰ Ancak bir başka görüşe göre ise sanığın aleyhine olarak kanun yoluna başvurulmaması halinde sanık lehine kazanılmış hak ortaya çıkar ve bu nedenle bozmadan sonra sanığın durumu, yaptırımın hukuki sonuçları, niteliği ve niceliği açısından cezanın ağırlaştırılması yasağı uygulanır.⁵²¹ Aleyhine kanun yoluna başvurulmamasından dolayı sanığın kazanılmış hak elde ettiği yönündeki görüş; suçun hak kazandıran bir vasıta

⁵¹⁸ Ali Rıza ÇINAR, "*Aleyhe Değiştirme Yasağı Kuralı*", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, Y. 2013, s. 636.

⁵¹⁹ BİRTEK, İstinaf, s. 310; KARAKEHYA, s. 517; ÜNVER/HAKERİ, s. 2451.

⁵²⁰ TOROSLU/FEYZİOĞLU, s. 448; Csongor HERKE/Csenge D. TOTH, "*The Prohibition of Reformatio in Peius in the Light of the Principle of Fair Procedure*", International Journal of Business and Social Research, Vol. 3, No. 3, Y. 2013, s. 93.

⁵²¹ Detaylı bilgi için bkz. ÇINAR, "*Aleyhe Değiştirme Yasağı Kuralı*", s. 630.

olmasının hukukla izah edilememesi⁵²² ve kamu düzenini korumakla görevli ceza hukukunda kazanılmış hak kavramının benimsenmesinin mümkün olmaması⁵²³ gibi nedenlerle eleştirilmiştir.

Cezanın ağırlaştırılması yasağı, infaz edilecek sonuç cezanın miktar ve türü bakımından geçerli olup, verilecek yeni hükümde suçun başka şekilde nitelendirilmesine engel oluşturmaz.⁵²⁴ Zira kuralın özü de bozmadan sonra yapılan yargılamada, ilk hükümde belirlenenden daha ağır bir ceza uygulanmamasıdır.⁵²⁵ Örneğin ilk kurulan hükümde sanığa hırsızlık suçundan dolayı üç yıl hapis cezası verilmiş ve hüküm sanık lehine temyiz edilmişse, temyiz incelemesi sonucunda suçun hırsızlık suçunu değil yağma suçunu oluşturduğu tespit edilse bile verilecek hapis cezası üç yılı geçemez.⁵²⁶

Yine sanık hakkında verilen mahkumiyet hükmüne konu olan fiilin cezası belirlenirken sonuç cezayı artırmayan değişiklikler de cezanın ağırlaştırılması yasağına aykırılık oluşturmaz.⁵²⁷ Örneğin sanık hakkında resmi belgede sahtecilik suçundan kurulan mahkumiyet hükmünün bozulması halinde, ilk derece mahkemesi yeniden yaptığı yargılama sonucunda özel belgede sahtecilik suçunun oluştuğuna ve zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerektiğine karar verebilir. Bu durumda sanık hakkında özel belgede sahtecilik suçundan dolayı belirlenen temel cezanın zincirleme suç hükümleri uyarınca önceki hükümdeki cezayı aşmayacak şekilde artırılması

⁵²² Nurullah **KUNTER**, “*Aleyhte Düzeltme Yasağı*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 18, S. 3-4, Y. 1952, s. 670.

⁵²³ EREM, Ceza Usulü Hukuku, s. 618.

⁵²⁴ ÜNVER/HAKERİ, s. 2440.

⁵²⁵ BİRTEK, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 312.

⁵²⁶ KARAKEHYA, s. 488.

⁵²⁷ GÜNGÖR, s. 117.

mümkündür.⁵²⁸

Cezanın ağırlaştırılması yasağı bakımından önemli bir sorun da bozmadan sonra yeniden yapılan yargılama neticesinde verilen hükmün temyiz edilebilirliği bakımından söz konusu olmaktadır. Bozma sonrasında yeniden yapılan yargılamada, sonuç cezanın artırılamayacağını ancak suçun niteliğinin değiştirilebileceğini ifade etmiştik. Cezanın ağırlaştırılması yasağı kapsamında sonuç cezanın artırılmadığı hallerde de hükmün temyizi kabil olduğunu kabul etmek gerekir.⁵²⁹ Nitekim Yargıtay kararları da bu yöndedir.⁵³⁰

İlk derece mahkemesi tarafından yapılan bazı hatalar sanığın lehine bazı hatalar ise aleyhine olabilir.⁵³¹ Örneğin hapis cezası ile adli para cezasının seçimlik olarak öngörüldüğü durumlarda sanığa verilen hapis cezasının adli para cezasına çevrilmesi sanık lehine yapılmış bir hata iken; bu haliyle hükme karşı sanığın temyiz kanun yoluna başvuramaması onun aleyhine sonuç doğurmaktadır.⁵³² Bu durumda sonuç ceza bakımından cezanın ağırlaştırılması yasağı kabul edilmeli fakat sanığın kanun yoluna

⁵²⁸ GÜNGÖR, s. 117.

⁵²⁹ KAYMAZ, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 323-324.

⁵³⁰ “...Somut olayda ilk derece mahkemesince TCK 142/2-h, 35/2, 62 maddelerinden 3 yıl 1 ay 15 gün hapis cezasına hükmolunduğu sanığın istinaf başvurusu ile Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 13. Ceza Dairesinin ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak TCK'nın 142/1-e, 143/1, 62. maddelerinden 3 yıl 9 ay hapis cezası aleyhe istinaf olmadığında kazanılmış hak sebebiyle 3 yıl 1 ay 15 gün hapis cezasına hükmedildiği, her ne kadar ilk derece mahkemesinin beş yıl veya daha az hapis cezasını arttırmayan Bölge Adliye Mahkemesi kararlarının temyizi mümkün değilse de, Bölge Adliye Mahkemesinin bu kararı kazanılmış hak sebebiyle ceza miktarı aynı kalmasına rağmen esasen cezayı arttırması sebebiyle anılan kararın temyiz edilebileceği değerlendirilmekle tebliğnamedeki düşünceye iştirak edilmemiştir...” Yar. 13. CD, E. 2019/5295, K. 2019/16337 T. 11.11.2019 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 21.03.2025).

⁵³¹ KAYMAZ, “Ceza Muhakemesinde Aleyhe Değiştirme Yasağı”,s. 1444.

⁵³² KAYMAZ, “Ceza Muhakemesinde Aleyhe Değiştirme Yasağı”,s. 1444.

başvuru hakkı elinden alınmamalıdır.⁵³³

Cezanın hesaplanmasında yapılan hatalar bakımından Yargıtay, bu tür hataları cezanın ağırlaştırılması yasağı kapsamında değerlendirmektedir.⁵³⁴ Cezanın ağırlaştırılması yasağını hüküm altına alan CMK m. 307/5’de “...yeniden verilen hüküm önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz” ifadesine yer verildiği için, yargılama giderleri ve vekalet ücreti aleyhe değiştirme yasağının kapsamının dışında

⁵³³ KAYMAZ, “Ceza Muhakemesinde Aleyhe Değiştirme Yasağı”,s. 1444.

⁵³⁴ “...Uygulamada hükmün kurulması sırasında yapılan hatalar, "uygulama hatası", "hesaplama hatası", "yazım hatası" şeklinde tasniflere tabi tutulmaktadır. Uygulama hatası; yargılama araçlarının belirli biçimde hatalı takdir edilmelerinden kaynaklanan hukuki yanlışlardır. Hesaplama hatası, cezanın artırımı veya eksiltimi sırasında yapılan matematiksel işlem hatalarıdır. Yazım hataları ise, olağan bir dikkat ve özenin gösterilmesi halinde gerçekleşmeyecek olan isim, yaş vb. bilgilerin yanlış yazılmasıdır. Esasen hesaplama ve yazım hataları da uygulama neticesinde ortaya çıkmış hatalar olduğundan sonuç itibarıyla birer uygulama hatasıdır... Bu bağlamda, cezanın belirlenmesi aşamasında artırım ya da indirim yapılırken hesap veya yazım hatası yapıp bir sonraki hesaplamanın yapıldığı yada sonuç cezanın açıklandığı fıkra bu hatadan dönülerek doğru sonuca ulaşılmış, dolayısıyla aradaki hesap ya da yazım hatası sonuca etkili olmamış ise, yapılan hesap ya da yazım hatası "cezaı aleyhe bozma veya düzeltme yasağı" kapsamında kalmayacak, aksi halde, yani yapılan hesap yada yazım hatası, sanığın daha az ceza almasına yol açacak şekilde sonuç cezanın belirlenmesine yol açmış ve hüküm bu sonuç üzerine kurulmuş ise, hatalı da olsa açıklanan ve hükmedilen bu ceza miktarı anılan kurala konu olacaktır. Aleyhe temyiz bulunmadığı halde sonuç cezanın hesap hatası, yazım hatası denilerek düzeltilmesi veya kazanılmış hak saklı tutulmadan bozmaya konu edilmesi 5320 sayılı Kanunun 8. maddesi uyarınca halen yürürlükte bulunan 1412 sayılı CMUK'nun 326/4. maddesindeki amir kurala aykırı olacaktır. Nitekim Ceza Genel Kurulumuz da çeşitli kararları ile, hesap hatası yapılan hükme ilişkin lehe temyiz davasında aleyhe düzeltmeme zorunluluğuna açıklık getirmiş ve ‘temyiz incelemesinde öncelikle temyiz lehine veya aleyhe mi olduğu tespit edilerek, incelemenin buna göre yapılması gerektiği, sanık lehine tecelli edecek bir hatanın tazammun edeceği hukuki neticelerin aleyhte tevessülatta bulunmadıkça değiştirilemeyeceği’ (31.01.1949 gün ve 171-35), ‘ilk hüküm sanık tarafından temyiz edilmeyerek kesinleşmiş olsaydı durum ne olacak idiyse, lehe temyiz bu durumu değiştirmemesi gerektiği’ (19.06.1967 gün ve 114-162, 13.04.1964 gün ve 154-167), ‘hesap hatası sonucunda eksik tayin edilen hapis cezasının ceza miktarı yönünden kazanılmış hak oluşturacağı’ (07....2008 gün ve 198-211) vurgulamıştır...” YCGK, E. 2014/602, K. 2015/509, T. 15.12.2015 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> Erişim Tarihi: 13.10.2024).

kalmaktadır.⁵³⁵ Yine bu kapsamda güvenlik tedbirleri söz konusu olduğunda cezanın ağırlaştırılması yasağı uygulanmamaktadır.⁵³⁶

⁵³⁵ KAYMAZ, “*Ceza Muhakemesinde Aleyhe Değişirme Yasağı*”,s. 1448; Aynı yönde bkz. Yar. 12. CD, E. 2012/1286, K. 2012/2867 T. 14.02.2012 (<https://legalbank.net/belge/y-12-cd-e-2012-1286-k-2012-2867-t-14-02-2012/5352533/> Erişim Tarihi: 29.10.2024).

⁵³⁶ GÜNGÖR, s. 118.

SONUÇ

Amacı maddi gerçeğe ulaşmak olan ceza muhakemesinde ortaya çıkma ihtimali bulunan hataları ortadan kaldırmak ve doğru kararlar verilmesini sağlamak için hukuki çarelere yer verilmiştir. Bu hukuki çareler içinde kanun yolları çok önemli bir yekun oluşturmaktadır. Bu kapsamda kesin olmayan kararlara karşı olağan kanun yollarına, kesin kararlara karşı ise olağanüstü kanun yollarına başvurulabilir. Kanun yollarına muhakemenin her evresinde sıkça başvuruluyor olması; kanun yollarının hukuk devleti ilkesine uygun bir şekilde düzenlenmesi yükümlülüğünü kanun koyucuya, bu hükümler çerçevesinde istikrarlı uygulamalar yapılması yükümlülüğünü de yargı makamlarına yüklemektedir.

Kanun yollarına başvuru hakkı adil yargılanma hakkıyla yakından ilişkilidir. Kanun yollarına başvuru hakkı ile ilgili olarak uluslararası sözleşmelerde bazı düzenlemeler bulunmaktadır. Bu sözleşmelerden ikisi, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 7 numaralı protokoldür.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 7 numaralı protokolün 2. maddesinde, bir suçtan dolayı mahkum edilen herkesin hükmolunan cezayı daha yüksek bir mahkemede yeniden inceletme hakkı bulunduğu ifade edilmiştir. Ancak yüksek mahkemede yapılan incelemenin yalnızca hukuki meseleyi mi yoksa hukuki mesele ile birlikte maddi meseleyi de mi kapsayacağı konusunda protokolde bir açıklık bulunmamaktadır. Bu konudaki uygulama sözleşmecı devletlerin iç hukukuna bırakılmıştır. Bundan dolayı sözleşmecı devletlerin iç hukukunda istinaf kanun yolunun

bulunmasının bir zorunluluk olmadığı ifade edilebilir.

Temyiz kanun yolu yalnızca çok uzun zamandır Türk ceza muhakemesi hukukunun bir parçası olmakla kalmayıp aynı zamanda uygulamada çok sık başvuru alan bir kanun yoludur. Bu öneminden dolayı temyiz denetiminin kapsamının ve sınırlarının doğru şekilde belirlenmesi, temyiz kanun yolu ile ulaşılmak istenilen amaca hizmet edecektir. Bu kapsamda temyiz kanun yolunda benimsenen öncelikli amaç içtihatlarda birlik sağlamaktır. Temyiz kanun yolu kapsamında yapılacak denetimde de bu amaç dikkate alınmalı ve denetim bu amacı gerçekleştirmeye yönelik olarak yapılmalıdır.

Temyiz kanun yolunda duruşma yapılması istisnadır. Temyiz denetimi kural olarak dosya üzerinden yapılmakta ve yapılan bu denetim sonucunda karar verilmektedir. Doğrudan doğruluk ve sözlülük gibi ilkeler uygulanmaksızın yapılan bu denetim sonucunda maddi meselenin Yargıtay tarafından belirlenmesi yapılan denetimin kapsam ve sınırlarını tartışmalı hale getirmektedir. Nitekim istinaf kanun yolunun da yürürlükte bulunduğu bir hukuk sisteminde temyiz kanun yolunda maddi meselenin incelenmesini kabul etmek mümkün değildir. Aksi halde bu yaklaşım temyiz kanun yolu ile benimsenen içtihatlarda birlik oluşturulması ve hukukun yeknesak uygulanması amaçlarını geri plana atmış olacaktır.

Önemsiz hata ve hukuka aykırılıklara karşı kanun yoluna başvurulamıyor olması mahkemelerin iş yükünü hafifletmek içindir. Bu kapsamda birçok karara karşı da temyiz kanun yoluna başvuru mümkün değildir. Ancak aleyhine temyiz kanun yoluna başvurulamayan hükümler bakımından kanun koyucunun hangi ölçütlere yer verdiği diğer bir ifadeyle aleyhine temyiz kanun yoluna başvurulabilen kararlarla başvurulamayan kararlar arasında nasıl bir fark gözettiğini anlamak mümkün değildir. Ayrıca CMK m. 286/2'de yapılan düzenlemeler son derece karmaşıktır. Bu durum ise kanun yollarına

başvuru hakkı bakımından sorun teşkil etmektedir. Bu hükümlerin daha anlaşılır şekilde kaleme alınması önem arz etmektedir.

Temyiz kanun yoluna başvuru bu konuda yapılacak olan bir isteğe bağlıdır. Bu durum davasız yargılama olmaz ilkesinin bir sonucudur. Ancak salt bir temyiz istemi temyiz kanun yolu kapsamında temyiz başvurusunun incelenmesi için yeterli olmaz. Öncelikle başvurunun süresi içinde yapılması gerekir. Bu kapsamda sanık için kanun yoluna başvuru süresinin sanık müdafine yapılan tebligatla başladığının kabul edilmesi ve sanığa ayrıca yapılan tebligatın yeni bir kanun yolu başvuru süresi başlatmayacağını kabul etmek yerinde değildir. Sanığın müdafiden bağımsız olarak kanun yoluna başvuru hakkı bulunduğu için sanığın kanun yolu başvurusunun kendisine yapılan tebligattan sonra başlayacağını kabul etmek, olası hak kayıplarını da engellemek yönünden daha isabetlidir.

Süresi içinde yapılan temyiz başvurusunda, başvuruda bulunan süjenin mutlaka temyiz sebeplerini göstermesi gerekir. Temyiz sebeplerinin gösterilmemesi durumunda Yargıtay'da yapılacak ön inceleme aşamasında temyiz istemi reddedilecektir. Bu kapsamda hukuka aykırılık ister maddi hukuka aykırılıktan ister muhakeme hukukuna aykırılıktan kaynaklansın temyiz dilekçesinde mutlaka temyiz sebeplerinin gösterilmesi gerekir. Temyiz kanun yolunda sebep gösterme zorunluluğu bakımından kanun koyucu herhangi bir ayırım yapmış değildir. Bu kapsamda maddi hukuka aykırılıklar bakımından herhangi bir sebep gösterilmemiş olsa dahi inceleme yapılabileceğini ifade etmek mümkün değildir.

Temyiz istemi muhakeme hukukuna aykırılıklara dayanıyorsa ayrıca bunu gösteren olguların da belirtilmesi gerekir. Burada mutlak hukuka aykırılıklara ayrıca değinmek gerekir. Hükümün mutlak hukuka aykırı olması durumunda bu yönde bir sebep belirtilmemiş olsa dahi hüküm bozulur.

Hüküm bozulduktan sonra ise davaya yeniden bakacak mahkeme ne kendi kararıyla

ne de Yargıtay tarafından verilen kararlarla bağılıdır. Buna bozmadan sonra serbestlik ilkesi denilir. Bu kapsamda davaya yeniden bakacak mahkeme iki tür karar verebilir. Bu kararlar uyma ve direnme kararlarıdır. Bir de uygulamadan kaynaklı olarak ortaya çıkan eylemli uyma kararları bulunmaktadır. Eylemli uyma kararları aleyhine yapılan temyiz kanun yolu başvurusu neticesinde inceleme, Yargıtay Ceza Genel Kurul'u tarafından değil özel daireler tarafından yapılır.

Uymadan sonra serbestlik ilkesinin bazı sınırları bulunmaktadır. Bunlardan birisi de cezanın ağırlaştırılması yasağıdır. Bu yasak ile sanığın aleyhine bir kanun yolu başvurusu olmaması durumunda sanık hakkında hükmolunan cezanın yeni kurulacak hükümde ağırlaştırılmaması teminat altına alınmaktadır.

Yukarıda ifade ettiğimiz üzere kanun yoluna başvuru bakımından ortaya çıkan sorunların bazıları kanun koyucunun özensiz davranmasından bazıları ise uygulamacıların hatalarından kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı istinaf kanun yolunun yürürlüğe girmesinden bu yana yaklaşık on yıllık bir süre geçmiş olmasına rağmen kanun yolları denetimi kapsamında tutarlı bir uygulama sağlanabilmiş değildir. Kanaatimizce bu sorunların giderilebilmesi için yapılan küçük çaplı kanun değişiklikleri yeterli değildir. Bunun yerine kanun yolu sistematığının bir bütün halinde reforma tabi tutulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AKKAYA Yavuz Faruk: Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Temyiz Kanun Yollarındaki Denetim Sınırları ve Kapsamı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2023.

APAYDIN Cengiz: Ceza Muhakemesine Egemen İlkeler Işığında Olağan Ve Olağanüstü Kanun Yolları, B. 2, Seçkin Yay., Ankara 2025.

ARTUÇ Mustafa /ELMAS Mehmet Tevfik: Ceza Muhakemesinde Duruşma Yönetimi ve Yasa Yolları, B.4, Adalet Yay., Ankara 2022.

AYGÜN EŞİTLİ Ezgi: “Yargıtay’da Hükmün Bozulmasından Sonra Davaya Yeniden Bakacak Mahkemenin İşlemleri ve Soruşturmanın Genişletilmesi Yasası”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.10, S.2, Y.2015, s. 129-147.

BALCI Fidan /ÖZTÜRK Seyithan: Yargıtay Kararları Işığında Ceza Yargılamasında İstinaf ve Temyiz, B. 3, Adalet Yay., Ankara 2024.

BALO Yusuf Solmaz: “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen İstinafın Değerleri Ve Bunların Sağlanabilirlik Koşulları”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S.7, Y.2016, s. 209-245.

BİLGE Necip: “Yargıtay Kurullarında Gelişme Ve Reform Zorunluluğu”, AÜHFD, C. 22, S.1, Y. 1966, s. 305-325.

BİRTEK Fatih: “Beraat Kararının İstinaf Kanun Yolunda Bozulması Sonrasında Verilen Mahkûmiyet Kararının Temyiz Edilebilirliğine İlişkin Tartışma”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 25, S. 2, Y 2023, s. 453-476.

BİRTEK Fatih: “*Ceza Muhakemesinde Kısmi Kesinleşme*”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 26, S. 2, Y. 2020, s. 571-607.

BİRTEK Fatih: “*Ceza Muhakemesinde Temyiz Sebeplerinin Gösterilmesine İlişkin Zorunluluk*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 80, S. 4, Y 2022, s. 1331-1372.

BİRTEK Fatih: “*Bağlantılı Ceza Davalarında İstinafta Kısmi Kesinleşme Ve Temyiz İncelemesinin Kesinleşen Hükme Etkisi*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 56, Y 2023, s. 315-336.

BİRTEK Fatih: AİHM, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Işığında Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat, B. 2, Adalet Yay., Ankara 2017.

BİRTEK Fatih: Ceza Muhakemesinde İstinaf, B. 1, Adalet Yay., Ankara 2019.

BOHLANDER Michael: Principles of German Criminal Procedure, 2. Edition, Hart Publishing, Oregon 2021.

BULUT Uğur: Medeni Usul Hukukunda Temyiz İncelemesinin Kapsamı Ve Sınırları, B.1, Adalet Yay., Ankara 2022.

CENGİZ Serkan /DEMİRAĞ Fahrettin /ERGÜL Teoman /McBRIDE Jeremy /ÖZBEK Veli Özer /TEZCAN Durmuş: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları, Avrupa Konseyi, Ankara 2023.

CENTEL Nur /ZAFER Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 22, Beta Yay., İstanbul 2024.

ÇAKIR Kerim: “*Ceza Muhakemesinde Bölge Adliye Mahkemesinin Bozma Kararı Vermesi ve Bozma Sonrası Direnme Yasağı*”, Terazi Hukuk Dergisi, C.17, S. 195, Y. 2022, s. 47-57.

ÇETİNTÜRK Ekrem: “*Ceza Muhakemesinde Temyiz Kanun Yolunda Maddi (Fiili) Sorunun İncelenmesi*”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 14, S. 151, Y. 2019, s. 466-489.

ÇINAR Ali Rıza: “*Aleyhe Değiştirme Yasağı Kuralı*”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, Y. 2013, s. 603-666.

ÇINAR Ali Rıza: Ceza Yargılamasında Temyiz Yolu, B. 1, Turhan Kitabevi, Ankara 2006.

ÇINAR Ali Rıza: Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf, B. 1, Adalet Yay., Ankara 2010.

ÇINAR İsmail: “*Ceza Muhakemesinde Hüküm Verme Sürecine Metodolojik Bir Bakış*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 56, Y. 2023, s. 337-370.

DRAHOZAL Christopher R.: “*Judicial Incentives and the Appeals Process*”, SMU Law Review, Vol. 51, Y. 1998, s. 469-503.

DERELİ Alparslan: Mutlak Bozma Nedeni Olarak Savunma Hakkının Kısıtlanması, B.1, Seçkin Yay., Ankara 2022.

DEVELLİOĞLU Ferit: Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat, B.33., Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2017.

DOĞAN Duygu Çağlar: “*Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesinde Faile İlişkin Özel Ölçütlerin Temyiz Kanun Yolunda Denetlenmesi Sorunu*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, Özel S., Y. 2019, s. 1029-1058.

EKER KAZANCI Behiye: Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz, B.1., Seçkin Yay., Ankara 2021.

ERDEM Mustafa Ruhan /ŞENTÜRK Candide: Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, B. 1, Seçkin Yay., Ankara 2018.

ERDEM Mustafa Ruhan/KAVLAK Cihan: “*Ceza Muhakemesinde Temyiz İncelemesinin Kapsamı Ve Sınırları*”, Yargıtay Dergisi, C. 44, S. 4, Y. 2018, s. 1419-1478.

ERDEM Mustafa Ruhan: Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf, B. 1, Seçkin Yay., Ankara 2010.

EREM Faruk: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu(Şerh), B. 1, Dayınlarlı Yay., Ankara 1996.

EREM Faruk: Ceza Usulü Hukuku, B. 5, Sevinç Matbaası, Ankara 1978.

ERYILMAZ Mesut Bedri: Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri, B.1, Seçkin Yay., Ankara 2012.

FEYZİOĞLU Metin/TANER Fahri Gökçen: Ceza Muhakemesinde İspatın Ölçüsü Olarak Vicdani Kanaat, B. 2, Isık Yay., Ankara 2015.

FEYZİOĞLU Metin: “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Hakkında Bazı Tespit ve Değerlendirmeler”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 62, Y.2006, s. 27-61.

GEDİK Doğan: “*Ceza Muhakemesinde Hakimin Delilleri Değerlendirme Serbestliği (CMK m.217)*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C. 21, Y. 2019, s. 913-963.

GÖKCAN Hasan Tahsin: “*İstinaf Yasa Yolunda İspat ve Delilleri Değerlendirme Esasları*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 10, Y. 2012, s. 421-454.

GÖKCEN Ahmet/ALŞAHİN Mehmet Emin/ÇAKIR Kerim, Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 8, Adalet Yay., Ankara 2024.

GÖSSEL Karl Heinz: “*Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyizde Maddi Meselenin İncelenmesi Sorunu*”(Çev. Feridun YENİSEY), in. Temyiz İncelemesinde Hukukilik Denetimin Sınırları Türk Hukuku İstinaf Reformu Sonrası Mukayeseli Hukuk Sempozyumu, B. 1, Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu İş Yurdu Müdürlüğü Matbaası, Ankara 2018, s. 109-124.

GÜNAY Erhan: “*Ceza Yargılamasında Hükümün Bozulmasının Diğer Sanıklara Etkisi*”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 15, S. 161, Y. 2020, s. 66-70.

GÜNGÖR Devrim/OKUYUCU ERGÜN Güneş: “*Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması*”, AÜHFD, C. 65, S. 4, Y. 2016, s. 1951-1965.

GÜNGÖR Devrim: Ceza Muhakemesinde İstinaf, B. 1, Yetkin Yay., Ankara 2016.

HARRIS David/O’BOYLE Michael/BATES Ed/BUCKLEY Carla: Law of the European Convention on Human Rights, 3. Edition, Oxford University Press, Oxford 2014.

HERKE, Csongor/TOTH Csenge D.: “*The Prohibition of Reformatio in Peius in the Light of the Principle of Fair Procedure*”, International Journal of Business and Social Research, Vol. 3, No. 3, Y. 2013, s. 92-98.

HİRSCH Ernst Eduard: Pratik Hukukta Metot, B. 9, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2023.

İNCEOĞLU Sibel: Adil Yargılanma Hakkı Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi 4, B. 1, Ankara 2018.

İTİŞGEN Rezzan: “*Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 16, Y. 2014, s. 373-404.

KARAKEHYA Hakan: Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 5, Nisan Yay., Eskişehir 2023.

KAYMAZ Seydi: “*Ceza Muhakemesinde Aleyhe Değişirme Yasağı*”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, Y. 2013, s. 1397-1452.

KAYMAZ Seydi: “*Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 74, S. 1, Y. 2016, s. 107-121.

KAYMAZ Seydi: Ceza Muhakemesinde İstinaf, B. 3, Seçkin Yay., Ankara 2023.

KESKİN KİZİROĞLU Serap: “*Türk Ceza Muhakemesi Kanununda Temyiz Yasayoluna İlişkin Değişikliklere Bakış*”, C. 12, S. 159-160, Y. 2017, s. 179-185.

KESKİN Serap: Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Nedeni Olarak Hukuka Aykırılık, B. 1, Alfa Yay., İstanbul 1997.

KILIÇLAR İsmail/ÖZDEMİR Ahmet: “*Cumhuriyet Savcısının Olağan Kanun Yollarına Başvurma Hakkı ve Sonuçları*”, Terazi Hukuk Dergisi, S. 221, Y. 2025, s. 103-119.

KOÇ Ziya: “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Uymadan Sonra Serbestlik İlkesi*”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 14, S. 149, Y. 2019, s. 47-59.

KUL YENİGÜL Aylin: “*Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyizde Sebep Gösterme ve Buna Bağlı Olarak Sebebe Bağlı İnceleme Zorunluluğu*”, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 27, Y. 2023, s. 39-61.

KUNTER Nurullah: “*Aleyhte Düzeltme Yasağı*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 18, S. 3-4, Y. 1952, s. 664-679.

KUNTER Nurullah: Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 9, Beta Yay., İstanbul 1989.

MARSHALL Peter D.: “*A Comparative Analysis of the Right to Appeal*”, Duke Journal of Comparative & International Law, Vol. 22, No. 1, Y. 2011, s. 1-46.

MERAN Necati: Ceza Yargılamasında İstinaf ve Temyiz, B.1, Adalet Yay., Ankara 2016.

ORFIELD Lester B.: “*The Scope of Appeal in Criminal Cases*”, University of Pennsylvania Law Review, Vol. 84, Issue 7, s. 825-845.

ORFIELD Lester B.: “*The Right of Appeal in Criminal Cases*” Michigan Law Review, Vol. 34, Issue. 7, s. 937-958.

ÖNTAN Yaprak: “*İstinaf Kanun Yolunda Bozmanın Sirayeti Sorunu*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 29, S. 128, Y. 2017, s. 149-158.

ÖZBEK Veli Özer/DOĞAN Koray/BACAKSIZ Pınar: Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 17, Seçkin Yay., Ankara 2024.

ÖZEN Mustafa: Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Muhakemesi Hukuku, B.1, Adalet Yay., Ankara 2017.

ÖZEN Mustafa: “*Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi*” Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 15, S. 1-2, s. 75-120.

ÖZEN Muharrem: “*Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf*”, AÜHFD, C. 65, S. 4, Y. 2016, s. 2331-2388.

ÖZTEK Selçuk: “*Türk Medeni Yargılama Hukukunda İstinaf Kanun Yolu, Amacı ve Felsefesi*”, in. Temyiz İncelemesinde Hukukilik Denetimin Sınırları Türk Hukuku İstinaf Reformu Sonrası Mukayeseli Hukuk Sempozyumu, B. 1, Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu İş Yurdu Müdürlüğü Matbaası, Ankara 2018, s. 171-189.

ÖZTÜRK Bahri (Ed.): Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 18, Seçkin Yay., Ankara 2024.

PEHLİVAN Ali: “*İstinaf Kanun Yolu Ve Uygulamasının Değerlendirilmesi*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C.21, Y. 2019, s. 965-995.

PEKCANITEZ Hakan: “*Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Temyiz Kanun Yolunda Yargısal Denetimin Sınırı Maddi ve Hukuki Denetim*”, in. Temyiz İncelemesinde Hukukilik Denetimin Sınırları Türk Hukuku İstinaf Reformu Sonrası Mukayeseli Hukuk Sempozyumu, B. 1, Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu İş Yurdu Müdürlüğü Matbaası, Ankara 2018, s. 217-251.

SHAPIRO Martin: “*Appeal*”, *Law & Society Review*, Vol. 14, No. 3, Y. 1980, s. 629-661.

SARIGÜL Ali Tanju: Ceza Muhakemesi Hukukuna İstinaf, B. 3, Türkiye Barolar Birliği Yay., Ankara 2017.

SEÇKİN A. Recai: Yargıtay Tarihçesi Kuruluş ve İşleyişi, Ankara Yarı Açık Cezaevi Yay., Ankara 1967.

SELÇUK Sami: “*Konumu Açısından Yargıtay ve Üst (İstinaf) Mahkemeler Sorunu*”, Yargıtay Dergisi, C. 2, S. 4, Y. 1976, s. 33-51.

SELÇUK Sami: “*Temyiz Denetiminin Sınırları ve Bu Sınırlara Uymamanın Kaçınılamaz Sancılı Sonuçları/Açmazları/Tehlikeleri*”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 19, S. 2, Y. 2013, s. 319-361.

SELÇUK Sami: *Özlenen Hukuk/Yaşanan Hukuk*, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002.

SELÇUK Sami: *Suç Yargılama Süreci Hukuku Dogmatığı ve/ya Grameri*, B.1, İmge Kitabevi Yay., Ankara 2022.

SİVRİHİSARLI Ömer: *Hukuk Yargılamasında Maddi Hukuka İlişkin Temyiz Nedenleri ve Yargıtay Denetiminin Kapsamı*, İstanbul 1978.

SOYASLAN Doğan: “*Cezanın Bireyselleştirilmesi*”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 1-2, Y. 2003, s. 25-49.

SOYASLAN Doğan: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, B. 8, Yetkin Yay., Ankara 2020.

ŞAHBAZ İbrahim: “*Olağan Yasa Yollarından İstinaf ve Temyizde İnceleme*”, Yargıtay Dergisi, C. 43, S. 1, Y. 2017, s. 107-180.

ŞAHİN Cumhur/GÖKTÜRK Neslihan: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, B. 15, Seçkin Yay., Ankara 2024.

ŞEKER Hilmi: *Esbab-ı Mucibeden Retoriğe Hukukta Gerekçe* B. 2, Yeditepe Üniversitesi Yay., İstanbul 2020.

ŞEN Ersan: *Yorumluyorum-XV*, Seçkin Yay., Ankara 2017.

ŞEN Ersan: *Yorumluyorum-XX*, Seçkin Yay., Ankara 2019.

ŞEN Ersan:Yorumluyorum-XXI, Seçkin Yay., Ankara 2020.

ŞEN Ersan:Yorumluyorum-XXXI, Seçkin Yay., Ankara 2024.

ŞEN Ersan:Yorumluyorum-XXXII, Seçkin Yay., Ankara 2024.

ŞENSOY Naci: “*İstinaf*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 12, S. 4, Y. 1946, s. 1058-1072.

TANER Fahri Gökçen: “*5271 Sayılı Cmk’nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar*”, Ankara Barosu Dergisi, C. 75, S. 4, Y. 2017, s. 47-78.

TANER Fahri Gökçen: Ceza Muhakemesi Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Bağlamında Çelişme ve Silahların Eşitliği, B. 2, Seçkin Yay., Ankara 2021.

TOROSLU Haluk: “*Yargıtay’ın İlk Derece Mahkemesi Olarak Verdiği Son Kararlara Karşı Başvurulacak Kanun Yolu ve Kapsamı*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 143, Y. 2019, s. 115-141.

TOROSLU Nevzat / Metin FEYZİOĞLU: Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 22, Savaş Yay., Ankara 2023.

TOSUN Öztekin: “*Kanun Yollarının Ceza Muhakemesi Hukukundaki Yeri*”, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.3, S.4, Y.1969, s. 6-22.

TOSUN Öztekin: Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, B. 2, C. 1, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1976.

TOSUN Öztekin: Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, B. 2, C. 2, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1976.

- Türkiye Adalet Bakanlığı Hollanda Yargı Konseyi İsveç Ulusal Mahkemeler İdaresi:** Ceza Muhakemesinde İstinaf El Kitabı, Türkiye Cumhuriyetinde İstinaf Mahkemelerinin Kuruluşunun Desteklenmesi Projesi (AB Eşleştirme Projesi), Ankara 2007.
- ÜNSAL Cengiz:** Ceza Muhakemesinde İstinaf, B. 2, Seçkin Yay., Ankara 2016.
- ÜNVER Yener/HAKERİ Hakan:** Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 20, Adalet Yay., Ankara 2023.
- ÜNVER Yener:** “*Ceza Muhakemesinde İspat, CMK ve Uygulamamız*”, Ceza Hukuku Dergisi, C. 1, S. 2, Y. 2006, s. 103-205.
- ÜZÜLMEZ İlhan/TULAY Muhammed Emre:** “*Bölge Adliye Mahkemesince Verilen Bozma Kararının Savunma Hakkını Sınırlandıran Etkisi Üzerine Hukuki Değerlendirme Ve Çözüm Önerileri Yargıtay 5. CD 2020/4918 E., 2023/6298 K., 15.05.2023*” Karar İncelemeleri Dergisi, C. 2, S. 1, Y 2024, s. 163-189.
- YAŞAR Osman/OTACI Cengiz:** Yeni İçtihatlarla Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu, B. 10, Seçkin Yay., Ankara 2022.
- YENİSEY Feridun/NUHOĞLU Ayşe:** Ceza Muhakemesi Hukuku, B. 11, Seçkin Yay., Ankara 2023.
- YENİSEY Feridun/OKTAR Salih:** “*60 Yıl Önce Kaldırılan İstinafın 2016 Sonrası Beş Yılı*”, in. Ceza Muhakemesinde İstinafın Beş Yılı, B. 1, Seçkin Yay., Ankara 2021.
- YENİSEY Feridun:** “*Temyizin Genişletilmesi Sorunu*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 52, S. 1-4, Y. 1987, s. 117-143.
- YENİSEY Feridun:** “*İstinafta Maddi ve Hukuki Mesele Denetimi*”, in. Dr. Dr. h.c. Silvia Tellenbach’a Armağan, B. 1, Seçkin Yay., Ankara 2018, s. 1263-1290.

YENİSEY Feridun: Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu, B. 1, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1979.

YENİSEY Feridun: Duruşma ve Kanunyolları, B. 2, Beta Yay., İstanbul 1990.

YENİSEY Feridun: “*İstinaf Ve Temyiz Kanun Yollarının Türk Ve Alman Ceza Muhakemesi Hukuku Sistemlerindeki Karşılaştırması*”, in. Temyiz İncelemesinde Hukukilik Denetimin Sınırları Türk Hukuku İstinaf Reformu Sonrası Mukayeseli Hukuk Sempozyumu, B. 1, Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu İş Yurdu Müdürlüğü Matbaası, Ankara 2018, s. 125-132.

YILDIRIM Akif: “*Mayınlı Bir Alan: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Denetimi*”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S.11, Y.2018, s. 435-480.

YILDIZ Ali Kemal: Ceza Muhakemesinde İspat ve Delillerin Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2002.

YILMAZ Nedim: “*CMK’da Temyiz Kanun Yolunda Sebep Gösterme Zorunluluğuna İlişkin Bir Değerlendirme*”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 31, S. 4, Y.2023, s. 1779-1803.

YURTCAN Erdener: Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, B. 9, Seçkin Yay., Ankara 2019.

YURTCAN Erdener: Ceza Yargılaması Hukuku, B. 16, Seçkin Yay., Ankara 2019,

YÜCE Turhan Tufan: Türk-Alman Ceza Muhakemeleri Hukukunda Kanun Yolları, B. 1, Ötüken Yay., İstanbul 1967.

ZAFER Hamide: “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Sebebi Olarak Emredici Usul Kurallarına Aykırılık*”, in. Prof. Dr. Aydın Aybay’a Armağan, B.1, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004, s. 331-351.

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://karararama.yargitay.gov.tr/>

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>

<https://legalbank.net>

<https://rm.coe.int/16800c96fd>

<https://sozluk.gov.tr>

<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay>

<https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/40/dosya/2023-faaliyet-raporu12-03-202411-21-am.pdf>

<https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/40/dosya/2023-faaliyet-raporu12-03-202411-21-am.pdf>

<https://www.yargitay.gov.tr/150/tarihce.html>

www.tbmm.gov.tr

<https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adalet-istatistikleri-yayin-arsivi>

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/yargiya-atlamali-temyiz-cezasi-5-yildan-fazla-olanlar-yargitaya-42509547>

<https://yargireformu.adalet.gov.tr/dosyalar/TurkiyeYuzyiliYargiReformuStratejisi.pdf>

<https://sen.av.tr/en/makale/usule-aykiri-istinaf-incelemesi-nedeniyle-mahkemeye-erisim-hakkinin-ihlali>

[https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]})

ÖZET

“*Ceza Muhakemesi Hukukunda Temyiz Denetiminin Kapsamı ve Sınırları*” başlıklı bu tez üç ana bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümünde konunun genel hatlarının anlaşılabilmesi için kanun yollarına dair genel bilgiler verilmiştir. Ardından tezimizin konusunu oluşturan temyiz kanun yoluna dair genel açıklamalarda bulunulmuştur.

İkinci bölümde temyiz denetiminin kapsamı ele alınmıştır. Bu bölümde Yargıtay tarafından yapılacak olan temyiz denetiminin kapsamının ne olacağı, denetimde nelerin ne kadar incelenebileceği ele alınmıştır. Bu bağlamda özellikle temyiz denetiminin konusuna yer verilmiş ve bu kapsamda Yargıtay uygulamasına da başvurularak açıklamalar yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise temyiz denetiminin sınırları incelenmiştir. Bu bölümde temyiz denetimi yapılabilmesi için uyulması zorunlu olan hususlara değinilmiştir. Öncelikle temyiz istemi, temyizde sebep gösterme zorunluluğu ve temyiz nedenleri üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda maddi hukuka aykırılıklara ve muhakeme hukukuna aykırılıklara işaret edilmiş ve bunların temyiz başvurusunda arz ettikleri farklılıklar ortaya konmuştur. Son olarak bozma kararı sonrasında verilen kararların temyiz denetimine etkisi ve cezanın ağırlaştırılması yasağı ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ceza Muhakemesi Hukuku, Kanun Yolu, Temyiz Kanun Yolu, Temyiz Kanun Yolu Denetiminin Kapsamı, Temyiz Kanun Yolu Denetiminin Sınırları, Maddi Mesele, Hukuki Mesele

ABSTRACT

This thesis titled “*Scope and Limits of Appellate Review in Criminal Procedure Law*” consists of three main parts. In the first part of the thesis, general information on legal remedies is given in order to understand the general lines of the subject. Afterwards, general explanations on the legal remedy of appeal, which is the subject of our thesis, are given.

The second section addresses the scope of appellate review. This section discusses the scope of the appeal review to be conducted by the Court of Cassation and the extent to which issues can be examined during the review. In this context, special attention is given to the subject matter of the appeal review, and explanations are provided with reference to the practice of the Court of Cassation.

The third section examines the limits of the appellate review. This section addresses the mandatory conditions for conducting an appeal review. First, the appeal request, the obligation to state the grounds for appeal, and the reasons for appeal are addressed. In this context, violations of substantive law and procedural law are emphasized, and the differences they present in the appeal application are highlighted. Finally, the impact of decisions issued after a reversal on the appellate review and the prohibition of *reformatio in peius* are addressed.

Key Words: Criminal Procedure Law, Legal Remedies, Appellate Legal Remedy, Scope of Appellate Legal Remedy, Limits of Appellate Legal Remedy, Fact Issue, Legal Issue